

**Lorenzo Calabi - Daniel C. Dennett
Andre Glucksmann - Jorge Wagensberg**

Coordinador Josep Maria Colomer

DESAFIAMENTS DEL SEGLE XXI

**ASSAIG SOBRE LA IGUALTAT
GENÒMICA DE L'ESPÈCIE HUMANA**

Premi
Catalunya
Fundació Privada

Convocatòria 2007

BIBLIOTECA DIVULGARE

Edició per a circulació gratuïta
Gener 2009

Tots els drets son propietat de Catalunya Fundació Privada
Rambla Nova 106-bis 7è 4ª - 43001 Tarragona

Prohibida la reproducció total sense l'autorització fefaent
de la titular dels drets.

Dipòsit Legal: T-2198-2008

PREMI LITERARI D'ASSAIG SETEMBRE 2007

PATROCINADORS

Catalunya Fundació Privada
FUNDACIO.CAT@telefonica.net

Fondazione Etruria
fondetruria@gmail.com

Agraïments als membres del jurat que ha concedit el premi per la seva col·laboració voluntària i gratuïta.

Senyor Marcel Banús. Prof. Filologia URV
Senyor Josep Mª Busquets. Enginyer
Senyor Luca Giorgi. Consultant literari

ÍNDEX TEMÀTIC

PRIMERA PART

SABER-CREURE

Edats de la matèria - Allò fonamental, allò natural,
allò cultural i allò civilitzat - Excluiu de Jorge Wagensberg

Pàgines 10-41

1-El que Darwin va ometre	2-10
2-D'idees perilloses a realitats empíriques	42-45
3-La lluita per l'existència i la selecció natural	45-48
4-Les aptituds individuals i dels col·lectius	48-52
5-Omnipresència política professionalitzada	52-57
6-Globalització	57-64
7-Postdarwinisme	64-65
8-Déu o Darwin?	66-67
9-Déu i Darwin?	67-70

SEGONA PART

DESAFIADORS I DESAFIATS

Els desafiaments de la llibertat- Excluiu d'André Glucksmann

Pàgines 72-88

10-Viure-Pensar	71-71
11-El desafiament de l'islam	88-100
12-El desafiament del judaisme i al judaisme	100-104
13-El desafiament al cristianisme	104-108
14-El desafiament rus i a Rússia	108-116
15-El desafiament d'Orient i a Orient	116-134
16-El desafiament a Occident	134-180
17-El desafiament a la Terra	181-188

TERCERA PART

FRONT ALS DESAFIAMENTS

L'evolució i l'esperit de l'època- Excluiu de Lorenzo

Calabi

Pàgines 205-230

18-Investigació de causes	189-204
19-Flexibilitat i assaig	230-236
20-D'aristocràcia a partitocràcia	236-243
21-Renovació	243-248
22-Territoris i nació	248-258
23-El somni humà - Kant	258-268

QUARTA PART

ESTABILITAT

Seguint el solc obert per Darwin- Excluiu de Daniel C-Dennet

Pàgines 271-286

24-Síntesi Darwiniana	269-271
25-Síntesi sociobiològica	286-297
Corol·lari	297-297
Bibliografia	298-315
Sinopsi	1-11

Índex argumental

Ref.	Argument	Pàgines
1	Darwin	(2)(6)(42)(44)(268)
2	Coneixement	(3)(191)
3	Evolució	(4)(8)(94)(237)
4	Bacon - Hume	(5)(51)
5	Religió	(6)(53)(66)(104)(126)(269)
6	Mendel - Maltus	(43)(183)(289)
7	Selecció natural	(45)
8	Aptituds	(48)(170)(270)
9	Sincretismes	(49)
10	Política	(54)(56)(62)(165)(191)
11	Globalització	(57)
12	Neo-darwinisme	(64)
13	L'islam	(89)(95)
14	Judaisme	(100)(103)(107)
15	Rússia	(108)(111)
16	Democràcia	(115)(240)
17	Orient	(116)(126)(129)(133)
18	Llenguatge	(120)(141)
19	Occident	(123)(134)(152)(156)(172)(175)(177)
20	Demografia	(157)(173)(291)
21	EEUU	(168)(172)(198)
22	Ecologia	(181)(185)
23	Sistema	(55)(158)(253)
24	Naturalesa	(230)
25	Governança	(233)(244)(249)(256)(292)(295)
26	Col·lectius	(235)
27	Pol·lucions	(61)
28	Temors	(130)(146)(185)
29	Partitocràcia	(54)(236)
30	Decadències	(167)
31	Petroli	(97)(184)(185)(202)
32	Educació	(153)(191)(195)(200)
33	Races	(59)(121)

PRIMERA PART

SABER-CREURE

1- El que Darwin va ometre

(1) Possiblement no es sabrà mai si a l'escriure "L'Origen de les espècies" i la seva obra restant en la mateixa línia conceptual, Darwin va ometre parts fonamentals en la seva teoria, per plena consciència del desafiament que suposava aquesta teoria per a totes les creences religioses, particularment per les tres monoteistes que s'han fonamentat en base a la mateixa Bíblia. O simplement el seu abast intel·lectual només li permetia descriure l'evolució però no la creació de vida, a causa de l'insuficient coneixement en biologia en el seu temps. Seria bo saber-ho, però el que avui podem dir és que a partir del procés evolutiu en general i particular dels humans descrit en la seva obra completa, fa impossible suposar que Darwin no apercebis la contradicció radical entre les seves idees i els continguts bíblics. L'observació de Darwin d'una diversitat d'òrgans en una mateixa espècie, a conseqüència dels desenvolupaments condicionats per els medi ambients climàtics diferents —conservant l'essència de l'espècie que és la facultat d'aparellar-se i procrear—, que és igual a dir creació de vida diferent per causes-efectes terrenals; i per altre part el seu coneixement profund del Gènesis com a futur clergue, va provocar la seva renúncia al sacerdoci, i a la vegada la seva decisió a partir d'aquell moment, d'estudiar la naturalesa. Aquesta dedicació va donar lloc a l'idea bàsica de la seva teoria de l'evolució. Produint-se així una dicotomia d'impossible dissimulació.

La seva idea d'evolució, de racionalitat palesa, autèntic i bàsic descobriment biològic, només era teoria racional, fins quan recentment la troballa casual de Joan Oró descobrí més que indicis de que les matèries inorgàniques en determinades condicions tenen la facultat de convertir-se en matèries orgàniques, ha transformat la teoria darwiniana quasi en una realitat empírica. Pràcticament es pot considerar que ho es. L'exhaustiu estudi naturalista de Darwin, ha aportat idees que si bé no son definitives en quant a la certesa de creació de Vida per evolució, neguen però la veracitat de creació segons la Bíblia —i fins i tot la del "Projecte Intel·ligent", idea que pretén dissimular la ingenuïtat de la creació divina per part d'un ésser a imatge humana. La posada al dia de la teoria darwiniana, elimina la dicotomia Deu o evolució. Darwin ho sabia, però també les conseqüències del que era un desafiament a les esglésies bíbliques. Aquest fet quasi explica totes les omissions de Darwin.

Ara manca només descobrir el procés del canvi essencial entre ambdues matèries, d'inorgànica a orgànica, seguint el solc obert per Oró, per a que la teoria darwiniana passi a ser una realitat científica.

Marginant la qüestió que la metafísica només ha plantejat, el perquè, per a que, i com se ha creat la vida a l'Univers, confiant que la ciència obtingui coneixement a prop d'aquesta fonamental qüestió, el que és important a efectes del desenvolupament de la nostra evolució, ara és considerar la racionalitat del neo darwinisme.

El procés creador de vida per evolució es mou per la selecció natural —idea de Darwin tant transcendent com la de l'evolució—, que la selecció es produeix per la conscienciació del gaudi i el dolor, i que el sentiment de gaudi produeix a la vegada el desig d'ésser i permanèixer. En aquest procés sorgeix la consciència, l'ànima humana —el complex pensar sentir—, ni bona ni dolenta. Egoista. I per això apareix la lluita per l'existència que en definitiva produeix la selecció. Bioquímica, genètica, neurologia, i ciència en general estan substituint la metafísica, i per lògica la comprensió d'aquest procés evolutiu, permet esperar que les qüestions que ara marginem, a futur llunyà i fins i tot pròxim, siguin qüestions igualment enteses com ja ara entenem racionalment el nostre origen.

Comprensió que sembla no tenia Darwin, suposat que en la seva obra escrita no va entrar en aquesta qüestió essencial. Per això es lògic atribuir aquesta omisió a l'ambient tancat i obscur de la seva vida quan escrivia “L'Origen de les Espècies”. Ambient en el qual vivia incòmodament tot i que per a evitar enfrontaments personals, va contemporitzar amb el seus coetanis tant com li van permetre. Ara els darwinians actuals fan la vida incòmoda als seus oposats creativistes, i el primer llibre de la Bíblia, el Gènesi, resta definitivament invalidat.

El saber humà només intueix la infinitud o immensitat de l'Univers; de la seva creació a través del Big-Bang, o en la seva existència des de sempre; del seu avenir limitat o per temps infinit; de la transcendència de la realitat de la seva pròpia existència per ser o no ésser única i limitada consciència existent a l'Univers; i del camí a seguir per a saber on el portarà l'evolució mai cessant, fins la seva extinció com espècie, junt a l'extinció o transformació de la Terra en el procés de transformació universal constant. En aquesta perspectiva còsmica, intuir amb màxima racionalitat, i després saber, té avenir obert. Saber més. Creure, disminueix les possibilitats d'augment de saber, i més que augurar, assegura l'extinció de les actuals creences, com extingides han resultat totes les antecessores en el constant sincretisme deïsta de les religions.

(2) El limitat coneixement antropològic és un reflex de l'encara més gran desconeixement que tenim del procés creatiu que hi va haver abans de l'existència de les espècies animals. Aquesta manca de coneixements empírics i bàsics de com hem estat creats, no priva dir rotundament que té més valor una mica de saber que molta creença, especialment quan allò cregut per manca de coneixement

sabem que és impossible. D'acord amb el coneixement abastat per els sistemes analítics que han situat la paleontropologia al nivell de coneixement empíric per a saber l'antiguitat dels fòssils, podem tenir la seguretat que no hi va haver res de verídica entre totes les gènesis ideades per els humans. El que té menys importància són els detalls anomenats històrics dels personatges que suposadament van protagonitzar els fets que s'hi relaten. I encara són menys importants totes les imaginacions de les tribus salvatges, algunes de les quals tenen un fons poètic, mal expressat però més bell que el Gènesi homocèntric de les religions monoteistes. El primitivisme d'aquestes imaginacions i dels seus creients descarten totalment llur versemblança.

(3) La idea de l'evolució de les espècies, i del fet que tot allò que hi ha a la Terra és el resultat d'aquesta evolució —i sovint també d'una involució—, és avui acceptada per tots aquells que persegueixen la realitat amb pensament racional. La teoria de l'evolució, enunciatada per Darwin en el seu moment, és avui una idea acceptada, si no per tota, per la major part de la comunitat científica i de la humanitat informada i reflexiva. Aquest evolucionisme xoca frontalment amb les creences creativistes de les religions. Continuen existint nombrosos i poderosos nuclis, ara en augment perceptible, que neguen les teories darwinianes i defensen, contra tota evidència, la idea creacionista del món. I també es cert que no tots els que es proclamen evolucionistes han entès del tot la profunda revolució provocada per la idea de Darwin, i l'enorme implicació que té en la nostra visió del món, inclosos molts aspectes que afecten a la seva governació i al seu futur.

La idea de l'evolució creativa és recent. Posterior a l'aportació de la idea essencial de Darwin, ara fa un segle i mig, que es limitava a l'evolució i no a la creació de les espècies, malgrat que el seu principal llibre tingués per títol *L'origen de les espècies*. Aquesta idea ha estat complementada i en determinats aspectes modificada, gràcies als estudis iniciats per Mendel a prop de l'herència genètica i ha adquirit el nivell de coneixement actual amb la inevitable connexió de les aportacions d'ambdós descobridors. Així es pot entendre que abans d'aquests no es podia parlar de l'existència de no creients, malgrat haver-hi pre-evolucionistes com Lamarck. La creació divina era pràcticament la única manera que els humans tenien per explicar-se l'existència del món i de l'Univers. Els humans —els primers éssers racionals després de milions d'anys d'evolució no consciencijada—, van generar en tots els casos i sense excepció, la idea que la creació del món era l'obra d'un Déu. Cadascuna de les comunitats naturals va construir una explicació divina en la mesura del que coneixien del món, i segons el seu grau de desenvolupament cultural. En alguns casos, aquests móns naturals eren realment petits, com pocs eren els

coneixements dels seus pobladors. D'altres, més extensos i més complexes. Però els déus sempre eren omnipresents en les religions provinents de la mitologia, en les creativistes anteriors a les monoteistes, i especialment en aquestes. L'existència d'un món incompreensible i meravellós va fer que s'acceptés l'existència d'un Déu creador, o de diversos déus. I l'existència d'aquests déus va fer que es generés una corporació privilegiada i diferent, que està en contacte directe amb la divinitat i que té cura de la propagació d'aquestes creences: les diverses clerecies que hi ha hagut al llarg de la història i que tenint en compte que duren fins avui, són la corporació –juntament amb la política– més duradora de la història de la humanitat.

Una de les paradoxes aparents del nostre segle XXI i alhora un dels seus grans reptes, és que malgrat que existeix la teoria de l'evolució formulada racionalment, i en part avalada per coneixements empírics importants, continuen havent-hi grans sectors de la població mundial que se'n situen al marge, o en una actitud opositora a aquesta teoria. En la major part, són els sectors que es consideren ells mateixos creients, monopolitzant una paraula que haurien de compartir, atès que també es pot i s'és creient d'altres idees que no són les religions. Diverses clerecies i creients de religions creacionistes, convençuts que la divinitat és la creadora de l'univers i negant el poder creatiu per evolució, s'enfronten a la racionalitat i intenten a partir d'aquí establir altres principis –que no valors. Són molts, aquests creients? Probablement menys dels que diuen ser-ho tenint en compte, per exemple, la incorporació infantil a diferents esglésies, amb cerimònies com el baptisme. Per això es pot considerar que el nombre de creients oficials de les esglésies supera els creients reals que de veritat tenen aquestes conviccions. Però també és cert el fenomen contrari. El de persones que s'incorporen amb tardança al col·lectiu dels creients, i que llavors ho fan, i sovint, amb el fervor afegit del convers.

(4) Fins a Darwin, el racionalisme i l'empirisme que havia iniciat el seu desenvolupament a Europa no havien entrat en col·lisió oberta amb el creacionisme. Pensadors importants i encertats com Bacon, tot i posar les bases de l'empirisme, es van inhibir de la qüestió de les idees creacionistes imperants i gairebé úniques al seu temps. Més endavant Locke, i Hume principalment, van desenvolupar les idees de Bacon creant l'empirisme, i ja van dedicar la seva reflexió a la creació divina i a la existència de coneixement innat, considerant-les negativament. En el cas d'Hume fins i tot sofrí presó per les seves idees rígidament sustentades per l'empirisme. El seu, molt personal, el portava a confrontar-se també amb el racionalisme, al qual atribuïa un perillós fons intuïtiu distorsionador de les realitats empíricament establertes. I els pensadors centreeuropeus, sempre amb un peu a la metafísica, fins i tot quan finalment van entrar en diàleg amb les propostes darwinianes, tampoc no van voler

enfrontar-se directament amb el creacionisme. No van considerar que evolucionisme i creacionisme xoquen des de la seva arrel, i van intentar nedar entre dues aigües, amb el rerafons de la filosofia clàssica de Plató i Aristòtil, incrustada fins avui a la ment de pensadors influents, proclius a aquests dos filòsofs, icones del classicisme, més per l'estil brillant que ha fet època que per el contingut de la seva filosofia marcada per la carència de coneixement per a formular-la amb racionalitat.

(1) D'altra part tampoc és estrany, ja que el mateix Darwin va evitar aquesta confrontació, i va circumscriure la seva idea revolucionària del pensament humà en un procés evolutiu de les espècies centrat gairebé al final d'aquest procés, i per tant sense entrar en l'aspecte més radicalment revolucionari. El de la capacitat creativa de vida per mitjà de l'evolució. Malgrat els seus descobriments de creació de determinats òrgans en subespècies d'entre les que va estudiar. Una prudència que tal vegada en el seu cas tenia nom de dona: el de la seva muller, Emma, fidel creient i a qui Darwin no voldria incomodar. Aquesta hipòtesi es versemblant, tenint en compte que en converses privades que han restat reflectides en comentaris dels seus interlocutors, el canvi en la seva intenció de convertir-se al sacerdoci va ser a causa dels descobriments obtinguts en la seva dedicació filosòfica-naturalista.

Pot ésser que per aquestes mateixes causes, portessin a Darwin a introduir en successiva edició de "l'Origen", la possibilitat de que el "sistema evolutiu per selecció natural" solament hagi actuat com una continuació d'un acte creatiu, —que seria de l'Univers i no solament de les espècies. Acte creatiu realitzat necessàriament per un Creador, es recalca en teologia.

(5) En tal hipòtesi, és incomprendible que davant la penúria argumental dels creativistes, no hagi sigut utilitzada per a deduir que aquest Creador —de poder necessàriament omnipotent per a crear l'Univers—, intencionadament no va crear les espècies amb disseny ja acabat i perfecte des del mateix moment de la seva gènesi. I els humans també espècimens bells, intel·ligents, bons i feliços. El gaudi diví per haver creat l'Univers i els humans en aquest racó d'una galàxia que es nomena Terra, l'hauria mogut a voler que els humans tinguessin el mateix gaudi participant en la seva pròpia creació, recreant-se en etapes successives per mitjà de l'evolució per selecció i dotant-los del genoma apropiat per fer-ho.

No és acceptable aquesta hipòtesi ni cap altra en les quals per a vèncer la irracionalitat bíblica, es negui ja de bon començament llur racionalitat, puix que la Bíblia restaria invalidada total i definitivament, perquè l'Evolució s'ha realitzat a través de temps immensament superior a la suposada en el gènesi, durada incontrovertible determinada al marge de les teories maltusiana i darwiniana, i certificat empíricament per paleontologia.

Que restaria de les religions monoteistes que son les que continuen bel·ligerants, sense els fonaments bíblics?

Racionalitzar les religions suposa rectificació absoluta d'aquests fonaments. I enfocar l'avenir en base a una explicació convincent —que existeix, i que en el decurs del llibre l'exposarem des de punts de mira diversos de les causes que van donar lloc a la creació de la Bíblia.

Des de Sant Pere, segles després d'Aristarc, successius papes que no podien ignorar-lo, fins les aparicions de filòsofs, naturalistes i astrònoms, entre ells nombrosos clergues, alguns sacrificats per unes o altres Esglésies o governacions afins a elles, van conviure amb: Copernic(1473) — Bruno(1544) — Bacon(1564) — Galileu(1648) — Kepler(1577) — Locke(1632) — Newton(1648) — Hume(1711) — Lamarck(1744) — Malthus(1766) — Darwin(1804). Fins aquí les religions han combatut els fons de la qüestió que aquests pensadors han desenvolupat racionalment, sense cap religió hagi fet aportació argumentada en contra. Pot ésser un signe positiu per a una possible rectificació. El visible interès del Vaticà manifestat a través de veus significatives, de conjuguar credo i saber és una senyal? O com en política els electors, siguin els feligresos quins privin, no la conjugació de credo i saber, però si la desitjable rectificació de la idea de creació de vida a la Terra sustentada en els relats bíblics?

Si l'interès per a posar-se al dia, venent totes les dificultats que són moltes i molt difícils de superar, produís aquesta rectificació, les esglésies que la fessin perdrien poc en tots sentits, puix que la realitat ja és coneguda per la quasi totalitat del humans. I aquestes esglésies preservarien la seva existència.

Arribats al final del segle XX i al començar del XXI, ens trobem amb la situació paradoxal a què ens referíem abans. La ciència i la raó accepten d'una manera unànime els principis evolucionistes darwinians. I hi ha també consciència de les profundes implicacions pràctiques i fins i tot polítiques d'aquesta acceptació. I al mateix temps hi ha a la societat real un gran nombre de persones que no poden evitar creure, o elegeixen mantenir conviccions creacionistes, que entren en col·lisió amb la ciència i el racionalisme. I el problema és que aquesta confrontació no es produeix només en l'àmbit de les creences íntimes. A partir d'aquestes creences es generen actituds respecte al cos social. Intentos d'imposar principis morals, intents de convertir la fe en llei civil, i els pecats religiosos en delictes penals. El creacionisme d'arrel religiosa —entès com a cosmogonia, però també com a font de certes que es volen imposar en política, moral i educació— és enormement forta als Estats Units. Les esglésies evangèliques nord-americanes han anat més enllà i amb més virulència que el mateix catolicisme en la defensa d'un creacionisme contrari a tots els moviments filosòfics racionalistes i empiristes. Fins i tot han dut als tribunals els defensors actius del

darwinisme, als quals han volgut presentar com partidaris d'una superstició cienciològica, en qualsevol cas menys valuosa que la seva pròpia fe. Afortunadament l'estament judicial independent —gairebé tot als Estats Units—, sempre han posat al seu lloc Déu i el Cèsar.

Però avui el veritable impuls humà i econòmic al creacionisme i la principal batalla contra el darwinisme —i al darrere contra l'imperi de la racionalitat i de la ciència empírica— el porta a terme l'Islam. El món islàmic destina grans energies i grans recursos a la propagació del creacionisme, i és en aquest combat on es juga part de l'èxit de la continuïtat d'evolució en el segle XXI a tot el món. No és tan sols un debat filosòfic o epistemològic, tot i que l'és en el seu origen. Si la raó es situa en el centre de la vida pública, si ens fiem de la ciència per conèixer i transformar el món, se'n desprenen unes determinades concepcions de la governació dels assumptes humans, un respecte vers els valors de l'individu, i la separació de les esglésies dels estats. Contràriament, si situem en el centre de la vida pública la fe en la divinitat creadora i el respecte escrupulós a la suposada paraula sagrada, convertida en llei civil, ens dirigim a una altra mena de realitats polítiques. A uns nous totalitarismes, que ja s'han pogut experimentar en algunes parts del món, i que ens retornarien a antics totalitarismes que també han afectat Occident.

(3)

Fins i tot coneixent l'obra de Darwin algú podria pensar que la pregunta és d'on surten les espècies, quin és el seu origen veritable. Segons la resposta que donem aquesta pregunta, ens trobem amb dues concepcions contraposades del món, que afecten la vida quotidiana de les persones i la manera de governar-les. Si responem segons el racionalisme i l'empirisme, podem anar vers societats més lliures, governades a la llum de la ciència i de la raó. Si responem que un Déu, qualsevol dels imaginats per els humans d'escàs o nul coneixement, negant les evidències racionals de creació evolutiva, anem vers societats teocràtiques governades per clerecies interpretadores de la paraula divina que monopolitzen i imposen la seva interpretació. La sensació és que, a la pràctica, per convicció, per pragmatisme, per ignorància o per oportunisme, una gran part del món i sobretot una part important dels seus dirigents, actuen amb evident contradicció entre els seus posicionaments polítics generals, i el servilisme mostrat en llur relació amb el Vaticà. Els creacionistes convençuts han adreçat el seu missatge a les masses de tot el món, sovint escasses de formació. Però el que és pitjor és que per por a enfrontar-se amb els creients, hi ha dirigents polítics i intel·lectuals que es proclamen creients ells mateixos. Les conseqüències d'enorme fons que aquesta actitud produeix és que l'assumpció real de l'evolucionisme no s'ha produït amb prou amplitud. Estem davant d'un front comú dels creients, sincers i

fingits, per tancar el pas a aquestes que, més que unes idees, són un coneixement bàsic per a l'evolució humana.

En aquest punt tancat al fet d'assumir les conseqüències profundes i positives del darwinisme, existeix una mena de pacte implícit que afecta fins i tot a molts darwinistes convençuts. És una idea no ben definida que gira entorn d'allò que Darwin va descobrir, com una continuació del que Déu havia fet. Això és a causa que no hi hagut un nou Darwin que exposi a fons la idea de l'origen de les espècies, entrant a les idees racionals amb coneixement empíric només en part explícit, i d'altra part implícit. Ha estat el neo darwinisme amb intervenció d'una gran multitud de pensadors el que ha realitzat la complementació per deducció evident: que l'aparició de fòssils de qualsevol espècie no pot indicar que coincideixi la seva antiguitat amb el moment de la seva creació. Per arribar a qualsevol estat evolutiu indicat per els fòssils, tots tenen un abans més o menys llunyà, que poden ser d'un milió o centenars de milions d'anys. I també que els fòssils d'aquests anteriors estats evolutius pot ser mai es descobreixin, suposant que n'hi hagi espaiats en el temps perquè siguin significatius. Els més primigenis serien comuns a moltes espècies, i comuns en totes elles quan aquests primigenis eren partícules subatòmiques, matèria inorgànica.

La resposta no pot ser per coneixement empíric, ni a satisfacció d'Hume. Només la raó, i per tant el racionalisme, pot donar-la, perquè la Terra mai no ha tingut poder per crear espècimens evolucionats al nivell que indiquen els fòssils trobats fins ara. Suposar-ho seria un deisme molt més fonamental que totes les religions creativistes que han existit. La Terra seria Déu. Una ridícula si considerem la immensitat universal.

Però des de la perspectiva evolucionista, intuït —i per deducció racional, comprès— tot el procés anterior a l'observat empíricament per Darwin, gràcies a aquestes observacions, el resultat pràctic per els humans és ara l'alliberament de supòsits metafísics per intentar reconciliar allò irreconciliable: creacionisme i evolucionisme.

La genètica i l'evolucionisme, ens conviden a mirar diferentment una de les qüestions fonamentals que afecten la nostra espècie: la tensió entre allò que es d'exclusiu interès individual, i allò que és d'interès col·lectiu. La genètica s'ha convertit per als humans en un instrument per administrar les seves individualitats, i al reconèixer-la com a part integrant de cadascun, també el mitjà necessari per a protegir-la, i potser en el futur conèixer-la en tota la seva extensió. L'evolució ha fet de la nostra espècie un col·lectiu cooperador, i per tant social, on l'individu sol té grans dificultats per a desenvolupar-se. La família, el parentesc, el grup, la comunitat, l'ètnia son espais de cooperació i relació, de sentiments i pensaments compartits. Conjuntament genètica i racionalisme ens obliguen a considerar la relació entre allò social i allò biològic, de

manera que no solament la metafísica ha restat obsoleta. També la filosofia especulativa, majoritàriament en base de la intuïció, va entrant a camí d'extinció.

Els humans com a individus, però també les societats com a conjunt, no es poden entendre deixant apart la biologia. Civilització i societat s'entrellacen fins arribar a entendre les complexitats de cada moment, que té en tots els casos un substrat biològic profund. Estudiar-ne la relació ens pot ajudar a enfocar els reptes del futur. D'immediat, traduir les idees d'evolució a través de la lluita per l'existència des del text literari —segurament no tot el pensament de Darwin—, a un text explícit resultant de l'aplicació del que ara és ja més que una teoria. Un coneixement que en porta a descobrir realitats estables.

Allò fonamental, allò natural, allò cultural i allò civilitzat

Sumari

1. Les quatre grans edats de la matèria
2. La generalització del concepte *selecció* i de la idea de *perseverar*
3. La matèria inerta
4. La matèria viva
5. La matèria culta
6. La matèria civilitzada

1. Les quatre grans edats de la matèria

La ciència té una pretensió prioritària: comprendre la realitat. Per a què? Per a anticipar-se a la incertesa, la millor estratègia per a seguir viu en un món incert. Per això, no té res d'estrany que la seva primera hipòtesis de treball s'escrigui mes o menys així: **la realitat existeix i és intel·ligible**. Què és la realitat? Per què existeix el que existeix i no qualsevol altra cosa? Per què succeeix el que succeeix i no qualsevol altra cosa? Com s'accedeix a la realitat? Com es deixa d'esta fora de la realitat?

Afirmar que la realitat es pot comprendre no és una trivialitat però podria no haver estat així. S'atribueix a Einstein aquesta frase: «**El més incomprensible del món és que el món sigui comprensible.**» No obstant això, si admetem que en el món de la ciència *comprendre* consisteix en buscar i trobar allò que és comú dins d'allò divers, llavors, podem assegurar que en el terreny del que simplement és possible hi ha molts més móns intel·ligibles que móns incomprensibles. De moment, il·lustrem la idea amb una metàfora. En un món inintel·ligible, res es relacionaria amb res, no hi hauria un parell de branques que procedissin d'una primera branca comuna; una realitat no comprensible correspondria a un bosc en el qual hi ha més troncs d'arbre que branques de tronc d'arbre.

La realitat està formada de dues classes d'elements: els objectes i els fenòmens. Els objectes són distribucions de matèria, energia i informació que ocupen l'espai. I els fenòmens són els canvis que experimenten els objectes i que, per tant, ocupen el temps. Comencem per considerar la història de la realitat. El que veiem, ho veiem directament i el que no veiem directament, ho veiem a través del coneixement científic acumulat fins ara. En un principi (en el principi de la realitat) tota la matèria era una mena de sopa homogènia de quarks i, avui, uns 13.700 milions d'anys després, tenim objectes reals que podem agrupar com volguem per mirar de comprendre'ls. Per exemple, podem centrar la nostra atenció en la formidable diversitat d'éssers vius observables en l'actualitat i en la no menys formidable diversitat de registres fòssils. Per exemple, podem interessar-nos per individualitats notables com Shakespeare, Mozart o Einstein. També podem encuriosir-nos per conceptes no tan relacionats amb la matèria (però sí amb l'energia i la informació) com els sentiments, alguns tan reals com la passió amorosa o la venjança. I, per exemple, podem mostrar sensibilitat per les qüestions de coexistència i de convivència entre col·lectius humans diversos. Podem intentar comprendre com funciona la societat humana i intentar descobrir per què algunes vegades —poques— regna la pau i l'harmonia i per què la gran majoria de vegades impera l'odi, la violència i la discòrdia. Si, tal com hem avançat, *comprendre* en ciència és «trobar (buscar i trobar) allò comú entre allò divers», llavors, ¿hi ha alguna manera sensata d'agrupar tot el que existeix i ha existit des del principi de l'existència? Una proesa d'aquesta envergadura només pot començar modestament: fent una ullada a tota la història coneguda de la matèria, no sigui cosa que puguem trobar alguna pista que ens orienti. Si ho fem amb atenció notarem que, sobretot, des del naixement de la realitat, han tingut lloc quatre episodis veritablement transcendents:

1. el naixement de la mateixa realitat
2. l'emergència del primer ésser viu
3. l'emergència del primer ésser amb llenguatge capaç de comprendre la realitat
4. la primera vegada que dos d'aquests éssers aconseguïen prendre una decisió conjunta mitjançant la paraula.

Aquesta reflexió divideix la història de la matèria —la història més bella del cosmos— en quatre grans edats, els quals anomenarem de la forma següent:

L'Edat de la Matèria Inerta
L'Edat de la Matèria Viva
L'Edat de la Matèria Culta
L'Edat de la Matèria Civilitzada

Què significa aquí un episodi veritablement transcendent? Significa un episodi que aporta una innovació en la manera de romandre en la realitat, és a dir, una manera de perseverar en el món en què una *mica abans* d'un determinat episodi difereixi molt d'una *mica després* (és el concepte matemàtic de *discontinuitat*). Abans d'aprofundir en el coneixement d'aquestes edats les enunciem i les descrivim breument:

Primera efemèride, el principi de la història de la matèria. El Big Bang dona el tret de sortida a l'evolució de la realitat. És la matèria inerta. Va ocórrer fa uns tretze mil set-cents milions d'anys.

Segona efemèride, l'emergència del primer ésser viu. Potser fos una cèl·lula procariota no gaire diferent d'un bacteri. És la matèria viva. L'evidència més antiga de fa uns tres mil vuit-cents milions d'anys.

Tercera efemèride, l'emergència de la intel·ligència abstracta capaç de comprendre la realitat. Va ser alguna cosa molt semblant a un Homo sapiens, potser fins i tot un Homo Neanderthalensis. És la matèria culta. I és present des de fa només uns centenars de milers d'anys.

Quarta efemèride, l'emergència de la política, és a dir d'un sistema culte (no genètic) per a prendre decisions col·lectives. És la matèria civilitzada. I, probablement, va accedir a la realitat fa tan sols poques desenes de milers d'anys.

El que tenim doncs, són quatre grans efemèrides que defineixen quatre grans edats de la història de la realitat que, al seu torn, corresponen a quatre maneres fonamentals d'aparèixer i de permanèixer en la realitat. L'any 2000 em va interessar reflexionar sobre la segona d'aquestes edats, partint de la Teoria dels Processos Irreversibles, de la Matemàtica i la Informació, quasi sense pensar que pogués existir-ne una quarta [01]. L'any 2004 vaig estendre l'esquema a la primera i la tercera edat [03]. Aquest assaig pretén muntar un esquema conceptual general de la realitat, en què s'inclou la quarta edat, l'Edat de la Matèria Civilitzada, per si això pot aclarir o aportar nova llum a allò que és propi del nostre temps, que potser és el que comprenem pitjor i que, sens dubte, ens fa patir més. Evidentment, em refereixo a la manera en què els humans organitzem la nostra convivència: la política. Estudiarem com s'aconsegueix permanèixer en la realitat en cadascun dels quatre estats de la matèria i aprofundirem en l'essència d'aquests. La nostra esperança és que esdevingui un pla per a comprendre la realitat perquè allò que podríem anomenar *grau de realitat* d'un episodi (objecte o fenomen, pedra, bacteri, humà o nació) depèn de

dues coses: de la seva probabilitat d'accedir a aquest món i de la seva probabilitat de romandre-hi (i per tant també de la seva manera de desaparèixer). Com veurem més endavant, cada estat de la matèria té la seva manera peculiar de perseverar, i en la manera de perseverar, està la clau per a comprendre la complexitat del món, perquè el secret del canvi està, justament, en la part del canvi que no canvia. La importància del concepte *perseverar* radica en la relació íntima que té amb els altres dos grans conceptes de solvència científica, el concepte de *selecció* i el concepte d'*individualitat*. També són conceptes per l'esquema conceptual.

Podem afirmar: tot el que existeix és el resultat d'una selecció (en particular, quan alguna cosa succeeix *necessàriament* és que només hi ha una opció i la selecció és única). Què més es pot dir de la selecció que obre el pas a un objecte o a un fenomen perquè accedeixi o permaneixi en la realitat? Naturalment, que hi permaneixi. En altres paraules, d'allò que accedeix a la realitat es (re)selecciona contínuament allò que té capacitat per a romandre-hi. L'obvietat d'aquesta qüestió és gairebé insultant i s'il·lustra bé amb aquesta metàfora: la probabilitat de sortir a la foto de la realitat depèn de la capacitat per a romandre-hi.

2. La generalització del concepte *selecció* i de la idea de *perseverar*

El concepte *perseverar* és crucial per a comprendre la realitat i, com ja hem assenyalat, romandre o perseverar és una idea que adopta diferents significats en cadascuna de les quatre classes de matèries que hem avançat. Començarem per la realitat més fonamental, la de les partícules elementals, els «maons» de la matèria i les realitats dels nivells immediatament superiors, els àtoms i les molècules. En aquests casos, per exemple, la capacitat per *perseverar* equival a l'*estabilitat*. No obstant això, pretenem seguir una ruta que, tot i partir d'allò més simple, arribi a situacions tan complexes com les relacions que s'estableixen entre diferents col·lectius humans. Comencem concentrant la reflexió en la clau del nostre esquema, la idea mateixa de perseverar.

Crec que hi ha hagut almenys un gran pensador que ha tingut aquesta intuïció i que, en particular, va anticipar *avant la lettre* el que avui anomenem *selecció natural* o *de Darwin*. Parem-nos un moment en les seves pròpies paraules i atenguem a les proposicions 6 i 7 de la tercera part de l'*Ethica ordine geometrico demonstrata* de Baruj Spinoza [02]. La sisena proposició és tan cèlebre que fins i tot té nom, el *conatus*. La frase —perquè es tracta d'una frase— concentra el que proposo aquí com un Principi Fonamental de la Realitat del Món. Afegeixo a més la setena proposició perquè també ens interessa

en la discussió que segueix perquè és tot un homenatge a la idea del què significa comprendre.

Proposició 6. Cada cosa, en tant que li és propi, s'esforça per perseverar en el seu ésser.

Proposició 7. El conat amb el qual cada cosa s'esforça a perseverar en el seu ésser, no és sinó la seva pròpia essència actual.

La demostració de la primera, sempre amb paraules d' Spinoza:

Demostració de la Proposició 6. En efecte, les coses singulars són maneres en les quals s'expressen d'una certa i determinada manera els atributs de Déu; és a dir, són coses que expressen de certa i determinada manera la potència de Déu, per la qual Déu és i actua. I cap cosa té en ella referent al que pugui ser destruïda o que supprimeixi la seva existència; si no que, per contra, s'oposa a tot el que pot suprimir la seva existència. I per tant s'esforça —en tant que pot i li és propi— a perseverar en el seu ser.

Impecable. Només cal retocar un parell de detalls per a rellegir a Spinoza en el nostre context. El primer detall és la noció de *Déu*. La ciència, justament, pretén comprendre la realitat sense l'ajuda de Déu. Només cal substituir —i no crec que Spinoza protestés gens per això— la noció de Déu per el conjunt de la pròpia realitat, en què la realitat és el conjunt de tots els seus objectes, fenòmens, principis, i lleis amb els quals aquells han de ser compatibles. Tota presumpta innovació en la realitat se les ha de tenir amb la realitat preexistent a aquesta innovació. Per tant, la realitat preexistent contribueix sempre a seleccionar tot el que pretén accedir-hi i romandre-hi. És part del que podem anomenar el *subjecte de selecció*.

El segon detall fa referència a l'essència de les coses. Spinoza utilitza expressions que farien fugir a qualsevol físic teòric modern. Per exemple: «la cosa, en tant que li és propi» o «la cosa singular». És la forma que usa Spinoza per a no referir-se a qualsevol cosa. No tota cosa de la realitat té un ésser en què perseverar. La sentència d' Spinoza es restringeix a les coses singulars, a les coses en tant que existeixen en si mateixes. En el nostre vocabulari cal traduir aquest concepte referent al que hem anomenat *individualitat*. Ens hem preocupat de preparar el concepte. La individualitat que defineix una realitat particular: la partícula, l'àtom, la molècula, el gen, la cèl·lula, l'organisme, la ment, el ramat, la societat... La selecció natural tampoc actua sobre qualsevol cosa, actua sobre una individualitat capaç de perseverar... Persevera la cosa que té ésser en el qual perseverar; n'hi podríem dir una identitat amb un determinat grau d'independència respecte la incertesa de la resta de la realitat [01] i [03].

En qualsevol de les quatre matèries el que és susceptible de ser seleccionat, l'objecte de selecció, és una classe d'individualitat, i l'agent seleccionador, el subjecte de selecció, està relacionat amb les individualitats homòlogues que poblen la resta de la realitat. Els conceptes de *selecció* i *individualitat* (així com els d'*identitat* i *independència*) estan fortament units per dobles relacions mútues. La selecció no actua sobre qualsevol tros de matèria sinó sobre fragments d'una determinada individualitat, d'una determinada identitat, d'una determinada independència respecte dels capricis de la resta de la realitat. O dit d'una altra manera, la individualitat és aquell tros de realitat amb la identitat necessària per a romandre, amb la independència necessària per a perseverar.

Res del que accedeix a la realitat conté en si mateix res que sigui contradictori amb la realitat en la qual aterra —ho hem dit amb paraules cultes del segle XVIII, ja que avui potser sona una mica estrany dir que un objecte s'esforça per a aconseguir un objectiu. Però és una metàfora compatible amb la idea de selecció. La cosa amb ésser que no persevera en el seu ésser no és una cosa real. No és objecte de selecció. D'altra banda, s'accedeix a la realitat per compatibilitat amb la resta de la realitat existent. I és aquesta qui selecciona a través de les combinacions d'individualitats externes i de les seves pròpies combinacions de lleis i atzar. És el subjecte seleccionador. Tota fluctuació posterior de l'entorn de l'objecte és un repte per a seguir estant en la realitat o per a tornar a esperar a la cua d'allò només realitzable (en el domini d'allò lògicament possible). Es diria que Spinoza, quan parla de *cosa*, pensa en l'ànima. Però podria haver dit *ànima* i diu *cosa*. No obstant això, no es tracta de qualsevol cosa, sinó una cosa que s'identifica amb un aspecte o una part de si mateixa. I és en això, en el seu ésser, en el que tendeix a perseverar. De nou, ensopeguem amb l'ombra d'una circularitat d'on pot sorgir, paradoxalment, la força de la sentència. Kant es va ocupar d'aquesta qüestió particular i ens acostarem a ell en els pròxims paràgrafs, breument, per comentar el pes epistemològic que pot tenir un principi fonamental com el que farem servir. L'ésser d'una cosa és aquell aspecte de la cosa que té més facilitats per a romandre en la realitat. L'ésser és l'essència de la cosa, allò referent a la cosa que ja existeix, segueix existint. No hi ha dos arbres iguals; fins i tot quan tots dos provenen de dues llavors del mateix arbre. Els dos objectes podrien prescindir del que tenen diferent (matisos), però mai del que tenen en comú (essència). El que tenen en comú és l'ésser, just allò que els permet seguir vius en el bosc, la seva identitat. Persevera més el concepte *arbre* que un arbre concret, persevera més una espècie d'arbres que un determinat arbre d'una espècie (és a dir, més la individualitat que l'individu). Estem davant una idea crucial en què rau la possibilitat d'un salt del concepte *individu* d'un nivell jeràrquic a un altre (els

individus que s'uneixen, perden identitat per a formar una nova individualitat col·lectiva). En efecte, crec que, per exemple, parlar de l'altruisme de les formigues és un abús del llenguatge imperdonable, al límit mateix de la metàfora. Si part de les obreres d'una colònia es suïciden per a fer de totxana improvisada o de pont perquè passi la resta de la colònia no és per altruisme entre individus, és al servei d'una causa més gran, el súper organisme, l'altra-nova individualitat. L'obra víctima no està afavorint una altra formiga obrera, sinó tot el formiguer —abstenu-vos de fer analogies humanes i extrapolacions polítiques apressades— La formiga és per descomptat una altra classe d'individualitat, fins i tot és una part de la individualitat, però qualsevol part d'una individualitat no és una altra individualitat. No ho és, per exemple, una pota de formiga, ni un parell qualsevol d'obreres. En determinades condicions normals, a la superfície terrestre, l'hidrogen i l'oxigen són individualitats quan formen molècules de dos àtoms, però qualsevol agrupació d'àtoms d'hidrogen i oxigen no és una altra individualitat, no és una molècula estable. Sí que ho és, en particular i per exemple, una molècula d'aigua formada per dos àtoms d'hidrogen i un d'oxigen... En una determinada realitat podria ser una altra individualitat un monocristall de quars o un còdol... Convé ara estar atents a la demostració de la proposició 7:

Demostració de la proposició 7. De l'essència donada d'una cosa qualsevol es segueixen necessàriament algunes coses, i les coses només aconsegueixen allò que necessàriament es segueix de la seva naturalesa determinada. Per això la potència de qualsevol cosa o el conat amb el qual fa o s'esforça per a fer alguna cosa —sola o amb d'altres— és la potència o el conat amb el qual s'esforça a perseverar en el seu ésser, és a dir, no és res més que l'essència donada o actual d'aquesta mateixa cosa.

La idea seria alguna cosa semblant a l'essència de l'essència. Si l'ésser és l'essència que concreta la cosa, la tendència de l'ésser per seguir sent no és res més que l'essència de l'ésser. Per a moltes coses d'aquest món, l'ésser seria el seu estat més probable, i l'essència de l'ésser seria la garantia de la seva permanència en la realitat: la seva estabilitat en el sentit ampli de la paraula. Per exemple, un volum d'aigua és una cosa l'ésser de la qual, en determinades condicions de l'entorn, és un objecte amb la forma del recipient; la superfície lliure d'aquesta cosa és horitzontal a la superfície del planeta i la seva temperatura segueix —amb major o menor inèrcia— la temperatura de l'entorn immediat. Per a determinades fluctuacions de les condicions ambientals la cosa acaba sempre tornant al seu ésser. El volum d'aigua segueix la incertesa ambiental però té un estat estable. El seu ésser és estable és el destí

final, el centre al qual sempre tornen les fluctuacions. Però l'estabilitat no està garantida en un domini il·limitat. Cada estabilitat té una regió de validesa (en paraules d'Spinoza, mentre no surti de la cosa). Si l'objecte surt d'aquest domini, les fluctuacions poden no tornar i l'objecte pot ser arrossegat lluny fins a trobar (o no) noves estabilitats. Si les fluctuacions de temperatura, per exemple, s'allunyen massa i entren en valors negatius, la cosa pot deixar de perseverar en el seu ésser. L'estat sòlid de l'aigua correspon a una altra família de coses amb un altre ésser. Qualsevol transició de fase, en física, equival a un canvi d'ésser. Un ou pot suportar certes variacions de temperatura sense canviar el seu ésser, sense perdre la seva capacitat per engendrar un nou animal. Però si les fluctuacions són massa àmplies, la irreversibilitat pot ser tràgica. Un ou cuit no recuperarà la seva gelatinosa viscositat encara que l'entorn torni a refredar-se. I molt menys serà capaç algun dia d'engendrar un nou ésser viu. En qualsevol cas, hi ha tota una família de coses que resisteixen la incertesa ambiental, que perseveren en el seu ésser malgrat que no poden evitar sotmetre's als capricis de la incertesa. Aquestes coses segueixen mansament les fluctuacions de la incertesa de l'entorn, però el seu ésser les resisteix. Ja hem donat nom aquesta classe de coses, són els objectes inerts. Quin és l'ésser d'un objecte inert? L'ésser spinozià de l'objecte inert és, en principi, l'estat seleccionat per la selecció fonamental. En el nostre llenguatge és l'estat més estable. La selecció fonamental proveeix resistència enfront de la incertesa. En això es basa l'estabilitat física. I representa la primera versió de la rebel·lió dels objectes reals enfront de l'amenaça de deixar de ser-ho. Vegem-ne alguns exemples.

No tota cosa d'aquest món inert resisteix amb la mateixa insistència la incertesa de la resta del món. Pensem en un objecte que pot accedir a dos estats diferents. Una cadira recolzada damunt les quatre potes és tan inerta com una altra cadira igual que se sostingui només sobre una de les quatre potes. Les dues situacions són compatibles amb la constitució de la realitat que els ha tocat. En efecte, els dos estats són estats d'equilibri permesos per les lleis fonamentals de la mecànica. Les dues situacions compleixen les condicions de l'equilibri mecànic: la resultant de totes les forces que actuen sobre el centre de massa és zero i zero és la suma dels moments de totes les forces respecte del mateix punt. Això garanteix que la cadira, en qualsevol d'aquests dos estats, ni gira sobre si mateixa, ni es trasllada. Els dos estats són equivalents si la incertesa regnant és constant i perfectament igual a zero. En qualsevol altre cas es trenca l'equivalència perquè els dos estats (els dos éssers) no resisteixen els capricis de la incertesa amb el mateix èxit. La seva estabilitat és diferent. El suport sobre les quatre potes correspon a una situació d'equilibri estable, el suport sobre una sola pota implica

una situació d'equilibri inestable. El primer cas té un domini de raonable amplitud dins del qual l'objecte és capaç de recuperar-se després de l'atac de la incertesa. Cal desplaçar molt la cadira de la seva posició vertical perquè aquesta iniciï un moviment espontani sense retorn possible. L'altre cas, el del suport sobre una sola pota, en canvi, és d'una fragilitat infinita. Des d'aquesta posició no es resisteix la menor incertesa. La cadira sobre quatre potes es rebel·la contra la incertesa vençant totes les fluctuacions entorn del seu ésser. Dins del domini de la seva estabilitat l'ésser és immune a la incertesa. La cadira que s'aguanta amb les quatre potes és més estable (tendeix més a perseverar en el seu ésser) que la cadira que se sosté sobre una sola pota. Per això la seva presència en la realitat és molt més freqüent que la cadira en equilibri sobre una de les seves potes.

Imaginem, per esbremar l'exemple fins a la darrera gota, que de sobte entrem en una sala que conté dues-centes cadires. El fet més probable és que trobem que totes les cadires de la sala s'aguanten sobre quatre potes. És impossible que trobem les dues-centes cadires sostenint-se damunt una sola pota? La veritat és que no és impossible, però sí molt poc probable. Si ens succeís això, ens quedariem estupefactes o ens agafaria un atac de riure. Immediatament pensariem en un truc. No hi ha contradiccions lògiques o físiques per a aquesta experiència; la situació és imaginable. No obstant això, no respon a la proposició III.6 de l'*Ètica* de Spinoza que acabem de citar. No resisteix la incertesa, no es pot mantenir en la realitat ni el cas improbableíssim que hi tingui accés. L'ofici de malabarista es basa justament a crear improbabilitats. La improbabilitat és justament el que emociona l'espectador i és el fonament dels acròbates i dels il·lusionistes. L'emoció s'obté justament d'una improbabilitat. Penseu en el cèlebre número dels plats que giren sobre vares verticals. La conservació del moment cinètic fa que mentre el plat manté una velocitat de gir determinada continua aguantant-se sobre la vara. Un bon malabarista pot mantenir més de deu plats, corrent com un posseït d'un a l'altre per tornar-los l'energia que perden per fricció. Però ni el millor malabarista de tots els temps aconseguiria mantenir dues-centes cadires sobre només una pota. És com aquests elements químics que encara no hem descobert a causa de la seva inestabilitat radical i intrínseca. Són tan improbables que mai surten en una foto de la realitat. Per això no consten en el gran catàleg. Són coses fora del seu ésser.

La classe de selecció que anomenem *selecció cultural* està implícita també en el *conatus*, i no cal fer grans esforços per a relacionar l'obra d'Spinoza amb aquesta idea. El filòsof hi dedica una proposició

explícita, la demostració i l'escoli de la qual només cal traduir mentalment. Anem per feina perquè, amb això, completem el suport spinozià al nostre esquema conceptual i, pel mateix preu, la noció spinoziana de *desig* que hem deixat pendent més amunt. Ara toca la proposició 9:

Proposició 9. Tant si té idees clares i diverses com si les té confuses, l'ànima s'esforça a perseverar en el seu ésser per una durada indefinida i té consciència del seu esforç.

Demostració: L'essència de l'ànima està constituïda per idees adequades i inadequades. Per tant, s'esforça a perseverar en el seu ésser de la mateixa manera, tant si les té adequades com si les té inadequades, i, per això, per a una durada indefinida. Però, com que l'ànima és necessàriament conscient de si mateixa per les idees de les afeccions del cos, se'n deriva que l'ànima és conscient del seu conat.

Escoli: Aquest conat, quan es refereix només a l'ànima, s'anomena voluntat; en canvi, quan es refereix a la vegada a l'ànima i al cos, s'anomena apetit. Aquest apetit no és res més que la mateixa essència de l'home, de la naturalesa del qual se'n deriva necessàriament allò que contribueix a la seva conservació i que l'home està, per tant, determinat a realitzar. D'altra banda, entre apetit i desig no hi ha cap diferència, excepte que el desig acostuma a atribuir-se als homes en tant que són conscients del seu apetit; i, per tant, pot definir-se així: el desig és l'apetit més la consciència d'apetit. Per tot això, podem constatar, doncs, que nosaltres ens esforcem, volem, desitgem o ens delim per alguna cosa no perquè jutgem que sigui bona, sinó que, per contra, jutgem que és bona, perquè ens esforcem per aconseguir-ho, perquè ho volem i ho desitgem.

Gràcies Baruj Spinoza. Les quatre classes de selecció del nostre esquema encaixen en les proposicions. La selecció cultural no difereix de la selecció natural ni de la selecció fonamental ni de la selecció política en quant al *conatus*. La selecció és una rebel·lió el resultat de la qual és perseverar. La realitat d'aquest món, senzillament, està feta així. La primera funció de la selecció culta —i, per tant, de la cultura i de qualsevol classe de coneixement— no està en els seus presumptes èxits, està en el mateix coneixement, en el procés de construir-lo, d'elaborar representacions, en el procés de pensar, en el goig mental de seguir pensant. Anticipar la incertesa és, sens dubte, un regal associat al que en principi va haver de ser només goig mental. O dit d'una altra manera, el goig intel·lectual és l'estímul que assegura l'adquisició de coneixement enfront d'una altra llei universal de la matèria: entre fer i no fer, millor no fer,

millor no gastar energia ni posar-se en situació de risc. Avancem ara una asserció compacta que relaciona les quatre classes (o estats) de la matèria amb les seves corresponents maneres de perseverar. És l'esquelet de l'anunciat esquema conceptual. Com hem avançat, fa uns anys [03], l'esquema només tenia en compte tres estats de la matèria. La innovació, ara, és tornar-lo a discutir tot incloent el quart estat de la matèria, la civilització. La sentència compacta de la insistència d'allò real per seguir-ho sent sona ara d'aquesta manera:

Allò inert està i tendeix a seguir estant, allò viu, viu i tendeix a seguir vivint, allò culte coneix i tendeix a seguir coneixent, allò civilitzat conviu i tendeix a seguir convivint.

Hi ha moltes particions possibles de la realitat i aquesta n'és una, és la base del nostre esquema conceptual: allò real, desconstruït en allò inert, allò viu, allò culte i allò civilitzat. Qualsevol objecte o fenomen admet aquesta primera classificació rellevant, una rellevància que arrenca de quatre classes de selecció que podem anomenar perfectament *la selecció fonamental* (pròpia d'allò inert), *la selecció natural* (pròpia de la matèria viva), *la selecció cultural* (pròpia de la matèria culta) i *la selecció política* (pròpia de la matèria civilitzada). D'aquesta particular partició procedirà la intel·ligibilitat del món que busquem. En cada classe de matèria persevera allò que se selecciona per a perseverar. Cada classe de matèria té la seva pròpia estratègia per a perseverar, però no oblidem que cada estat de la matèria es deriva de l'anterior, o encara més, és un assoliment de l'anterior. La selecció natural és un assoliment de la selecció fonamental; la selecció cultural, un assoliment de la selecció natural i, la selecció política, un assoliment de la selecció cultural. La vida és una rebel·lió que pot ajudar a seguir estant, la cultura una rebel·lió que pot ajudar a seguir viu, i la convivència, en principi, una rebel·lió que ajuda a seguir coneixent. Tornarem sobre això més endavant.

El que s'imposa en arribar a aquest punt és aprofundir en una asserció tan general com el *conatus Spinoza* elevat al rang del que podríem anomenar «el Principi Universal del Canvi», un principi del qual es dedueix el comportament del concepte **selecció** en el si de la matèria inerta, de la viva, de la cultural i de la civilitzada. La següent pregunta és: si formulem el Principi General del Canvi com

Cada cosa tendeix a perseverar en la seva pròpia essència

Quin és el seu pes epistemològic? Quin és el seu rang com a generador de comprensió de la realitat? Si d'una banda admetem que **comprendre** en ciència és allò comú entre allò divers, l'essència

entre els matisos, la mínima expressió del màxim compartit i, d'altra banda, que això és més consistent com més rang d'individualitat tingui el fragment de realitat al qual fem referència, llavors l'anomenat Principi Universal del Canvi admet una audaç expressió:

Tota individualitat real tendeix a perseverar en la seva (pròpia) màxima intel·ligibilitat

I la intel·ligibilitat de la realitat té dues maneres de créixer: reduint l'essència comuna (capacitat d'anticipació) o augmentant allò compartit (domini de vigència, grau d'universalitat). Així, podem analitzar en cada cas el sentit del concepte selecció en cadascuna de les quatre matèries proposades.

No obstant això, de moment podem apel·lar a un altre gegant del coneixement: Kant. Quina seria la valoració kantiana del Principi Universal del Canvi? A continuació, dedicarem unes línies a veure quina seria la categoria, segons Kant, de la idea que agafa en préstec d'Spinoza.

Segons Kant, [04] un judici *analític* és aquell el predicat del qual és part del subjecte: «un grill és un insecte». Un judici *sintètic* és aquell el predicat del qual no està inclòs en el subjecte: «un ocell és capaç de bussejar». Un judici *a priori* és un judici independent de l'experiència (encara que s'inspira en aquesta): «el perímetre de la circumferència és 2π vegades el radi». Cap experiment pot desmentir-ho. Un judici *a posteriori* és un judici que depèn de l'experiència: «un material es dilata amb la calor».

Tots els judicis analítics són a priori. Trivialment: no hi ha cap judici analític a posteriori. No aporten res nou al coneixement, però són valuosos per a aclarir conceptes, per a suggerir bones definicions i per a transitar amb seguretat d'una a una altra. També hi ha judicis sintètics a posteriori. Són fràgils i dubtosos però útils. El coneixement pot progressar gràcies a aquests judicis. Hi ha judicis sintètics a priori? Això ja no està tan clar. És la gran pregunta de Kant [04]. La polèmica va arrencar abans d'aquest pensador i encara ara perdura [05], [06], [07]. Un judici d'aquest tipus comprendria la solidesa d'allò a priori i la utilitat d'allò sintètic. En el límit equival a una veritat eterna no trivial, una veritat que no depèn de la realitat, però que la fa intel·ligible, una veritat necessària i universal que s'inspira en l'experiència sensible, però que no s'origina en aquesta. Kant suggereix que l'estructura mateixa de la física s'assenta en enuncisats d'aquesta classe. Les lleis fonamentals de la física —o en el nostre llenguatge particular, les lleis fonamentals de la constitució d'una realitat— no poden ser judicis a priori perquè en aquest cas no serien mai desmentibles per l'observació o l'experiència. Per parlar ara com Popper, no serien *falsables*. És a dir, les lleis fonamentals de

la ciència no serien científiques (caurien fora de la demarcació del que acceptem com a ciència). A què es refereix, doncs, Kant quan reclama judicis sintètics a priori per fonamentar la ciència? ¿Només a les proposicions de la matemàtica (del tipus: sobre un pla, la distància més curta entre dos punts està sobre una recta)? La qüestió de la divisió de les categories kantianes, la qüestió de la rellevància dels judicis sintètics a priori i la qüestió de la seva transcendència a l'hora d'aixecar l'edifici de la ciència no estan ni de bon tros enllestides. A mi m'agrada creure que la conveniència de judicis sintètics en ciència es refereix a principis pre o metacientífics, és a dir, principis anteriors o que ja van més enllà de les lleis fonamentals de la naturalesa. Serien principis molt generals de la constitució de qualsevol realitat, principis vigents en qualsevol dels seus nivells d'observació, en qualsevol de les seves nervadures. Potser parlem d'alguna cosa més relacionada amb el mètode per conèixer la realitat que amb el coneixement mateix de la realitat. Kant potser es va equivocar al creure que les lleis de la naturalesa, com les fonamentals de la mecànica, les de la física quàntica, etc. podien tenir aquest estatus de judici sintètic a priori, però en la seva època, les lleis de Newton, per exemple, semblaven necessàries, inevitables i del tot universals. La ciència encara no havia rodat el suficient per a poder entreveure les entranyes de la seva estructura i per a percebre que lleis aparentment tan autoritàries procedien, de fet, de principis i de teories més generals (física quàntica, relativitat especial i general, principis variacionals...). No obstant això, hi ha conceptes tan forts, i aparentment tan trivials i semicirculars, com el mateix concepte de la selecció darwiniana, que encaixen com un guant amb aquesta potent intuïció de Kant. La selecció natural és la millor forma de comprendre com s'ha desenvolupat la vida a la Terra i m'atreveixo a proposar aquesta idea (probablement la més brillant i gran idea de la història de la ciència) com un judici sintètic a priori. Crec que qualsevol biòleg després de Darwin ha pensat alguna vegada: «Quina idea tan senzilla i, a la vegada, tan clara i tan potent. Com és que no l'he tinguda jo mateix?!»

No obstant això, el que és interessant d'un bon esquema conceptual és que proveeix una nova perspectiva i permet estendre el coneixement per pura simetria. En aquest, la selecció natural de Darwin no és una singularitat sinó l'expressió del Principi General del Canvi projectat en una de les quatre matèries, en la matèria viva. Jo diria que el mateix principi —i en particular les seves quatre aplicacions— té rang de kantià, de judici sintètic a priori.

Recapitem. El nostre esquema conceptual per a comprendre la realitat consta de dues coses: d'una part, tenim la partició de les individualitats reals en quatre grans classes (allò inert, allò viu, allò

cultural i allò civilitzat). Aquesta partició procedeix directament d'observar la realitat o, si es vol, d'explorar la història de la realitat. Es poden fer infinites particions de la realitat, unes més rellevants que d'altres, però només una —la que es basa en les quatre grans efemèrides escollides més amunt— és la que prenem amb ànim de comprendre la realitat. D'altra banda, tenim un Principi Universal que, tot i estar inspirat en la realitat, no en procedeix necessàriament (com podria passar amb qualsevol idea o teorema de la matemàtica). És un principi avançat per Spinoza en el seu *conatus*, que troba una projecció menys general però profunda i, malgrat tot, amplíssima, en la *selecció natural de Darwin* i que assoleix, penso, un notable pes epistemològic segons la idea de Kant d'un *judici sintètic a priori*. D'aquest principi esperem obtenir el sentit de la idea de *perseverar* en cadascuna de les quatre maneres possibles de fer-ho en la naturalesa segons si predomina la matèria inerta, la matèria viva o la matèria culta que hem definit a la primera part de l'esquema conceptual. L'esquema conceptual s'alça travessant totes les possibilitats dels seus conceptes i s'espera que d'un esquema coherent n'emergeixin noves comprensions. En un bon esquema conceptual. Els buits s'omplen i els límits s'il·luminen. La intenció, doncs, és agafar impuls amb la matèria inerta, la viva i la cultural i veure què pot aportar aquest exercici sobre la matèria civilitzada i el sistema polític. La intenció és explorar noves rutes per comprendre el fet polític i, en particular —i com reiteradament va expressar Hannah Arendt—, intentar comprendre innovacions tan recents i terribles com el totalitarisme, és a dir, intentar comprendre allò incomprensible. Prenem impuls i comencem amb la matèria inerta.

03. La matèria inerta

La primera gran cosa que va succeir va ser el trànsit del no-res a alguna cosa. En termes cosmològics actuals és el Big Bang. No podem parlar d'abans perquè abans no hi havia ni temps, però sí que podem fer-ho d'una fracció de segon després. En el nostre esquema, hem acordat que un episodi de la història és transcendent quan una mica abans és molt diferent d'una mica després. Impossibile superar doncs aquest criteri en aquest cas perquè «la mica abans» ni tan sols existeix i sí que existeix «la mica després». Es pot imaginar una distància més gran que la que hi ha entre l'existència i la no-existència? En termes de matèria es passa de la no-existència de la matèria a l'existència de ni més ni menys que uns dos milions i mig de trilions de quadrilions de quilos (la massa visible actual de l'Univers sencer). Però no tota classe de matèria inerta roman igual, variarà segons quina sigui la matèria que l'envolta.

El nostre coneixement actual de la matèria ens permet fer-ne una anàlisi mínima.

Algunes partícules com els hadrons són molt estables. Però no passa el mateix amb totes les partícules. Les partícules es creen i s'extingeixen segons les regles de les forces que regeixen a aquest nivell, les forces electromagnètiques. La veritat és que en la realitat de la superfície de la terra (amb gravetat, temperatura, pressió atmosfèrica, etc.) hi ha poques partícules que puguin anar voltant per aquí sense patir canvis dramàtics. En aquestes condicions són estables els protons i els electrons (tenen massa) i els fotons i gravitons (no tenen massa). En un experiment concret en què van intervenir mil milions de quadrilions de protons i electrons (un u seguit de trenta-tres zeros) i que va durar deu milions de segons, no es va observar cap canvi en aquestes partícules [08]. L'edat de l'Univers no arriba a vint mil milions d'anys (les últimes estimacions, cada vegada més precises, parlen d'uns tretze mil cinc-cents milions d'anys). S'estima que en aquest temps només s'han desintegrat uns deu trilions de protons. La formidable estabilitat del protó equival a una llei fonamental de la naturalesa: la conservació del nombre barionic. Si la realitat de l'Univers és tal com avui l'observem és gràcies a l'enorme energia que es necessita per a la desintegració dels protons. Aquesta estabilitat garanteix la seva freqüència (abundància) en el món real.

La nostra discussió podria estendre's amb l'examen de l'estabilitat i de les corresponents abundàncies d'àtoms i molècules en diferents realitats (a l'Univers, a la superfície de la Terra, al seu interior, etc.). En cada nivell de la realitat intervien diferents lleis fonamentals i diferents probabilitats d'interacció (de reacció amb altres àtoms). Són les cruïlles de diferents realitats. Els nuclis atòmics, formats per protons i neutrons, es regeixen per un paquet de lleis fonamentals que corresponen a les anomenades **interaccions fortes**. Els nuclis capten altres partícules carregades, els electrons, i el resultat es regula amb lleis de les **forces electromagnètiques**.

Els àtoms, per exemple, no són equiprobables en el cosmos. La seva abundància no està igualment distribuïda. L'hidrogen (nombre atòmic $Z=1$) és, amb diferència, el més abundant amb 920.461 àtoms per milió; el segueix l'heli ($Z=2$) amb una abundància relativa de 78.344, després, a molta distància, l'oxigen ($Z=8$) amb 608; el carboni ($Z=6$) amb 305 i el nitrogen ($Z=7$) amb 84. L'urani ($Z=92$) té una abundància relativa de dos milionèsimes d'àtom per milió i els àtoms amb nombres atòmics de més 110 són tan inestables que ni tan sols han estat descoberts encara. Per això no surten a la foto! La matèria còsmica probablement conté tot els àtoms estables i alguns dels quasi estables. L'abundància d'aquests objectes anomenats àtoms no és la mateixa a l'Univers, a la superfície de la Terra o en un tros de

matèria viva. Però el que s'observa en cadascuna d'aquestes realitats és que depenen de la seva capacitat d'emergència i de permanència, és a dir, en un sentit ampli, de la seva estabilitat.

El 90% de la matèria de l'Univers està concentrada en les estrelles a l'interior de les quals s'assoleixen temperatures de centenars de milions de graus. En aquesta realitat, les forces nuclears contribueixen més que qualsevol altra a la seva constitució. Les molècules habiten una realitat molt més freda governada per les forces electromagnètiques. La reina dels compostos químics a baixa temperatura procedeix de la reacció de dos elements molt abundants, l'oxigen i l'hidrogen, sobretot en destaca un: l'aigua. No hi ha dubte que aquest detall prepara la realitat per a l'emergència d'altres objectes: els individus vius. Tampoc escassegen l'amoniac, l'àcid sulfhídric i el metà que són compostos d'elements freqüents amb l'omnipresent hidrogen. Són molècules volàtils, potser no massa estables però sí molt actives per a intervenir en un gran assortiment de reaccions químiques. N'hi ha d'altres que són més estables i no volàtils com els òxids de silici, de ferro, d'alumini i de magnesi. A aquest nivell manen les regles de les combinacions químiques (el metà gairebé no es dissol en aigua, l'amoniac sí...). Una particular realitat molecular pot contenir tots els noranta elements químics —o diversos—, la qual cosa pot donar lloc a un nombre marejador de molècules diferents que dibuixen un paisatge intricat d'eventuals reaccions mútues. La probabilitat d'una reacció química no depèn només de les propietats químiques dels possibles reactants (electronegativitat, etc.) sinó de la seva probabilitat de trobada, és a dir, de les abundàncies relatives i de les estabilitats prèvies.

En resum, en els primers nivells de la realitat, els objectes que existeixen (partícules, àtoms i molècules, vidres, roques, estrelles...) és perquè emergeixen amb facilitat —per combinació del que ja està aquí— i perquè la seva permanència és compatible amb la realitat a la qual han accedit. Comencem a omplir l'esquema conceptual:

En la selecció fonamental, l'**objecte** de selecció és una individualitat inerta, per exemple, un àtom, una molècula, un vidre, una roca... Què o qui selecciona? El **subjecte** de selecció és la resta de la realitat inerta, és a dir, altres àtoms, altres molècules, altres vidres, altres roques, amb les seves lleis fonamentals i, per tant, també amb la resta d'incertesa que aquelles alliberen. **Perseverar** significa aquí, senzillament, seguir estant. I la capacitat per a seguir estant s'anomena **estabilitat**. Podem resumir així el comportament inert:

Allò inert **resisteix** la incertesa de la seva realitat per a perseverar-hi. Aquesta capacitat és l'**estabilitat** i s'adquireix per **selecció fonamental**. Aquesta classe de resistència és la primera forma de

rebel·lió d'una individualitat contra la incertesa de l'entorn, l'estratègia per a **seguir estant**.

04. La matèria viva

El segon gran esdeveniment que va ocórrer en la història de la matèria va ser, sens dubte, l'emergència del primer ésser viu. El coneixement de les coses necessàriament retalla, per això, les fronteres són més nítides en la representació de la realitat que en la realitat mateixa. No obstant, hi va haver un primer ésser viu ancestre de tot allò viu. Va suposar una notícia radical en la història de la matèria. La situació una mica després era molt diferent de la situació una mica abans. Havia emergit un ésser real, una individualitat amb una certa identitat per a la qual seguir estant no era suficient. El que havia emergit era un nou estat de la matèria: la matèria viva. I la seva manera de perseverar no és només seguir estant sinó **seguir viu**. La idea de Darwin de la **selecció natural** aterra llavors molt suaument en el nostre esquema conceptual. Seguir viu és més que seguir estant. L'ésser viu, per seguir viu, no només resisteix la incertesa (és compatible amb els capricis de la incertesa), fa alguna cosa més: la **modifica**. Per exemple, si la temperatura de l'entorn pateix fluctuacions massa àmplies (puja massa o baixa massa), l'ésser viu no només resisteix (com faria una pedra), és a dir, no només manté la seva identitat en grans variacions de temperatures, també és capaç d'una o dues coses més: mantenir la seva pròpia temperatura o controlar les desviacions amenaçadores de les temperatures externes. Per a això, intercanvia informació amb l'entorn, detecta les fluctuacions de risc, les interpreta i reacciona per a anticipar-se al drama. Això és més que resistir, això és capacitat per a modificar. A partir d'aquí és quan es pot parlar d'**autoorganització** sense cometre abusos de llenguatge. La relació sistema *versus* entorn té diferents alternatives. Consisteix a seguir viu en un entorn incert (amb incertesa: l'únic cert de la realitat és que el seu futur és incert). Es tracta de seguir viu quan la incertesa es fa present i hi ha diverses formes d'aconseguir-ho, la solució no és única. El sistema pot augmentar la seva complexitat, la seva anticipació sobre el comportament de l'entorn, pot canviar d'entorn (mobilitat), pot canviar l'entorn sense moure-se'n (la tecnologia), pot associar-se amb altres individualitats sacrificant part de la pròpia identitat, etc. L'argument darwinian en aquest esquema conceptual s'escapa de la circularitat. Resta inserit com una manifestació important (una de les quatre possibles en la nostra partició de la realitat) del Principi Universal del Canvi. Els arguments no es tanquen del tot, precessionen. La selecció natural actua probablement damunt dels objectes als que hem anomenat **individualitats** i això succeeix en els diversos nivells de la realitat viva, des dels gens —tal com li agrada insistir (per a molts, potser

massa) a Dawkins [09]— a l'organisme o les poblacions d'organismes. Una de les discussions clàssiques i encara fresques en temes d'evolució es centra justament en aquesta qüestió (el formiguer és més decisiu que la formiga obrera o el ramat de nyus més que qualsevol dels seus membres). D'aquí procedeix la idea de la individualitat com unitat evolutiva. El món viu, els individus, a més de resistir la incertesa, la modifiquen. La selecció natural opera llavors a favor de la idea que alguna classe d'individualitat (gen, organisme, població...) segueixi viva. En el resultat final apareixen dos conceptes nous que s'han d'afegir a l'estabilitat: l'**adaptabilitat**, cosa que equival a una capacitat per a **evolucionar**.

En síntesi:

En la selecció natural l'**objecte** de selecció és una individualitat viva amb una determinada identitat i independència respecte de l'entorn, per exemple, un gen, un bacteri, un organisme, una societat... Què o qui selecciona? El **subjecte** de selecció és la resta de la realitat viva, en particular altres gens, altres organismes, altres societats amb lleis fonamentals pròpies, mecanismes d'interacció i, per tant, també amb la resta d'incertesa que tot això genera. Prioritàriament, un gen se les té amb altres gens, una formiga amb una altra formiga, i un formiguer amb altres formiguers. **Perseverar** significa aquí, senzillament, seguir vivint. I la capacitat per a seguir vivint s'anomena **estabilitat**, el que obliga, a la fi, a consolidar innovacions, és a dir, a evolucionar. Encara més sintèticament diem: Allò viu **resisteix** la incertesa de la seva realitat per perseverar-hi. Aquesta capacitat és l'**adaptabilitat** i s'adquireix per **selecció natural**. Aquesta classe de resistència és la segona forma de rebel·lió d'una individualitat contra la incertesa de l'entorn, l'estratègia per a **seguir viu**.

Seguim omplint l'esquema conceptual. Ara és el torn de la matèria culta.

05. Matèria culta

El tercer esdeveniment més gran que va ocórrer en la història de la realitat va ser l'emergència d'un ésser viu dotat de llenguatge i, per tant, capaç de dominar el pensament per construir coneixement intel·ligible. És a dir, emergeix una individualitat viva capaç de comprendre la realitat a la qual pertany. El salt entre l'abans i el després de la notícia va ser brutal perquè s'inaugura l'anticipació de la realitat a través d'un projecte, d'una intenció. La diferència més notable entre la selecció natural i la selecció culta és que en la selecció natural primer és la solució i després el problema. Encara més, una innovació pot accedir a la realitat sense que arribi mai a ser útil per a seguir estant o per a seguir vivint. En canvi, una mica després del primer ésser culte el problema antecedeix la solució. La diferència és tan enorme que en el cas de les individualitats dotades

de matèria culta, la selecció cultural elimina la transcendència de la selecció natural. Un individu no pot esperar cinquanta mil anys per a resoldre un canvi climàtic. Si abans no ha conservat una innovació protectora (com la ploma), no pot esperar que sorgeixi alguna cosa equivalent que li permeti viure —a ell i els seus descendents. En canvi, un individu dotat de selecció cultural comença per resoldre el problema del fred i de la humitat i cerca i troba una innovació per a sortir-se'n via selecció cultural. L'efemèride mereix comptar com una de les quatre edats de la matèria perquè allò que la selecció natural aconsegueix en centenars de milers o milions d'anys, la selecció cultural pot aconseguir-ho en minuts!

Una ínfima part de la matèria inerta està viva i una ínfima part de la matèria viva és capaç de comprendre. Que sapiguem, avui només hi ha els éssers humans, *Homo sapiens*. La diferència no és una diferència de grau. Un ximpanzé, un dels nostres parents vius més pròxims, és capaç de moltes coses, fins i tot d'interpretar i combinar símbols, però és incapaç de comprendre la realitat en el sentit que aquí utilitzem [10]. Un ximpanzé no pot transcendir l'espai i el temps per comparar dos episodis de la realitat; si no ha estat testimoni directe de tots dos, no pot buscar essències comunes, després no pot construir coneixement intel·ligible. Potser va poder l'extint *Homo Neanderthalensis*, potser podrà aconseguir-ho una altra criatura en un altre lloc i en un altre instant de la història de la realitat.

La quantitat de matèria inerta de l'Univers s'estima en dos bilions i mig de trillions de quadrillions de quilos ($2,5 \times 10^{54}$ Kg), d'aquests, que sapiguem, només uns mil vuit-cents bilions de quilos ($1,8 \times 10^{15}$ Kg) formen part dels individus vius, dels quals estem segurs que només tres dècimes de bilions de quilos (3×10^{11} Kg) pertanyen a individus capaços de construir coneixement intel·ligible. En la nostra partició de la matèria en quatre classes, la quantitat disminueix però la complexitat augmenta. Ha arribat el moment de parlar d'alguna cosa més que de simple massa. La complexitat no es mesura en quilos. A aquestes altures de la discussió, pensar en la complexitat és ja inevitable.

Un gram de bacteris és més complex que un gram de sal comuna. La complexitat es pot mesurar per el nombre d'estats diferents a què poden accedir cadascun d'aquests trossets de matèria o, si es vol, per la quantitat d'informació que es necessita per a construir un tot a partir de les seves parts (per exemple, si ho mesurem en bits, el nombre de decisions binàries necessàries). Un vidre clorur sòdic té pocs estats accessibles diferents. Es pot calcular el nombre d'alternatives a partir de la combinatòria de les seves configuracions

microscòpiques (basades en els àtoms de clor i de sodi) conjuntament amb l'energia lliure disponible per als diferents processos de transformació. Per a fer el mateix càlcul en un tros de matèria viva cal tenir en compte, a més, totes les alternatives acumulades durant la seva història en la informació genètica. Per a tenir una idea més clara, un virus (una estructura relativament simple a la frontera que separa els vius dels no vius) té la impronunciable xifra d'un u seguit de 36.000 zeros estats diferents, això vol dir que per a construir-lo a partir dels seus components més senzills es necessita un manual d'instruccions de 120.000 bits. Un bacteri equival a un 1 seguit d'un milió tres-cents mil zeros, és a dir, un manual de 6.000.000 de bits. I un ésser humà té un 1 seguit de setanta-dos milions de zeros d'estats diferents, el que equival a un manual de 240 milions de bits. Per tenir una idea del que significa aquesta bogeria de nombres, $10^{72.000.000}$, recordem que a l'Univers només hi ha 10^{80} àtoms i que *només* es poden jugar 10^{120} partides d'escacs diferents.

No és fàcil concebre un objecte més complex que el cervell. Deu tractar-se d'un límit goedel·lià. Com pot un sistema concebre'n un altre de més complex que ell mateix? Pesa uns mil quatre-cents grams i és l'heroi de la tercera rebel·lió. És la intel·ligència abstracta i responsable central de la *matèria culta*. Si la matèria inerta resisteix la incertesa i la matèria viva la modifica, ara es pot dir que la matèria culta l'anticipa! Però anticipar significa alguna cosa especial. Anticipar significa aquí parar atenció a la incertesa de forma expressa per a reduir-la; és el sentit més directe i menys metafòric de la paraula. És a dir, un animal quan menja no s'anticipa al fet de morir per inanició, ni s'anticipa a l'acte de ser atrapat quan fuig corrents. Tampoc s'anticipen aquells ocells de muntanya que es passen l'estiu recollint pinyons i amagant-los per a poder-los trobar després durant l'hivern (s'ha comprovat que un sol exemplar va arribar a preparar més de mil amagatalls). Tot i així, ningú es queixaria si féssim servir la paraula *anticipar* en aquests casos. Per això, perquè pugui formar part del nostre esquema conceptual, cal que refinem el concepte. Aquests casos es refereixen a una anticipació pre programada afavorida per la selecció natural gràcies al fet que la incertesa de l'hivern és periòdica (i per tant no tan incerta). Diguem que és una incertesa previsible. De fet, en aquests casos, el que s'anticipa és el passat —que és el mateix que els físics afirmen sobre la ciència econòmica quan volen fer enrabiar els economistes—. En realitat, es tracta d'una adaptació per selecció natural amb resultat d'aparent anticipació. En efecte, els mateixos ocells, després d'una emigració forçada al tròpic, probablement seguirien amagant pinyons durant milers d'anys, tot i que allà l'hivern no requerís aquesta classe de previsió. El sentit que donem aquí a l'anticipació és un concepte novíssim que es dona quan l'individu, armat amb la seva ment, s'enfronta a una situació inèdita

del seu entorn i ho fa mitjançant un projecte, una intenció, una voluntat, un objectiu. Gairebé tots els animals tenen cervell, però només un elabora coneixement intel·ligible. Per això, a partir d'ara, ens hi referirem com a *ment* (sense necessitat d'entrar en la difícil qüestió de la relació entre *ment* i *cervell*). L'anticipació entesa així és la funció pròpia del coneixement intel·ligible, la seva plusvàlua per superar la selecció natural. L'anticipació, amb aquest significat, és la responsable que parlem de la **selecció cultural**, la tercera i darrere classe de selecció. Seguim estructurant l'esquema i per això resumim:

En la selecció cultural l'**objecte** de selecció és una individualitat cognitiva, com una teoria científica, una obra d'art, una creença... Què o qui selecciona? El **subjecte** de selecció és la resta de la realitat cultural, altres teories científiques, altres obres d'art, altres creences... però sobretot, i aquesta és aquí la gran novetat, el gran seleccionador és la **ment** humana, una individualitat nítida i indivisible. Pensar no pensa ni mitja ment ni una ment i mitja, pensa aquesta individualitat indivisible, una identitat irrepetible anomenada ment humana. A més, i com en els altres casos, hi ha la resta de la realitat, que en aquest cas és **la resta de la realitat cultural**. Prioritàriament, una teoria se les té amb una altra teoria, una obra d'art amb una altra obra d'art... i tot això en el context de la incertesa del moment. **Perseverar** significa aquí, senzillament, seguir coneixent. La selecció natural ha preparat les coses perquè això sigui possible perquè seguir coneixent és la funció d'això que podem anomenar el **gaudi intel·lectual**, el plaer que irromp en la ment cada vegada que s'intueix o coneix alguna cosa nova. I la capacitat per seguir coneixent s'anomena **creativitat**, que potser és la propietat més pròpia de la ment humana. L'ésser humà és, fonamentalment, un ésser creatiu. Encara més sintèticament diem:

*Allò culte, a més de resistir la incertesa del seu entorn i de modificar-la és capaç d'anticipar-la. Aquesta capacitat, que s'afegeix a l'estabilitat, l'adaptabilitat i la capacitat d'evolucionar, és la capacitat per a crear coneixement intel·ligible, això és la capacitat per a comprendre, cosa que s'aconsegueix per **selecció cultural**. El coneixement representa la tercera forma de rebel·lió contra la incertesa. És l'estratègia projectada per a complir amb un projecte destinat a augmentar la independència enfront de les fluctuacions de la resta de la realitat. El coneixement s'alimenta a si mateix per a seguir coneixent i és la base d'una innovació universal: la **creativitat humana**.*

Allò cultural es transmet per via no genètica i la novetat és que la selecció cultural reacciona amb una velocitat colossalment major davant els capricis de la incertesa. D'aquest esquema conceptual

sorgeix ja una crítica a tots aquells coneixements que no canvien, que no poden canviar, que estan blindats a qualsevol canvi de la realitat. Arribem així a l'últim quart de l'esquema conceptual: la matèria civilitzada. Un bon esquema general inspira la seva pròpia extensió i en aquest cas els tres primers quarts (inert, viu i culte) [02] despleguen l'últim quart: la matèria civilitzada. Vegem el que en podem extreure.

06. Matèria civilitzada

La quarta efemèride de la història de la realitat observable és (és la proposta) l'emergència d'una societat, però no d'una societat qualsevol, sinó d'una societat formada per individus capaços de construir coneixement intel·ligible i de prendre decisions a la llum de la comprensió de la realitat en la qual estan immersos, no a la llum de reaccions fixes aconseguides via selecció natural. Es tracta, doncs, de ments que conversen per a prendre una decisió rellevant per al futur del grup. L'emergència de la matèria culta i la de la matèria civilitzada no devien haver estat molt distants en el temps a causa de l'acceleració de la història. Amb això, és clar, queden excloses les interessants societats d'insectes o d'altres superorganismes similars (fins i tot les de mamífers). Consisteix en alguna cosa més que un simple agregat d'individus, més que un ramat, més que una família, més que molts clans... aquestes són individualitats que evolucionen per selecció natural o, com a màxim, per selecció cultural, però mai pel que anomenarem **selecció política**. Els primers grups d'homínids prenen decisions conjuntes a l'estil dels grups de primats, un mascle dominant decidia per tots. Però la política pròpiament no comença fins que dues ments poden conversar i negociar (encara que sigui per a imposar) una decisió que els afecta a tots dos.

Ja hem comentat que de totes les individualitats que han emergit en la realitat, la més individual, la més indivisible és la ment, aquesta unitat capaç de comprendre; només la unitat anomenada *ment* —ni mitja ment ni una ment i mitja—. Mai abans a la història s'havia plantejat la qüestió de dues ments conversant per a prendre una decisió conjunta, no necessàriament de mutu acord, no necessàriament una decisió que les representi totes dues, però sí una decisió que afecti al futur conjunt i amb la comprensió de les dues. Això ja és política. Aquí arrenca l'edat de la història que caracteritza la realitat actual. És una edat amb les seves pròpies efemèrides: les tribus i clans del Paleolític, els nòmades del Neolític, les ciutats de l'antiga Mesopotàmia a les ribes del Tigris i l'Eufrates, les ciutats de l'antic Egipte i de l'antiga Grècia, l'imperi romà... i els diferents sistemes per a prendre decisions conjuntes, és a dir, els diferents sistemes polítics: l'autarquia, la tirania, el despotisme, la dictadura, la teocràcia, l'oligarquia, la cleptocràcia, l'anarquia, la democràcia,

el totalitarisme... Si anomenem *individualitat civilitzada* al grup d'individualitats culturals que s'han dotat d'un sistema polític, llavors, ¿quins són ara l'objecte i el subjecte de selecció? El moment és delicat i propens a fàcils confusions. No obstant això, el conjunt de l'esquema conceptual ens orienta.

L'objecte de la selecció política no és qualsevol grup d'individualitats culturals que ens puguem imaginar. Perquè un grup d'individualitats esdevinguin, com a conjunt, una altra individualitat, els individus han de compartir alguna classe d'identitat susceptible d'assolir una independència respecte de la incertesa i de la resta de la realitat civilitzada. Pot tractar-se d'una societat de dos caçadors que cacen junts, d'una família, d'una comunitat de veïns, d'una ciutat, d'una nació-estat, de la humanitat sencera... Aquestes són les unitats, les individualitats civilitzades, sobre les quals actua la selecció política, és a dir, aquestes són les unitats que s'esforcen a **perseverar** en la seva essència. En la matèria civilitzada l'**objecte de selecció** és la individualitat civilitzada, la comunitat de veïns, el club, la ciutat, l'estat-nació... I si en la matèria inerta **perseverar** significa seguir estant, si en la matèria viva **perseverar** significa seguir vivint i en la matèria culta **perseverar** significa seguir coneixent, llavors, què significa **perseverar** en la matèria civilitzada? Per simetria jo crec que la resposta ha de ser (regal de la resta de l'esquema conceptual) alguna cosa molt semblant a **seguir convivint**. Tota individualitat civilitzada es caracteritza per una essència que comparteixen els seus membres, les seves individualitats culturals (les seves ments) i que la distingeix de les altres individualitats civilitzades que poblen la resta de la realitat civilitzada (altres famílies, altres clubs, altres comunitats de veïns, altres ciutats, altres nacions-estat...). Però això no impedeix —atenció— que hi hagi diferències entre les ments d'una mateixa individualitat civilitzada, d'una mateixa identitat col·lectiva. En altres paraules, no hi ha dues ments iguals ni dues individualitats civilitzades iguals, per la qual cosa la convivència té almenys dos sentits clars, una és la convivència interna (entre ments d'una mateixa identificació col·lectiva) i l'altra, externa (entre les individualitats civilitzades que poblen la resta de la realitat civilitzada). Totes dues tenen importància. La selecció política comparteix amb la selecció cultural el detall que primer és el problema i després la solució. No obstant això, hi ha una novetat radical respecte de les individualitats inerts (una molècula), de les individualitats vives (un organisme) i de les individualitats cultes (una ment): la individualitat civilitzada (una ciutat, una nació, una religió...) no consisteix, com les anteriors, en una unitat, diguem, topològicament compacta. És a dir, el seu interior i el seu exterior són tan importants que a vegades no es pot transitar d'un punt a un altre de l'interior sense sortir a l'exterior.

La complicació és notable i interessant perquè la individualitat civilitzada no té per què tenir una frontera espacial i temporalment contínua. Per això una individualitat civilitzada, conduïda per el que anomenem *selecció política*, té almenys dos sentits per al seu particular *perseverar*: un primer sentit és la convivència interna entre les ments que la constitueixen i entre les possibles subagrupacions que en formen part i, un altre, és la convivència externa amb la resta d'unitats civilitzades que poblen la resta de la realitat. En definitiva, en la matèria civilitzada qui persevera (el subjecte de la selecció) és una individualitat civilitzada, en què *perseverar significa seguir convivint per dins i seguir convivint per fora*. És clar que la millor estratègia per a aconseguir-ho, per exemple quan la incertesa creix, no està tant en l'estabilitat, com en la matèria inerta; ni en l'adaptabilitat, com en la matèria viva, ni en la creativitat, com en la matèria culta; sinó en la *negociabilitat*, és a dir, en la capacitat per a assolir decisions conjuntes vàlides per a dins i per a fora. Ens queda un element per comentar abans de completar totalment l'esquema: Què o qui selecciona? Quin és el subjecte seleccionador en la matèria civilitzada? Per simetria amb l'esquema conceptual, l'element seleccionador és el sistema arbitrat per a projectar un determinat nombre d'individualitats culturals en una sola decisió que afecta a tota la identitat cultural de la qual formen part. És el sistema polític —en què s'inclou també el cas particular de l'absència de sistema polític—: anarquia, autocràcia, teocràcia, democràcia...

Sintetitzem per a tancar l'esquema conceptual {Quadre I}:

Allò civilitzat, a més de resistir la incertesa, de modificar-la i d'anticipar-la és capaç d'administrar-la. Aquesta capacitat, que s'afegeix a l'estabilitat, l'adaptabilitat i la creativitat és la capacitat per a negociar canvis en les regles de convivència, és la negociabilitat, allò que s'aconsegueix per selecció política. La política representa la quarta forma de rebel·lió contra la incertesa. La tendència ara no consisteix només a anticipar la incertesa (com passa en la selecció cultural) sinó a sotmetre-la, a determinar-la. És l'estratègia projectada perquè perseverin les individualitats civilitzades malgrat les seves diferències internes i externes.

En definitiva, seguir convivint per dins i per fora de la individualitat civilitzada, és el fonament d'aquesta quarta innovació en la història de la realitat i s'anomena negociabilitat.

Sintetitzem per a tancar l'esquema conceptual (Quadre I) :

LA REALITAT PER SELECCIÓ	OBJECTE DE SELECCIÓ	SUBJECTE DE SELECCIÓ	PERSEVERAR SIGNIFICA	CAPACITAT PER A PERSEVERAR
SELECCIÓ FONAMENTAL	INDIVIDUALITAT INERTA Àtom, molècula, cristall, roca,...	RESTA DE LA REALITAT INERTA Principis i lleis fonamentals altres àtoms, altres molècules,...	SEGUIR ESTANT	ESTABILITAT
SELECCIÓ NATURAL	INDIVIDUALITAT VIVA, Gen, Organisme, Població,...	RESTA DE LA REALITAT VIVA Lleis, principis, mecanismes, formes, estructures biològiques, ... Altres gens, altres organismes, altres poblacions,...	SEGUIR VIVINT	ADAPTABILITAT
SELECCIÓ CULTURAL	INDIVIDUALITAT CULTURAL Obra d'art, teoria científica, assaig filosòfic, ideologia	LA MENT Reste de la Realitat Cultural, Altres obres d'art, altres teories, altres ideologies,...	SEGUIR CONEXENT	CREATIVITAT
SELECCIÓ SOCIAL	INDIVIDUALITAT SOCIAL Grup de ments amb queicom en comú (ideologia, família, barri, ciutat, nació, partit, ...	PODER POLITIC Autarquia, Teocràcia, Anarquia, Democràcia, ... Reste de la Realitat Política, Altres ciutats, altres nacions, altres ideologies	SEGUIR CONVINT	NEGOCIABILITAT

Vegem ara el que aquest esquema conceptual abasta a l'hora de comprendre la realitat política. Si concedim un sentit ascendent de la matèria inerta cap a la matèria civilitzada, passant per la viva i la culta (és només per ordenar encara que també és l'ordre en què es succeeixen les coses en la història de la realitat), llavors, una de les coses que poden succeir és que la **selecció d'un nivell inferior s'esdevingui en una matèria de nivell superior**. El resultat és que podem parlar de conceptes com la *selecció natural de les idees* o com la *selecció cultural en l'organització de la vida pública*. Són, crec, dues fàbriques de monstres, però que es comprenen i distingeixen dins de l'esquema conceptual que hem construït. El que pot passar és que el subjecte de selecció d'un nivell de matèria inferior usurpa el paper d'un subjecte de selecció superior o, també que el subjecte i l'objecte de selecció d'un mateix nivell, senzillament, intercanvien els seus papers. Són dues distorsions freqüents. Per què les anomenem distorsions si succeeixen veritablement en la realitat? Bé, doncs, per un motiu: perquè impliquen una regressió de l'objecte de selecció, és a dir, una reducció de la independència de la individualitat respecte de l'entorn que li és propi.

Vegem-ne un exemple senzill. Els mamífers resisteixen els canvis de temperatura ambiental mantenint constant la seva temperatura, independentment de les fluctuacions de la temperatura exterior. La selecció del nivell inferior, la selecció fonamental, faria que un mamífer tingués la mateixa temperatura que el seu entorn. És, de fet, el que els passa als rèptils. La selecció natural ha regalat als mamífers un mecanisme de **progrés** si per *progrés* entenem justament això: guany d'independència respecte de la incertesa de l'entorn. Un mamífer que perd la seva facultat de regulació tèrmica es converteix en matèria viva que torna cap a la matèria inerta, que és una mica el que fan els animals que hivernen: morir temporalment, viatjar al seu propi futur sense viure'l. És un retorn vital. La selecció natural cedeix aquí terreny a la selecció fonamental. Hi ha línies progressives i línies regressives, les dues són possibles. Ni tan sols cal que existeixi una línia progressiva o una línia regressiva (segur que hi ha milers de milions de planetes on la incertesa ambiental no ha deixat mai la menor oportunitat perquè aparegui una sola línia progressiva). Però, ara, quan apareixen les línies progressives, podem reconèixer-les. Insistim en l'existència de dues maneres de provocar una regressió senzilla, són dues alternatives ara amb clar interès polític.

La primera es dona quan un tipus de selecció substitueix a un tipus de selecció superior, llavors es produeix el retorn (diguem, per exemple, la selecció natural o la selecció cultural substituint la selecció política). És quan s'apel·la a la selecció Darwiniana per

eliminar o per deixar que, simplement, desaparegui part de la civilització. A vegades, fins i tot grans pensadors com Hannah Arendt, es refereixen a això com una influència sinistra del coneixement científic. Vet aquí el primer fruit del nostre esquema conceptual. Es tracta sens dubte d'una utilització sinistra del coneixement científic, però no és coneixement científic! En ciència és tan important comprendre la realitat com comprendre quin és el domini de vigència d'aquesta comprensió. I la selecció natural és una selecció pre cultural i pre política. Només s'hi pot apel·lar per a ajudar a comprendre la matèria simplement viva.

La segona manera de regressió senzilla es dona quan el subjecte i l'objecte de selecció intercanvien els seus papers (diguem, per exemple, quan el que persevera no és allò seleccionat sinó el seleccionador). Deixem de banda, per evident —però no per això menys clar ni transcendent—, el cas de la corrupció política. Corrupció és simplement això, la confusió voluntària entre seleccionador i seleccionat; però cap corrupte apel·la a cap llei natural per a justificar-se, simplement exerceix de corrupte. La paraula ha estat ben escollida perquè tot acaba podrint-se entorn d'una classe política corrupta. Probablement, no hi ha una xacra més gran ni un major crim en la selecció política. En molts altres casos es barregen les dues distorsions regressives.

La idea de la selecció cultural de les idees és un concepte molt més delicat del que sembla i, probablement, és pot afirmar això mateix del concepte esmunyedís **meme**, encunyat i promocionat (però no inventat per ell) per Richard Dawkins [08]. En efecte, quan una idea triomfa per selecció natural, el subjecte de selecció ja no és prioritàriament la ment individual humana que l'ha creat ni cap altra ment individual que, mitjançant una nova creació, la refuti, sinó més aviat (i com en els dos nivells inferiors de la matèria inerta i de la matèria viva) la resta de la realitat cultural, altres obres, altres teories, etc. És a dir, l'objecte de selecció inverteix el seu paper per selecció. Les idees competeixen en el seu interior sense la intervenció d'una o diverses ments humanes. La selecció natural anul·la la selecció cultural. El criteri de selecció ja no és seguir coneixent, ja no és anticipar o comprendre la realitat, ni la seva millor estratègia la creativitat. Les idees, una vegada creades es comporten com gens i com a tal es seleccionen. I, també en aquest cas, són un senyal de retorn. Potser un cas lleugerament pervers és quan una ment humana aprèn de la selecció natural i es posa al seu servei per afavorir-la, encara que, això sí, en benefici propi. És, per exemple, el concepte de **best seller de disseny** en la seva concepció més àmplia i general. Un **best seller de disseny** no és res més que un paquet d'estímuls culturals ben preparats i enfocats perquè triomfin per selecció natural. El procés cognitiu té tres fases ben clares: la

fase d'estímuls, la fase de conversa i la fase de comprensió. Un tros de coneixement que ha de triomfar per selecció natural no necessita generar conversa (ni, sobretot, reflexió, que és la conversa amb un mateix) ni condueix a cap comprensió nova o intuïció nova. Qualsevol ciutadà ho té fàcil per detectar l'estafa perquè tota comprensió nova i tota intuïció nova porten sota el braç un símptoma inconfusible: el goig intel·lectual [10]. Podem tenir dubtes sobre si hem entès o no hem entès alguna cosa, però sempre sabrem si l'hem gaudida o no l'hem gaudida. Per triomfar amb un **best seller de disseny** en el terreny comercial amb altres trossos de coneixement en competència, n'hi ha prou amb un paquet buit de tot, però ple d'estímuls. Són estímuls que en condicions normals porten a la conversa i a la comprensió, però que aquí no porten a res. És una estafa. És com pescar amb ham. Pescar amb ham és estafar el peix. El peix pescat amb ham mai arriba a gaudir del tot el cuc. El **best seller** potser és un progrés comercial, però és segur un retorn cultural. Una altra distorsió de l'esquema és quan l'ens a perseverar és més l'autor de l'obra que l'obra de l'autor. Res en contra de la memòria dels grans creadors, però resulta que perseveren justament els que creaven pensant més en la permanència de la seva obra que en la de si mateixos.

Però tornem a la matèria civilitzada i a la mateixa idea de selecció política. Aquí, l'aberració regressiva no és menys evident. Per començar, podem dir que, en les democràcies modernes, sovint les raons que mouen els gestos i les declaracions dels polítics s'entenen millor en clau de la pròpia permanència en el poder que en clau del contingut de les paraules mateixes, és a dir, en clau de la permanència de la convivència interna-externa d'una identificació col·lectiva. Una altra vegada es dona la confusió entre el subjecte i l'objecte de selecció. Ja hem comentat que en l'esquema conceptual construït, l'**objecte de selecció** és un tros de societat amb una identitat col·lectiva, una família, una comunitat de veïns, un club, una ciutat, una nació... i que el subjecte de selecció és el poder, és a dir, un sistema polític, un sistema per a prendre decisions col·lectives. El retorn es produeix, també aquí, quan s'inverteixen els papers o quan una selecció de nivell inferior actua en un nivell superior. Perquè *progrés* significa que l'estructura social (interna i externa) es fa més independent dels capricis de la incertesa. Cada vegada que canvia la incertesa de l'entorn (i la cosa més certa del món és que el món és incert) les estructures han de moure's. Aquesta idea la trobem en l'obra cabdal de Toqueville, la celebèrrima —i, tanmateix, no gaire llegida— *La democràcia a Amèrica*, en què afirma «Un món nou requereix una ciència política nova». Bé, doncs, resulta que el món torna a ser nou cada dia que passa i el que ha de perseverar és la convivència interna i externa. *Convivència* significa viure el pluralisme. Confondre els termes significa que la

perseverança prioritària és per al subjecte de selecció (o per a la identificació col·lectiva a la qual aquest pertany), no per a l'objecte; en poquíssimes paraules, quan s'esdevé que la prioritat és perpetuar-se en el poder. En general, perpetuar-se en el poder com a prioritat és el concepte que explica la història de la infàmia humana de principi a fi. No és gaire més que això. També es dona la selecció inferior, és a dir, la selecció cultural de la ment humana individual que usurpa la selecció política, aquella que correspon a la matèria civilitzada. Hi ha moltes maneres diferents d'aconseguir-ho, la més general, és impedir que els individus cultes estiguin en disposició d'entendre la realitat, de manera que no puguin negociar al ritme dels canvis de la incertesa de forma coherent amb la seva identificació col·lectiva. Una altra solució és forçar una única identitat col·lectiva sotmetent o, senzillament, reduint les altres. En qualsevol d'aquests casos la individualitat humana, l'element constituent de la individualitat civilitzada, és eliminada com a subjecte de la selecció cultural. Sota aquesta llum es pot revisar tot, les teocràcies, les diferents modalitats d'autocràcies, l'aristocràcia, l'anarquia, la burocràcia, l'imperialisme, etc.

Ara bé, el cas més brutal de la història ha estat, sens dubte, el **totalitarisme**. Commou el pensament d'Hannah Arendt i la seva pretensió de **comprendre** aquest fenomen terrorífic que, segons l'opinió d'aquesta autora, emergeix per primera vegada en la història de la matèria civilitzada al segle XX. És el cas del nacionalsocialisme alemany i de l'estalinisme soviètic. El terme *terrorífic* s'empra aquí en el sentit literal [11]. Una de les moltes diferències entre el totalitarisme i altres formes de dominació és que les variants d'aquestes darreres estan fundades en el *temor*, però només el totalitarisme es basa en el *terror*, en el «tot és possible», en la possibilitat de l'eliminació radical de qualsevol individu o de qualsevol identificació col·lectiva, per més gran i ubic que sigui el col·lectiu. L'eliminació en el totalitarisme té una presència tan important que esborra tota individualitat aliena. Fins i tot intenta esborrar la seva memòria, com si mai hagués existit. Vet aquí unes paraules d'Hannah Arendt que convergeixen amb la comprensió del nostre esquema:

*L'aïllament és aquest carreró sense sortida al qual són empesos els homes quan l'esfera política de les seves vides és destruïda, on actuen junts a favor d'un interès comú [...] només quan és destruïda la més elemental forma de **creativitat humana** [la negreta és meua], que és la capacitat d'afegir alguna cosa pròpia al món comú, l'aïllament es torna immediatament insuportable [...]*

El que és rellevant del fenomen totalitari és que emergeix en els anys vint o trenta del segle xx com una innovació radical. No es pot deduir com una herència o una variant de res anterior. Malgrat tenir algunes similituds amb els despotismes, les tiranies i les dictadures, el totalitarisme no es pot entendre en el context del pensament polític i ètic tradicional. Els líders totalitaris no es veien a si mateixos com a executors d'un poder absolut en què el benefici del governador estava per davant i per damunt de qualsevol combinació de governats. Ells es consideraven servidors d'unes lleis suprahumanes que determinaven inefablement qualsevol destí dels cosmos, és a dir, la distorsió no és de grau sinó que fa un salt brusc. En aquest cas és la selecció fonamental, a més de la darwiniana, la que salta per damunt de la selecció cultural per usurpar la selecció política. Les lleis racials en el cas el nazisme i la llei de la lluita de classes per als bolxevics són lleis fonamentals que regiran fins a la fi de la història i que expliquen l'objectiu de la conquesta del món sencer. El totalitarisme té les seves pròpies lleis fonamentals i naturals i no són en absolut, ni per indicatiu, el resultat de la creativitat humana. Els dos moviments totalitaris que van fer empal·lidir el segle xx s'han extingit (en aquest cas, gràcies a la selecció natural de les idees), però és clar que van suposar un retrocés brutal per a la matèria civilitzada. La intenció d'Hannah Arendt de *comprendre* no pot ser més necessària i honesta. *Comprendre* és l'únic que ens pot donar alguna pista per a evitar que torni a succeir. De fet, ja hi ha símptomes que pot tornar a rebrotar...

Però un bon esquema ha de servir per a entendre tots els racons de la realitat, de la realitat política en aquest cas. La democràcia és el sistema més harmònic amb l'esquema, no obstant això, gràcies a aquest esquema també podem detectar-ne els punts febles o podem trobar rutes de possible progrés. Hi ha molts models diferents de democràcia i és curiós que actualment hi ha molt poques nacions —només tres o quatre— que es reconeixen no democràtiques. L'esquema assenyala també, per exemple, les deficiències de la democràcia representativa. Val més això que res: el poder s'escull però una vegada elegit la tendència del poder també tendeix a perpetuar-se, encara que sigui dins d'uns límits. La democràcia participativa, a molts pensadors els sembla utòpica, és més cara, més complicada, menys àgil, més lenta... Però hi ha una cosa que ens suggereix l'esquema conceptual que encara no ha proposat cap partit polític: la prioritat del coneixement intel·ligible dels ciutadans. *Conèixer* abans que *menjar* seria el lema (només lleugerament exagerat). Tota la resta és saltar-se la matèria culta abans d'arribar a la matèria política: una drecera. Tota la resta crea dependència entre els individus i entre les identitats col·lectives. El populisme és l'enemic mortal de la democràcia i la propaganda, l'arma mortífera que utilitza. Tot el que sigui no conèixer, no comprendre, no

conversar i no negociar s'escapa de l'esquema conceptual construït sobre la simetria que es dedueix de la història de la matèria, és, en definitiva, una burla a la idea de seguir convivint.

Tot el que hem dit fins ara ens serveix també per a analitzar l'expressió ja coneguda: «**l'ésser humà és un animal polític**». L'assertió no pot ser menys consistent dins del nostre esquema conceptual. Una molècula no té vocació de matèria viva (encara que la matèria viva estigui feta de molècules i encara que moltes de les seves propietats s'expliquin molecularment). Una molècula no conté tot l'essencial de la matèria viva, ni un bacteri conté l'essència de la matèria cultural (encara que algun dia es demostrï que una neurona és un bacteri modificat, encara que no hi hagi cultura sense suport viu). La política tampoc és una propietat inherent a la ment humana sinó una propietat que neix de la interacció forta entre diferents ments humanes que s'agrupen segons diferents identitats col·lectives. Per la mateixa raó, no cal esperar trobar en l'estructura d'una totxana la comprensió profunda d'un edifici com l'Alhambra, per més gran que sigui l'atenció amb la qual l'observem. És molt més fiable l'afirmació que ofereix el nostre esquema conceptual: **l'ésser humà és un ésser creatiu**. Ens trobem una altra vegada davant d'una transgressió dels quatre nivells de la matèria. Crec que aquesta afirmació permet que entenguem millor alguns dels problemes o patologies que afecten greument el benestar o l'autoestima dels individus humans, segons la meva opinió, els entenem més bé que a través de conceptes com la sexualitat, l'instint de mort o el complex d'inferioritat. Malgrat tot, això no és suficient per comprendre la biologia humana (matèria viva) ni per entendre els traumes i les catàstrofes en la convivència (matèria civilitzada). El comentari no és trivial perquè suggereix que l'essència dels fenòmens polítics no cal buscar-los en allò més profund de la condició humana, és a dir, no cal buscar-la en la intel·ligibilitat de l'ésser humà, en allò que comparteixen els éssers humans; cal buscar-la en la intel·ligibilitat de les identitats col·lectives, en els seus gradients interns i externs. La refutació de l'ésser humà com a **animal polític** ha estat considerada seriosament com a mínim per una gran pensadora de la filosofia política —encara que ella negaria tal condició— Hannah Arendt [12] (sí, una altra vegada Hannah Arendt). La nostra vida col·lectiva diària està farcida d'episodis que encaixen amb la idea que l'ésser humà és un ésser individualment intel·ligent i col·lectivament insensat. La connexió entre les individualitats humanes (les ments) i qualsevol identitat col·lectiva humana (ideologies, religions, ciutats, nacions...) es troba en la manera com l'essència d'allò col·lectiu harmonitza amb l'essència d'allò individual. La història de la infàmia humana també està escrita en aquesta clau. Els sistemes polítics que han emergit al llarg de la

història de la realitat han donat molt poc suport a la comprensió individual que els ciutadans tenen de la realitat, excepte, potser, en les revolucions. En el context del nostre esquema conceptual, les grans revolucions sembla que apareguin per a fer salts progressius que d'alguna manera compensin la contínua tendència regressiva dels sistemes polítics més freqüents. Les revolucions, per exemple, centrifuguen les identitats col·lectives que intenten perseverar mitjançant la selecció pròpia: expulsen les divinitats encarnades en líders polítics (Cabàs), aparten les divinitats com a subjectes directes o indirectes de la selecció política (Renaixement?), expulsen l'aristocràcia com a subjecte de selecció política (revolució americana i francesa), expulsen la burgesia com a subjecte de selecció política (marxisme), etc.

La temptació d'aplicar l'esquema conceptual al moment actual és gran. La humanitat potser s'enfronta avui al moment més complex de tota la seva jove història: la informació corre a velocitat de vertigen entre les diferents identificacions col·lectives; els interessos econòmics d'estructures supra nacionals entren en joc cada dia amb més pes i influència espai-temporal; l'activitat humana ha convertit un planeta infinit en un planeta finit, sensible a les nostres interaccions internes i externes; la democràcia *avança* en els països democràtics i en els que encara no ho són (és més una pregunta que una afirmació); les conseqüències de tota activitat local són avui globals i cada dia és més obvi que el planeta està malalt i esgotat, potser fins i tot exhaust; les diferents parts de la societat humana estan en interacció creixent; les diferències entre els éssers humans són tan grans que si les cinc sisenes parts de la humanitat volguessin viure com viu la sisena part que viu millor necessitaríem set o vuit planetes; hi ha identitats col·lectives que mostren clars símptomes de caminar cap a una estructura totalitària; gairebé totes les teories econòmiques vigents es basen en el concepte de *creixement* en un moment en el qual físics, geòlegs, químics i biòlegs saben que ni amb set planetes com el nostre hi hauria marge de creixement (per a créixer uniformement, clar, tots a la vegada). L'anàlisi resta pendent per a un altre assaig, però la darrera línia del nostre esquema conceptual suggereix que caldria que la democràcia madurés en la direcció de més participació que representació, en la qual l'objecte a perseverar fos la sobreconvivència del pluralisme social i polític, una societat plural la salut de la qual depengués sobretot de la creativitat dels seus ciutadans (ments individuals) i de la prioritat que aquests donessin a l'avanç de la comprensió de la realitat. En definitiva, el que sí sabem és com cal començar: prestigiant el coneixement intel·ligible de la realitat.

2-D'idees perilloses a realitats empíriques

(El que sabem i el que desconexim de l'espècie humana, assenyalava una línia de recerca que porta a una desconcertant deducció: és un procés que es desenvolupa casualment. S'inicia per la recombinació cromosomàtica de caràcter totalment casual. Continua manant més la casualitat que la voluntat de cada individu, en la seva evolució al llarg de la vida. Dels innombrables episodis que viu, la immensa majoria són provocats per circumstàncies que deriven de la intenció, voluntat o casualitat exteriors a la seva pròpia voluntat. Paral·lelament els col·lectius humans també estan interferits per altres col·lectius i circumstàncies diverses alienes, canviant la relació de voluntat pròpia i la casualitat com a components de la manera d'ésser de cada col·lectiu. La voluntat dels seus components guanya preponderància, i la casualitat en aquest nivell de col·lectivitat perd influència. És la diferència que hi ha entre les voluntats individuals i les voluntats col·lectives, aquestes subjectes a la tenacitat dels seus components, independentment que la tenacitat persegueixi una intenció bona i encertada, o desencertada i dolenta. Aquesta major facultat de decisió del col·lectiu humà no és aprofitada, s'ignora o es menysprea privant que es produeix afinitat. La lluita per l'existència dels individus ho priven.

El que a grans trets hem considerat fins aquí, és conseqüència d'aquesta realitat —la capacitat de decisió dels col·lectius desaprovechada— que a continuació concretarem en detall. En principi però essencialment, valorar l'aportació de Darwin com disparador d'un procés per a crear una línia de futur intencionada i racional, superant l'algorisme darwinista)

(1) *Si tot el que ha ocorregut a la Terra i viscut per la humanitat té explicació i justificació, fins i tot els grans errors com el de creació dels déus hel·lènics encapçalats per Zeus, o els tres, i cadascun d'ells "únic", creats per l'ofuscació o mentida d'Abraham, la idea de Darwin apareixent al món en el passat segle dinou, després de molt milions d'anys d'existència humana, hem de valorar la seva aportació, i la manera de fer-ho és seguint la seva idea. Convertint l'algorisme darwinista en projecte que també demana rectificacions.*

(1) *Darwin és, encara avui, incòmode entre alguns mitjans acadèmics, i particularment religiosos. Primer perquè la seva obra supera els límits d'algunes disciplines científiques com l'etologia i l'antropologia, i després perquè dona les bases per a una reflexió sociobiològica capacitada per a explicar el que ha succeït i succeeix al planeta Terra i als seus habitants. Ja no només racionalment, sinó en bona part empíricament gràcies a les aportacions de la paleontologia, al determinar amb rigor l'antiguitat dels fòssils.*

S'ha publicat una quantitat ingent de llibres i estudis sobre Darwin, fins a sorgir les idees racionalistes a prop de l'existència de vida, i la consciència adquirida per els humans. Però, com ja va passar des del mateix moment en què Darwin va publicar la seva obra, hi continuen havent autors, activistes i organitzacions dedicades a negar-ne la validesa. Hi ha molts interessos econòmics i culturals als quals els convindria eliminar la idea de l'evolució. L'islamisme consumeix energies i quantitats fabuloses de diners, coincidint conceptualment amb els credos de la resta de religions monoteistes, en tot el que es refereix a l'origen de la vida. Però les

contribucions racionalistes amb el suport d'una molt gran diversitat de científics, han fet del neodarwinisme un referent per els humans del tercer mil·lenni de la nostra era.

Avui, com sempre, abunden els profetes pessimistes sobre el futur de la Terra i de la humanitat. Hi ha una competència contínua per trobar un títol que enganxi, una frase afortunada que presagii un final apocalíptic del món: la fi de la història, el xoc de civilitzacions, la catàstrofe ecològica. Cal preguntar-se si, en aquest maremàgnum d'idees, té sentit vindicar l'evolució darwiniana, i si fer-ho és anacrònic, ja que està prou exposada i àmpliament acceptada per una gran majoria d'humans que no només viuen, sinó que també pensen.

El nostre objectiu no és parafrasejar Darwin, ni vindicar les seves teories. Només pretenem recordar a les persones amb responsabilitats en col·lectius grans i petits, episodis de l'evolució indubtable i perceptiblement existent, la necessitat de reprendre les teories darwinianes, i adaptar-les al nivell del coneixement actual, ara quan tot just l'església catòlica està intentant assumir-les, encara que només en aquells aspectes que suposa poden racionalitzar la creença en Déu. El déu pare de Crist fa difícil sinó impossible l'intent. Les realitats empíriques establertes per paleontologia eliminen totes les altres propostes creatives situant-les a la posició d'elucubracions esotèriques. I pròpies d'una temps i coneixement limitats, que no han estat substituïdes adequadament.

(6) Els grans problemes del món són entenedors, i en bona part ho són perquè la realitat del procés d'evolució ha obert camins per a resoldre'ls. A partir de la idea que tots els éssers vius són resultat de processos que han durat centenars de milions d'anys, i enllaçar-la a una altra: que l'evolució dels éssers vius per "selecció natural per la lluita per l'existència" trasllada el sentiment de responsabilitat de les seves vivències als propis humans. La lluita ha existit sempre, ha perdurat fins al present i perdurarà indefinidament. I té la contra partida favorable. Aprendre a conviure segons una altra idea perillosa il·luminada pe el contemporani de Darwin, Mendel. En la recerca d'encreuaments d'espècies vegetals, en el seu cas els pèsols, va descobrir el sistema genètic de transferència de l'herència de caràcters físics i mentals per successives generacions de les espècies, la humana principalment. El desenvolupament de la genètica, sense els suports com els que necessita la paleontropologia en el cas de la teoria de l'evolució, per ella mateixa ja és creadora de coneixement antropològic i de transcendència imprevisible. Malgrat ésser molt sofisticat el sistema genètic, des de la iniciació del seu estudi per Mendel fins a l'actual i escàs coneixement dels genomes, s'ha establert un procés que produeix una revolució en biologia que clarifica conceptes fins ara inabordables sobre qüestions bàsiques en bioquímica, neurologia i la pròpia genètica.

(1) L'evolució dels éssers vius que va observar Charles Darwin en espècies elementals, plantes i animals irracionals, ha estat produïda per els mateixos factors que han promogut posteriorment l'evolució biològica de l'espècie humana —un tema que Darwin gairebé no va tocar, possiblement per les ferotges reaccions que ja al seu temps va patir a causa del seus descobriments. Els mecanismes que produeixen l'evolució diferenciada dels éssers vius, en l'espècie humana particularment, tenen per base les recombinacions cromosòmiques i mutacions en l'estructura de l'ADN de cada individu i que produeixen la seva diversitat. Aquesta diversitat i l'egoisme de tots, produeix la lluita per l'existència entre individus. La lluita, la conseqüent selecció natural. Per l'acció dels gens i la interacció medi ambiental i humana, es produeixen diferents fenotips en evolució constant en la morfologia dels individus i naturalment diferències en el mateix sistema genètic i també en el neuronal. Si traslладem les individualitats personals a la societat, es produeix l'evolució dels col·lectius, que s'expressa com procés cultural o de civilització, i que és el resultat del procés continuat i constant evolutiu dels individus, en gran part per l'herència genètica rebuda.

Darwin no va poder captar aquest procés. Només els seus efectes, que per no tenir idea de les seves causes —descobertes pel monjo Mendel—, no li va permetre oposar argumentació als atacs dels teòrics creativistes, que al defensar les idees terriblement ingènues de la creació segon el Gènesis, trobaven una resposta insuficient. En canvi va passar desapercibuda la idea de Mendel, molt més perillosa per a les religions, ja que en el seu desenvolupament s'ha arribat a l'establiment, en una mínima part, dels mapes genòmics de moltes espècies, la humana inclosa. La causa que Darwin ignorava, avui és acceptada fins i tot per els creativistes: l'evolució de tots els òrgans del cos humà, especialment el sistema genètic i el sistema neuronal, que es transmet als descendents a escala generacional. Realitat que suposa una recreació constant de vida, que ens ha situat tal com ens hem fet en l'algorisme darwinian, des de l'inici del procés fins al que ara som. Aquest inici és el que manca conèixer. Segur que no hi havia signes morfològics humans.

Ja no són perilloses les idees dels dos descobridors que sent contemporanis es van ignorar mútuament, sense sospitar que els nous camins paral·lels que les seves idees obrien per els investigadors futurs en convergir en la biologia actual, han passat a ser de perilloses per a les creences bíbliques, a realitats que utilitzades en profunditat estan construint la base per a la solució de problemes d'àmbit global que tanta literatura catastròfica generen.

El procés evolutiu per el qual s'han creat els éssers humans s'ha desenvolupat a través de desenes, o centenars de milions d'anys. Però la consciència d'aquesta evolució és molt recent, a molt

estirar fa cent cinquanta anys que s'ha creat. Per això, la realitat evolucionadora de la humanitat, que condueix vers la conquesta i l'exercici de llibertat, amb el dret natural i inalienable de ser un mateix, una identitat, té encara molts enemics. Un d'ells és la idea de Rousseau del "bon salvatge", segons la qual els éssers humans haurien gaudit d'un estat primitiu, pre civilitzat, de convivència pacífica i igualitària, i que caldria recuperar-lo per una nova via. L'evolució, mostra el contrari. Que la conquesta de la llibertat, tant per els homes com particularment per a les dones, correspon a l'estadi més alt del seu desenvolupament positiu. La llibertat existeix quan la individualitat, la identitat de cadascú dins de la diversitat general, s'assumeix conscientment. Contra aquesta apreciació de la llibertat individual apareix també una idea tenebrosa d'allò "identitari" que emergeix quan s'enfronten idees creacionistes i d'evolució. El creativisme s'apoya en la conservació d'allò creat per Deu, mentre que l'evolucionisme ho fa en el procés de canvi constant. L'antiguitat de la idea de les identitats, individuals o col·lectives, sembla el gran defecte que desqualifica allò identitari. En canvi, amb l'experiència empírica que permeten els mitjans analítics que han fet possible la identificació de l'ADN, la individualitat produïda en la unió de les dues cèl·lules germinals en l'acte de la còpula, no és estranyat en absolut. A causa del coneixement de la recombinació cromosomàtica s'accepta la diversitat total dels caràcters, fins i tot la dels anti identitaris. Això suposa acceptar l'aspecte biològic de la transmissió per herència de la individualitat dels humans, i negar-la als col·lectius, conseqüents a la suma de característiques de les persones que els constitueixen. I en definitiva, negar l'efecte sociològic produït per els ambients geofísics i humans, tot deduint que els col·lectius no tenen identitat. Les evidents diferències físiques de races, d'ètnies, de pobles i fins i tot de famílies, destrueixen l'argumentació anti identitària. Es evident el sofisma. La seva acceptació suposa elevar un argument dialèctic gratuït, per damunt d'una realitat biològica existent des de sempre: la individualitat de totes les coses, els humans i els seus col·lectius inclosos.

3-La lluita per l'existència i la selecció natural

(7)

La transcendència de l'obra de Darwin no es deriva només del seu descobriment dels processos evolutius, sinó també per la seva idea racional de la lluita per l'existència i la selecció natural. Els canvis biològics i culturals dels éssers humans, són perquè per sobreviure i reproduir-se, han d'actuar per cobrir la necessitat d'alimentar-se, de disposar de parella, de fer front a climes adversos i als atacs d'altres éssers vius. Per tenir èxit en aquests objectius estan dotats d'estímuls vitals bàsics no exclusius dels humans: la fam i el desig sexual. I és l'acció generada per aquests estímuls, en interacció amb

el medi ambient i altres individus, el que provoca els canvis evolutius a través de la lluita que produeix la selecció natural. I allà on el medi ambient és més advers i, per tant la lluita per l'existència és més intensa, és on s'han anat formant els individus humans més evolucionats, a conseqüència d'estar obligats a forçar la funció orgànica davant de les dificultats.

La idea darwiniana d'evolució potser podria haver avançat i haver-se formulat d'una manera més completa si Charles Darwin s'hagués comunicat amb Gregor Mendel. I la idea mendeliana s'hauria pogut enriquir ja des del seu descobriment, associant les idees d'evolució i transmissió de caràcters, referint-se als éssers humans igual com va fer amb els pèsols. Això no va passar, no perquè Darwin fos un ciutadà britànic i Mendel austríac, ja que això no hauria d'haver estat una barrera infranquejable de comunicació; va ser perquè Darwin va patir la reacció de l'Església, ja que els seu missatge era implícit respecte a la creació no divina de la vida, mentre que Mendel era un religiós, respectuós amb la Santa Seu. El seu descobriment no el va associar Mendel, tal com s'ha fet posteriorment, a la idea de creació de vida per evolució de tota mena d'elements químics i orgànics. L'Església catòlica tampoc no va poder captar el "perill" del missatge, de la idea mendeliana..

Ja en el mateix temps, l'univers començava a ésser parcialment entès. Copèrnic i Galileu, sense gaire intenció el primer i amb molta intenció el segon, havien iniciat el procés de secularització de la visió del món dins de l'univers. Però la vinculació de l'evolució i la individualitat de tot el que existeix en el procés civilitzador en aspectes culturals i polítics, no es va establir clarament fins al segle XX.

L'evolució de l'espècie humana es manifesta per la presa de consciència constantment. Durant molt de temps, els humans no van definir les seves identitats individuals i de grup. Feien història, però no tenien consciència de formar una unitat amb altres grups ni tampoc que hi hagués història.

Inicialment, els éssers humans, poc diferenciats de les bèsties més evolucionades, vivien en tribus, itinerants o en petits nuclis de població estables i autònoms, formats per famílies i clans. Va ser en aquest temps remot i en alguns llocs de la Terra, que les tribus van començar a agregar-se en unitats més grans. A diferència de les bèsties, els humans han pogut formar comunitats polítiques a l'unir-se en diferents col·lectius, és a dir, en un conjunt de grups de persones sense vincles de sang dins d'un territori, amb normes de conducta específiques i sota una directriu més o menys autoritària o paternal. A l'inici d'aquest procés associatiu, el territori no suposava cap obstacle. La major part de l'espai terrenal era deshabitat. Els problemes s'han anat produint a mesura que aquest espai ha resultat insuficient. Perquè entre moltes causes, els humans allarguen el seu

temps de vida, són més exigents de la seva qualitat, i a la vegada imaginem noves necessitats per millorar el seu nivell de benestar.

Quan paral·lelament en ple procés d'evolució per uns mitjans diferents dels bàrbars guerrers, ja no regeix la idea que desconèixer la història en el seu conjunt suposa no saber res. Quan el món dinamitzat per la ciència és mogut per humans que podríem considerar poc humanistes. I quan les passions religioses i filosòfiques passen a ser addiccions tecnològiques que alarmen molt a una part de la intel·lectualitat humana, especialment la que produeix literatura, és important apreciar el pòsit deixat per els clàssics grecs i romans, que ara estudiants primerencs de filosofia superen clara i totalment en les percepcions universals. I més en les de la humanitat, per el coneixement directe de les identitats de cada raça, cada ètnia i de cada poble, per contacte directe amb ells, o per els mitjans de comunicació i informació actuals.

El petit món no conegut i només imaginat per els primigenis platònics no propiciava pensar en les identitats col·lectives, però sí en les seves pròpies i les de la resta de coetanis. El col·lectiu dels esclaus, molts segles abans del poligenisme de Binet, no suposava una excepció, "perquè eren infrahumans". En aquell moment també més que estudiar història, es feia història. Les lluites entre col·lectius tenien poc o cap objectiu social, eren encara bàrbares i personalistes. Però feien sociologia al crear imperis. I per desconeixement absolut de la biologia, particularment la que fa referència a la neuronal i a la genètica, van crear objectius a base de personalitzar-los en el líders militars. I aquests els feien o desfeien a voluntat. Les masses actives en la guerra, a part de la predació, ignoraven els designis dels seus caps, i els associaven als de cada guerrer amb simplicitats com la de posseir béns i femelles, i a l'espera d'algun reconeixement al final de la seva activitat militar.

En aquella situació —encara amb residus actius en el món actual—, van estar immersos una gran quantitat de pobles. Evolucionant en sentits diversos segons les seves dimensions i situacions geogràfiques condicionants, dels quals han esdevingut més tard pobles com el suís al poblar àmbits de configuració orogràfica d'altitud, o per perifèrics com els escandinaus, amb un resultat positiu; i per altra part oposada, els gairebé innumbrables pobles de les ètnies celtes i anglosaxones que cercant caça i mitjans de vida a la gran extensió europea, van viure el procés d'imperialisme provocat per Roma. Allí es va iniciar el desplaçament del centre neuràlgic evolutiu des de l'Antic Orient a Europa. En la darrera fase, a partir del segle XX, han anat desapareixent els imperis creats a imatge dels anteriors ja destruïts, com el romà, i en la fase destructiva d'aquests han emergit els Pobles-nació que han resistit el remolí bàrbar de les guerres. Aquells que conservant el llenguatge propi i la seva identitat han provocat el final de la barbàrie que ha

marcat l'espai de temps de la nostra era, amb l'edat mitjana i el renaixement inclosos. Resten en els nostres dies les lluites aparentment internes (civils), però que realment són entre col·lectius diferenciats que són els Pobles-nació, davant els Estats-nació, reminiscències dels imperis desapareguts.

Cada persona, per la seva naturalesa, en tot el procés de civilització, partint d'un estat ni tan sols imaginable en les primigènies fases, i fins arribar a l'estat actual, ha viscut condicionada per l'herència genètica rebuda, i en una part molt important a conseqüència de les seves pròpies vivències. Unes imposades per el medi ambient climàtic i humà en què s'han desenvolupat. I altres a causa de la seva pròpia voluntat, sempre movent la funció orgànica forçadament. És el caràcter fenotípic establert per la mixtura de l'herència genètica, i de la influència directa de les seves circumstàncies vitals. Mediambientals, geofísiques i humanes. En aquest procés i en la convivència entre familiars i entre col·lectius durant llargs períodes, els humans han creat una gran capacitat de simbiosi. La construcció dels seus llenguatges, i fins i tot mínims aspectes vitals d'alimentació i comportament en general, sense cap projecte ni intenció han creat els Pobles-nació i les ètnies. Un procés repetit a tot l'espai de la Terra. El mateix procés que en temps més primitius el medi ambient exclusivament va crear les races. I cada raça, inevitablement, s'ha desenvolupat a través de generacions d'individus. Pobles, ètnies i races tenen el mateix genoma. La intensitat de funció de cada sistema i cada òrgan ha determinat les diferents capacitats per actuar en cadascun dels aspectes vitals, físics i mentals. Es en el viure consuetudinari dels humans, — aparentment insignificant però realment transcendent—, com es produeix l'evolució.

El desig de gaudi, i l'instint de fugir del dolor, han condicionat l'existència de tots els éssers vius. I entre tots aquests condicionants, s'han creat caràcters diversos, que són els que els identifiquen, i per damunt de tot, els fa més o menys aptes per a desenvolupar cultura. Civilització.

4-Les aptituds individuals i dels col·lectius

(8)

En qualsevol situació i nivell de desenvolupament de les persones, individualment pateixen o gaudeixen de capacitats que els reporten malestar o benestar, independentment de les circumstàncies. És la seva mínima història, que en la immensa majoria dels casos passa desapercebuda socialment. Al contrari és quan traslladem la suma de resultats de benestar o malestar personals a col·lectius a partir del de la família, unes progressant, altres estacionant-se i altres sofrint regressió.

Identificar uns o altres col·lectius no és un intent laboriós. Històricament n'abunden exemples, i han estat magnificats per imponents obres literàries que han mobilitzat tota mena d'accions humanes. Els governants de qualsevol època han fomentat aquesta directriu per enlairar la seva persona i el seu col·lectiu: religió, imperial, nacional, fins a arribar al partidista, que avui opera preponderantment.

Es cert que en tots els sentits el fracàs dels sistemes basats en les identitats privilegiades ha sigut i és clamorós, malgrat el rosari de fracassos el sistema persisteix. I que per voler ignorar la base natural de les actituds de les persones i dels seus col·lectius, s'ha provocat el descrèdit de la idea d'identitat. Fins a l'extrem de considerar les actituds que produeixen benestar i malestar, com indesitjables, quan són de naturalesa biològica: la capacitat, la diferent capacitat en cada persona i en cada col·lectiu, per a produir els sentiments contraposats del gaudi i del dolor, en proporcions diferents.

Per tal com les idees de Darwin i Mendel s'han expandit a tots els àmbits humans per part dels neodarwinistes i per els genetistes, ara només per la voluntat “de no voler saber” priva els creients de tota mena de posseir les capacitats per evolucionar racional i positivament. L'evolució explica el mecanisme per el qual ens hem diferenciat de la resta d'éssers vius, i la genètica ens mostra el resultat d'heretar tota mena de capacitats, i sobretot d'adquirir-les enriquint-nos cultural i econòmicament —benestar interior i exterior, pau de l'ànima i confort—, per mitjà de l'esforç realitzat per cada persona, per cada família, per cada poble, fins a arribar a la humanitat sencera.

Negar la diferència de nivell cultural, d'evolució, de la civilitat que hi ha entre aquests humans és negar el que és evident. Per afirmar-ho al comparar els països rics i pobres no calen sistemes com el de CI (coeficient d'intel·ligència). L'evidència és acceptada en general, especialment per els que estan pitjor situats que reclamen solucions més o menys ajustades a la conveniència dels seus col·lectius. I les diferències entre els més ben situats, que poden ser discutides en apreciacions diverses, el succedani de CI a utilitzar, és l'examen dels resultats pràctics, aquests sí evidents segons la sinopsis inserida al final del llibre. Ho són per les respectives evolucions, i ja no basant-se en idees abstruses de tots els pensadors que hi ha hagut. Ni per el “sincretisme ari”.

(9) *(Anomenarem “sincretisme ari” el procés de successions iniciat i continuat, entre molts altres, per reis, emperadors, aristòcrates, bruixots, profetes, sants, filòsofs clàssics, nacional socialistes ignorants, nacional catolicistes, nacional feixistes, i, finalment, els actuals polítics professionals.)*

Ho són per els índexs encara no al cent per cent fiables — però més que per qualsevol altra norma apreciativa—, per els factors creadors de benestar o malestar. Ho són per la posada al dia de les idees que

mereixen que es tinguin en compte per la governació, i que es marginen. Ho són per la intencionalitat lliure de qualsevol esoterisme, que existeixen com a base de programes que pretenen i aconsegueixen en part, afectar centenars de milions d'humans.

Darwin va intuir l'origen de les espècies des d'aquesta perspectiva global? El va espantar l'ambient familiar i del món intel·lectual de la seva època, per limitar-se a considerar l'especiació com un procés posterior i sense connexió amb la creació de vida? Va pensar en les possibles conseqüències sociobiològiques — que s'han produït—, al considerar que el procés evolutiu és per la seva naturalesa constant i perenne?

No és possible contestar aquestes preguntes, ni en cal conèixer les respostes. Darwin i Mendel, com qualsevol altre renovador dels que hi ha hagut, van establir unes teories, que després s'han convertit en realitats que van destruint velles idees. I ara totes les propostes manifestament esotèriques del creativisme. Després de centenars de milions d'anys inconscients de ser, perquè no pensaven; i després, durant milers d'anys capficats en les idees de divinitat creativa.... o el buit d'idees en referència a aquesta qüestió, ara els humans es mouen no només per conèixer millor o pitjor el procés civilitzador, sinó primer per intuir tan racionalment com sigui possible l'avenir. Però no encara per a planificar-lo per a obtenir els millors resultats a través de l'aptitud de crear un projecte evolutiu, que deixi de ser algorísmic, i esdevingui racional, i per tant previsible i programable, però sí per a introduir-nos a aquesta fase de racionalització.

Trobem, freqüentment, en el desenvolupament del pensament evolucionista a través dels seus nombrosos seguidors, contradiccions aparents entre el pensament del mateix Darwin i el dels seus successors fins arribar al neodarwinisme. I també les realitats que es produeixen sociològicament al llarg de tot el procés, depurat precisament per la reacció front la pertinaç obsessió creativista que han alimentat les religions. Tot plegat com a conseqüència que l'evolució és en el fons un sistema natural basat en sincretismes en cadena. Potser és convenient que en qualsevol renovació es conservi un pòsit més o menys important d'idees anteriors, que inevitablement produeixen la invencible actitud conservadora també en ments despertes aptes per captar realitats d'actualitat en tot moment. És com una mena de fre que actua per a evitar el descarrilament del procés a causa d'haver adquirit una velocitat incontrolable. En les dues posicions de renovació i conservació han existit —i existeixen— pensadors notables, que naturalment perceben aspectes parcials del procés general evolutiu. Els conservadors són en general erudits, i l'erudició no està renyida amb la possibilitat d'adquirir capacitat per a posseir pensament creatiu. La lectura i

procés d'assimilació de l'allau de filosofia creada en tots els temps minva el preciós temps de pensar, que es dedica a recollir el pensament de filòsofs moltes vegades absolutament superats. És el cas de Plató i Aristòtil com paradigma d'aquest no fenomènic factor del sincretisme sempre operant que, d'altra part, és creador del caràcter simbiòtic dels humans i a la vegada factor de barrera a l'evolució.

(4) Malgrat el seu egoisme connatural produït per la lluita per l'existència, segons les persones i els seus col·lectius, el pragmatisme permet superar totes les dificultats per trobar sinó coincidències, acords amb cessions mútues. Això succeeix entre col·lectius reduïts. Traspasar aquesta aptitud a tots els col·lectius, fins i tot el de la humanitat, no és altra cosa que la d'adquirir aptitud per fer-ho. Cal afegir que la major part de les idees-àncora que frenen la renovació són en general anteriors a Darwin i Mendel. Però entre aquests, i ja en oposició als creativistes, filòsofs anglesos es van alliberar d'aquesta persistent inèrcia mil·lenària, i els més destacats van ser els creadors de l'empirisme. Bacon amb l'obra *Novum Organum* (1620), una mena de resum del seu pensament no només contrari a les creences, sinó també al persistent i omnipresent platonisme-aristotelisme europeu. Bacon va posar la base de l'empirisme, una autèntica revolució filosòfica. Locke, teòric de la revolució anglesa (1688), va metoditzar el sistema empíric, encara que conservant reminiscències de signe religiós —que ell íntimament no assumia. I Hume, exuberant en totes les seves manifestacions, va coronar el sistema empíric, que a l'igual que a Bacon li va significar l'empresonament, lògic en aquell nivell cultural que topava frontalment amb el seu caràcter radical, i pensament que ni tan sols acceptava el tímid racionalisme del seu temps. Un moviment que metoditzat molt diversament és, avui més que mai, un suport al nou sistema polític renovador, tot i que a diferència d'Hume seguint el seu empirisme radical, no menyspreant la intuïció, avançadeta sempre del coneixement empíric. En aquest cas útil per sortir-se de l'algorisme que Darwin va establir filosòficament, i així introduir-se definitivament en una evolució programada, seguint en aquest aspecte a Locke.

Els creadors de l'empirisme van ser els creadors de la nissaga filosòfica del Renaixement. I continua viu en els nostres dies, tot i que existeixen anti racionalistes però que més que pensen, actuen racionalment. No és un joc de paraules. És la realitat inevitable. El seu confusionisme és només aparent dins del colossal sincretisme, eternament present, en la vida humana i en qualsevol gènere de vida. El paradigma d'aquesta confusió és la del menyspreu a la política personalitzant-la en els polítics professionals, quan la realitat és que tots som agents polítics. Política cultural o econòmica són tots els actes del viure dels humans. Aquesta realitat desplaça totes les activitats intel·lectuals i les nostres pautes de conducta i

de convivència, passant a ser història les que en part romanen després que s'han fet obsoletes, com el "sincretisme ari", necessitat d'altra mecanisme que permeti la selecció correcta dels que ara en tenen el control, els polítics professionals. La manca de reconeixement d'aquesta realitat ha divorciat aquests polítics de la resta d'agents de la política, tots els ciutadans independents, sense que aquests professionals tinguin plena consciència del seu corporativisme, més exagerat que tots els que hi ha hagut en activitats intel·lectuals, i que ha establert una línia de separació infranquejable entre governants i governats. Com si els professionals polítics no fossin a la vegada societat, societat civil. És un altre paradigma del confusionisme que crea el sincretisme actual entre el passat i el present, insensiblement viscut per els governats i dramàticament per els governants que no poden evitar sentir-se incapaços, ineptes per afrontar els problemes creats precisament per aquesta separació creixent entre els uns i els altres, i a més per l'envergadura global dels problemes que provoquen tots els desafiaments.

5-Omnipresència política professionalitzada

El descrèdit de la política professionalitzada, i també per això el dels que la practiquen, no té raó de ser. Malgrat l'evident desequilibri entre les evolucions de la població mundial i l'evolució dels seus polítics, ancorats en models de governament creats en èpoques antigues anteriors a la creació de la paraula i del concepte de la política. Perquè amb aquest nom o sense ell, la política ha actuat des d'abans d'establir-se'n el nom i el concepte. Perquè els polítics eren els organitzadors de caça en equip, i la major part dels humans actuals fan política a través de les seves variades actuacions. Fins i tot quan són les de combatre la política i els polítics. Però la responsabilitat que s'hagi produït aquesta situació recau en aquells que tenen els mitjans per a canviar-la. Els que han optat per fer professió d'aquesta activitat.

Els bruixots antecessors dels actuals remeiers i vidents, observadors de la naturalesa ambiental i humana, guardant el secret dels efectes que produïa el tractament herbolari sobre els mals físics, avui tenen el seu paral·lel en els professionals polítics que a través d'engany superen moltes vegades la superxeria del bruixot. A escala qualitativa ocupada per el "sincretisme ari" —recordem que ari significa home honorable—, investits de divinitat acceptada per els seus súbdits, paral·lelament van fer política de domini, fins que la seva labor va ser traspassada als polítics professionals. La posició més elevada en una escala superior la van ocupar els reis també innombrables. Deïficats o només investits per la gràcia de Déu. En determinats llocs de la Terra tenen noms propis, segons quina sigui l'estela deixada per la seva acció de govern i delegat de Déu. Com a

exemple, el rei David, que ja llavors va iniciar la política de captació de voluntats mitjançant prebendes creadores d'una classe immediata inferior: l'aristocràcia. I així va aparèixer la corrupció.

(5) Els profetes religiosos més o menys coneguts, com Abraham, van fer política. Una política persuasiva al convèncer els atribolats companys del voluntari èxode d'Ur a Canaan, que la ruta que seguien era ordenada per Déu, que coincidia amb l'assenyalada per ell mateix. Era en la fugida de les guerres provocades per els centre asiàtics, que van escollir la ruta sud del seu territori en persecució del Sol, —com ho havien fet anteriorment els seus antecessors per via directa vers a Europa de l'Est travessant els Urals. Sense creuar-se amb els de les tribus d'Abraham hi havia altres fugitius. Les tribus gregues, que en la mateixa època, dos mil·lennis abans de la nostra era, van traslladar els seus déus ben definits a Grècia. Convertits en mites, amb la base ja netament política de Plató i Aristòtil, van ser suplantats per un dels tres “únics” déus del mateix tronc hebraic. El que va enviar el seu fill a la Terra, Crist, un home revolucionari, encara actualment venerat com a Déu.

El sincretisme ètnic paral·lel al religiós va continuar. Els que van emigrar amb Abraham van creure en el seu Déu, nascut als arenals de l'Antic Orient, Jehovà, el que assenyalava camins per als seus escollits aliats a la Terra, en aquest cas als hebreus camí de Canaan. Allí va néixer formalment el monoteisme judaïc amb la primera defecció per l'acció dels essenians creant el cristianisme i la Santa Trinitat imaginada anteriorment per Plató i Aristòtil en el seu dualisme. I finalment, uns segles més tard, a la nostra era, per boca de Mahoma va sorgir el tercer “únic” Déu Al·là. I així en un interval de dos mil·lennis i mig amb diversos èxodes de jueus, grecs i guerrers d'Al·là captant poblacions d'ètnies i fins i tot races diferents, es van crear tres déus, cadascun “únic”, i tres religions monoteistes, enterrant la mitologia que Hel·lè havia portat a Grècia.

En aquell reduït espai de la Terra i en perllongat espai de temps, amb les nombroses efemèrides bíbliques de tres religions profetitzades diversament, es van produir els sincretismes religiosos corresponents, paradigmàtics sincretismes, més clars que cap altre ocorregut de caràcter sociolític. L'arrel de la religió és això: sociolítica, oposada a la sociobiologia actual que sense intenció, i fins i tot sense voler-ho, Darwin va iniciar. Efectivament, una mostra clara de sincretisme, en aquest cas religiós, és la calcada efemèride del rei Sargó, que va regnar fa quatre mil tres-cents anys, semita com Abraham, que va ser recollit d'un cistell surant al riu, com Moisès mil cent anys després. I Moisès va repetir l'efemèride d'Abraham —ambdós convencent de la seva comunicació amb Déu—, per persuadir els seus atemorits companys d'èxode d'Egipte a Canà. Els dos èxodes van provocar simples estratagemes polítiques de persuasió, que han condicionat el desenvolupament de la civilització durant mil·lennis.

(10) Política, ja ben establert el terme, és el que van fer els imperis persa, el macedoni i el romà-bizantí.

El “sincretisme ari” ha actuat en base a la falsedat, més o menys ben intencionada, fins arribar a les més recents del nacionalsocialisme, o el nacionalcatolicisme. O el comunista d’indubtable bona fe, però descaradament imperialista. Tots empleant mentides. Potser cregudes per els propulsors de les idees bessones d’Engels i Marx, aquests veritables admiradors de Darwin, però ignorants com Darwin de les lleis biològiques que el descobriment de Mendel, la genètica, estableix: la realitat de l’herència, de la identitat funcionant inevitablement en bilions de bilions d’éssers humans que han evolucionat així. Lleis que obliguen inevitablement a acceptar en la pràctica de vida que la idea comunista —no d’arrel en la “comunitat sinó en allò comú”, allò igual— és contrària a la naturalesa humana. Per això la única sortida per continuar evolucionant és acceptar, i fins i tot tenir-ne cura exquisidament, l’aprenentatge de viure entre diferents. Persones o col·lectius. Perseguint afinitat perseverantment.

Des de la perspectiva del passat i del present resta clar que fins i tot els que diuen deprecia la política, estan fent política. Però la divergència amb els polítics professionals es justificada, puig que únicament aquests tenen la possibilitat de canviar el sistema que els manté en la demagògia.

No cal contemplar el procés evolutiu dels humans, partint de nivells primitius com el de grups manipulats per bruixots. N’hi ha prou en fer comparacions entre els actuals col·lectius i els subjectes als imperis contemporanis a la creació de les religions que persisteixen, totes originades per la mentida d’un ben segur intencionat Abraham. Comparacions paral·leles constants com la l’actual Partit Popular europeu i el Partit Popular romà —de la família Júlia, destructora d’una república que va complir el seu cicle de manera positiva. Família creadora de l’Imperi romà de la mà d’un component de la seva “gent” juliana: Juli Cèsar. I després, comparar la trajectòria dels polítics que hi ha hagut en qualsevol altre partit de signes paral·lels entre aquells i els actuals.

Hi havia més empatia entre els emperadors que assenyalant el terra amb el polze condemnaven el vençut al circ, i els ramats humans delirant per aquelles sentències, que la que hi ha avui entre els governants i la ciutadania actual. Aquesta, més escèptica que gregària, i que com a màxima concessió a les decisions dels seus governants únicament els tolera, no per convenciment, i sí per el creat i cultivat passotisme ben greixat des de les esferes governamentals.

(29) Aquesta consumació de divorci entre governants i governats ha creat classes socials no ben definides. Així han resultat ser els

“polítics” que s’han atribuït el privilegi exclusiu de fer política. Aquests polítics especialitzats conservadors, són els que han fet professió de la labor ordenadora de la convivència ciutadana, han acaparat la direcció dels ressorts decisoris que a poc a poc han culminat el “sincretisme ari” a través dels partits. Són els que han creat la partitocràcia que controla la legislació i acció de govern, justícia, i cossos armats. Són els que sense nexes entre ells més enllà dels Estats-nació, mantenen relacions de precarietat gairebé absoluta, ja que freqüentment la manca de nexes no és això només, sinó l’oposició més o menys violenta entre els Estats. Però tots units de fet, davant d’aquesta realitat establerta per herència directa de l’aristocràcia, han col·locat la resta de ciutadans en situació passiva. Un cinquanta per cent escàs, que adherit al sistema, vota en comicis. Col·lectiu constituït per els encara gregaris integrals del Tercer Món, amb el suport dels només parcialment gregaris que ignoren deliberadament les qüestions que els afecten de la política local i general en la resta del món en procés de globalització. I un altre cinquanta per cent, els que s’abstenen en els comicis electorals, i els que més podrien incidir i condicionar la política: els investigadors en biologia, sociologia i científics en general, coincidint amb els que fan oposició passiva, utilitzant el vot en blanc. Aquesta acceptació de l’estat de coses creat per els polítics professionals molt satisfets en la seva posició —quan són els més necessitats de canvis profunds en el sistema partitocràtic— ha donat de sí tot el que podia donar.

(23) El resultat d’aquest sistema polític que va funcionar bé a Roma en el seu inici de fa dos mil anys, amb les molt escasses reformes, afegits i supressions, ha estat crear grups artificials d’humans més o menys afins, ignorant els pobles ja creats amb anterioritat al propi sistema per un llarg procés natural, i per això perdurables, al contrari de les grupalitzacions obra dels polítics professionals. Grups que no gaudeixen de cohesió en el seu interior, i contra el que s’ha suposat fins ara, tampoc no han facilitat la cohesió entre aquests grups que amb noms de Estats-Nació i fins fa molt poc Imperis, en el seu afany d’adquirir grandesa han aconseguit només dimensions canviant per les guerres entre ells. Avui no es reconeix grandesa a cap imperi, ni a cap Estat-nació amb ànims d’hegemonia.

Com totes les coses d’aquest món, els mitjans d’agressió i defensa han evolucionat, fins a arribar a la desintegració atòmica. El desenvolupament d’aquestes armes possiblement ara s’està produint per a miniaturitzar-les i fer-les transportables per parts. Els avantatges per a les actuals potències que posseeixen les armes atòmiques convencionals, resta neutralitzada per la presència dels immigrants ressentits enquistat i no integrats que assoleixen bones posicions a Occident. Espanta pensar que poguessin obtenir

connivència amb països posseïdors de tecnologia nuclear, i coincidents en objectius —hegemonies des de personals dins les famílies, fins a idees religioses, socials o polítiques—, poguessin elevar el seu potencial combinant mitjans destructius i mitjans humans de suïcides. El sincretisme ari culminant en la partitocràcia no és garantia de secretismes com el posseït per els seus antecessors, reis, emperadors i oligarques de tots els tipus.

(10)

La vinculació de la ciència i la política només s'estableix quan la tecnologia produeix un artefacte o un sistema relacionat amb els interessos dels estats. Que en general no són els del món.

Els atribolats polítics professionals, pressionats per els problemes domèstics del seu territori —i en primer lloc el personal de romandre en actiu en competència amb els companys de partit, sempre potencials rivals, i sobretot en la constant agressió i defensa davant dels col·legues dels partits opositors —, no poden entendre els problemes que afecten a tot el món, i per tant a ells mateixos. Amb el sistema d'Estats-nació, l'activitat política de la governació es consumeix quasi exclusivament atenent problemes insignificants dins del seu àmbit. Fins i tot polítics de grans potències actuen com deixebles de Maquiavel, a la persecució d'electors a ells favorables, i restant impassibles front els problemes fonamentals de nivell mundial.

No actuar decididament per a privar la proliferació d'armes atòmiques, la utilització de les quals en mans no solament de guerrilles, sinó principalment d'Estats-nació poc responsables, és un error imperdonable. I això es com dir que inadmissible és la permanència del sistema convivencial a través d'aquests Estats-nació cadascun dels quals actua com si estès situat fora del món. Que sense exageració, per la proliferació d'armes atòmiques està en situació de risc catastròfic global augmentat per la suma de desafiaments establerts en aquest inici del tercer mil·lenni, alguns d'ells susceptibles d'ésser desencadenats d'una guerra atòmica. La convivència dels humans en sentit global, necessària perquè els polítics s'inclinin vers a un reciclatge inevitablement dur i costós, requereix que prèviament s'hagi canviat el sistema de relacions humanes. Una labor que només ells mateixos, els polítics, poden forçar amb els seus aliats electors. El maremàgnum organitzat, més espontània que intencionadament del món com és l'existent a l'iniciar-se el tercer mil·lenni, permet certament tenir esperances que el procés evolutiu tingui continuïtat en aquest mil·lenni i en altres successius. Però no ens podem enganyar. Confiar que per la sorprenent evolució de la nostra espècie en aquest minúscul cos sideral que és la Terra, és per un destí creat per alguna força al marge dels humans, seria el mateix que creure en qualsevol dels

déus imaginats. Seria també negar el caràcter algorísmic de la Terra i la humanitat, i possiblement fins i tot universal.

6-Globalització

(11)

L'obtenció del gaudi mou voluntats, amb episodis que inclouen el crim i el suïcidi. La seva intel·lectuació, no des del Romanticisme sinó des de sempre, ha traduït el desig de gaudi a un instint nat de ser, d'existir, en tots els éssers vius, i a més, conscientment en els humans. I és interessant comprovar que en l'actual moment evolutiu, el procés de mundialització de totes les coses, idees i sistemes en discussió, gira entorn d'aquest moviment a la recerca del benestar centrat en qüestions econòmiques i de subsistència. Tot, fins els sentiments de pàtria, s'inclina a fomentar aquest procés d'establir prioritat de viure —i viure bé, un objectiu de possible assoliment únicament si viure en benestar està a l'abast de tots encara que sigui en graus diferents.

Les oposicions i protestes contra els fòrums on es discuteixen els temes econòmics d'àmbit mundial indiquen la poca confiança dels pobres o menys afavorits, en les persones que maquiavèl·licament i inútilment fan demagògia a costa seva. I no és l'incompliment dels acords, ni les quanties de les ajudes programades allò que mou la desconfiança. És la convicció que un sistema maquiavèl·lic que accepta la mentida com a norma política, ara ja explícitament mitjançant allò de "políticament correcte", no pot resoldre problemes que ni tan sols estan plantejats amb factors concrets i reals.

El poligenisme, el racisme i totes les idees afins, són volutes de fum a l'aire. La realitat d'espècie comú s'imposa, i això comporta el procés de realitat de vivència comú, en una única comunitat. Però també les races, ètnies, pobles, famílies i persones són realitat amb identitats pròpies i exerceixen la funció per el que són: organismes civilitzats, que en el seu conjunt formen la comunitat global. Procés en base a la individualitat biològica dels humans.

El vessant econòmic de la globalització, amb els imperatius de les lleis de mercat, no podrà privar —i no existeix aquest propòsit— que la globalització, amb més o menys parsimònia, vagi penetrant en tots els àmbits de la vida humana. Com en totes les revolucions, aquesta comporta episodis de violència. Eliminar-los ha de ser un objectiu entre altres. A grans trets, les religions, particularment aquelles que no han evolucionat perquè les societats que les practiquen tampoc ho han fet, són el paradigma del conservadorisme a ultrança, ara en procés de traspàs als partits polítics. Però no podem perdre de vista que les religions, fins i tot les més fortament proselitistes, si no es dona la circumstància que hem comentat de l'aparició d'artefactes nuclears miniaturitzats, ja no tenen cap

possibilitat de lluitar amb una mínima possibilitat d'èxit contra l'establiment polític, envellit, però apte per les seves arrels racionals —que les té— per reciclar-se. Aquesta perspectiva resta enfosquida per la dificultat que suposa que els polítics siguin conservadors com ho són els religiosos. Per iniciativa pròpia és difícil que canviïn. El paper de la societat civil, amb una immensa quantitat de persones destacades intel·lectual i econòmicament, una massa imponent que en el Primer Món supera el cinquanta per cent —una part important dels que s'abstenen en els comicis—, pot influir en la discussió d'un canvi de sistema polític. Possiblement sense esperar que la majoria es converteixi en col·lectiu unànim. En qualsevol cas és inevitable l'aparició d'episodis violents dins el procés de generalització del benestar.

Discutir amb els creients és difícil. La fe, real o fingida, només pot superar-se a través del procés de descomposició ara ja en estat avançat en totes les religions, tret de l'islam que dins de la seva heterogènia estructural i doctrinal, no solament hi conviuen els creients i els polítics professionals, sinó perquè els seus clergues són en alguns països les dues coses a la vegada. Totes les revolucions tenen un desencadenant que trenca el que existeix per imposar la renovació. El trencament de l'islam es farà, sens dubte, però no sense episodis impredecibles, per els quals es absolutament necessari estar preparats.

La societat civil té poques possibilitats per a convertir-se en el desencadenant violent que ha de trencar el que ha esdevingut obsolet. No és que en el relatiu benestar que gaudeix aquesta societat, o els més mal situats dintre d'ella, en conjunció d'interessos hagin degenerat sent inútils per a l'evolució. Però no són un col·lectiu, ni un conjunt de col·lectius, sinó únicament una part disgregada encara majoritària en el Primer Món —el que en definitiva ha d'actuar en la situació actual—; una altra part minoritària en el Segon Món; i una minoria irrisòria en el Tercer Món. I no és tan sols la manca de nexa entre aquests ciutadans el que els priva d'actuar com a detonant del procés de canvi de sistema. Es l'imponent entramat corporatiu dels agents polítics en actiu, incloent-hi governs i opositors; són les jerarquies eclesiàstiques que des dels seus enlairats pedestals, construïts fins i tot per grans interessos econòmics, i els únics que podrien tallar el nus gordià de la fe; i són els seguidors més o menys ingenus o més o menys interessats en el joc polític actual que acudeixen a les urnes, donant un matís de democràcia al sistema. Aquests col·lectius no són del tot inconnexos. La seva força decisiva està en la coincidència d'interessos, i fins i tot de sentiments; en la possessió del poder; en el control del poder judicial; en el factor de més incidència, que és la directriu educativa i formadora de la joventut; i en la inèrcia de

tot el que ha existit i existeix a la Terra. Potser aquest darrer factor sigui tan important com el conjunt de tots els factors restants.

El desencadenant del canvi de sistema que permeti la renovació, pot ser a causa d'evidència d'un cataclisme que es produeixi a causa del desgastat sistema actual? És a dir, que la defensa dels interessos particulars i fins a cert punt personals dels que posseeixen el poder en el sistema actual, s'acabin convencent de la gran importància, fins i tot per a ells mateixos, dels problemes globals?

Descriure'ls sense cap ordre perquè cada persona els ordeni segons els seu criteri en referència a la urgència i prioritat dins del seu conjunt, és un exercici que pot ser útil. Tots han estat detectats i estudiats en els mitjans de comunicació. Però separatament per una gran multitud d'especialistes en cada àmbit en els quals es produeixen aquests problemes, cridant l'atenció dels electors predisposats i fins i tot preocupats per problemes concrets que els afecten especial i personalment. No hi ha cap organisme que pugui recollir suggeriments renovadors. Ni existeix un altre sistema per agrupar les persones per a accions sociobiològiques que no sigui el dels partits polítics. Tots profundament conservadors, no de la situació actual del món, però sí del sistema, el seu sistema, que discrimina totes les no cohesionades propostes antisistema, i defensen fèrriament el que està establert com l'únic sistema operatiu possible. Un *meme* de l'instintiu i inevitable desig de romandre de totes les coses, i en particular dels humans. Aquests polítics són gairebé feliços immersos en politiqueig local, que és l'únic que dóna vots en els comicis, amb la vista posada en la prossecució de majories absolutes, o consolacions de "minories decisives". Els seus programes electorals, particularment quan aborden problemes globals, són únicament descarada paraularia, que per ésser generalitzada, no és objecte de crítiques mútues. I així continuen en el llim els problemes reals dels humans, mitigats i en alguns casos resoltos, per l'acció indirecta de la ciència i la tecnologia. No solament per la mecanització de la producció. Descobriments com els anticonceptius, en aparença poc transcendents, provoquen canvis radicals d'orientació evolutiva, no solament sociològica. També biològica. La superació d'inèrcies i sistema no s'ha d'aconseguir fent una relació d'inventari dels problemes. Però és necessària com a introducció a la segona part del llibre, en la qual considerarem els col·lectius que poden operar a escala global, sense necessitat d'entrada, de canviar-ne les estructures. Ni reemplaçant als polítics. Solament capacitant-los. Prioritats a considerar serien limitades en el següents quatre espais.

(33)

Diferències econòmiques i culturals entre pobles dels tres móns establerts en la sinopsis.

Convindria conèixer-ne les causes, però són tantes que caldria un llibre específic a prop d'aquest tema. La situació de dependència del Tercer Món i part del Segon Món es deu abreuçant grollerament: a la manca d'activitat física i mental durant molts milions d'anys per part dels nascuts en zones càlides. La causa rau en el fet que en el seu hàbitat allò imprescindible per viure li ho ha facilitat l'entorn natural sense cap altre esforç que el de recollir-ho. A l'alta natalitat com a conseqüència del sistema de vida de baix esforç —afavorit per climes càlids, en els quals la reconducció demogràfica d'alta fertilitat es realitzava per alta mortalitat natural, i provocada per les mateixes mares quan la descendència de la parella sobrepassava el límit de la capacitat paternal, però sobretot maternal per atendre les cries. Al poligenisme que va fer que els colonitzadors destruïssin els indígenes o els utilitzessin com a bèsties de treball, però introduint una higiene i cures sanitàries que tot i que insuficients des d'una òptica del Primer Món, han disminuït la mortalitat natural. I encara que aquests canvis d'hàbits siguin molt primaris, combinats amb l'acció de les missions religioses que han influït per desterrar el costum de sacrificar els nadons sobrers, s'ha produït un augment de població desbordada. Tot això, juntament amb altres causes menors, ha fet impossible qualsevol mena de simbiosi entre colonitzadors i colonitzats, convertits aquests en Tercer Món, que han produït nivells culturals i econòmics molt diferenciats i en constant augment de les diferències en lloc de disminuir-se.

Pobresa en dues tercers parts dels pobles de la Terra.

Causas: És inútil culpar els colonitzadors de tota mena que han actuat fins al present. Els de cada país, en general els que en cada època colonitzadora gaudien de mitjans per colonitzar, audaços i sense formació intel·lectual ni social, i els escassos evangelitzadors que els acompanyaven desconeixent el monogenisme ara ben establert per el superficial coneixement del genoma humà, —apart que la seva principal missió era inclinar els nadius a treballar per els colonitzadors—, ha provocat col·lapse de població, i poca evolució de la capacitat productiva.

Hi va haver espoli en el desenvolupament de la colonització. Però també hi va haver compensació. En el seu desenvolupament, el nivell cultural dels nadius en espai de pocs segles es va elevar més que en deu mil·lennis de vida salvatge i barbàrie encara existent. I si bé que insuficient i amb poca o cap intenció, els va iniciar en el procés d'evolució. L'estat actual de la majoria de les ex colònies està a mig camí entre la barbàrie i la civilització. Res semblant amb l'estat de barbàrie de l'hemisferi nord, que d'altra banda ha sabut adaptar-se al procés evolutiu, fins i tot abans de Darwin, circumstància que ha permès aprendre a conviure, més o menys violenta o pacíficament.

Desequilibri demogràfic, amb explosió de natalitat als països del Tercer Món, augment de fertilitat al Segon Món, i esterilitat provocada als països del Primer Món. Malgrat l'elevació del nivell cultural entre els naturals dels països del Primer Món, el nivell mitjà cultural de tots els pobladors de la Terra està en descens, perquè neixen en major nombre els condemnats a la incultura.

El diferencial econòmic entre els pobladors del Primer Món i els del Tercer Món, en lloc de disminuir també augmenta. Les ajudes són insuficients, i només són un símbol de solidaritat. En el Primer Món encara que existissin propòsits de finançar el diferencial econòmic entre els nivells existents en el món, no hi ha capacitat per fer-ho. La labor civilitzadora dels missioners, i la higienista dels metges, han elevat la mitjana d'anys de vida dels pobres del món, i els han allargat l'edat productiva, i també l'agònica d'una vellesa encara més miserable que en l'edat productiva. Malthus es reivindica després de confirmar que els pobladors de la Terra s'han duplicat en un curt període de temps de mig segle XX, fet que el Tercer Món ni s'ha apercibut. Allí, sense gaires estimulants vitals, s'ha legitimat la libido masculina tranquil·la, sense lluita acarnissada entre mascles, practicada amb l'òrgan genital femení sense clitoris, i dones encara dúctils a l'autoritat del mascle. I una vegada perduda la costum d'escanyar els nadons quan la família és ja prou nombrosa, per efecte de l'acció civilitzadora desviada dels missioners, i l'espontània dels colonitzadors, les poblacions que van créixer i resten subjectes a constricció territorial. S'han creat grans col·lectius sense donar-los mitjans de producció adequats.

(comprovar en la sinopsi dels anys 1993-1994 amb 2003-2004 la informació demogràfica del món)

(27)

Pol·lució atmosfèrica. Efecte hivernacle per manca de reservoris de CO2 alliberat per l'ús de carburants i combustibles fòssils.

Aquest problema és susceptible de ser El Problema. Però és a la vegada el més controvertit. El país màxim consumidor de combustibles i carburants fòssils, els EEUU, amb reserves conegudes considerables, importants les d'Alaska, no es defineixen davant d'aquest problema. D'ells parteix el finançament de contra campanyes davant de les al·legacions ecologistes primer i ara generalitzades, per desvirtuar els càlculs sobre els efectes del canvi climàtic. I fins recentment, posant en dubte l'efecte de les combustions fòssils i de les emanacions de CO2 produint l'efecte hivernacle.

Jugar amb alternatives, especulant en un esgotament de les reserves no explotades de petroli, preparant mentrestant un canvi de fonts energètiques, i conservant jaciments petrolífers per ser explotats i aplicats a altres productes difícilment substitutius del petroli, seria considerada només una jugada maquiavèlica. Però

fallant qualsevol pronòstic, esgotat el petroli, encara que sigui en un termini de dos o tres segles —que és absolutament segur que es produirà abans si no es resol el problema—, i tot i que la resta del món, com ha passat a Kyoto, ideïn projectes i es realitzin, l'avantatge del consum de combustible fòssil durant un llarg i futur període, donaria sens dubte uns avantatges a la competitivitat dels països que al marge dels acords preconitzats ara ja per part d'ecòlegs més que per ecologistes, conservessin els seus jaciments i després fossin utilitzats com matèries primes. Dirimida la pugna de la guerra freda amb els seus episodis entorn de l'armament atòmic, entre els EEUU i la URSS, ara coincideixen els interessos consumistes de petroli dels primers i productius dels segons. Però si es produïssin les circumstàncies assenyalades, també en aquest cas Rússia tornaria a ser la perdedora per haver-se després de les seves reserves petrolíferes abans del moment oportú.

La reflexió final sobre aquest problema és que l'esgotament de tots els sistemes de producció d'energia per combustió, fins i tot els atòmics, en un termini relativament curt, és segur. Davant d'aquesta perspectiva certa i gens hipotètica, tot el que es faci per mobilitzar la producció energètica per uns altres mitjans que el de combustió de fòssils, no només és prudent sinó que és obligat.

(10)

D'altres problemes són acumulatius sobre aquests. Però gairebé tots són problemes que una vegada solucionat el demogràfic, els resultants d'aquest principal, es resoldrien amb molta menys dificultat. L'escassetat d'aigua; l'esgotament de les terres fèrtils; la pobresa extrema en el Tercer Món; l'esgotament de reserves petrolíferes; perill per a les poblacions situades en deltes baixos que podrien ser víctimes d'un augment del nivell dels oceans; la producció de residus nuclears; les malalties causades per desnutrició i un llarg etcètera, disminuirien en la proporció que es parés l'augment de població mundial, o millor encara, en la disminució d'aquesta. Ara possible sense traumes socials.

I atès el moment en què vivim, no més conflictiu que d'altres anteriors, considerant els mitjans disponibles per els humans en cada època, no és raonable atendre només problemes urgents i locals exagerats per els governants, deixant per a generacions que han de venir la solució de la resta, llavor ja convertits, alguns d'ells en insolubles. A l'esclatar altres com els apareguts en la segona meitat del segle XX, la capacitat de resposta seria molt menys efectiva que la que ara és possible. Desentendre's del futur no és una actitud humana, perquè l'eclosió sobtada d'un problema pot produir-se en terminis que afectin la propera generació, i apurant, fins i tot les actuals.

Actuar prevenint determinades situacions basant-se en idees racionals, nascudes d'observacions fetes per pensadors intuïtius és

obligat. Lamarck i Darwin van ser combatuts, especialment aquest darrer. La fe adormidora de consciències va reaccionar violentament. front a les seves idees de creació de vida i d'evolució, de comprovació empírica impossible dins el coneixement existent en el moment de llur inspiració. Per això la seva acceptació, han patit un gran retard. Ara s'està retardant l'adopció de política conseqüent a aquesta acceptació desafortunadament no unànime.

La influència mahometana sobre l'avançada culturalment regió de l'Antic Orient i fins a l'Indus i les illes del Pacífic, van paraitzar l'evolució, i si no definitivament per temps mil·lenaris, haurà causat mals incalculables i immediats a la societat. L'actitud dels nostres predecessors durant el decurs de la nostra Era ha creat l'actual problemàtica situació d'un món global en determinades facetes, sense un sistema per governar-lo. Les realitats ara evidents, augurades per el clergue anglès Malthus, seguit tan de prop per Darwin, és el fet que més es distingeix i que indica els efectes de la imprevisió que provoca la peresa mental d'aquells que tenen l'obligació de valorar en cada moment les idees que neixen en ments racionals. En general, les de persones equànimes i científiques. Ara descobrim una evidència existent des de sempre: la Terra té una dimensió impossible de canviar. Per tant la natalitat no només pot, ha de controlar-se i a més fer-ho amb les idees eugenèsiques de Galton, un altre previsor notable no coneixedor de la genètica. No encara intentant seleccionar progenitors, però sí determinant on cal incrementar la natalitat i on reduir-la. El "creixeu i multipliqueu-vos" bíblic més que atenuar-lo ha de ser neutralitzat d'acord amb la idea maltusiana.

Les disfuncions creades per la globalització tenen una sola causa: no són independents, i han de ser ateses en el seu conjunt, és a dir, globalment per un govern global, de constitució impossible segons el sistema actual de democràcia representativa, basat en l'elecció de representants que no poden representar la voluntat dels electors. Perquè són elegits en clau personal, i no basant-se en programes de compliment obligat una vegada establerts els governs i les oposicions. Tot i suposar un canvi de sistema, en el qual els programes fossin el motiu d'elecció de compliment obligat, les voluntats que provenen de necessitats contraposades a causa dels abismes que separen els nivells econòmics i culturals de l'actual humanitat organitzada en grups d'impossibles afinitats, serien elegides aquelles propostes que agradarien als pobres i incultes —la immensa majoria en el món actual—, i no serien les necessàries, ni tan sols per a ells mateixos, i encara menys per el conjunt de la humanitat. De fet, la demagògia també està alimentada per aquells que no volen ser anti sistema i qualificats de conservadors. I el sistema segueix sense canvi. França s'ha mobilitzat quan dos candidats a la presidència, d'una manera massa ambigua i amb una

profunditat insuficient, han arborat la consigna de canvi. S'han guanyat moltes eleccions amb aquesta proclama. I totes han fracassat a causa del veritable i potent conservadorisme d'aquells que per oportunisme i manca de concreció deceben els votants. Els desafiaments actuals podran provocar el canvi?

Aquesta perspectiva que és positiva, podria frustrar-la l'acció de polítics que fent ús de la demagògia que caracteritza la seva majoria, una vegada més intentin i aconseguixin, en part o totalment, enganyar l'electorat amb ni tan sols promeses de canvis ben concretats. La paraula canvi admet una infinitat de sentits. Els canvis han de ser explicats i en relació a cada un dels desafiaments.

No només els polítics professionals que exerceixen el governament i també oposició, han d'intervenir en la creació d'un nou sistema polític que possibiliti una pacífica convivència. També els que tenen cervells excel·lents, i que paral·lelament a les seves dedicacions professionals s'han d'incorporar a aquest projecte. I això requereix seguir la direcció de la Yihad mahometana veritable. Lluita personal per a superar-se. Electors i elegibles.

Suïssa té llarga trajectòria plebiscitària per qüestions diverses. Efectives ho són dins del seu àmbit. En una federació mundial en base d'Estats de dimensió com la suïssa, seria possible resoldre problemàtiques estatals, sense interferir la política federal. Una mes llarga experiència en el futur, podria ésser camí que portés a consultar temes globals a través dels Pobles-nació convertits en Estats federals? Només podrien donar respostes vàlides les consultes, quan el nivell cultural polític abastat fos el de Suïssa. Per això totes les sortides de l'actual situació, només tenen una direcció: el sistema educatiu. Però per a canviar-lo cal primer canviar el sistema polític.

7.-Postdarwinisme (12)

Després de rememorar allò essencial del que ha passat des de *L'origen de les espècies* de Darwin, i com a conseqüència d'aquesta obra en relació al procés evolutiu que ens ha situat davant dels desafiaments aparentment de més risc que tots els que hi ha hagut anteriorment, cal concretar-los i valorar-los, tot i considerant les capacitats adquirides per els humans, gràcies en bona part a les idees neodarwinianes. És un exercici obligat per a justificar una proposta que superant temors de pedanteria i ingenuïtat, posi base raonable per a una discussió centrada i realista a prop d'aquests desafiaments.

Persisteix la divisió entre creients i incrèduls. No obstant això hem creat una simbiosi perfecta entre aquests dos polos sociològics i la Terra. Sembla una casualitat fenomenal, o el resultat d'un ordre universal desconegut, i que només coneixent-lo sigui possible entendre el que els nostres antecessors han fet. Els episodis

superats des del poc menys de segle i mig anterior, han estat mediatitzades per la teogonia. No és una paradoxa que en la imaginació de processos creatius de l'univers i dels humans a la Terra, els inventors fossin racionalistes. L'escassetat de coneixement en el seu temps, obligava a pensar raonablement que alguna cosa superior a l'aptitud humana havia creat tot el que existia i era conegut —que era poc. Pensar en Déu era raonable, racionalista, sense que ells tinguessin consciència de ser racionalistes.

Allò conegut ara i confirmat empíricament en relació al procés creador de vida a la Terra, continua essent poc. És el que es coneix d'un curt període que anomenem històric, i per paleontologia el que hem deduït de la prehistòria. Particularment, en l'ordre universal, el coneixement és gairebé insignificant. Sens dubte, els humans del desè mil·lenni comentaran l'escassetat de coneixement en el moment actual. Superades les creences religioses a través del coneixements empíric, allí on existeix aquest coneixement, ara estem pensant raonablement, racionalment, i encara a prop de la creació del que existeix. I en concret sobre infinitat d'aspectes del nostre propi ésser, i més que sobre el passat ignot, sobre l'avenir. Continuem sent racionalistes i escassament empírics en aquestes matèries. I així continuarem, fins a superar-nos en coneixements amb el suport dels ja aconseguits.

Hem de coincidir amb Hume renegant del racionalisme i col·locant el coneixement empíric com la única font d'evolució? Actuar segons aquesta premissa seria estar supeditats als fortuïts descobriments, que seria impossible coordinar-los, ja que aquesta mena de descobriments es donen esporàdicament i en llocs de la Terra sense nexes entre si. La intuïció moriria. Però aquesta hipòtesi no és preocupant. La intuïció existeix, funciona com la intel·ligència, precisament a partir del coneixement empíric aconseguit en tots els camps del saber. Una idea o mil idees estableixen noves realitats.

Únicament per racionalitat és possible negar els fonaments de totes les religions. Aquelles "realitats" creades a l'albor de la conscienciació, per idees de racionalitat indubtable i pròpies del nivell de coneixements aconseguits, mai no podran tenir confirmació. Però els nostres successors d'aquí a deu mil anys —tenint en compte el que eren els nostres antecessors en el mateix temps passat, i l'acceleració del procés evolutiu—, tindran coneixement de les causes dels episodis universals? No importa que el nom donat a aquelles passades realitats teogòniques fos Déu. En qualsevol resposta a la pregunta feta, ja ara els inventors de religions han restat reconeguts com a necessaris en el seu temps. Si en els deu mil·lennis propers hi hagués coneixement del perquè i per a què existeix l'Univers, i l'evolució fos entesa per determinades causes, l'actual algorisme darwinian seria igualment considerat més que útil, necessari.

8-Déu o Darwin?

(5)

Dicotomia encara existent, i això que es pot considerar una blasfèmia, no és altre cosa que oposar miracle o algorisme, que és l'alternativa per els pobladors de la Terra que intenten imaginar un futur a través de conèixer el passat. Un passat ja no absolutament ignorat de l'inici de l'existència de la Terra i dels humans.

En aquesta disjuntiva, cal eliminar Déu, no perquè no existeixi alguna cosa encara sense nom que hagi creat l'univers, sinó perquè és evident que la idea de Déu o dels déus imaginats ha restat totalment invalidada a través de coneixements racionals i sobretot en part empíricament evidenciats amb rotunditat i realisme total. Déu és una simple paraula, devaluada per l'afany definitori dels humans davant d'allò incompreensible. És difícil, sinó impossible, suposar que el coneixement al qual s'arriba a través de la ment humana, amb tota la seva evolució futura, aconsegueixi vèncer la ignorància de com s'ha realitzat el procés evolutiu de la matèria inorgànica a matèria orgànica. Encara en aquest suposat, el coneixement es limitaria a ésser un episodi a la Terra. Però podria ser l'inici d'una nova recerca: la seva relació amb l'Univers. És doncs evident que tots els projectes de futur s'han de basar en coneixements empírics i idees raonables sorgides d'intuïcions ara enriquides per el saber aconseguit en molts àmbits del pensament humà. Marginant allò absolut. La lògica ha d'intervenir, encara que amb la reserva que només és un suport a la racionalitat.

En aquest ordre d'idees, amb semblança o dessemblança amb tots els supòsits establerts per els humans, és evident que qualsevol projecte de futur ha de configurar-se amb l'alternativa de les deduccions que l'evolucionisme de base darwiniana ens permet utilitzar. O continuar amb la idea del Déu creador, una idea que no permet ni tan sols imaginacions noves. Frustració total. Déu dirà. L'algorisme filosòfic darwinia, basat en la lògica i l'observació de la naturalesa, ha impel·lit a destruir la teogonia sense que s'hagi creat un substitut. La lògica i la racionalitat només tenen de positiu la possibilitat de comprensió del coneixement empíric aconseguit per el conjunt de ciències creades i desenvolupades? No, atès que la intuïció actua com un incentiu de la recerca de realitats, un aspecte comprovat en les recerques científiques. Intuïció i inspiració guiades per la racionalitat eviten la recerca de qualsevol coneixement on no hi ha possibilitat de trobar-lo. La recerca científica es nodreix de cervells com el de Hume, però també i en gran proporció de cervells intuïtius.

La filosofia vital nascuda a l'Orient, abans de la creació religiosa, definint bé i mal, tot i ser la més antiga i la menys incerta, a la pràctica també ha restat invalidada per la interpretació temps a

temps que els humans han tingut i tenen d'ambdós conceptes. En el seu origen, la dona entrava de ple en el concepte del mal. I només ara es pretén seriosament canviar-lo encara que tímidament, a conseqüència que amb maneres diferents les religions han incorporat en les seves bases teològiques el mateix concepte de dona i mal. I són un mal, molt menor que el pobres incultes del Tercer Món. Però milions d'anys gestant i criant humans, han creat genètiques específiques que ara es volen reconduir. (De manera semblant a com el comunisme va intentar resoldre les diferències socials. El feminisme ara intenta igualar les diferències entre ambdós gèneres. El dos intents no han considerat la base biològica d'aquestes diferenciacions. És de desitjar que en aquest segon intent igualació, s'eviti un altre assaig negatiu, adreçant la intenció vers la naturalitat: aprendre a conviure amb la diferència) Dins del sincretisme religiós produït, és paradigma d'herència inercial clara i diàfana, la incorporació de nous conceptes. Transcendents i útils en una fase del desenvolupament del procés, i mantinguts per manca de capacitat renovadora de totes les religions sense excepció, fins a acceptar l'absurd com a factor argumental. Però aquesta evidència que no necessita suport de cap mena, i que provoca incredulitat generalitzada, tampoc és un factor per reforçar l'algorisme darwinian.

Darwin, amb l'inici de la destrucció dels déus, com exaltadament va anunciar Nietzsche, va obrir també camí vers a una meditació racional que destrueix creences, però que no crea certesa en allò substancial de la realitat que coneixem de la Terra i l'Univers. Ni tampoc del procés de creació, el desenvolupament i el perfectament previsible final de la humanitat en aquesta ínfima esfera situada en l'aparent insignificant sistema solar, i en la també aparent insignificant galàxia Via Làctia dins de l'immens univers.

Déu com abstracció és possible. Però els humans del tercer mil·lenni no poden confiar-hi. Només en el dual, encara que únic, sistema racional i empíric que crea coneixement: realitats produïdes o descobertes. I només possibles d'obtenir a través de l'educació, que crea coneixement, i simultàniament augmenta l'aptitud per a intuir. Resumint: intuïció per inspiració des de cada nivell cultural del subjecte; coneixement objectiu per empirisme; i racionalisme per la conjunció d'ambdós factors.

9-Déu i Darwin?

La Bíblia, amb els seus cinc llibres, el més compromès, el del Gènesis, ha esdevingut dogma acceptat per hebraics, cristians i mahometans. Escrits per Moisès al desert, una vegada transcorreguts tres mil cinc cents anys, continua exercint una infranquejable barrera per a qualsevol intent de racionalització de les teologies monoteïstes. I de totes les teologies.

Els amanuenses i escriptors successius —vint-i-vuit només per l'Antic Testament, comú per a les tres religions monoteïstes—, van

continuar amb els escrits mosaics totalment dictats per Jehovà, entre els anys 1513 i 1474 aC, uns com Josué encara un simple amanuense del Déu Jehovà, i d'altres només sota la inspiració d'aquest.

Després del cinquè llibre, el Deuteronomi, Moisès va reposar —aquest llibre podria semblar innecessari, atès que tal com indica el seu nom (duplicat), era la repetició de lleis ja escrites en els llibres anteriors, fet que no enalteix Moisès com a amanuense de Déu. I la temàtica bíblica següent podria tenir interpretacions que fessin possible una complementació, potser una simbiosi, entre la idea d'un Déu creador, i a continuació un procés evolutiu per la innata qualitat de l'espècie humana, dissenyada divinament per pensar i evolucionar. És a dir, Déu dissenya i Darwin descobreix el disseny que cap profeta va saber captar.

I d'una manera explícita, tampoc no ha utilitzat hipòtesi cap creient destacat, encara que d'una manera subtil els neocristians actuals ho intenten. La resposta està en el llibre *Pensament intel·ligent* de pensadors aplegats per John Brockman. Un dels autors, Susskind, presenta la idea de contemporitzar amablement amb els creients. Però els creients més dogmàtics i perillosos no accepten la contemporització. Malgrat creure, són prou intel·ligents per entendre que darrere de la proposta de Susskind hi ha el propòsit d'ignorar-los i alhora aquietar-los.

Fa centenars de milions d'anys que evolucionem. I només en el curt període de temps d'un segle i mig, ens hem adonat de la realitat del procés evolutiu dels éssers vius, especialment el nostre, els dels humans. A la vegada hem comprovat l'extinció d'altres innumbrables espècies, sense que el món hagi patit cap deteriorament per aquesta causa. Actualment, encara, per la inèrcia de les creences atresorades com un signe del privilegi, el tenir fe, la realitat del poder evolutiu humà és menyspreat, perquè no és possible negar-lo. La realitat evolutiva en el Primer Món i part de la resta, és acceptada per una gran quantitat d'humans, ni molt menys tots il·lustrats d'alt nivell. Els que encara viuen cultivant la seva fe, són gran majoria front al col·lectiu de racionalistes actuals. Els uns i els altres voten en comicis. I els realment il·lustrats electes, necessàriament han de considerar la immensa massa de posseïdors de fe. Fe de signes oposats, de manera que augmenta el paradigma d'allò incongruent, quan els creients han de fer front als racionalistes d'una part, i d'altra als creients de credos oposats. I freqüentment fins i tot als només molt lleugerament diferents als propis. En el conjunt mundial, manen més els creients que els racionalistes. No per exercici de vot directe, sinó perquè en la seva ignorància mediatitzen possibles accions racionals dels polítics professionals, atents preferentment a sumar vots, encara que fossin de fills del diable.

Una estranya situació en què petits matisos de fe gairebé inaprehensibles provoquen oposicions que es dirimeixen a cops de bombes, i on la reflexió és ignorada per manca de coneixement. Per petites i fins i tot insignificants diferències teològiques, d'impossible captació per part de les grans masses posseïdores de fe, fan valer el seu nombre a les urnes, tot creant barreres a l'evolució.

Al sistema que produeix incongruències com les enunciades, se l'anomena democràcia, que significa "poder del poble". Definitivament: no és el que cal ni el que convé. Però ho seria si als pobles, educats i no educats; rics i pobres; civilitzats i encara incivilitzats; posseïdors de fe i racionalistes, i fins a mil "contres" com aquestes, les ineptituds dels no educats fossin mitigades gradualment fins a desaparèixer.

L'evolució cultural global s'està produint. Quan de temps caldrà perquè no es provoqui un col·lapse mental entre els creients, a causa de la negació dels déus inventats per els humans?

L'inici d'aquest procés de racionalització pot ser en aquest pas del primer al segon mil·lenni. Com una rèplica del Renaixement de mitjan el segon mil·lenni, i ara a escala mundial, perquè sigui considerat com el de la globalització definitiva. No amb el permís de les estructures que la dificulten, pseudo imperis corcats de conservadurisme convertits en Estats-nació, tots contra tots, sinó amb la seva col·laboració activa a través de l'adaptació a les realitats actuals. L'entramat conjunt d'esglésies i feligresia encara amb massa important podria, o potser podrà, possibilitar un canvi que en tot cas només pot ser radical si ha d'ésser efectiu. I sense necessitat d'auto destrucció, optant decididament a convertir-se en una imponent organització educativa de caràcter científic, ja abans que el coneixement de la ment i el genoma humà hagi avançat prou, i al contrari, que aquesta organització sigui element important per a obtenir-lo. La minsa part coneguda dels dos sistemes, promet per a un futur més o menys llunyà ésser determinant per a invalidar tots els gènesis ideats.

No és miracle la permanència de la fe. Solament és la comprovació de la força conservadora per inèrcia, de les idees que no afecten de manera directa els interessos de les persones. Quatre mil·lenis després de la invenció d'un deu únic —autèntica revolució en un món curull de mitologia politeïsta—, i després que la paleontologia ha negat la versemblança de totes les Bibles, resta només l'esperança de resposta a la pregunta de si és possible establir interrelació entre saber i creure.

Cristians renascuts i islamites exacerbats; mahometans oposats, irreconciliables i violents; interessos també oposats i elevat potencialment per damunt del seu valor real; agnòstics paral·lels al votants en blanc; ateus bel·ligerants; i creativistes creients, agnòstics o descreguts. Tots de característiques diferents que

responen als ambients on viuen, fan difícil la resposta. Com i qui són aquests col·lectius?

SEGONA PART

DESAFIADORS I DESAFIATS

10. Viure-pensar

El desenvolupament filosòfic primer, i sociobiològic ara de la idea evolucionista i a través de la lluita per l'existència que va concebre Darwin, està encara lluny d'assolir el seu màxim possible sentit social de gran amplitud com permet el contingut del seu pensament. Des de Crist i passant per Marx, s'està desenvolupant la idea de "família humana" i ara entrant en el tema altra dicotomia: liberalisme-dirigisme.

En la família ben estructurada, pare i mare, cadascun amb el seu específic amor familiar, intervenen modulant les diferències del resultat de la recombinació cromosomàtica. Actua a favor dels fills menys afavorits per l'arbitrària i fins ara incontrolable funció dels cromosomes. I no ho fan només en relació a la qüestió patrimonial econòmica, encara que també, sinó en major mesura en els aspectes de la característica de cada descendent, i amb encertada tendència intuïtiva de no retallar les possibilitats de desenvolupament dels més afavorits per l'arbitrarietat del sistema genètic.

La "família humana" redescoberta tardanament per gairebé totes les religions, fent ara eclosió sense violència però amb enorme energia en forma de globalització, no té uns progenitors personals. No existeix modulació. Només és possible establir aquesta modulació de forma gradual. Esclaó a esclaó. Pobles-nació; federacions d'aquests pobles-nació; federació kantiana del món.

La qüestió dicotòmica constituïda entre creativisme i evolucionisme, en paral·lel a la de la lluita per l'existència amb o sense modulació familiar, representa un dels desafiaments que han d'afrontar els humans del segle XXI. Els paral·lels i conseqüents entre creativisme i evolucionisme, i entre liberalisme i dirigisme, en el nostre moment no és un tema exclusiu per als acadèmics i aquells habituats a pensar per unes o altres circumstàncies. Afecta a tots, i àdhuc a aquells que ignoren absolutament l'existència de la discussió d'aquestes qüestions. Estan en joc desafiaments que afecten la humanitat global. Prenent posicionaments o abstenint-se, es produeixen realitats que dimanen de les actuacions passives o positives de cada humà. Transcendentalment. Els desafiaments poden aparèixer com a sectorials. En realitat tots afecten a tots. Especialment als polítics professionals.

DESAFIaments IMMEDIATS A LA GOVERNACIÓ MUNDIAL

ELS DESAFIaments DE LA LLIBERTAT

El final de la guerra freda ha suscitat en les ments contemporànies un desconcert que va en augment des de 1989. En nom de què? Preguntem per tot arreu, en nom de què lluitar, concentrar-se, en nom de què simplement viure? Hi havia dos blocs, en què cadascú podia triar el seu camp o triar no triar, tres opcions, tres concepcions del món: l'est, l'oest i, des de Bandung, els "neutralistes" i els "no alineats". La caiguda de l'imperi soviètic ha complicat les coses. S'esperava que la pèrdua de referències ideològiques i morals fos de curta durada. Alliberat de la hipoteca comunista, el vell continent s'ha de tornar cristià, va profetitzar un portaveu carismàtic, Joan Pau II. Dues dècades de concentracions enormes i de pelegrinatges fervorosos no van desbloquejar una descristianització fulgurant i el Papa va haver de reconèixer que l' europeu viu "com si Déu no existís".

Vam creure, amb molta satisfacció, que una vegada s'hagués aixecat el teló d'acer, un socialisme bonàs, condescendent, democràtic, unificaria "la casa europea". El 1998, la majoria dels governs de la Unió Europea eren efectivament "roses". Flor d'un dia! Es va imposar la discordança i cada un va constatar que els múltiples "socialismes" europeus no tenien cap estratègia comuna per a afrontar les dificultats de la mundialització i edificar un projecte de futur per el continent. Uns van aprovar la "Constitució europea" i d'altres la van refusar, la qual cosa va demostrar que el ciutadà europeu pensa com si el "socialisme" no fos res més que un concepte buit i un encantament d'ús municipal.

Hem de deduir d'aquest doble desencantament que hem perdut les nostres referències tant en la terra com en el cel i que només ens resta vituperar una "posthistòria", en què els ciutadans consumistes vaguen sords i cecs en la ingravidesa d'un "buit dels valors"? Aquest va ser el diagnòstic proposat a l'albor del segle XX per Nietzsche o Hug von Hofmannstahl; ara s'ha convertit en la cantarella del pensament postfilosòfic que anuncia sense parar el final de les ideologies, la mort de l'art, la desaparició de la moralitat, l'extinció de l'home que s'interroga i reflexiona, la decadència de la civilització occidental.

I. DEU TESIS SOBRE LA LLIBERTAT OCCIDENTAL

1. Ni d'avui ni d'ahir data aquesta famosa "dissolució del vincle social" —o "crisi dels valors"— que els professors de moral o els candidats a les eleccions vituperen a veure qui millor. A l'antiga Atenes, Sòcrates ja va ser condemnat a la pena capital per la

desmoralització de la joventut, tot i que s'havia limitat a formular ben alt l'evidència que cap manual de bona conducta no atorgava als atenencs, la multiplicitat de les formes de viure i de morir, d'educar la prole, d'honorar o no els Déus, determina el pluralisme original d'Occident. Diversos centenars de "Bens supremes" coexistien en l'antiguitat greco-romana i fins i tot quan Europa es va tornar unànimement cristiana, es va dividir novament entre una església grega i una altra de romana, les relacions de les quals no tenien res de d'amistoses. Fustigar el relativisme dels valors, tal i com ho fan les més altes autoritats morals, religioses i acadèmiques de la nostra època, aconsegueix simplement lamentar que Occident sigui Occident.

2. La unitat de la civilització occidental, lluny de voler una comunitat dels ideals per massa múltiples, contradictoris i versàtils, es basa en una sola idea: la llibertat. És l'aposta de les apostes que estructura la societat grega, l'europea, l'occidental, i la mundial. La ruptura inaugural que crea un abisme entre Grècia i Àsia, la resistència victoriosa a la invasió persa es viu i se celebra com la guerra de la llibertat contra el despotisme. En nom d'aquesta llibertat, els atenencs van sacrificar els seus camps, les seves llars i el seu capital per vèncer, acorralats, a bord dels seus vaixells a Salamina. En nom d'una voluntat semblant de llibertat, Leònides i els seus espartans van aguantar fins a la mort a les Termòpiles. Èsquil i Heròdot van santificar aquest acte de naixement de la diferència grega: una llibertat que, per damunt de tot, pretén ser ella mateixa.

3. L'autodefinició d'Occident mitjançant el desig de llibertat es manifesta en l'estrèpit de les armes, però més encara amb el xoc de consciències. Què diferencia un hel·lènic d'un asiàtic?, pregunta Plutarc. Resposta: una paraula, una sola, que el persa desconeix i en subestima l'ús: el grec sap dir NO. L'home lliure es descobreix lliure exclamant: no! Més de dos mil·lennis abans de Descartes, la cultura grega deixa entre parèntesis les creences comunes, pren distàncies, practica el dubte generalitzat. Agamèmnon sacrifica Ifigènia. Allà on l'opinió tradicional honora la devoció d'un líder que vol obtenir dels Déus els vents favorables per als seus vaixells, l'ull grec interroga l'infanticida: en nom de què el pare fa fer degollar la seva filla? Mentre Agamèmnon es creu el delegat per a la missió i no interroga ni les seves pulsions, ni els seus somnis, ni les comminacions de l'oracle, Homer (i els seus lectors, és a dir, tot Grècia) interroga la llibertat d'Agamèmnon, que té el dret d'abandonar-se o no a les seves impulsions irreflexives. El secret del "coneixement de sí mateix" que busquen la literatura i la filosofia antigues és el retorn a la seva pròpia elecció, a la qual s'obliga una llibertat que es descobreix responsable i que es cerca ella mateixa.

4. No només sé que sóc lliure sinó que sé que ets lliure. La Ciutat (*polis*) grega respon a l'exigència inaudita d'organitzar la coexistència de les llibertats que es reconeixen com a tals, és a dir, no dependents d'una potència terrestre o celeste que pugui decidir per elles. Per a sorpresa del Príncep persa, que cerca la seva imatge en el mirall, a Esparta i Atenes ningú és el seu *alter ego* despòtic, és *nomos* (la llei) qui regna. La llei rebuda per tots regula la relació recíproca dels ciutadans lliures sense que ningú s'instauri superior a la llei, sota pena de mort. Fins al punt que es recomana als legisladors, pares de la llei (Licurg, Soló), eclipsar-se després d'haver-la codificat; ells tampoc han de gaudir d'un estatus suprallegal. En cas d'urgència excepcional, es pot elegir un dictador i suspendre la legalitat, però no és el dictador qui defineix la urgència (a diferència de les dictadures totalitàries teoritzades per C. Schmitt), succeeix el contrari, la col·lectivitat (*polis*) defineix la urgència i delimita la necessitat i la durada temporal d'una dictadura. En una ciutat lliure, és a dir, autònoma, l'estat de dret occidental emmarca la vida dels homes lliures, que es reparteixen els poders i servituds segons un *deal* (i un *new deal*), excloent la submissió a la imposició d'un de sol.

5. La llibertat no és un ideal, una promesa de futur, ni tan sols una nostàlgia que evoca un passat superat. La llibertat és un principi, una partida que comença i brolla sense parar, en el sentit grec de la paraula *archê*. No proposa el seu regne per més endavant (com en el comunisme somniat per Marx), ni en la retrospecció d'un més antic (on l'home, segons Rousseau, havia "nascut lliure" mentre que avui es troba "retingut"). La llibertat regna aquí i ara en l'actualitat d'una civilització que es presenta com un camp de batalla, un *Kampfplatz*, així defineix Kant l'ànima. La llibertat, poder dels contraris, capaç d'actuar bé o malament, no és, precisament, per aquesta raó, bona o dolenta en ella mateixa, sinó lliurement una cosa i l'altra. "Un poder del bé i del mal", per tant, també "un poder per al mal" destaca Schelling. Des de l'origen, Pèricles, segons Tucídides, en el seu inoblidable Epitafi, proclama com brillava la glòria d'Atenes en "els monuments eterns dels béns i dels mals" que la gran ciutat ha sembrat "arreu" (Llibre II, XL 4). Predisposat tant per a la pau com per a la guerra, Occident mai ha deixat de preocupar tant als altres com a ell mateix.

6. Entre les civilitzacions tradicionals, governades per un principi d'ordre global, i la civilització de la llibertat, portadora d'un desordre radical, la ruptura és d'entrada inapel·lable. El llibre fundador de la cultura occidental, la Ilíada d'Homer, manifesta la irreversible divisió. Els grecs que assetgen Troia són una colla de saquejadors, que han deixat darrere seu llars i monarquies

tradicionals; el seu camp està consagrat a la democràcia dels guerrers que reivindiquen la seva llibertat brandant les armes, i a la ment el prestigi de la gesta violenta. De cara, la riquesa troiana encarna la prosperitat d'un regne ben ordenat: al capdamunt, l'autoritat jurídica i màgica d'un sobirà (Príam); en el segon rang, els defensors de la ciutat (Hèctor el valent); en el tercer, els productors i els reproductors, que fertilitzen econòmicament i demogràficament la col·lectivitat opulenta (Paris, no sobirà, poc lluitador, els representa). La intrusió grega fa explotar la tripartició troiana de la qual Dumézil ha demostrat que des de l'Índia fins a Escandinàvia i Roma, era canònica per a tots els pobles indoeuropeus. Emancipació del guerrer, reivindicació d'una llibertat sobirana, destrucció temporal i espiritual de l'ordre antic, mitjançant aquesta triple fulguració Occident s'anuncia al món.

7. Ni la guerra, ni la matança de les poblacions sense defensa, ni l'esclavitud van ser invencions occidentals. Tan aviat com va tenir els mitjans i l'oportunitat, l'home va plantar la destralt de sílex al cap del veí i va incendiar les cabanes de les petites societats dels voltants. La llibertat per matar va fer estralls tant a l'Amazònia com a l'antiga Grècia, tret que aquesta darrera qüestiona els bons motius mitològics, religiosos i tradicionals que dissimulen una violència cega, homicida i suïcida, amenaçadora sense treva. Posada al descobert i afirmada com a tal, la llibertat combatent resulta de bon grat o contra la seva voluntat portadora d'una fi del món possible, que simbolitza Troia esborrada del mapa. L'horitzó de l'extermini final, nounats i tot, introdueix el primer genocidi (literari, certament) comès no per els Déus sinó per un furor purament humà i conscient d'ell mateix. Aquesta amenaça d'Apocalipsi, grisa, de cap manera redimida per el retorn de l'harmonia reconciliada o el descens d'un Jerusalem celeste, va ser la revelació, potser la única, que van aportar i comentar sense fi escriptors, historiadors i filòsofs de l'antiga Grècia. Quan Valéry exclama, després de sortir de la Primera Guerra Mundial, "nosaltres, civilitzacions", estem ara condemnades a "considerar-nos mortals", l'il·lustre acadèmic no enuncia altra cosa que la molt inquietant veritat que la nostra civilització aclama des de l'origen i s'esforça massa sovint a oblidar. La possibilitat de la fi de la humanitat causada per l'ésser humà sota la seva pròpia responsabilitat és afirmada d'entrada per l'occident naixent. Gairebé tres mil·lennis després que aquesta bomba atòmica espiritual hagi commocionat el món, Hiroshima i Nagasaki van confirmar allò que ja sabíem: "en cada un de nosaltres la humanitat descobreix la seva possible mort... cada matí estarem en la vigília de la fi dels temps" (J.P. Sartre, 1945).

8. L'experiència de la llibertat és angoixant per a aquells que encara s'aferren a les veritats eternes transmeses per tradicions mil·lenàries

en vies de desaparició. No és menys esgotadora per a nosaltres ja que en ella intentem remuntar el pendent d'una violència sense fi. Com que som lliures, res del que és inhumà ens és estrany. “Al cor de les tenebres”, tal vegada no ens veiem obligats a reconèixer, amb Joseph Conrad, com una possibilitat humana i, per tant nostra, les extraordinàries crueltats que una bona consciència poc considerada rebutja com a prehistòriques o exòtiques? Una llibertat per el mal, per a l'error, l'horror i el terror assetja les creacions més sublims i les prosperitats més ben temptadores de la humanitat occidental en via de mundialització.

9. L'experiència de la llibertat no es decideix d'una vegada per totes entre el progrés i la decadència. Continua sent capaç i culpable de tots dos, sempre a l'encreuament, d'aquest fet tràgic. Qui explora els pros i contres treu a la llum “un tresor immortal” que serveix per al futur llunyà i il·lumina el passat acomplert. Tucídides ha reivindicat aquest mèrit i la seva “Història de la guerra del Peloponès” parla efectivament als habitants dels segles XX i XXI. Les tres etapes del creixement d'un furor bel·licós catastròfic (successives o encaixades com les nines russes) il·luminen tant la història recent com l'esdeveniment antic. Tot comença per la rivalitat exterior, Atenes contra Esparta o França-Rússia contra Alemanya el 14-18. Cada camp es revolta contra ell mateix, guerra civil a les ciutats gregues, revolucions i contrarevolucions totalitàries que enfronten l'uropeu contra l'uropeu, en el segon conflicte mundial. Finalment, la guerra antigament estrangera, i civil, incendia les consciències individuals que perden referències i tabús, és la “pesta” física però sobretot mental, moment de bogeria que Nietzsche designa “enderrocament de tots els valors”, nihilisme. No és, potser, cap a aquest abisme que fa senyals el terrorisme sense fronteres que es globalitza alegrement des del final de la divisió del món en dos blocs?

10. És convenient, per tant, sacrificar algun fatalisme pessimista? En absolut! L'experiència de la llibertat té per naturalesa dues cares. Ens situa davant del pitjor que som capaços de cometre i simultàniament ens revela capaços de resistir a coses pitjors que només es deuen a la nostra servitud voluntària. La reunificació d'Europa, tan meravellosament avançada al llarg de la darrere meitat de segle va ser feta en nom de la llibertat. “La paraula *llibertat*, que sembla haver perdut el seu poder, posseeix una significació excepcional per a la persona que reconeix el millor del seu valor —la persona que un dia l'ha perdut”, declarava, a començaments dels anys 50, l'alcalde anticomunista de Berlín, Ernst Reuter, col·laborador penedit de Lenin. Des dels maçons de l'Stalinallée (Berlín 1953) fins als ucraïnesos de la Revolució Taronja

(Kíev 2005), la dissidència antitotalitària reuneix gent de dreta i gent d'esquerra, religiosos i agnòstics, amb la única voluntat de combatre el despotisme comunista i els seus tufs imperials. La caiguda del Mur de Berlín va ser la seva Salamina i la seva Marató. L'aventura grega d'una lluita per a la llibertat en nom de la llibertat encara continua. A condició que ens atrevim a pensar en la llibertat de l'home com "l'abisme més profund i el cel més elevat" (Schelling).

En opinió dels experts optimistes, la dislocació de l'imperi soviètic anunciava el "final de la història", és a dir, el final de la història sagnant, destructora i tràgica. Efectivament, els pobles s'emancipaven dels "blocs" de la guerra freda, però la seva nova llibertat no deixaria de sorprendre. Els profetes d'un nou ordre mundial, basat en la raó i engendrant la pau universal, s'havien apressat a ocultar la part d'ombra, irreductible, que acompanya la llibertat humana. Han acollit Havel i la democratització de les antigues "Repúbliques Populars", no van tenir ulls per al furiós Milosevic instal·lant com mai des de 1945 la guerra, el crim i la purificació ètnica al cor d'Europa. Fins i tot erradament, fins i tot cegament en els altres continents: el final de la guerra freda "allibera" una llarga sèrie de guerres calentes. Sense esperar l'11 de setembre de 2001, any de la revelació, només 3 anys després de la caiguda del comunisme, el 1994, el mapa del món no presentava massa bon aspecte: guerra a Croàcia i guerra a Bòsnia, guerra al Caucas, Rússia llança les seves tropes sobre Txetxènia... *last but not least* a Ruanda els tutsis són víctimes del 3r i el 4t genocidi del segle XX, rècord nazi batut (marca: 3 mesos; nombre de morts: 800.000; mitjans: matxets)

II. EL DESAFIAMENT D'UN ALLIBERAMENT TOT TERRENY

El món occidental fascina i trastorna les societats tradicionals. En tot el planeta, els nostres contemporanis descobreixen que els costums ancestrals, les creences antigues, les religions establertes estan sotmeses a debat i no són en absolut infal·libles. Aquesta situació ja es descriu en els diàlegs socràtics, en què els adolescents d'Atenes assetgen els adults amb múltiples "perquè" i descobreixen que els ancians no poden respondre perquè mai s'han interrogat. Occident introdueix l'agitació per tot arreu. Les societats tradicionals viuen en l'eternitat, sense "per què". Certament la pregunta "per què" mobilitza implícitament els mites dels orígens; dinamitza els contes i llegendes, però no es planteja com a tal. No ens preguntem: per què se'm prohibeix l'incest? o per què defensem certes formes de violència? Occident introdueix la problemàtica. Heus aquí que destrueix, desconcerta, espolia les infal·libilitats tradicionals. Les poblacions manipulades d'aquesta manera, desarrelades, suporten

malament sotmetre's a una prova tan fonamental. Aquest és el problema dels talibans en particular i dels integristes en general.

A l'Afganistan tradicional les dones portaven vel, però sense obligació absoluta. Algunes se'n deslliuraven, especialment a les ciutats. De sobte, es va imposar l'uniforme incondicionalment. En virtut de què? Què és el que els "estudiants de teologia" imaginin sota la burca que és absolutament necessari dissimular? Els seus pares i els seus avis veien una mare, una esposa, una filla legítimes que conservaven amb molt de zel com a pare, espòs o germà, a l'empara de les mirades estranyes. En canvi, la febre talibana revela que l'objecte velat ja no és aquest ésser tradicional —germana, mare, esposa— sinó la dona. I quina dona? Aquella que era ignorada per la seva cultura original i que descobreixen en les pel·lícules hindús i els pòsters de les estrelles internacionals. L'estudiant de teologia pensa i imagina la dona occidental, té un cinemascop al cap i lluita contra els seus propis fantasmes. Ja no és l'home antic, ja no és l'home de la religió.

A través de la llei del burca, creu que obstaculitza la seva pròpia occidentalització. Ja és un occidental, però un occidental que no es realitza, que no s'accepta, un occidental refutat, extremadament dissortat, que no ha trobat altra solució que tornar encara més dissortats els altres, les seves germanes, la seva mare, la seva esposa. No obstant, persegueix la seva pròpia obsessió, fuig de la seva vergonya fins a la negació d'ell mateix. Al final de la seva autodestrucció, es transforma en bomba humana. Vivim la paradoxa d'una occidentalització del planeta que destrueix les religions polititzant-les. La politització de les religions tradicionals marca el principi de la seva fi. La sexualització dels usos i costums ancestrals anuncia la seva descomposició.

Creure que ens les arreglem tan sans de ment com estalvis de cos en un segle XX terrible que acumula dues guerres mundials, quaranta-cinc anys de guerra freda i setanta anys de revolució totalitària, amb una prima d'alguns genocidis, sembla dèbil. Imaginar que n'hi ha prou que callin les armes perquè les ments s'asserenin de nou i que el bon sentit democràtic governi el planeta, ratlla l'impensable! La nostra elit intel·lectual sempre preparada per a apostar, vaticina que una Providència eradicarà el terrorisme amb un toc de vareta màgica. El perill immediat és cedir al pànic, intentant ocultar la dura realitat del desafiament post nuclear.

Primer deliri degenerador: el dels anti americans que expliquen doctament que amb l'"Imperi" castigat pels seus pecats, els ciutadans simples no tenen res a témer i no hi estan implicats en absolut.

Un segon deliri, anti musulmà aquesta vegada, estigmatitza en bloc mil tres-cents milions de terrestres que no s'han beneficiat de les revelacions judeocristianes. Com si l'integrisme islamita no

ataqués en primer lloc els musulmans: només cal veure l'Afganistan, Algèria, l'Iraq. És que oblidem que Al-Qaida mobilitza els fills de bona família reclutats en les capes més occidentals d'Aràbia i d'Egipte? Bin Laden enganya. Oriana Fallaci i Samuel Huntington s'equivoquen evocant un conflicte de civilitzacions o la guerra de les religions. El terrorisme integrista no és un arcaisme heretat d'un passat desfasat, els àngels exterminadors sorgeixen de la cara negra, destructora i nauseabunda de la nostra hipermodernitat. El "germà" islamista que sacrifica els altres i es sacrifica ell mateix, és el germà bessó de l'"home de ferro" bolxevic, la duplicació de l'"heroi" feixista que jura "visca la mort!".

Tercer deliri: el dels erradicadors intervencionistes que cultiven la ingenuïtat de creure que el terrorisme segueix sent el patrimoni exclusiu dels irregulars sense Estat. És oblidar l'ahir, el nostre passat immediat, el sagnant segle XX, les seves ideologies devastadores, els seus Estats terroristes; és rebutjar la realitat d'avui: vegeu una vegada més el palmarès dels exèrcits russos a Txetxènia. És oblidar que el terrorisme, lluny de limitar-se a pulsions maníacques, posa en pràctica una tàctica política i racional de presa i conservació del poder. Bin Laden pretenia dirigir l'Aràbia Saudita i el Pakistan. Amb o sense Al·là, obre el camí a nombrosos prínceps post moderns que es creuran més llestos que ell mateix.

Quart deliri: el prejudici del desenvolupament invencible i irreversible. Sona el mateix discurs en els Fòrums econòmics mundials i en les reunions paral·leles dels altermundialistes: el problema de l'11 de setembre no seria un autèntic problema, ja que l'autèntic problema és el de la pobresa; en el moment en què es reabsorbís la misèria del món, ja sigui a través dels mitjans liberals de Davos-New York o ja sigui a través dels mitjans morals i socials de Porto Alegre, ja no hi hauria terrorisme. A l'espera d'una extinció tan desitjada i universal del pauperisme, si no bloquegem els terrors nihilistes amb mitjans més apropiats, morirem tots! La crisi moral i espiritual que vivim no podria reduir-se als efectes d'una infra estructura econòmica. L'agitació és evidentment social, cultural i política, i posa en qüestió la democràcia, la tolerància, però també el nostre rebuig a mirar el Mal de cara.

No s'ha d'oblidar que la meitat de la humanitat ha aplaudit, més o menys discretament, les proeses de Mohamed Atta. Molts han considerat legítims aquests actes: pagar amb la mateixa moneda. Són molts els candidats a la successió de Bin Laden. Vista la modèstia dels mitjans necessaris i el preu dels cúters en tots els supermercats del globus terraqüi, el futur segueix sense resoldre's. *I en suspens.*

El passat s'allunya tant a Bangkok com a Roma, el futur dubta tant a París com a Nova York, el planeta es converteix en un tot. Insòlita comunitat de vertigen, unificada per l'angoixa d'una responsabilitat vertiginosa, que ja no podem compartir. D'això se'n diu una

civilització, una i indivisible, des de Sòcrates fins a Bin Laden. El desafiament dels alliberaments no ha nascut d'una barbàrie qualsevol que ens seria estranya; no ha estat llançada per s criatures infra històriques o extraterrestres. Des de Parmènides, Hamlet i Hiroshima, la civilització es desperta i es revela en l'encreuament de l'ésser i del no ésser. I immediatament després es torna sorda amb la finalitat de no sentir-se incòmoda.

III. EL DESAFIAMENT DE LA LLIBERTAT DE PERJUDICAR

A finals del segle xx, a causa de la fam, l'estalinisme nord-coreà acaba matant diversos milions de subjectes. Els pocs humanitaris *in situ* presenten un desempaï portat fins al canibalisme. El palmarès criminal del Sudan a Darfur no és un secret per a ningú. Quant al khomeinisme, que segueix turmentant l'Iran amb la seva voluntat de creuada, amb motiu nuclear, no deixa de reiterar-se. Darrere les potències que anomenem amb tota la raó "Estats vandàlics", podem descobrir altres Estats temptats d'apadrinar el vandalisme mundial: Rússia, per exemple, que protegeix Corea del Nord, desenvolupa el seu comerç nuclear amb l'Iran mentre que la Xina apadrina el Sudan. Constatem que les relacions de força que decideixen el futur del planeta s'han transformat radicalment; la pròpia naturalesa d'allò que entenem com a "força" ha fet mutació. Les relacions de potència s'han convertit en relacions nocives.

A l'Europa clàssica sorgida del Tractat de Westfàlia el 1648, els grans Estats decidien sobiranament sobre la seva manera de viure. La seva supervivència es veia qüestionada poques vegades; s'entrava en guerra per obtenir províncies i prestigi. La vocació de construir prevalia sobre la capacitat de destruir. Segona etapa: les guerres mundials i els totalitarismes han desenvolupat de manera formidable l'art de l'aniquilació. No obstant, els blocs i els imperis reivindicaven encara la responsabilitat a prop del futur, la facultat de promoure les forces productives. Hitler, igual que Stalin, es vanava de resoldre els problemes del capitalisme, d'anar més enllà de les crisis, de suprimir l'atur, etc. Els totalitarismes declaraven un projecte industrial, social, econòmic. Les potències que s'enfrontaven disposaven de la capacitat per edificar un món (que uns consideraven el millor i d'altres, infernal) tant com de la capacitat per aixafar l'adversari. Hi havia correlacions: les grans potències afegien el poder de fer al poder de desfer. Avui dia, el poder de desfer preval sobre el poder de fer. Exemple tipus: l'adhesió de Rússia al G7. No és la seva prosperitat econòmica allò que ha convençut els Set per acceptar-la. Es més aviat el seu poder destructor. No només el fet que Rússia posseeix el segon arsenal nuclear del món, sinó també que aquest segon o tercer traficant d'armes del planeta és capaç d'incrementar el caos mundial en unes dimensions inaudites. Tot i que la borsa de Moscou tingui menys

importància que la de Singapur, és el poder devastador allò que defineix la categoria de gran potència.

El que és cert per a Rússia també és cert per països de mides més petites. Qualsevol Estat, organització o fins i tot grupuscle, mesura el seu poder per la seva capacitat de perjudicar. Per mantenir en escac l'exèrcit més gran del món, n'hi ha hagut prou que el general Aidid pare i el general Aidid fill ocupin un barri de Mogadiscio. L'eradicació d'aquests gàngsters costava un preu elevat en homes; els americans s'han fet enrere davant el preu de l'operació.

Per mantenir l'equilibri del terror que moderava la guerra freda, els "grans" s'havien dotat d'una capacitat nuclear doble. Posseïen un "primer atac" susceptible de ser molt dolorós, fins i tot d'esborrar del mapa un adversari potencial, reservant-se un "segon atac" que els santuaritzava: si l'*alter ego* de davant s'atrevia a atacar el primer, la víctima, sent aniquilada, es venjaria a títol pòstum castigant l'agressor amb un segon atac igual de mortífer. La reciprocitat de les amenaces apocalíptiques assegurava així una pau dissuasiva fràgil, però una pau al capdavant.

El desafiament post nuclear del terrorisme a gran escala modifica la situació. Al desnuclearitzar-se, la capacitat de primer atac s'ha "democratitzat" i des multiplicat. L'exterminació massiva ja no depèn del monopoli dels grans i dels súper grans nuclears. En canvi, la santuarització necessita encara i sempre la capacitat d'un segon atac. Si pretén oficiar al pati dels grans minimitzant els seus riscos, un Estat vandàlic pot triar entre dues estratègies. O bé s'enfeuda a un padrí al mateix temps santuaritzat per una arma absoluta, o bé s'autonomitza adquirint discretament un arsenal terrorífic (A.B.C.) susceptible d'escapar a les intervencions, quirúrgiques o no, d'una coalició antiterrorista.

Amb el desafiament post nuclear, la connexió d'una voluntat terrorista sense fe ni llei i d'una panòpia d'armes exterminadores mantingudes fora de l'abast permet considerar l'impensable. Què li ha mancat a Milosevic per perpetuar les seves purificacions ètniques o a Saddam per assimilar definitivament Kuwait? La capacitat d'un segon atac, un paraigües nuclear o bacteriològic al recer del qual un nihilista s'autoritza qualsevol transgressió. Aquest és el problema que suposa, avui en dia, la proliferació de les armes de destrucció massiva en mans dels estats fanàtics o dels grupuscles pirates als quals protegeixen. Aquest és el problema que suposaria demà un nou Bin Laden resguardat en alguna sitja infernal, i no a les anacròniques coves de Tora Bora. Una possible i amenaçadora santuarització dels vàndals no restableix en absolut l'*statu quo* dissuasiu, sinó que substitueix l'equilibri del terror per el desequilibri global dels terrorismes.

IV. EL DESAFIAMENT NIHILISTA

El nostre concepte de “terrorisme” s’ha de revisar a fons després de l’11 de setembre. Les runes de la Zona Zero han estat retirades, però les conseqüències morals i mentals de l’atemptat terrorista més gran de la Història ens corsequen.

Antigament, qualsevol combatent irregular, qualsevol “partidista” sense uniforme podia ser catalogat, fins i tot estigmatitzat, com terrorista. La caiguda de les Torres Bessones suposa l’amenaça específica i insuperable d’un terrorisme radicalment devastador, l’*hibris* nihilista. No es tracta en absolut d’una invenció ideològica, difosa per espantosos falcons establerts a la Casa Blanca; es tracta d’una percepció immediata transmesa de forma planetària per la impressió de les imatges en el terrabastall dels esfondraments. Després, ens dediquem a “mantenir la calma”, és a dir, sovint a reflexionar, a escamotejar. No obstant, en aquell moment, vam percebre als mitjans de comunicació un deliri destructiu amb el qual s’haurà de viure i, tant com sigui possible, sobreviure.

Per què el nom de “Zona Zero”? L’apel·lació conté una sensació de *déjà vu*. El bateig va ser instantani, cap periodista n’ha reivindicat els drets d’autor. Entre el nom i la cosa, la insòlita adequació va saltar a la vista. Estudiem aquesta evidència no reconeguda per ningú: originàriament, “Zona Zero” indica el centre de l’explosió nuclear que va tenir lloc el 16 de juliol de 1945, a les 5.29, en un lloc de Nou Mèxic —darrer experiment controlat científicament abans del llançament de la Bomba al Japó. Prèviament a qualsevol interpretació, teorització o manipulació, l’11 de setembre es viu en calent tant per aquells que el pateixen com per aquells que el contemplen —tota la Terra— en l’horitzó d’un nou Hiroshima. Intuïció inesborrable d’un terrorisme d’importància nuclear a disposició de qualsevol comprador de cúters.

Manhattan exhibeix la possibilitat d’un nou Hiroshima en què el poder anihilador es democratitza radicalment. L’arma absoluta ja no descansa prudentment en les sitges suposadament controlades per poders suposadament controlables. D’aquí en endavant, pot ser que el nostre veí de replà elabori minuciosament una operació suïcida imprevisible que ens sorprendria tant com als estudiants d’Hamburg quan van saber que un dels seus companys s’havia estrellat deliberadament contra les Torres Bessones. Aquesta inseguretat planetària no té precedents. Una frase curta de George Bush va subratllar l’abast en aquell famós discurs sobre l’estat de la Unió en què va vituperar l’“eix del Mal”. Passades gairebé desapercebudes tant per les crítiques com per els aduldors, algunes paraules confessen allò que cap president dels Estats Units mai es va atrevir a proferir ni a concebre: “Time is not on our side”, el temps no està de

part nostra. Fins avui, els americans avançaven en la Història “with God on our side”, tal i com ho cantava (irònicament) Bob Dylan. S’ha acabat. Encara que els nens de les escoles entonin “God bless America” i el dòlar persegueixi la seva referència i reverència a l’Ésser suprem, no serveix de res: la Providència divina, tecnològica o financera ja no garanteix, per a i contra tot, la marxa cap a la felicitat d’Amèrica i del món.

De la nit al dia, una capacitat de devastació massiva, que fins ara havia estat el privilegi de les grans potències, es troba a l’abast de totes les mans, nombrosos moneders i milions de caps exaltats, manipulats o una mica pertorbats. Només un optimista inoxidable pot imaginar els emplaçaments hiper sensibles i perillosos definitivament al recer. És que les reserves de petroli o les centrals nuclears són més invulnerables avui del que ho eren les Torres Bessones? Les bombes humanes proliferen aquí i allà. Com excloure un Txernòbil deliberat? Cada matí estarem en la vigília de la fi dels temps.

A Manhattan, qualsevol és assassinat. Qualsevol que es trobi en un perímetre definit. El perímetre pot resumir-se en una sola persona: un torturador es permet qualsevol cosa en el cos de la seva víctima. Això pot traslladar-se a una ciutat concreta: Guernica, Manhattan o Grozni. El terrorisme nihilista no és una guerrilla, ja que aquesta es refereix a un exèrcit. No s’ha de confondre una violència irregular que resisteix a les armes a través de les armes –propi de totes les estratègies revolucionàries, independentistes i anti colonialistes– i una violència a tots els nivells que utilitza el terror contra les poblacions desarmades. El terrorista rus del segle XXI que detenia el seu braç, no llançava una bomba i perdonava l’arxiduc per no matar la seva dona i el seu fill, constitueix, lamentablement, una excepció en la història de les insurreccions contemporànies. Qualsevol violència utilitza l’amenaça, però només la violència nihilista es lliura a l’assassí indiscriminat. Manhattan no il·lustra els perjudicis de la violència en general; Manhattan encarna l’assumpció d’una violència molt específica, la del terrorisme nihilista.

No era, de cap manera, exclusivitat única dels islamites. Quan a Algèria, el GIA apuntava els intel·lectuals i les dones, i massacrava en massa els camperols, a Europa, en la via democràtica (vegeu Vaclav Havel) s’oposava el terrorisme de la purificació ètnica (vegeu Milosevic). Els talladors de braços i caps de Libèria i Sierra Leone s’ho passaven d’allò més bé quan el genocidi d’un milió de tutsis va ser revelat per una pesta negra al Congo, on els civils van caure en major nombre. Les guerres i les massacres de Saddam Hussein, les mofes sagnants del khomenisme, les matances de Timor, les atrocitats dels Tigres Tàmils, les ruïnes de Grozni i les hecatombes a Darfur mostren com la fi dels blocs va alliberar els demòcrates, però també les pulsions homicides i genocides, amb la benedicció de diverses ideologies religioses, nacionalistes i racistes.

V. EL DESAFIAMENT DEMOCRÀTIC

Fa dos segles, A. de Tocqueville assenyalava de quina manera un país democràtic està poc adaptat als conflictes bèl·lics: “d’on prové, doncs, que la Unió americana, tan protegida com està per la perfecció relativa de les seves lleis no es dissol enmig d’una gran guerra? És perquè no té cap gran guerra a témer” (*De la démocratie en Amérique*, cap. VIII). La gran il·lusió de 1989, la d’entrar en una era de pau perpètua i no tenir més “grans guerres a témer” és el fantasma originari, constantment decebut, de qualsevol règim democràtic.

Soldats regulars o irregulars, de civil o d’uniforme, en samarreta, en *kamis* o en vestit de tres peces, els guerrers fanàtics de la postguerra freda estan desitjosos de fer-se un lloc al sol, conquerint a través del ferro i del foc habitatges, prebendes, dones, galons o poder absolut. Poc importa la bandera mentre justifiqui la facultat d’assassinar sense obstacles. Bagdad es converteix en un nou “Chicago” versió etno teològica d’una guerra de bandes i de màfies que s’atribueixen territoris a base de purificació ètnica.

Els ciutadans lúcids i els demòcrates han de preparar-se per fer front ja no a un adversari suposadament absolut, sinó a una adversitat temible i multiforme, no menys implacable. Jo l’anomeno, amb Dostoievski, “nihilisme”. Hitler ha mort, Stalin està enterrat, el bloc de l’Est, desmantellat, no obstant un nihilisme exterminador fa estralls sota banderes diferents. Zona Zero a Manhattan, taula rasa a Grozni, fams polítiques a Corea del Nord i Zàmbia: el terror artesà o institucional s’imposa tant a Àsia com a Àfrica.

Prèviament a l’11 de setembre, la tesi dominant estipulava que des de la caiguda del mur de Berlín “estàvem” fora de perill. Els grans d’aquest món ja no semblaven sotmesos a la fragilitat de la seva vida terrestre; els països rics i les capitals riques vivien al recer. Ens preocupàvem poc per els conflictes veïns denominats per els estratèges “conflictes d’intensitat lleu”, tan dolorosos per a aquells que els suportaven. Un sentiment efímer d’immunitat definitiva, d’extra territorialitat eterna, va inspirar la tesi del “final de la Història”, aquesta profecia ridícula de la desaparició del perill. És necessari aprendre novament que la Història és tràgica i que no hem deixat d’existir a la vora de l’abisme.

Quan Milosevic va anunciar les seves operacions el 1991, tots els grans de l’Europa occidental van considerar que la promesa de concessió de crèdits i d’ajut econòmic no tardarien gens a fer que l’home adquirís un judici conformista i pacífic: millor la pau i els diners que la guerra de la destrucció? Milosevic va pensar d’una altra manera. La il·lusió que prescriu esperar, que el temps treballa per la democràcia, que una Providència garanteix el futur en nom de Déu,

del Mercat o del Progrés social, és mentidera. La il·lusió ens fa acceptar, sense queixar-nos, totes les desgràcies del món i ens porta a creure que no tenen importància; el sofriment de la població txetxena no té importància; el fet que només calen 5.000 soldats per interrompre el genocidi d'un milió de tutsis a Ruanda no té importància; la mort, a penes esmentada en els diaris, de dos a tres milions de persones al nord-est del Congo no té importància; les 20.000 persones assassinades a l'Europa central en deu anys no té importància. Trivialitats insignificants, a excepció de Kosovo, la població de la qual, expulsada cruelment fora de les fronteres, amenaçava envair els nostres barris i pertorbar el nostre equilibri municipal. Per la qual cosa era necessari intervenir. Per raons morals, tal i com s'ha pretès? Ho dubto. Quan Putin martiritza Txetxènia però tanca els refugiats al seu país, la qüestió d'una intervenció europea, ja sigui simple protesta verbal o pressió diplomàtica, no es planteja.

L'11 de setembre seguirà sent un moment de veritat, ja que obliga a tenir en compte el principi de realitat. La mundialització del crim: el terror a Kabul afecta el destí de Nova York. La conclusió que en podem treure és que desatendre les tres quartes parts de la humanitat pot costar car. Interpretem Talleyrand quan diu que oblidar ahir l'Afganistan i avui Txetxènia, pitjor que un crim, és una falta. Pitjor que un crim moral, és una paràlisi. És, tal vegada, realista deixar que es degradin situacions incendiàries de les quals l'Afganistan n'ha estat el paradigma? Els russos han envaït el país durant deu anys, han destruït les estructures morals i socials de la població, han exterminat probablement un milió de persones (de les quals, segons es diu, 80.000 intel·lectuals), han convertit una població en alfabeta i han sembrat ruïnes on es van instal·lar molt aviat com a amos —cegament americà i amb l'ajut dels pakistanesos— els més bandolers, els més vils i els més fanàtics: els talibans. Sabem què va passar després. I després de Manhattan, Occident va concedir als russos, novament bombers piròmans, un xec en blanc. Compte amb les conseqüències nefastes!

L'atemptat del World Trade Center no s'oblida. L'horror de l'11 de setembre segueix present en els cors i les ments. Un nombre creixent d'americans (79%) i d'europaus (66%) consideren el terrorisme internacional com una "amença molt important" (enquesta del German Marshall Fund i de la Companyia de Sao Polo italiana). El món va trontollar el 2001, fins aquella data, i des del final de la guerra freda, la humanitat creia viure en l'horitzó d'una pau global. En l'actualitat, l'idil·li ingenu d'un "final de la història" sense amenaces més grans ja no es sosté.

Un canvi tan radical de l'opinió pública deixa els polítics desemparats. La mateixa enquesta mostra els europeus cada vegada més recelosos dels Estats Units, no obstant, la ideologia pacifista no unifica el vell continent. Quant a l'Iran, el 54% dels americans, però sobretot el 53% dels francesos, opten a favor d'una intervenció armada, en cas que la diplomàcia fracassi en la seva intenció de retenir Teheran. La vida quotidiana exhala una ambigüitat semblant. La inquietud és general, no obstant, després d'una lleugera fluctuació, l'economia s'ha recuperat com si no hagués passat res. Fins i tot, els sectors més vulnerables —transports aeris, turisme mundial— presenten índexs de creixement triomfants. Por a l'estómac, sí; pànic, no. Cadascú en la seva vida privada i familiar reconeix que el perill creix, però espera esquivar la pluja.

El malestar és universal. El 2006, la commemoració mediàtica del 5è aniversari de l'atac a Nova York i Washington esdevenia, de vegades, un exorcisme, amb el president americà com a perfecte boc expiatori. Si els atemptats i les amenaces més grans s'acumulen, és per culpa seva. Si els terrorismes recluten, tant aquí com a les antípodes, assassins sense escrúpols, el seu trist balanç es fa evident. Si es trama a l'Iraq una guerra religiosa, si musulmans exterminen musulmans al Marroc, Algèria, l'Afganistan o Indonèsia, si l'Iran es nuclearitza, no busqueu més culpables, és Bush i sempre Bush. És l'accionista de la guerra al Líban, el promotor del conflicte entre israelians i palestins, i quan Putin incendia el Caucas o fa cantar, amb l'ajuda del gas, els ucraïnesos i els georgians, el Kremlin només respon a les "provocacions" de Washington. Està clar, no? Els tres mil màrtirs de l'11 de setembre van ser immolats per l'"arrogància" americana, cinc anys després la víctima es converteix en botxí.

Antigament, es clavaven agulles en una nina amb la finalitat d'invocar el mal auguri i matar a distància els esperits malignes. Avui en dia, increpem el suposat Amo del món i li retriem l'ús de la seva "hiper potència". És la causa de tots els nostres mals. La seva desaparició restabliria la concòrdia universal. Aquesta conducta màgica guanya en els dos taulers. El nostre dit índex apunta cap a la causa del caos mundial, el nostre somriure angelical assegura que un cop sigui aturada la potència maleïda, tot anirà bé, el colom i la serp, el lleó i el xai coexistiran en harmonia. Només tenim ulls per a l'abominable Bush, la boja Amèrica i releguem a l'oblit els sanguinaris instigadors de la massacre. Fins al punt que aquests tristos éssers intenten desesperadament cridar l'atenció insistint que encara estan presents. Reivindiquen els drets d'autor que els roben per les seves gestes a Londres, Madrid i Bagdad. Amb la pena perduda, les bones ments dedueixen que la Casa Blanca els manté en apnea. Una mica de seriositat. Siguin quines siguin les seves marxas a

les palpentes i els seus errors, Bush no ha inventat l'extensió planetària d'un terrorisme que existia molt abans que ell i que durarà amb qui sigui el seu successor. El pecat mental dels militars occidentals va ser, durant molt de temps, abocar-se en els conflictes del dia amb una guerra de retard. Aquesta apatia arriba fins als estats pacifistes més grans, que s'atabalen amb les pseudo lliçons del passat i retreuen al Pentàgon de restar travats en un "nou Vietnam". No hi ha res de més ingenu: Zarkhaoui no era Ho Chi Minh. Obrim els ulls i fem comptes: cada mes, 3.000 iraquians cauen per casualitat, víctimes de terroristes. La mateixa xifra, 3.000, són els militars americans assassinats, aquesta vegada en quatre anys. És la prova que a l'Iraq els assassins dirigeixen una guerra contra els civils i no una guerra d'independència contra l'ocupació estrangera i els seus suports militars autòctons. Hem canviat de planeta, Vietnam queda lluny. Aquells que enyoren Woodstock, nostàlgia comprensible, volen oblidar que en quaranta anys el món ha canviat.

L'amenaça que pesa en la societat iraquiana no és vietnamització, sinó la "somalització". Recordeu. Sota els auspicis de l'ONU, una tropa internacional desembarca a Mogadiscio amb els americans al capdavant (Operació "Restore Hope", 1993). Cal assegurar la supervivència d'una població famolenca i aniquilada per clans rivals. Havent perdut 19 dels seus en una trampa espantosa, els GI embarquen novament. El que segueix és ben conegut, Clinton, escarmentat, va jurar "mai més" i va rebutjar un any després intervenir a Ruanda (abril 1994) —on n'hi va haver prou amb 5.000 cascos blaus per interrompre el genocidi, que va acabar amb un milió de tutsis en tres mesos.

El model reduït somali es dispersa al planeta. Preses com a ostatges, aterrides, sacrificades, les poblacions es converteixen en botins de guerra dels cabdills locals sense fe ni llei. Amb el pretext d'estendards volàtils —religió, ètnia, ideologia potinejada racista o nacionalista, deure de memòria falsificat— els comandaments es disputen el poder lluitant amb els kalachnikov. Lluiten menys entre ells que contra els civils, que representen un 95% de les víctimes, dones i nens en primer lloc. El terrorisme, definit com l'atac deliberat dels civils, no és únicament i exclusiu dels islamites. Cal destacar que el procediment ha estat, i segueix sent, utilitzat per un exèrcit regular (beneït per sacerdots ortodoxos) i milícies a les ordres del Kremlin a Txetxènia, on es compten per desenes de milers els nens morts. Quan els assassins s'encomanen al Corà, segueixen sent els vianants desarmats, musulmans, els que agonitzen. Ahir Somàlia, avui Darfur, són el laboratori en viu de l'abominació de les abominacions: la guerra contra els civils.

Un cop evacuat el fantasma d'una Amèrica totpoderosa i un Bush satànic, què s'ha de pensar? És necessari tornar al principi de la

realitat, observar el món tal com avança, fràgil, caòtic, poblat per individus i pobles presoners d'un buit dramàtic. Ja no poden referir-se a les normes mil·lenàries que els seus avantpassats respectaven amb els ulls clucs; la violència dels segles moderns ha acabat per desarrelar les referències tradicionals. No poden integrar-se en major mesura com nosaltres en estats de dret que en el seu cas no existeixen (encara, diuen els optimistes). En aquest buit, els terroristes de totes les classes proclamen "guanyarem, ja que estimeu la vida, nosaltres no tenim por a la mort". La caiguda de les Torres Bessones il·lustra el seu desafiament. Qui guanyarà? Els múltiples lluitadors nihilistes que cultiven l'homicidi i el suïcidi? O una majoria de gent honesta que pretén existir civilment, tant als barris de barraques com als barris elegants? Acceptar o no acceptar la llei de les bombes humanes, aquesta serà, em temo, per al nen del segle, la pregunta de les preguntes: viure lliure entre homes o morir.

11. El desafiament de l'islam

Durant la quasi totalitat del temps d'existència de l'espècie humana ja consciencijada, el motlle on s'ha conformat ha sigut la religió, fins a l'adveniment del Renaixement a meitats del segon mil·lenni de la nostra era. Entre tots els sincretismes haguts, incomputables, el de la religió és el més identificable. És un fenomen que com reflex d'herència genètica, s'ha anat transmetent generacionalment, amb aparença de ser indestructible, encara que en l'actualitat aquesta pervivència inalterable és només apreciable a l'islam. En la resta de religions la tendència és contrària. S'intenta enllaçar la creença amb la racionalitat —un intent debades si no hi ha valentia en el propòsit de sortir de la dicotomia creativisme i evolució. Amb valentia i intel·ligència pot no ser impossible. Donaria lloc el darrer sincretisme religiós. Els dos darrers papes catòlics han fet diversos intents en aquest sentit. Però trencar el sincretisme religiós suposa molt més que perseguir ecumenisme i també més que renunciar a proselitisme. Obliga a apartar totalment els postulats teològics, fins i tot els més moderns dels monoteismes, trencant el sincretisme religiós per adoptar decididament el pensament racional, en bona part paral·lel al coneixement empíric, científic, o sociobiològic. Si no es realitza aquest canvi en profunditat, la religió com va ésser amb la mitologia, serà apartada de les vivències humanes, i en aquest cas els molt grans valors d'humanisme transcendent —personals dels clergues, econòmics i sobretot de vocació intel·lectual i sosteniment als altres—, es perdrien, i només en restarien els monuments recordatoris com els de l'Antic Orient. Allà la sorra els va cobrir i només en part han estat desenterrats. És fàcil imaginar el que serien els actuals temples i catedrals en una societat de l'any deu mil. Museus o res.

(13)

L'auge islàmic, aparentment inexplicable, és comprensible si ens endinsem a les circumstàncies en què s'ha produït.

Els islamites, i també una gran part els arabistes, posen de relleu el nivell de civilització aconseguit per l'islam entre el seu acte fundacional a Aràbia per part de Mahoma, fins a l'Edat Mitjana. En certs sentits es pot acceptar que l'islam va ser creador de cultura paral·lelament al procés de sincretisme civilitzador iniciat a Egipte i Mesopotàmia que ha culminat en la Civilització Occidental. Però aquest procés, que al ser modelat per les civilitzacions grega i romana, va donar lloc a la inexistència de guerra directa entre l'islam i els actors del procés de simbiosi civilitzadora dels mediterranis amb els europeus continentals, va ser poc aprofitat per l'islam. L'elevació del seu nivell cultural es manifesta essencialment per assumir la cultura creada anteriorment a Grècia, particularment la platònica-aristotèlica. I aquestes circumstàncies van posar la base del conservadorisme, únic per extremat, que ha caracteritzat i continua vigent a l'Islam.

Cap religió ha sigut una civilització específica. Totes han sigut episodis dins de nivells de civilització que s'han anat succeint. Jesucrist i Mahoma, ambdós analfabets, van deixar un llegat útil a l'evolució a la sociobiologia dels humans produïda a partir del Renaixement. Però només van ésser dos revolucionaris remonent als seus empantanegats contemporanis en l'estadi dels mites. Jesucrist, a més a més, destruint el Sanedrí, els components del qual regien els destins dels hebreus, i interferint en el procés imperialista romà. I Mahoma, sis-cents anys després mobilitzant també als seus empantanegats contemporanis, que no havien conegut a Abraham i vivien encara en ple i retardat politeisme. En base de manllevar de les religions hebrea i cristiana, intentant també combatre el politeisme i apropar la fe al mateix déu dels jueus i cristians amb un nou nom, per reunir els oposats credos bel·ligerants del seu país.

És de plena lògica que el caràcter de les doctrines proposades per ambdós profetes, continuadors dels múltiples profetes de l'Antic Testament, hagin provocat cismes. Doctrines pensades per dos homes extraordinaris, però homes només, van fer que a causa de les diferències insuperades dels pobles captats per les seves idees a base de penetració a les masses ignorants del seu temps, hagin divergit i produït cismes dins d'aquestes dues religions monoteistes. Al contrari del judaisme desenvolupat en el sí d'un sol poble. Crist i Mahoma no son culpables de que els seus successors fins el segle XXI no hagin tingut capacitat per a evolucionar al ritme del coneixement general assolit. La culpa recau en els seus "fal·libles" successors, també solament homes, que ens han portat a l'enfrontament de l'islam que en realitat no és només entre els seguidors d'aquesta religió i els seguidors d'altres religions. El més violent està entre els mateixos islamites, però sobretot entre l'Islam i el conjunt del

Primer Món, al que odien per evolucionat, ric, i mal exemple per els fidels mahometans.

Totes les teories a l'entorn de la religiositat basades en idees de sentit teològic o d'una altra índole, que n'hi ha —com la que explica el canvi social de l'economia de base agrícola a la industrial, a la qual els islamites no van saber afegir-se— i que explica la situació endarrerida cultural i econòmica del món islàmic. Aquest canvi soci econòmic no es va produir a l'albor ni durant el Renaixement. El caràcter feroçment conservador dels clergues islamites de qualsevol tendència d'aquesta religió, i la submissió de les masses que els segueixen, arrenca d'un passat molt més llunyà.

La gran diferència entre àrabs i perses, i entre aquests i els també diferenciats grecs i romans, té explicació sociobiològica certament. És la de la formació característica dels pobladors de la costa sud del Mediterrani, i la d'Àrabia fins al nord de Síria. En la seva majoria, pobles ocupant territoris on predominen els deserts en la seva geografia. Circumstància que va crear, i persisteix, la manera de ser pròpia de pastors itinerants i/o sedentaris. Tots indolents, amb activitat peculiar que no combina reflexió i acció. Al contrari, als illots fèrtils grans com la Mesopotàmia i la conca del Nil, o de diverses magnituds com l'antic Canaan, incrustats a l'extensa regió de l'Antic Orient, van produir humans semblants als pobladors d'aquella regió ara ocupada per l'Iran i Turquia. En aquests espais, l'agricultura va ser durant segles el mitjà econòmic preponderant, i van desenvolupar tecnologies com la domesticació d'animals, la producció d'eines per al cultiu, la pràctica del regadiu, les construccions hidràuliques, etc., encara que també els ha mancat el seu Renaixement per causa de la influència de la creença mahometana. En auge, quan a Europa s'iniciava el racionalisme.

El paral·lelisme entre el cisma xiïta a l'islam i el cisma protestant al catolicisme existeix. Respon a dues maneres de ser radicalment diferents: el caràcter laboriós d'uns (han estat sempre els del nord, i no per casualitat, perquè el Nord és fred i convida a l'activitat) i el caràcter indolent dels que per diverses causes al sud, els han inclinat a la indolència.

Les diferències i dissidències entre sunnites i xiïtes, amb les seves derivacions múltiples, les més significatives les del wahabisme, sufisme, neosufisme, vigents encara, són el resultat de les vivències en una diversitat territorial tan gran com la que ocupa l'islamisme en el mapa del món actual. I són les causants també de les guerres dins d'aquestes comunitats religioses.

L'empremta ètnica és notable en tots els aspectes vitals dels humans, i per ésser tan important l'empremta religiosa que han rebut gairebé en la seva totalitat, és de lògica total que ambdós factors coexisteixin, s'interfereixin mútuament i facin específiques les seves característiques. S'ha vist que les ètnies no han produït

religions, ni a la inversa, però és evident que les ètnies han diferenciat les seves religions segons els espais on han prosperat. Talment succeeix a Europa. El cristianisme, que en general predomina en el seu territori, té caràcter especulatiu de tipus filosòfic als països mediterranis. El bizantinisme no va ser només a Bizanci, tot i que s'hi va crear i és el seu paradigma. A l'Europa central i del nord, l'especulació intel·lectual religiosa es centra a coordinar la meditació transcendent de tipus teològic conservant nominalment el contingut de l'Antic Testament. A la pràctica, s'oblida fins a cert punt la Bíblia en els aspectes vivencials personals, tot i que es cultiven els aspectes doctrinals que se'n desprenen. I sàviament es vincula la creença en la justificació de l'activitat en la vida seglar, en la qual participen en molts aspectes els clergats respectius, el més important, el familiar. Aquests dissidents del catolicisme han evitat així la problemàtica de la tendència a l'homosexualitat i la pedofília que tant perjudica a l'església catòlica. Procrear responsablement és el sùmmum de produir.

En la religió mahometana s'aprecia la diferenciació produïda per el medi ambient tan profunda i tan àmpliament diversificat en zones geogràfiques com la del seu bressol, Aràbia. Les desèrtiques, les muntanyoses i de difícil comunicació i accés; i les de petits paradisos productors agrícoles a les escasses valls irrigades. Aquesta diferenciació s'ha conservat al llarg del procés d'assentament de l'islamisme en les seves localitzacions actuals. Avançat el darrer període d'evolució del qual no hem sortit definitivament —el Renaixement entroncant amb la Modernitat—, en els anys del mil·l·lari, la diversitat va augmentar fins convertir-se en disgregació. Els caràcters islamites en aquell moment continuaven responenent als dels seus grans col·lectius, eren o volien ser Imperis. Eren clarament perceptius els que pertanyien al col·lectiu mongol, que professaven el credo mahometà dimanat del Corà i que tendia a una ideologia pròpia d'Orient de caràcter filosòfic més que teològic, practicant un islamisme poc o gens proselitista depenent de les regions. La seva influència abraçava una ampla zona que incloïa l'Índia, on fins que la descolonització va enfrontar les religions hinduista i islamita, els practicants de totes dues convivia pacíficament. L'enfrontament aparentment exclusiu en les religions és notori que està influenciat per altres causes. Una d'aquestes, l'eternament oblidada: l'ètnica. El mosaic ètnic del sub continent asiàtic és un dels focus litigiosos importants del Planeta. Al Caixmir radiquen els descendents dels centre asiàtics més directament remoguts per mestissatge, ja que era el camí de l'èxode voluntari dels seguidors del bramans vers el sud. Allí el mestissatge va ser generalitzat. Al sud, el mestissatge es va produir gairebé exclusivament entre els shudres (servidors quasi esclaus dels aris immigrants) i els autòctons negres. La manca d'efectius humans va propiciar aquest fet, que guanyant amplitud ha produït la discriminació de classes que perdura encara actualment.

Existeixen descendents reconeguts dels bramans i descendents dels entrecreuats shudres aris i autòctons. Les castes índies són un reflex de la societat jerarquitzada fèrriamment dels centre asiàtics. Dins l'espai territorial de l'Índia, la diversificació religiosa, fins i tot dins de cada una de les religions majoritàries, formen un mosaic multiforme en regions pràcticament limítrofes. La diversitat ètnica de l'Índia, com a tot arreu, produeix la diversitat religiosa, sobretot en països de la gran regió sud asiàtica, compreses les zones insulars adjacents i fins i tot llunyanes on s'ha assentat l'islam. És un reflex del fet que existeixin una vintena de llengües i una dotzena d'alfabets dins de l'espai territorial indi.

La doctrina original mahometana, la Sharia (el camí), petrificada en la Sunna (tractat d'hàbits religiosos i de vida en general), tancava ja qualsevol pas a tot tipus de flexibilització. El passat —considerat de perfecció total per el nivell aconseguit en l'ordre territorial, i per comparació a allò que per a l'islam es la decadència definitiva de la civilització grecoromana i inici de la civilització occidental— ha sigut i és de fons inamovible. La suma perfecció del Profeta ha privat tota renovació de conceptes i de forma, dins de cada una de les religions mahometanes. En certa manera, Mahoma va ser un totalitari social i creador —segurament involuntari— de totalitarisme.

L'adopció de l'islam per part dels otomans va revitalitzar el món àrab, i malgrat que la pràctica religiosa diferia entre otomans i àrabs, fins i tot en el moment favorable per el complex sunnita, res feia presagiar el distanciament de l'Imperi Otomà que ha desembocat en l'actual Turquia, amb inclinació a Occident —incloent Israel a Occident—, i el manteniment d'una societat marcada per un islamisme d'encunyament propi que va tenint el seu Renaixement a diferència de la resta de l'Islam, cada dia més aferriat en el seu dogma. L'enllaç de l'economia agrícola a la industrial, un sincretisme més, ha operat profundament a Occident, i ara en auge també a Turquia. A l'Islam ara es cultiven els camps de petroli en lloc del camps de sembrats, amb sincretisme brutal, sense haver fet anella amb cap revolució social ni religiosa, fora de la mahometana. Del politeisme directament a islamisme mahometà.

Malgrat la diferència religiosa sunnita-xiïta que correspon a Turquia i l'Iran, ambdós països per la seva geologia i geografia, han creat dues ètnies diferents, però més afins entre elles que totes dues en relació a les dels països àrabs.

Els dos països tenen problemes seriosos, més que interètnics, que també existeixen, enfront a pobles que mai han estat assimilats. Comparteixen el problema kurd. Però l'Iran a més, manté l'equilibri de convivència no per una gran majoria persa, ja que les minories kurda, belutxi, àrab, turcmana i la de major dimensió, l'àzeri, suposen en el seu conjunt un quaranta per cent de la població total.

En ambdós dos països, d'arrel cultural més semblant a la dels països evolucionats d'Occident, dins de la seva reduïda dimensió comparada a la de Rússia, poden tenir una disgregació igual o superior a la soferta per l'antiga Unió Soviètica. Ètnicament, són tant vulnerables com els països àrabs, Irak i Afganistán en primer terme. Una hecatombe econòmica, segons quina sigui l'evolució dels recursos i la utilització del petroli en el món, descobriria la manca d'una veritable cohesió dels pobles que hi viuen molt barrejats, però amb poca afinitat conseqüència de les diferents formacions religioses dins de l'Islam. A més dels col·lectius arabosunnita i otomanosunnita, hi ha el tercer col·lectiu islamita, el xiisme, el més revoltat. El canvi al sistema khomeinista va disminuir la tímida contemporització amb el món evolucionat que podia ser l'esperança d'establir una reacció al conservadorisme islamita i que provoqués un gir a aquest moviment ara ja declaradament desafiador d'Occident que tot i essent poc, experimenta renovació. No hi ha dubte que al final del procés, en el segle vint, la política petroliera va jugar un paper decisiu per distanciar l'Iran d'Occident.

La idiosincràsia dels col·lectius, i millor dir la identitat ètnica, sofreix canvis traumàtics i també, en major mesura, evolucions graduals. Són més importants aquestes evolucions, caracteritzades per la lentitud en el seu desenvolupament, però que acaben convertint-se en indelebles. La força del costum és immensa. El produït per l'ambient tancat dels deserts ha resultat ser decisiu en la formació ètnica dels islamites àrabs. A través dels segles, des de Mahoma (570-632) i durant un mil·lenni, l'empremta del desert ha gravitat sobre el món àrab.

Tornar a "la font", al passat, ha estat i és el motiu principal de la perspectiva vital de l'arabisme i part de l'islamisme. En els múltiples intents —particularment en el tronc xiïta— per separar les activitats seglars del món religiós, el resultat ha sigut haver de retirar-se, vençuts més o menys violentament, somiejar unes glòries més imaginàries que reals, i gaudir del dolç no fer res.

És també paradigma d'aquest aferrissament teogònic que el bressol del xiisme —Pèrsia-Iran— per obra de Khomeini hagi tornat al conservadorisme més radical. Amb això s'esborra tot vestigi de possibilitat renovadora, al destruir-se l'alambicat sistema xiïta de no intervenció política des de la religió. Aquest sistema establia el control als governants per evitar desviacions del dogma islàmic, i no intervenint directament en els assumptes de governació. El canvi ha suposat tornar a la simbiosi de política i religió de tipus originari àrab mahometana, argumentant Jomeini que és lícit prendre mesures extraordinàries front a situacions igualment extraordinàries. Així es va tancar una escletxa per la qual dins del xiisme havien aparegut múltiples intents de permetre un laïcisme propi. Haurien pogut tenir resultat paral·lel al laïcisme d'Occident que no per renúncia de les esglésies cristianes, sinó per el fet consumat de la societat —i fins i

tot clergues penedits, o frustrats com Darwin—, conviu sense conflicte violent amb la religió. Per això no sorprèn l'actitud d'individus que tenen aptitud per assimilar disciplines científiques de nivell elevat, com alguns dels suïcides que van atacar les Torres Bessones de Nova York. Després d'haver cursat estudis a Occident, no es poden desprendre de la seva arrel ètnica quan està condicionada per creences totalitàries, i actuen absolutament en consonància a aquesta arrel. Són exemplars excepcionals aquells que un nou ambient humà els inclina a replantejar-se el seu sistema de vida a través de la reflexió pròpia o de l'ensenyament —escàs per a ells en sentit cultural en els països occidentals que acullen immigrants procedents de països islàmics. Una exigua minoria que s'integra, no canvia el fet generalitzat de la immigració que s'enquista però no s'integra en els països d'acollida.

(3)

L'evolució dels col·lectius humans, a imatge de l'evolució dels seus individus, ja siguin famílies, pobles, nacions o imperis, necessita que el conjunt de tots els seus components estiguin capacitats per discutir, oposar-se o seguir les idees o projectes dels seus personatges més destacats que hi ha en tots els àmbits humans. La comparació entre un o altre col·lectiu es fa millor prenent per factor el resultat de les accions del conjunt que per l'actuació dels seus líders. Ara més que en el passat, ja que amb poques excepcions els col·lectius han evolucionat més i millor que els seus governants. L'islam pot ser una d'aquestes excepcions. La massa creient seguidora dels seus profetes i guies està immersa en el seu ambient tancat. Ni els més moderns mitjans de comunicació i informació aconsegueixen canviar aquesta situació.

A la història de l'islam, juntament amb la discussió bizantina entre sunnites i xiïtes, continua sobresortint la lluita personalista. Aquesta lluita present en tot el món, inevitable i necessària segons posa de manifest la idea de selecció natural a través de la voluntat de ser, d'existir, de romandre, en bona part del món s'atenua a causa de l'acceptació de la diferenciació en tots els nivells individuals i col·lectius. I, en conseqüència, la necessitat d'aprendre a conviure entre desiguals. El retard existent —també a tot el món— d'aquest procés contemporitzador, dins de l'islam, i de l'islam confrontat al món, és evident. La resta de religions es debaten en disjuntives que veritablement no saben resoldre, normalment reblant els dogmes establerts per l'infantilisme humà dels seus creadors, intentant i aconseguint en bona part separar la religió de l'esforç intel·lectual que suposa viure racionalment en ambients tancats per dogmes. I a l'Islam no hi ha esforç en aquest sentit, al contrari. L'islam es proposa fidelitzar el món sencer en el dogma mahometà, ni més ni menys infantil a escala humana, que tots els dogmes religiosos.

El paral·lelisme cert de la dissidència entre sunnites i xiïtes, amb les dissidències entre cristians, és matitzable. Les dissidències cristianes han donat resultats diferents segons el grau de racionalització de la vida en diferents àmbits i, en general, consistent en viure “creient”, però avantposant les realitats culturals i econòmiques que poc a poc han convertit les seves creences en una mera etiqueta, i freqüentment en un abandó formal o de fet d’aquestes mateixes creences. A l’islam, particularment en el xiïta, han aparegut valuosos racionalistes. Tots han estat eliminats per el clergat, amb la complaença de la massa creient. És la versió paral·lela d’alguns pensadors occidentals tocats de conservadorisme extremós manifestant-se en el “que inventin ells”.

(13)

Les adhesions a l’islam, importants, transcendentals, la de l’Imperi Persa i de l’Imperi Otomà, van resultar fonamentals. Però l’arrel ètnica dels turcs i iranians actuals és evident. Malgrat que el xa Pahlevi ha resultat vençut per Khomeini —i els ulemes terratinents amb el suport de la massa creient que existeix i és immensa. I malgrat que Atatürk no va aconseguir renovar Turquia per fer preminent la seva part europea, aquí per oposició de la massa creient, malgrat l’existència d’aquests dos personatges revulsius, els dos països de credos si no oposats, divergents, tenen opcions a un canvi d’orientació de cara al futur. No només per la influència de governants racionalistes, sinó a causa de la seva formació ètnica amb més afinitats a Occident que la inexistent entre àrabs i occidentals, que fa possible que tots dos països puguin superar el fons esotèric de l’islam. Turquia, per un acord bilateral amb la Unió Europea, a la qual desitja accedir. I l’Iran, per ser el millor candidat a aconseguir un efecte exitós en la transformació de l’ús del petroli perquè en lloc d’ésser un combustible passi a ser matèria primera valuosa, com augurava l’últim xa Pahlevi.

Els pobles iranians, majoritàriament adscrits al xiisme, d’arrel genètica activa per l’encreuament dels nadius amb els aris centre asiàtics en penetracions constants, i sobretot les massives en els anys 1500 aC i una altra als anys 1000 aC, amb mestissatge profund, creant llengües pròpies indoiranianes, tenen morfologia d’afinitat a l’europea. La seva història no és la dramàtica dels hebreus, però sí fou la més dinàmica de l’Antic Orient. La situació geogràfica de comunicació entre Occident i Orient, i sobretot per la diversitat ètnica, medes, perses, afganesos i pobles diferenciats, les més influents en els seus desenvolupaments i decadències, va fer d’aquest conglomerat de pobles un dels mestissatges culturals grans de la història. Les influències mútues gregues i perses van ser profundes. I la més decisiva per privar que l’actual Iran —juntament amb Turquia i Rússia— fos avui prolongació d’Occident, és la facilitat de penetració a l’Antic Orient que va tenir l’islam en el període en què realment es va formar Europa, a causa de produir-se la laboriosa

i dramàtica simbiosi mediterrània-continental. Els anacronismes donen poc de si, però en aquest concret, donen peu a fer-ne un considerant allò que seria Europa si hagués fet front a les conquestes islamites a l'extensa regió de l'Antic Orient, des de Constantinoble fins a l'Iran. Fem aquest exercici a títol d'exemple d'un altre error com el d'Abraham, quan mentí i donà lloc a quatre milens de monoteisme.

- a) La conformació ètnica a gran escala no respon a la divisió d'Euràsia entre Europa (Occident) i la resta del continent (Orient). Allò que Europa ha resultat ser —només una península del continent euroasiàtic, de continuïtat geogràfica evident—, si Occident hagués estat conformat territorialment amb frontera entre l'oceà Atlàntic a l'oest; el Mediterrani i el golf pèrsic actual al sud; l'Iran, la mar Càspia i els Urals a l'est, i l'oceà Àrtic al nord; i si els pobladors dels territoris que comprenen aquests límits haguessin conviscut amb els que a Europa —molt endarrerits en relació als de l'Antic Orient durant mil·lennis—, moguts per els seus eterns rivals, els grecs, haguessin com aquests, fet simbiosi amb els continentals europeus.
- b) Les condicions ambientals i climatològiques de l'ara impossible semi continent són compatibles. La simbiosi s'hauria fet realitat.
- c) En la totalitat d'aquesta extensió territorial, els seus pobladors han sigut nadius de cada zona, amb mestissatge més o menys profunda amb els aris nadius d'Àsia central, en emigració voluntària i constant, durant almenys deu mil·lennis, possiblement vint, i extremant molt més encara, en tot el període de les glaciacions —sis cents mil anys.
- d) La morfologia dels pobladors d'aquest ara impossible semi continent, després dels nombrosos processos de mestissatge, responen a l'establerta a la península euroasiàtica: blancs al nord, bruns al sud. Amb marcada existència de matisos del color per el mestissatge produït fins i tot amb els pobladors de la costa sud de la Mediterrània.
- e) La diferenciació característica de tipus cultural entre europeus —indoeuropeus—, i els iranians, iraquians i zones limítrofes —indoiranians—, s'ha produït per la circumstància que les seves guerres amb Grècia, Egipte i amb els “nòmades del desert” creadors de molts pobles bel·licosos avui assentats a la zona, haurien tingut objectius civilitzadors com a Europa i no estrictament imperials per l'acció de l'islam que aprofitant la inhibició dels que han esdevingut europeus, va lluitar i vèncer a través d'un credo religiós aleshores modern, enderrocant imperis i captant pobles com l'otomà. Els europeus van lluitar amb eficiència per defensar el territori peninsular poc extens i apte per a una convivència més fàcil del que hauria pogut ser en la totalitat del continent que és Euràsia. Però l'abandó de Constantinoble a l'empenta otomana, al llarg d'un

període de segles, ha condicionat l'evolució dels pobladors de l'Est d'Europa. Els otomans —a diferència dels mongols originaris de l'Àsia més septentrional—, arrencant de tribus reagrupades, adherides a l'islam per oportunisme dels seus il-khans, van saber i van poder assentar-se a Europa i després conservar ja definitivament el bressol de l'Imperi Romà d'Orient, Constantinoble.

Ara, Turquia, amb possibilitats d'occidentalitzar-se per el seu entroncament geogràfic amb Europa i la seva només tèbia religió sunnita d'àmplia acceptació popular i escassa en les classes més cultes, assenyala un camí que és possible que sigui pres per altres països veïns àrabs. I juntament amb l'Iran, per l'existència d'una part de població que compara els resultats del conservadorisme islàmic amb els del judaisme —que malgrat l'holocaust, la seva dispersió i èxode mil·lenari fora de l'Antic Orient, ha progressat igual i en molts casos més que els pobladors dels països que amb més o menys renúncia els han acollit— podria fer possible remoure els seus fonaments religiosos. Un nou “babisme” en temps de preponderància científica no és impossible.

(El fundador del babisme, Siyyid 'Ali-Muhammad, aparentment va ser només una ostentació de profetisme quan va intentar ser la porta (bab) de la sortida de l'imam ocult, ja que pretenia ser la seva reencarnació. Però el seu discurs polític, que va ésser assumit per personalitats destacades, incloent-hi alguns ulemes, era de contingut que podria ser assumit per el racionalisme laic més exigent. Iniciada la seva acció a mitjans segle XIX, el seu llibre guia El Bayan pot considerar-se la Bíblia més racional i liberal escrita. El Bab —que per aquest nom era conegut—, deixà solcs oberts en qüestions com el tracte a la dona, valoració del treball i una llarga relació de temes que fins ara es debaten, i finalitzava amb la declaració que l'únic món a considerar és el terrenal. Tot i ser executat, la seva empremta va romandre recollida per seguidors com Mirza Husain Ali Nuri, que havent abandonat la política, encara podia proclamar en aquells temps valors occidentals no sempre acceptats fins ara per el mateix Occident. L'Iran és un cas paradigmàtic de regressió cultural. I el Bab és el paradigma de possibilitats renovadores i d'oportunitats d'evolució perdudes).

(31)

La perspectiva d'exhauriment dels combustibles petrolers no ha sigut suficient per a remoure la situació i crear noves fonts energètiques. Possiblement, si no els governs nacionals, sí les companyies petrolieres, tenen ben desats estudis comprovats per desenvolupar-los abans que sobrevingui el col·lapse per manca de carburants i combustibles. Ha estat l'encariment del petroli per una part, i per altra la pressió fiscal de les administracions per l'emissió del CO₂ a l'atmosfera i la directa sobre el consum de productes petrolífers, el que ha mobilitzat el procés de canvi dels combustibles i carburants. I ara ja també, les protestes dels científics i ecòlegs, que anirà provocant un desplaçament de les companyies petrolieres a crear fonts energètiques alternatives.

Quan aquest canvi de directriu empresarial es materialitzi presentant nous productes a preus equivalents als petrolers, circumstància cada vegada més fàcil que es produeixi a causa de

l'encariment del preu del barril de petroli, l'Islam ara mantingut per els dos grans productors, sunnites a Aràbia i xiïtes en l'entorn iranià, pot ser el moment per provocar un canvi d'actitud de l'islam per aconseguir una convivència pacífica amb la resta del món. Seria llavors quan el sentiment de les religions podria ser calibrat. Aquesta circumstància pot ser provocada i accelerada a través del poder econòmic del Primer Món.

Les reserves petrolieres ara brutalment consumides per produir energia podrien passar a ser reserves per quan sobrevingui, també inevitablement, l'exhauriment de minerals per a les produccions metàl·liques. El capital econòmic i humà per portar a terme aquesta revolució tècnica no està a l'abast de cap país exportador de petroli, a part de Rússia, i aquesta encara necessitant el suport dels països tecnològicament més avançats.

Molts dels problemes que té l'islam, i que no li és possible resoldre'ls amb els seus propis mitjans, es podrien resoldre en el supòsit de revalorar les seves reserves per utilitzar-les en usos de major valor afegit que el que proporciona la venda dels seus productes com a carburants. Un projecte de reconversió de les economies, i el període necessàriament llarg per portar-ho a terme, permetria negociar sense la pressió que suposa per el món la perspectiva de desproveïment provocat per les pujades de preu per l'escassetat de producció, junt a l'augment del consum a causa de la mecanització del Segon i el Tercer Món.

Provocar el canvi energètic per decisió dels consumidors, a més de disminuir els perills ecològics per el planeta i per els humans, propiciaria acords. Sense pressions per cap part, les negociacions entre poders bilaterals en els quals la religió no tingués cabuda, els temes a discutir podrien ser d'amplitud convenient per forçar l'abandó del complex mutu de por i prepotència de les dues parts. No pot continuar per llarg termini la pressió demogràfica àrab-musulmana i del Tercer Món. Tampoc la política nord-americana i la no intervenció més que prudent, poruga i còmoda d'Europa. El Primer Món, i no només Occident, està obligat a entendre que les religions inductores de terrorisme no es poden combatre utilitzant bombes de més potència que les d'abast dels suïcides, a l'estil ianqui, i menys intentar contemporitzar a l'estil europeu. I als musulmans, amb l'Iran i l'Aràbia Saudita al capdavant, se'ls ha d'obligar a meditar sobre els avantatges segurs a través d'un tracte raonable, en què totes les parts obtinguin beneficis. El maquiavel·lisme no ha de poder subsistir en el segle de la informàtica i la comunicació que posa en evidència les seves males conseqüències. Els problemes s'han de plantejar amb factors reals. I amb certesa, això no és un problema de civilitzacions ni de religions. És un problema de Sistema. No serveix de res dir que tots hem de canviar. N'hi ha prou que ho facin aquells que han format una classe

que ocupa els llocs antigament ocupats —i en certa manera gaudits— per emperadors, reis i aristòcrates: els polítics professionals, que, malgrat totes les apreciacions, no gaudeixen sinó que pateixen l'ocupació dels llocs per els quals no són aptes, a causa d'insuficient formació. La seva “felicitat” gaudint de prebendes immerescudes només és aparent. La seva afecció a la política respon no solament a l'addicció mediàtica que existeix, sinó també al fet que fora de la política, molts d'ells tenen poques opcions per a situar-se millor. La professió política ha perdut prestigi per aquest fet.

L'islam és més que un desafiament al món. És un perill cert per a desencadenar una confrontació provocada per el supòsit que la idea que el món actual és intrínsecament incapaç de coordinar-se per a accions conjuntes —com era Europa quan l'islam va derrotar l'Imperi Romà d'Orient—, i que fins i tot aquesta incapacitat la té també tot l'Occident.

El paral·lelisme és evident entre la situació d'Europa enfront l'islamisme del otomans quant la seva embranzida els va portar al cor del continent, amb resultat final de la islamització dels Balcans en base al cap de pont de Constantinoble amb l'extensa reraguarda que es tot l'Antic Orient, i l'actual situació dels països islàmics revifats per les explotacions petrolieres; creixement demogràfic insostenible causa d'invasió silenciosa a Occident; i el manteniment de la fe bel·ligerant front la racionalitat i la ciència. La història que no es repeteix perquè sempre hi ha diversitat circumstancial que ho priva, sí pot fer que les conseqüències puguin repetir-se. La desavinença d'Europa, protagonitzada per el que va ésser el cisma cristià Roma-Constantinoble en temps que la religió imperava, també es paral·lela a la desavinença actual d'Occident. Llavors per causes bizantines i d'oposicions personals que van provocar la ruptura del procés cultural de l'Antic Orient i Europa. I ara provocant la desavinença d'Occident sense raons consistents.

La simbiosi de fons a Occident existeix. Però la divisió d'acció en política també. La causa religió ha desaparegut, malgrat el signes de persistència als EEUU. La causa de la desavinença que a Europa era la religió, ara és l'economia i la lluita per el que diem benestar, que tot i persistint les causes personalistes posades de manifest en els oposats posicionaments d'uropeus i americans, (dissortadament no solament entre els respectius governants, també entre les respectives poblacions), no hi ha causes prou justificatives del divorci —potser només anunciat—, entre les dues parts d'Occident. Ambdues necessiten complementar-se. Si no saben fer-ho, augmentaran els seus problemes interns, especialment a Europa.

Vista la possibilitat que el resultat de la guerra a l'Iraq acabi essent una derrota dels Estats Units, aquesta hipotètica derrota ho seria per a Occident. Seria un esperó per els radicals iranians, que els donaria preponderància damunt els àrabs ara proclius a concertar-se

amb el món evolucionat. I podria donar com resultat el mateix que va donar l'abandó no solament de Constantinoble, sinó tot l'Antic Orient a mans dels mahometans. Llavors fou el preu pagat per a possibilitar la simbiosi de mediterranis i continentals. Ara per a res. El principal culpable, que en aquella anterior confrontació fou Roma, ara no serien els Estats Units. Seria Europa, que en patiria les conseqüències més que ningú. Occident pot errar ara com abans ho va fer Europa?

12-El desafiament del judaisme i al judaisme

(14)

Els hebreus enclaustrats a Canaan eren ja un poble històricament mortificat per les trifulgues imperialistes de l'Antic Orient. Lloc de pas dels exèrcits d'Egipte i del nord, assiris, medes, perses i un llarg etcètera. Poble significatiu en quant a dimensió territorial a la Palestina originària, poc poblada, i des del moment d'assentar-s'hi, el fugitiu d'Ur ja obligada a pagar delmes ara a un imperi ara a un altre per a subsistir. Només amb el regnat de David va aconseguir categoria d'Imperi al poblar el territori des del Mediterrani fins a l'Eufrates, però el seu desenvolupament a la regió va ser de tot signe imaginable, menys pacífic i tranquil. La seva situació geogràfica —molt repetida en altres llocs de pas, i per això compromesa i oscil·lant en diversos sentits— va ser gresol d'un poble el destí del qual no ha estat viure com l'elegit de Déu, sinó com l'indesitjable, escarnit, combatut i finalment víctima de l'holocaust. Però en totes les aventures dels seus èxodes, ha captat aspectes culturals múltiples. Ja en el desterrament a Babilònia, va adquirir un nivell cultural que no hauria aconseguit en el seu tancat Canaan. Un aprenentatge ràpid que mostra les aptituds adquirides en la seva existència atzarosa. Es va integrar als babilònics formant una espècie de colònia que evolucionava més ràpidament que aquells que els van fer captius. En comptes de ser un càstig, va ser un retorn a casa: van sortir d'Ur amb Abraham i van retornar amb Nabucodonosor II a Babilònia. Al cap i a la fi, tots dos d'una mateixa naturalesa ètnica. La característica jueva respon a múltiples mestissatges culturals, i cap de biològic. Es el resultat paradigmàtic del viure en ambient hostil però en general culte i creador de caràcter vigorós.

El profeta hebreu més distingit d'aquell temps era Ezequiel, que era considerat apassionat babilònic, i amb ell la immensa majoria dels seus connaturs que van romandre voluntàriament a Babilònia quan Canaan va ser restituit als jueus. Paral·lelisme amb l'actual assentament de jueus a Occident en què la majoria, també els més ben situats econòmicament i culturalment, tampoc han emigrat a Israel, al facilitar Occident el retorn al país dels hebreus errants, per iniciativa del repressor a Irlanda, Balfour.

Les arrels dels jueus són les mateixes que les de tots els pobles de l'Antic Orient, a excepció dels àrabs, i el seu retorn a Israel tampoc, ha servit per a una gran reflexió dels islamites, els seus enemics declarats. Tenen el mateix Déu, amb noms diferents però amb el mateix significat. Tenen els mateixos antecessors que els islamites del nord de l'Antic Orient, des de Pèrsia-Iran, fins als deserts limítrofs de Síria. El seu Canaan primitiu era enclavament dins de la franja mediterrània i del mar Roig constituïda per territoris que pertanyen als actuals Líban, Israel, Egipte, Aràbia Saudita i Iemen, diferenciats dels pobladors de l'interior peninsular d'Aràbia, majoritàriament desèrtics, en contrast a les regions fèrtils de Canaan. Les seves poblacions són igualment diferenciades i amb igual contrast. I ha continuat la diferenciació que és manifestada per les seves aptituds en economia i ciència per part dels jueus, i la manca d'aptituds dels àrabs per a integrar-se a l'evolució general, no superant l'herència cultural rebuda del seu profeta Mahoma.

El poble jueu situat internacionalment en posició privilegiada, no només per la seva capacitat econòmica, sinó també per la seva capacitat artística però especialment científica, és el paradigma demostratiu de la certesa de la teoria darwiniana de la selecció natural i mendeliana de la transmissió genètica inter generacional. Ha sofert i lluitat en tots els ambients territorials i humans. I fins que no es defineixi la seva actual lluita amb els àrabs islamites, no es pot dir que finalment hagi triomfat. Si el sionisme aconsegueix revalidar la decisió unilateral anglesa de la mà de Balfour, seria el paradigma del resultat de l'instint de permanència d'un col·lectiu humà, ja que la desposseïció del seu propi territori pot considerar-se efectiva a partir de la seva expulsió de Judea per part d'Adrià l'any 135. Cap altre col·lectiu dels molts derrotats en els dos mil·lennis de la nostra Era, reivindica el dret de retorn als territoris d'origen. I tampoc se'ls acut als sionistes, demanar a Itàlia compensacions per aquell primer èxode forçat amb prolegòmens d'una carnisseria equivalent a l'holocaust, provocat per Adrià. Al paradigma hebreu per la seva capacitat de permanència, s'hi oposa el de l'abandó de posicions per cansament dels països colonitzadors. En aquest cas concret Anglaterra quan s'arropa el dret a decidir el destí dels pobles palestí i israelià. No per sentit de responsabilitat i de justícia entesa al seu criteri, sinó a causa de voler evadir el deure d'ordenar la retirada de territoris ocupats amb objectius merament estratègics, esdevinguts conflictius per l'acció sionista i la pobresa d'ànim dels anglesos per mantenir el seu Imperi traspasant a EEUU i Europa un problema enverinat del qual no són responsables. Amb rèpliques al Sàhara, Xipre, el Kurdistan, les repúbliques soviètiques, i una sèrie d'abandonaments de territoris orientals que han transferit a la inexistent "comunitat mundial", no representada per una ONU mal dissenyada. I generalment, assumint la responsabilitat militar, i per tant econòmica els Estats Units. No per altruisme, sinó perquè en la

seva confortable prosperitat, veu més enllà les transcendències dels problemes actuals que condicionen els del seu futur. I també per el seu caràcter trempat en la lluita per assentament a Amèrica que els ha fet competidors. Afganistan, Irak i Palestina posen a prova aquest caràcter. La soledat que Europa els ha imposat, pot fer canviar aquest caràcter. No seria bo per a Occident.

La història comparada dels pobles de l'Antic Orient dona una informació certa del procés de selecció natural en col·lectius per els efectes fenotípics que, com en els individus, superen els genètics, condicionant-los i transformant-los. Guerres, epidèmies, èxodes, migracions i, sobretot, les religions fins al Renaixement, han creat caràcters col·lectius orientats a conservar o a renovar. La religió jueva creadora del monoteisme ha estat insígnia dels hebreus. En els seus èxodes els ha estat útil per mantenir la seva identitat col·lectiva, encara que entre els seus connaturals, nascuts i creats arreu del món, en l'actualitat deuen existir gran nombre de descendents de conversos o d'alliberats religiosos que fins i tot poden ignorar el seu origen hebreu. Potser Mallorca és l'exemple més clar del manteniment d'identitat hebrea en grup, en part forçada per els seus paisans nadius actuals.

En altres regions de la Terra com Holanda, de caràcter més obert i d'ambient humà més liberal que l'hispana —gran mantenidor inquisitorial—, és possible que el nombre de dissidents jueus superi els d'adeptes al judaisme. Identitaris i sense mestissatge, ignorant o no el seu origen, per selecció natural han prosperat malgrat les grans dificultats trobades en la seva lluita per a ser acollits sense integrar-se a quasi tots els països del món. Particularment aquells que han mantingut públicament la seva identitat per la insígnia de la seva religió. Només manca saber quants d'aquests la professen i senten internament. I quants agnòstics i ateus s'han creat dins de la família hebrea al llarg dels mil·lennis, des de Babilònia al 587 aC, fins a l'holocaust.

Els èxodes repetits dels jueus van ser tots dolorosos i productors de caràcters oposats. El més conegut, i segurament el més cruel, desencadenat per Ferran i Isabel d'Espanya, va donar lloc a una repressió molt més bàrbara que les anteriors. La inquisició va actuar a fons i la parella mig santa va desenvolupar una activitat contra els jueus que avui seria considerada genocida. I com sempre que s'ha intentat reduir violentament un moviment religiós, es va crear una classe de desarrelats amb greus conseqüències anímiques. Van abundar els anomenats "marrans", que front a les pressions i expulsions contínues, es van traslladar primer a Portugal i després des d'allí a Europa, principalment a Holanda. En el transcurs de poques generacions va quedar establert un moviment d'alliberament religiós i pocs trànsfuges veritables a les religions cristianes repressores. El tímid empirisme de Bacon no va prendre forma

ateïsta fins un relatiu futur llunyà en què, amb Hume entrat ja el segle divuit, va prendre embranzida, abans que Darwin propagués idees que els jueus poguessin utilitzar en el seu desassossec anímic. No obstant, sense cap filosofia empirista ni racional, Spinoza jueu d'ascendència portuguesa, per reflexió personal va trobar una fórmula que en temps anteriors a l'empirisme satisfesia l'ànima de viure al recer d'una idea vital, la seva clarament atea, que el va alliberar del confusionisme que el desarrelament religiós va produir en els jueus no conversos ni mantenidors de la fe original. Això, amb cert paral·lelisme amb als protestants que convivia. Pragmatisme.

Els jueus que havien romàs en guetos obligats o voluntaris van conservar les seves creences. A les seves pors i desconfiances pròpies dels èxodes no volguts, s'hi va sumar confusió en ambients també creient però de signe cristià, i només una petita part de jueus va aconseguir una actitud que només podia ser personal, semblant a la d'Spinoza. Una situació igual es va crear a l'Est europeu, particularment a Polònia. Escenari d'una part de l'acte més cruel. L'holocaust, paradigma de crueltat xenòfoba i a la vegada argument del sionisme per a afavorir ara les seves reivindicacions territorials.

El desafiament de l'islam al món és perceptible i no necessita cap argumentació que ho provi. I el desafiament del judaisme al món resta solapat, malgrat desafiaments múltiples en aspectes sociològics, com a més evident el de Palestina-Israel. Però el principal és posat de manifest per la seva aliança amb el cristianisme renascut a Nord-amèrica, aparentment circumstancial, que és real. Les aliances poden ser igualment amb els demòcrates o amb els republicans. L'enorme poder econòmic dels jueus a escala mundial no està al servei d'una organització centralitzada per a objectius de dominació global, a semblança de l'islam. I molt menys a través de les seves creences. L'acció del judaisme continua sent defensiva, i actualment consisteix en aconseguir la permanència de l'Estat d'Israel. Per a aquesta finalitat, a excepció dels pocs existents antisionistes hebreus, la pràctica totalitat de jueus coincideixen a donar-se suport. I per aquest desafiament, no necessiten crear una Al-Qaida combatent, ni una OPEP monopolista. En tenen prou amb el seu sentiment de col·lectiu que pràcticament ha creat una ètnia, sobreposat al que en el seu temps es va crear en els seus ambients de l'Antic Orient. Els il·lustrats, una gran majoria, mostren clars signes d'incomoditat si indiscretament se'ls planteja la qüestió religiosa. No es defineixen. Però si ho fan per considerar-se col·lectiu (14)

Hi ha dos temors mutus en l'islamisme i el judaisme. Tots dos justificats. I tots dos constitueixen el major desafiament per el món, només nominalment per sentiment religiós, però en realitat a causa de l'acció d'Occident: Europa, per la seva descolonització incontrolada, i Nord-Amèrica, per la facilitat d'infiltració a llur

societat permeable aliena fins a l'11 de setembre a la problemàtica mundial, i sempre obsessionada per el benefici econòmic i el triomf personal. Una societat de la qual surten els governants en tots els aspectes necessitats d'assessors. Sovint jueus o persones al seu servei.

Autèntic desafiament al judaisme és la necessitat d'acceptació de les realitats que neguen les seves creences, que de manera semblant a Spinoza, practiquin una autèntica integració als diversos ambients en els què viuen. Pràcticament igual que innumbrables descendents de conversos, i d'actuals jueus anti sionistes que no han de fer cap esforç per fer simbiosi de religió i praxis vital.

13-El desafiament al cristianisme

Per continguts teològics, ni per ànsia proselitista, no existeix actualment cap desafiament que tingui contingut violent per part de cap església cristiana.

A Europa, les esglésies cristianes no catòliques observen prudentment el procés d'agnosticisme i ateisme, amb una feligresia nombrosa i poc fervorosa. I l'església catòlica ara té l'evidència de la gairebé desaparició de vocacions sacerdotals entre els europeus, i la disminució de creients en tot l'entorn cristià on continua actuant amb els inamovibles dogmes d'impossible acceptació per una part de la seva bigarrada feligresia. El cristianisme en general, a excepció del cristianisme dels països del Tercer Món i particularment a l'Àfrica, s'ha posat a la defensiva, passivament. Com en tot tipus de confrontació, l'actuació exclusivament en defensa és un anunci de derrota. Per a lluitar és necessari tenir poder econòmic, i actualment també raons per a fer-ho. Les esglésies només tenen la primera condició.

L'ecumenisme és la darrera esperança per reunir força per a una pervivència en qualsevol cas de molt reduïdes expectatives. L'únic factor ecumènic que podria donar cos per a una resistència a més llarg termini és l'islamisme, precisament d'aquell que en cap cas es pot esperar aliança per allò que per a aquest col·lectiu representa el cristianisme o qualsevol altra creença, apart la seva pròpia.

(5)

La impossibilitat d'esborrar el pes de la Bíblia i l'antecedent mosaic comú amb el judaisme fins a l'adveniment de Crist, ha situat el cristianisme en totes les seves formes en el compromís de ser útil als humans. L'acció cristiana, en molts aspectes perfectament dirigida a aquest compromís, l'ha salvat de la momificació. En el segle vint-i-un, després de cinc segles de renaixement intel·lectual en consonància amb els antecessors més brillants historiat. Aquells que van iniciar a l'Antic Orient actes veritablement transcendents al marge de la religió; aquells que, mancats de coneixement, van

intentar fer burla de Delfos i van proposar coses diferents als déus mitològics; aquells igualment desconixedors de realitats simples que els que han cursat primera ensenyança avui coneixen; i romans però sobretot bizantins que van intentar ja en el seu temps, tan proper en anys i tan llunyà en idees, fer simbiosi entre creure i saber: de tots en conjunt només en resta el compromís de continuar essent útils a la societat, malgrat que aquesta societat li ha esdevingut estranya perquè tot tipus de creences també esdevenen estranyes a la societat actual.

La selecció de seminaristes, antigament i prolongadament, es feia entre alumnes gens mal aptes. Al contrari. Per part dels mateixos progenitors i també del clergat establert, més aviat es podria assegurar que la selecció es feia entre estudiants que sobresortien de la resta.

Resulta inútil preguntar-se com les esglésies cristianes, riques en mitjans econòmics, culturals i humans no han pogut aprofitar aquesta immensa riquesa i fer-se perdurables. No és el conservadorisme la causa. Es la ignorància de realitats en tots els temps, i fins ara quan s'han situat en un procés semblant a la desaparició del imperis en el segle passat —sense que hi hagi hagut una abdicació de l'imperialisme—, les esglésies es van diluint semblantment, i apareix la inquietud religiosa. Però els Imperis no han sigut mai un cos econòmic i humà. Van ser senzillament un sistema. Les Esglésies, particularment les cristianes, continuen sent un cos físic amb béns intangibles, però també tangibles. I per aquesta causa perduren. Poden les esglésies cristianes evitar el seu responso?

El papa Ratzinger sembla que ho intenta. Però el canvi necessari per renovar l'església catòlica no pot ser obra d'una sola persona ni, sobretot, a través d'augmentar ecumènicament el nombre de creients. Al marge que cada església pretén que l'augment sigui a prop del seu entorn, de manera que el distanciament entre els diferents creients en general augmenta.

L'arbre plantat per Abraham es va ramificar esplendorosament, però la fi de tots els arbres és la mort. La única forma de perdurar és la de replantar els seus rebrots en temps convenient. Els intents de fer rebrotar les tres religions monoteistes han estat múltiples i fracassats. No hi ha hagut "babisme" significatiu. La força inercial en forma de poda brutal ha privat la substitució de l'arbre per un altre arbre. Manca veure si les velles arrels poden llucar encara i en comptes de podar-les es cultiven i mimen en trasplantament per produir una renovació capacitada per fructificar de nou. I amb la poda donar-li nou empelt.

En aquesta situació no n'hi ha prou amb una renovació com la dels nord-americans amb les seves creences renascudes, popularitzades mundialment pel fet de ser l'estendard de cristians renascuts amb cap visible i presidencial. Per a la resta del món el

president renascut en la fe és simplement un ex alcohol·lic, que per haver nascut en casa bona i vinculacions amb una també vella religió, la del wahhabisme, s'ha situat al capdamunt del país que condiciona l'evolució del món. Allò que la situació del cristianisme i del catolicisme en particular necessita, és un replantejament de la seva posició real en el món actual. Els intents de concentrar a Roma tots els dogmes, i per afegitó irreconciliables, no són altra cosa que un intent de vivificar un arbre que ha complert el seu cicle vital.

La precedent divagació arboriforme no pretén ser il·lustrativa en cap aspecte, i encara menys en un aspecte teològic. Només pretén posar de manifest, no respectuosament com s'estila dir en afers religiosos, sinó simplement que en el nivell cultural del món evolucionat d'Occident i Orient, les Esglésies han de trobar la manera de reciclar-se. El món necessita prioritàriament educadors. Però dins del racionalisme. L'Església, o esglésies, que iniciïn l'acceptació de les realitats avui existents, marcarà una ruta que podria ser mil·lenària, com ha estat en la seva etapa fins al present.

No serà l'islam, que mogut per factors extra religiosos, tant o més decisius que la religió, com són entre d'altres, la decisió de tornar territoris de Palestina als sionistes o israelians comuns per la voluntat d'Anglaterra, que en forma poc valenta induïda a defensar els seus interessos polítics i estratègics, que han provocat pobresa als palestins. Més o menys, o gens indemnitzats per una diàspora forçada. Pobresa potenciada per la natalitat incontrolada dels mateixos palestins. A aquests factors directes, s'hi afegeix l'indirecte dels suposats interessos "morals" dels sempre reals i oposats interessos econòmics i religiosos de l'Iran i l'Àrabia Saudita. Anti i pro nord-americans respectivament, que amb seguretat és el factor causant de més desgràcies per els desgraciats palestins. Per tots aquests factors esmentats, l'Islam és desafiador confés. No hi ha la més petita esperança d'un canvi espontàniament produït per a iniciar un moviment de racionalització social. La posició dels palestins àrabs arrenca d'un mal comportament d'Anglaterra, i d'Occident al donar-li suport. Però els errors continuats dels palestins han potenciat els efectes del mal comportament occidental en la seva etapa de descolonització. Occident primer, i ara els EEUU, no han valorat la profunditat i extensió de la fe musulmana als llocs on s'ha assentat. Es de notar l'existència d'analfabetisme que en tots aquests llocs, que arriba a afectar en molt casos més de la meitat de les seves poblacions.

Tampoc serà el judaisme el que iniciï el moviment vers la racionalització, que com tota religió en l'actualitat també està mogut per altres factors extra religiosos, i en certa manera paral·lels als d'altres religions monoteistes, però amb la diferència important que la religió no ocupa en els hebreus, un lloc tan central ni de

forma tan generalitzada com l'ocupa a l'Islam .dins de l'íntim pensar i sentir dels hebreus.

Palestins i israelians dirimeixen un enfrontament originat per qüestions essencialment territorials, amb els vessants d'aquest problema que són terra i aigua principalment. Fins i tot la intervenció de països islàmics està moguda per interessos que pesen més que la religió, malgrat que, com fet habitual en política islamita, la religió sigui l'estendard exhibit per tots els també enfrontats antisionistes.

L'afortunada, —per els israelians—, intervenció nord-americana en el conflicte, i paral·lelament la intervenció afortunada, —per els palestins—, d'Europa, han internacionalitzat un conflicte que deixaria de ser-ho si els Estats Units i Europa algun dia aconseguissin convergència d'interessos, que a grans trets existeix de fons. Els jueus han influït poderosament en la política exterior dels Estats Units, i poc o gens en balanç positiu o negatiu en la política europea. No és que els Estats Units s'hagin judaïtzat. La religió nord-americana pesa en la política. Però en el fons és un “divertiment”, malgrat que aquest divertiment es converteixi en conflictes gairebé caricaturescos dirimits als jutjats. Prova aquesta idea veure que el Vaticà flirteja descaradament amb l'islam i no amb el judaisme. Nord-Amèrica actua en connivència notòria entre jueus eminents i cristians renascuts poc eminents —tenint en compte la seva capacitat econòmica, i el nivell cultural assolit.

(14) Però hi ha altres desafiaments. El més important que existeix per a totes les religions, el d'acomodar-se a un món que va construint una base científica incompatible amb el fons esotèric de totes elles. És poc imaginable que el judaisme, religió silenciosa, aixequi l'estendard de racionalització religiosa. Aquest caràcter està aplicat a la seva vida segle. Però, per silenciosa, la seva religió encara que estranyament es proposés una rectificació, no tindria efectes generalitzats en el món. I aquest és el mateix cas de les religions orientals i les de nou encuny occidental, per no citar les romanents dels països en estat semi salvatge.

Així el desafiament de la racionalització a les esglésies resulta ser únicament desafiament a les esglésies cristianes. No és que el clergat cristià en totes les seves orientacions ignori aquesta realitat. Però la reacció davant aquesta realitat és el que no sap trobar. Encara que és possible que la tingui, però que li manqui el valor necessari per utilitzar-la. No és altra que, sense petició de perdons, ni tan sols declaracions ostentoses, però explícitament, manifesti la decisió de laïcitzar la seva acció en el món, utilitzant tots els mitjans de què disposa per a col·laborar en la immensa labor de culturitzar aquella part del món on la colonització va ometre fer-ho, amb el consentiment, val a dir-ho, de les mateixes esglésies cristianes. Si aquestes esglésies, en particular la catòlica, fan front a aquest desafiament, i definitivament es racionalitza, sí que a més o

menys llarg termini, la resta de religions restarien afectades, per no dir obligades, a seguir el mateix camí de racionalització.

Possiblement només manca valentia a les esglésies cristianes, per a fer possible un reciclatge de les persones i dels objectius a assolir. Però és també possible que una part decisiva del clergat no estigui capacitada per acceptar la renúncia a les creences mai discutides ni en el seminari ni en les activitats desenvolupades després per cada clergue.

L'instint de perviure és general en tot el que existeix. Cada clergue creient també vol perviure en la creença. Les esglésies cristianes tenen mitjans suficients per a auscultar el seu contingut humà. L'envelliment del clergat pot ésser el que impossibiliti un intent de renovació total. La perseverança en la creença és el que priva el reciclatge que faria possible la permanència de les esglésies?

Veiem com les formigues, éssers ínfims, es sacrifiquen individualment i en nombre important segons les circumstàncies, quan es necessari per a fer possible la permanència del formiguer.

En el curs immediat de la vida religiosa, la manca de joventut sempre més predisposada a renovació, es podrà intensificar, i fent més i més difícil un pla per a salvar els enormes valors de tots tipus que les esglésies tenen. Això està en la consciència dels qui lluiten contra corrent intentant inútilment casar creença i racionalitat?

Si fos així, cal dir-los-hi que el sacrifici intel·lectual del clergat envellit, no solament salvaria la permanència de les esglésies. Les redimiria de la resistència fóra de lloc per haver insistit inconvenientment des de molt de temps, en la creença bíblica. Els feligresos creients no serien obstacle per a la renovació eclesial. El seu sacrifici anímic, més de caràcter sentimental que intel·lectual, seria molt més lleu que el dels clergues creients. I els feligresos no creients viurien feliços al donar sosteniment a unes esglésies renovades, i en ordre a l'acceptació del valor del treball científic i tecnològic que és en definitiva el que ara pot reconduir a la humanitat, que des de molt temps ha perdut la guia religiosa creadora de "moral", i que no sap trobar valors que la substitueixin.

14-El desafiament rus i a Rússia

(15) L'Imperi tsarista, el comunista i el desitjat ara per els successius governs posteriors a la desintegració de la URSS, és també desitjat per un considerable nombre dels seus ciutadans. Son els privilegiats que participen de l'herència deixada per l'administració comunista.

El procés creador del sentiment identitari a Rússia, té caràcter de classe que es reflexa en el registre enciclopèdic, i té més influència social que en el paísos que no han intentat suprimir les classes socials seguint el sistema comunista. L'espai territorial, el més gran del món perteneixent a un sol Estat, i la manca de

població per a ocupar-lo, ha minvat la competència i conseqüentment la selecció entre la població russa. Per això els valors socials són diferents de la resta del món. El comunisme no valora la possessió de béns per a establir-los. A Rússia amb l'aristocràcia destruïda —només aparentment puix que la destrucció fou dels aristòcrates, però no l'aristocràcia que simplement va ésser ocupada per els destructors de l'anterior a la revolució—, ha perviscut l'orgull de pertinença a un país destinat a ésser, sinó amo del món, guia de la humanitat.

El sentiment de derrota en la guerra freda amb EEUU, l'ha succeït el renaixement d'aquest orgull al conservar l'aparell militar, i ara potenciat per la possessió d'un stok d'armes nuclears imponent, possible de mantenir-los en pressupost per la riquesa que produeixen els jaciments petrolers.

Els intents per expandir-se a Occident han fracassat sempre. Els imperis europeus primer, i els Estats-nació després, han posseït un força econòmica i militar amb les quals els successius imperis russos no han pogut competir militarment. En conseqüència, i malgrat la relativa afinitat ètnica entre les dues parts, no s'ha produït simbiosi. No hi ha hagut relació, malgrat fos de confrontació, que n'hi ha hagut però de baixa intensitat. En canvi, l'expansió dels russos a Orient han sigut passejades exploratòries i ocupacions gratuïtes.

La divergència establerta entre Europa i l'Imperi dels tsars no la va imposar Europa com a vencedora —tot i que ho va ser—, en els intents d'hegemonia de l'Imperi Rus. Va ser la facilitat d'expansió russa vers a un Orient mínimament poblat en els territoris del Urals enllà. L'emigració vers Occident dels centre asiàtics, constant a tots els punts cardinals, i a la mateixa Rússia abans de constituir-se en Ens polític, va deixar aquell espai pràcticament buit, com una prolongació dels desèrtics territoris siberians i àrtics. Rússia va tenir facilitat extrema per a l'expansió vers al seu espai nord-oriental fins als confins àrtics, que ni en el seu temps ni ara han estat reivindicats per Xina i Japó. L'expansió territorial dels imperis russos vers Orient, no va aportar valors apreciables per els escassos pobladors d'aquelles regions, ni per els expedicionaris russos que sempre han considerat més un càstig que un premi l'apostament en aquells indrets. Fins el descobriment de la riquesa del subsòl no hi ha hagut compensació per aquells esforços d'adaptació a un clima extremadament gèlid. Les tendències imperialistes sempre latents, es pot dir incontenibles per la naturalesa dels governants amb deformació professional causada per el caràcter conformista dels governats, s'atenuen a partir de la revolució bolxevica, que no pretenia donar felicitat als pobladors del seu Orient, sinó a tot el món. Sibèria ha sigut sempre una presó sense reixes. El comunisme no pretenia crear un nou imperi, o engrandir el que va heretar dels

tsars, ja massa extens territorialment i sense aportació de cap valor real per els governants i per la població en general.

Poca influència han encreuat els russos europeus i els russos asiàtics. La desintegració de la URSS ha posat de manifest que l'oposició al domini rus de les poblacions asiàtiques (considerant Àsia a partir del l'espai oriental dels Urals) s'ha donat per motius aparentment socials, però en realitat ètnics. Per creació de caràcters formats per els escassos pobladors autòctons de la regió, amb un important component mongòlic, amb molta similitud al caràcter natural eslau impregnat de components finesos.

(Mai inoportunament, assenyalem ara l'irrefutable exemple de diferenciació racial i ètnica que posa en evidència la perduració dels pobles lapons i esquimals. La morfologia d'aquest pobles amb tota probabilitat originaris dels seus propis territoris subàrtics, ja que els paleoantropòlegs tenen una papereta difícil per justificar el canvi morfològic respecte al color de la pell, els trets oblics dels ulls, la baixa alçada, l'adipositat generalitzada dels lapons i esquimals, si els seus primigenis ascendents eren negres africans. I és el mateix cas dels "fueguins" antàrtics, que son els seus paral·lels del Sud, que el clima gelat els va dotar de súper defensa de greix a l'extrem de viure nus en aquelles baixes temperatures. Senyal inequívoca d'especiació dimanada per efecte climatològic, completament oposat dels negres africans dotats de color resistent per a suportar la radiació solar perpendicular en els seus territoris equato-tropicals. Quan, en quines condicions i per quina recerca van emigrar de l'Àfrica càlida per viure en les condicions climàtiques dels dos polos? Encara que amb menys diferenciació morfològica d'africans i blancs, aquestes preguntes són també aplicables a tots els pobladors de l'hemisferi nord. Però aquest aspecte tangencial, tot i ser essencial per a la discutida idea d'igualar els humans, no és el que centra el nostre interès en la qüestió. Les diferències entre humans comencen o acaben entre races i individus. Entre mig hi ha divisions. Sub races, ètnies. En escala descendent, pobles ben diferenciats amb el signe suprem del llenguatge. I en primer o darrer terme, persones absolutament individualitzades, amb impossibilitat d'igualar-se en tots els aspectes físics i mentals. La divisa de la igualtat de la Revolució francesa està de més. I és inútil argumentar que la igualtat ha de ser en el tractament de les persones o col·lectius. El que és necessari és un tracte diferent als que estan pitjor situats a causa de que durant temps milionaris d'anys uns han viscut en territoris glacials, altres en territoris equato tropicals, i altres en territoris de clima temperat.

Les possibilitats d'evolució no han de ser iguals. S'han d'ajustar a la naturalesa de cada raça i de cada individu. Definitiu: el que és desitjable, i és possible, és l'articulació de convivència entre diferents i en cada esglaó des de l'individual fins al racial. I fomentant l'evolució dels endarrerits. Només així el racisme seria encomiable i l'"isme" estaria en el seu lloc. Les possibilitats de fer feliços els pobladors del tròpic traslladats a Lapònia o la Terra del Foc, si un descobriment mineral els fes necessaris per manca de vocacions de migració dels pobladors de l'hemisferi nord, no són escasses, són nul·les. I el mateix a la inversa, suposant la migració de pobladors dels polos als tròpics.

La conformació ètnica de Rússia, particularment la Rússia d'Occident, és d'una gran semblança a la d'Europa. Als nadius de característiques semblants, si no iguals a la dels primitius europeus, s'hi van barrejar els centre-asiàtics de tribus eslaves dels Urals enllà, amb anterioritat o posterioritat als de tribus germàniques a

Escandinàvia. El seu establiment al nord dels Càrpats i la posterior distribució per els quatre punts cardinals va ser, amb seguretat, posterior a un encreuament bastant intens amb pobladors de l'Àrtic, de manera que les seves semblances físiques i de caràcter amb els finesos arrenquen d'aquesta circumstància. El posterior mestissatge amb els germànics establerts a Escandinàvia i el Bàltic, moderaria els signes mongoloides fins que gairebé desapareixen en els pobles eslaus reubicats vers al sud, i en l'ampli corredor que segueix de nord a sud de Rússia, establert per els *rush* bàltics— centre-asiàtics encreuats amb els natius del nord d'Europa— fundadors d'enclavaments urbans, ciutats, en forma de principats a Kíev i Moscou que van donar origen a l'Imperi Rus.

A l'est dels Urals fins a les planures siberianes i dins de l'Àsia Central, en la seva expansió vers el Pacífic, els russos van trobar, les ètnies dels centre-asiàtics que no van emigrar vers al sud i l'oest fins al Mediterrani i l'Atlàntic. Són els famosos oasis visitats per els xinesos aventurers i on hi va haver els primers contactes entre Occident i Orient. És la regió on apareixen novament els caràcters mongoloides inserits per els provinents de l'Àrtic i desviats del camí d'expansió natural que era el de Xina, que juntament amb els nadius de la mateixa Àsia Central, de físic netament blanc, fins a latituds del sud com el Caixmir, a partir d'on apareixen els mulats —malais— i negres de les zones tropicals i equatorials.

A l'est i nord de la regió dels oasis —altiplans de la Sibèria central i muntanyes i terres àrtiques, fins a l'estret de Bering— en un considerable espai s'ha establert població russa, convertida en majoritària, ja que en les regions limítrofes existeixen enormes espais deshabitats, o amb densitat de població irrisòria. El nombre d'ètnies s'ha reduït al produir-se la independència de deu països, fent que la superfície de la Federació hagi disminuït 4.525.643 km² i la població en 138.000.000 d'habitants.

(15) Rússia, en forma d'imperi tsarista primer, comunista després, ha acabat essent el conglomerat actual de pobles teòricament federats, però en realitat dependents dels russos. Unitàriament, és el país més jove d'Euràsia, malgrat l'envelliment biològic de la població. Les seves fronteres han estat les de major moviment, havent iniciat la seva conformació com a país ja entrat el segon mil·lenni quan es va establir el Principat de Moscou el 1283. Tot i que les incorporacions i segregacions de territori han estat freqüents, la població ha estat dominada per l'ètnia eslava, i és ara quan compta en gran mesura amb una possibilitat de cohesió. Amb els reajust que ha suposat la desaparició de la URSS, els russos de l'espai menys poblat representen minories més o menys dòcils situades a l'est dels Urals i del mar Caspi i a l'extrem sud entre aquest mar i el mar Negre. La densitat de població russa ha estat disminuïda i ha passat a ser de 8,46 habitants per km². Un altre exemple de com la concentració territorial i demogràfica no crea bona convivència. La

descentralització l'afavoreix. I d'altra part, s'ha alliberat d'una població mahometana xifrada en cinquanta milions de persones, i només resten dins de la Federació uns vint milions de seguidors de l'islam. Coincidint aquesta clarificació ètnica amb l'auge dels preus dels productes petrolers; la inexistència d'una església arrelada en la població com a resultat de l'adoctrinament ateu del comunisme; una població força capacitada per assimilar les tecnologies modernes; i també dòcil, tot i que poc dinàmica, les perspectives de futur són ara favorables perquè la Federació sigui real i no fictícia. A més llarg termini, en el canvi inevitable de producció energètica, també Rússia pot programar-se amb major eficiència que els països petrolers on la població no està preparada tecnològicament per a industrialitzar-se. No tota l'herència del comunisme és negativa. Aquest conjunt de circumstàncies permeten que Rússia entri al Primer Món i actuï d'acord amb la seva capacitat, més que per la cultura, per la possessió de l'arsenal atòmic que obliga ésser considerada per totes les potències mundials.

La problemàtica per demografia és la mateixa que a Europa, tot i que més profunda. D'altra part, l'ambient resultant de la seva curta però accidentada història, resulta ser poc apropiat perquè tingui atractiu per els emigrants del Tercer Món. Això és un gran avantatge en relació al sistema migratori permès a Occident i explotat fins al límit per els immigrants del Tercer Món.

Els països de la Federació articulats naturalment, amb acceptació de les diferències que arrenquen de realitats estructurals sociobiològiques, el que és raonable i convenient és que en principi utilitzi la seva territorialitat i llur riquesa mineral, i opti per ser un element associat per a un programa d'autèntica unió mundial.

La distribució administrativa i de governació de Rússia pot facilitar l'associació de Pobles que alhora funcioni dirigida federalment. No han d'inventar res. Les seves Repúbliques i Regions autònomes, els seus *oblast* i *okrug* autònoms només necessiten realment ser autònoms. Al no governar ara un Partit únic que va ser el govern de la URSS, s'obren noves possibilitats. Acceptant que el règim comunista ha pogut ser convenient per a facilitar a la població el pas d'una autocràcia regnant a una altra de col·lectiva tot i que igualment autocràtica; i que per la manca del profund mestissatge europeu, l'esperada compatibilitat de les ètnies i pobles soviètics no es va produir també a causa del fracàs de la desafortunada idea marxista de produir igualació humana, ara sense renunciar a la seva territorialitat, principal bé heretat de l'imperi tsarista, la independència de les repúbliques, o altres divisions, podria convertir-se en realitat. Es donen condicions perquè això sigui possible. Però abunden els signes contraris a aquesta perspectiva. El caràcter rus està impregnat de conformisme, heretat dels seus antecessors wendes. Camperols satisfets de la seva posició, sense

ànim de domini i tendència a admetre dominacions alienes durant generacions, combinant amb la tendència oposada dels seus polítics professionals de marcat caràcter autoritari, des de l'autèntic providencialisme tsarista fins al dissimulat de la camaraderia comunista. S'atribueix aquest caràcter conformista al mestissatge dels eslaus amb els mongòlids del nord. Un mestissatge més profund tenen els lapons amb els finesos. Finlàndia també ha estat exemple de resistència passiva davant els seus veïns. El diferent resultat d'aquesta característica comuna s'hauria de trobar en la raó tantes vegades repetida que les comunitats d'àmbit reduït són més compatibles, de caràcter pacífic lliure d'hegemonisme, i de més fàcil governació. Convertir-se en laborioses és més que possible fàcil especialment es quan el medi ambient obliga, que a Finlàndia és el clima fred en tota la seva extensió territorial. El règim comunista no crea caràcter competitiu, al contrari fomenta el conformisme, fet comprovat a l'Alemanya de l'Est en el seu període de satel·lització russa. La dimensió territorial i de població de l'antiga Rússia i de l'extingida URSS van fomentar l'expansionisme que una vegada iniciat ja només les derrotes l'eliminen. Manca veure si després d'extingits l'tsarisme i el comunisme, la combinació del conformisme de la població i l'autoritarisme dels governants donen lloc a un nou règim totalitari que podria inclinar-se a Orient, o un de liberal amb inclinació a Occident. O la creació d'un de propi i modern que facilités una actuació bipolar favorable a totes les parts.

L'abandó de la litúrgia tan estimada per els eslaus, oposada a la teogonia grega i romana que va obrir l'especulació teològica fins arribar a Bizanci i d'aquí al racionalisme cultural del coneixement; la superació del culte al passat oriental; l'allunyament del conreu de la grandesa espiritual alemanya; la rectificació de l'anti gal·licisme il·lustrat i racional primer, i ara l'anti americanisme, tot això seria un bon senyal de l'acceptació per part de la intel·lectualitat russa per a associar-se, i millor fondre's a Occident. I que al diluir aquella espiritualitat germànica, cada dia més buida per l'adquisició del coneixement del complex pensar i sentir —l'ànima tan pensada per totes les religions i el comunisme, una cosa paral·lela a la religió—, permetés establir realitats i destruir les creences, és un altre signe de tendència a observar. Però és penós veure que la descreença comunista sempre relativa, i resultant del paral·lisme cert entre Crist i Marx, ara s'orienta per oportunisme al conreu de la religiositat sempre latent en el camperol rus, típic camperol feliç d'eslau resistent. Això, en el moment en què els creients de totes les religions, a excepció dels de l'islam, van desapareixent. La intel·lectualitat russa s'ha format amb influència europea, i dins d'Europa, essencialment d'arrel alemanya. La intel·lectualitat alemanya ha diferit de la llatina i de les germàniques d'Escandinàvia i d'Anglaterra. Ha acabat acceptant el racionalisme, particularment en el canvi que s'ha produït a partir de la derrota del nazisme, però

mantenint l'arrelament de les idees dels seus filòsofs de fons èpic que la superació del nacionalsocialisme no ha esborrat totalment i que en els temps de formació de la intel·lectualitat russa estava en el seu apogeu. El moviment nacional socialista va ser possible per aquesta base filosòfica, que no està renyida amb la ciència, encara que molt arrelada en les idees de superioritat de la vida heroica i en certa manera amb semblança en la creença de l'ànima molt mal concebuda per la filosofia aristotèlica, adoptada per els bizantins cristians i els catòlics romans.

Més que els oposats interessos de Rússia i Europa, que no són molts i poden convertir-se en complementaris, és l'oposició de les seves "ànimes" la que pot esguerrar la simbiosi desitjable que pogués prolongar-se a Orient. No hi ha excés de racionalisme a Europa, i hi ha un substrat de creença difusa a Rússia que va substituir només aparentment la creença religiosa, tènue i afí a les creences orientals plenes de litúrgia i gairebé buides de teologia. Això fa més fàcil un canvi de directriu russa en l'orientació de les creences, sense ni tan sols retractacions per part de l'híbrid sorgit del marxisme i el cristianisme. En definitiva, el futur de Rússia està més condicionat per la seva ànima aristotèlica-cristiana-marxista que per valors que orienten les voluntats d'Occident i en certa manera també d'Orient.

S'ha d'esperar que això influeixi per aconseguir la convergència de Rússia amb Occident, al qual en essència pertany, per un canvi de l'essència de la seva ànima? Possiblement no.

No solament per els processos electorals les masses d'electors influeixen en els seus governs. Encara que la primera necessitat sigui atendre la de ser elegits, a continuació tots senten la necessitat de ser populars, estimats, respectats. El nou populisme amb arrels de l'Imperi Romà mostra puixança, no només en països del Segon Món, en especial a Sud-amèrica. També en el seu bressol, Europa, la tendència de tots els aspirants a governar són víctimes d'aquest desig. No tant per narcisisme buit, sinó perquè és el signe de la seva continuïtat en llurs expectatives dins de la governació. L'experiència comunista hauria de buidar el sentit esotèric que la seva població rural ha cultivat, i entrar decididament en una occidentalització més enllà de la tecnologia i la ciència, que no representen tot el que és essencial en l'actual encreuament del traspàs del nacionalisme a la mundialització de la convivència. L'acceptació de les diferències —que el comunisme va intentar aconseguir per una igualació de les persones, en lloc d'articular un sistema per conviure en les diferències—, no només acceptant-les, sinó fins i tot cultivant-les, seria propi d'aquells que han servit de banc de proves d'una idea només aparentment racional, l'igualitarisme. Abandonant l'ànima platònica, i reconeixent la natural: el complex pensar-sentir.

Un desafiament per els russos, no és tornar a intents d'igualació com els que ja han viscut. Ni tampoc sobre valorar els

signes morfològics i característics mongòlids dels pobladors de determinats espais de la seva geografia. Els finesos, finlandesos i estonians, que amb més freqüència presenta aquesta aparença encara que molt atenuada, ens mostren que sense perdre la seva identitat, són avançats en evolució. Finlàndia, per els seus posicionaments en els nombrosos índexs valoratius culturals i econòmics a escala mundial. I Estònia, en la mateixa escala entre els països alliberats del comunisme. Com Eslovènia. Rússia, per la seva dimensió territorial i de recursos energètics, no necessita fer mimetisme per a ésser considerada plenament pertanyent al Primer Món, a cavall de les dues civilitzacions existents d'Occident i Orient.

La seva indefinició calculada, mal calculada amb freqüència, pot ser factor de desafiament per a Occident, i amb menys possibilitats, també per a Orient. Però Rússia en la seva part europea, part decisiva, pertany a Europa. Les dificultats que oposi a Europa al final seran sofertes per la mateixa Rússia quan gairebé inevitablement sigui part d'una d'aquestes dues civilitzacions, o nexa entre elles.

(16)

La democràcia, governament del poble per part del poble, no és un sistema. És un estat de cultura, un nivell de civilitat. El comunisme ha retardat el procés cultural de Rússia. Occident tampoc el posseeix, però la diferència rau en el fet que porta un segle d'avantatge a Rússia en aquest propòsit, i encara que per camí errat, continua lluitant per abastar-lo en major mesura.

El camí emprès per Rússia no és el que pugui portar la democràcia. Ni a un procés d'acostament cultural sociopolític a Occident i a Orient. Hi ha senyals d'això. Entre d'altres, la revitalització de la religiositat ben vista per la governació; el seu flirteig amb el Vaticà; els seus intents de recuperació de força militar coercitiva contra Occident; la reimplantació de l'acció secreta del poder, espècie de terror encobert; la desconfiança en el valor individual; la temptació d'utilitzar a fons la nostàlgia comunista d'una part important de la població; l'acció contra els mitjans d'informació no addictes a la governació i als seus executius, i, en definitiva, el retorn a sistemes totalitaris emmascarats per manifestacions de "democràcia", frases fetes al seu entorn ja utilitzades per els governants soviètics. Tot això i més, fa versemblant si no un retorn al passat, sí un estancament social, polític, econòmic i cultural que inhabiliti Rússia com a factor d'evolució, vers la compatibilitat de relació entre tots els Pobles-nació del món.

Això podria no ser un problema per als pobles eslaus i alhora una demostració que la seva història és la del conformisme —en certa manera confirmada per l'actitud només defensiva davant el feixisme europeu. La història dels eslaus que recorda des dels seus primigenis moviments a Occident, quan encara eren nomenats wendes, i durant

l'assentament dels germànics, la resta de pobles aris com són ells mateixos, van creure sempre fàcil o almenys possible dominar-los a la seva conveniència. La seva expansió a Orient, on la característica de la població és real i comprovadament passiva, i la seva permanència gràcies sempre a una actitud resistent —amb Napoleó, i amb Hitler en el darrer episodi bèl·lic— farien pensar que Rússia, amb totes les seves enormes possibilitats, no ha de comptar per a promoure la compatibilitat dels humans a nivell mundial. Que l'únic que es pot esperar i intentar és la seva neutralitat. Per a Occident, i també per a Orient, sí es un problema que l'actitud russa vagi a remolc i no sigui tracció. Després del fracàs comunista, no s'ha de témer una reacció violenta contra l'evolució vers la democràcia real per part de Rússia. Encara que retornés a un règim de caràcter comunista o socialista extrem, transcorreguts poc temps la població no admetria un retorn a l'estalinisme. Però el que han de procurar Occident i Orient és sumar el seu suport a una globalització total per a la qual hi ha símptomes que totes dues parts estan interessades. La decisió l'ha de prendre Rússia, però Occident pot influir perquè sigui d'un o altre signe.

15-El desafiament d'Orient i a Orient

(17)

El Perill Groc està fent eclosió. La Xina, l'Índia i el Japó, cadascun dels tres països independentment, han gaudit de mig segle de pau. Amb l'exterior, pau veritable. A l'interior, Xina i Japó, amb una revolució per superar les oposades ideologies importades d'Occident, comunisme i feixisme, i dedicar tota el seva capacitat econòmica i cultural a la construcció d'un sistema, que no és un nou ordre, sinó un *meme* de l'ordre occidental. A l'Índia, amb més motiu la seva alineació a aquest ordre, superada l'etapa dels no alineats. I precisament quan aquest ordre occidental dona senyals de minva de la seva capacitat evolutiva. El *meme* indi segurament inevitable a causa del llarg procés colonial anglès. I a Xina i Japó per ser desitjat, i per ser països mimètics de vocació, caràcter que va declinant a mesura que van aconseguint nivell econòmic i cultural suficient per fer que es reconeixin els seus valors.

És impossible calibrar l'antic i ressuscitat perill groc o, més pròpiament, desafiament afegit als molts que suporta Occident. Aquesta circumstància és el que obliga a un contacte directe i beneficiós com mai havia existit entre Occident i Orient. Desafiaments de caràcter mundial i paral·lels per a tots els països del món, ja que els països descolonitzats i ara suposadament desafiadors tenen també un doble desafiament. Primer el d'avançar en la prossecució d'un ordre d'evolució liberal econòmic i polític. Desenvolupat de forma desigual a Xina, a l'Índia i al Japó. I segon, participar en el canvi de sistema obligat en tots els països per fer

possible una convivència pacífica i fructífera en el món globalitzat de futur immediat, i ja en bona part establert.

La problemàtica oriental té certa semblança amb l'europea, augmentada la complexitat per la dimensió territorial i demogràfica dels tres països orientals esmentats, que poden tenir paral·lelisme amb els tres europeus d'Alemanya, Anglaterra i França. És la d'adequar el liberalisme polític a una diversitat ètnica molt accentuada a Europa, notable a la Xina, atenuada al Japó, i superior a tots a l'Índia. L'estat evolutiu cultural i econòmic és també heterogeni, amb diferència molt gran en economia entre Xina i el Japó, i també amb els emergents Corea del Sud i Taiwan.

Malgrat aquestes circumstàncies, considerem Orient en bloc, amb l'addició de l'Índia, perquè l'evolució cultural que s'ha realitzat en l'entorn de Xina i Japó, —i la de l'Índia connectada a Occident per la seva etapa de colonització anglesa—, ha donat un resultat conseqüent a aquestes influències. En l'actualitat les seves posicions en el mapa mundial predeterminen un bloc que amb les seves prolongacions del sud-est asiàtic —un afegit d'heterogeneïtat—, pot ésser que per la seva trajectòria dins del procés de globalització que els és favorable, en lloc d'un bloc oriental, s'en formin dos, o més encara.

Com que ens mou l'interès de suggerir accions que permetin superar la morositat evolutiva en el món actual —i, en segons quins aspectes, només immobilitat aparent—, Orient és factor important en el vessant econòmic el Japó, i en el demogràfic, Xina i l'Índia. Resulta, doncs, obligat establir hipòtesis sobre allò que realment poden aportar els pobladors d'aquesta regió euro-asiàtica al moviment que globalitza les relacions humanes, tenint en compte que el possible procés de globalització haurà de tenir un desenvolupament que passi a través d'un llarg període en què la Xina, si continua progressant al ritme del darrer mig segle, pot saltar del Segon Món al Primer Món. En aquest aspecte, una situació semblant és la de l'Índia, en què també s'aniran produint salts des del Tercer Món al Segon Món, i d'aquest al Primer, i que les dues més grans agrupacions humanes, siguin agents positius importants en el procés de normalització de la convivència mundial.

Amèrica del Sud, una vegada superi el xarampió de l'anti nortamericanisme —que depèn essencialment del desenvolupament polític dels EEUU—, entrarà a una problemàtica paral·lela a la que viu Europa en relació amb el continent africà. Canal de Panamà en lloc de l'Estret de Gibraltar. Però amb problemàtica molt més lleugera a Amèrica, per causa de l'estat incomparablement més evolucionat dels pobladors d'Amèrica del Sud en relació als africans.

Ambdues regions del Sud representen per les dues respectives del Nord, un veïnat incòmode. I ho seran mentre no s'encarrili una política dirigida a un sistema que permeti afrontar els desafiaments,

amb intervenció de tots aquests blocs donant suport per a combatre la pobresa i la incultura per l'acció del Primer Món.

Els EEUU tenen el deure de traslladar el seu sistema federal al semi continent del sud que pot resultar altament positiu i convertir-lo en un interlocutor o associat, quan el populisme declini. Seria una greu problemàtica per als Estats Units i per el Món l'avanç d'aquest moviment. L'experiència nord-americana de conviure amb moltes ètnies i races pot ser de gran valor perquè una vegada obert un procés d'unió sudamericana, aquest sigui realitzat més ràpidament. La seva acció a Sud-amèrica és molt més fàcil que la d'Europa a Àfrica, que excloent-ne el nord àrab integrat al bloc islamita fracturat internament, és la regió de la Terra amb la qual només s'ha de comptar per arribar a un possible acord econòmic i cultural. Amb l'objectiu de captar la col·laboració dels tres móns establerts a la Sinòpsis, que doni seguretat que la immensa massa inculta africana no es converteixi en la reserva de rebels terroristes. En aquest plantejament mundial només intervé Occident.

La civilització d'Orient en un futur immediat incorporant o associant el Sud-est Asiàtic, i l'Índia —resultat de l'antiga civilització de l'Indus i colonització anglesa— podria ésser acció paral·lela a la d'Occident incorporant tot el Primer i el Segon Món, i encarant conjuntament una civilització global guiada política i intencionadament. Ara superant els processos civilitzadors desenvolupats espontàniament i sense cap intenció, paral·lelament a les civilitzacions avortades, les ameríndies, les africanes i de les illes del Pacífic, convertides només en exemples eloqüents de la selectivitat d'arrel darwiniana aplicada a col·lectius humans tots formats per selectivitat.

Es difícil per no dir impossible, culminar el procés de convivència mundial sense que Occident i Orient participin activament en un projecte per aconseguir-la. Lògicament això només és possible si abans les dues parts aconseguixen unió interna: Europa-Estats Units a Occident. I a Orient, amb l'antuència del sub continent indi, formant cada part un bloc —o blocs— segons les coordenades que estem suggerint. Possible en tots dos espais, perquè el substrat sociobiològic de compatibilitat existeix des de que existeix l'espècie. El moviment globalitzador és ara el desencadenant del procés per a superar els aïllaments que han durat —i duren encara—, a causa de la manca de convivència i desconeixement mutu mentre la intercomunicació mundial no ha sigut possible. Les dues civilitzacions euro-asiàtiques, són el resultat d'un colossal sincretisme amb les civilitzacions antecessores —ben conegudes les que han derivat a la d'Occident. I més directa i menys elaborada l'oriental, iniciada a les conquestes dels rius Groc i Blau a Xina, que si no són ja compatibles, i no existir voluntat sino-japonesa per a

assolir-la, Orient hauria de dissenyar-se en base de més d'un bloc. Possiblement tres, Xina, Índia i Japó, amb la resta de països adherits a un d'aquests tres, seguint coordenades econòmiques i demogràfiques que estem suggerint.

Els mediterranis van considerar bàrbars els centreeuropeus. Xina també a tots els estrangers, però discriminant pejorativament els nòmades de les estepes del Nord —els seus avantpassats de mestissatge ètnic—, sentint-se segurs per assimilar els del Sud —sense aconseguir-ho— i sentint una unívoca inclinació favorable per els de l'Oest, primer Rússia, ara Occident.

El procés de mundialització econòmica ha accelerat en la segona meitat del segle vint la relació entre Orient i Occident, i en aquest final d'etapa, ha sorprès que el resultat de les dues civilitzacions que s'han desenvolupat pràcticament ignorant-se, sigui prou equitatiu. I ha sorprès més encara el descobriment que a Orient hi va haver molts aspectes en la seva civilització en els quals van portar temps a temps la davantera a Europa. Però ni els europeus i altres occidentals, i menys encara els orientals, tenen en compte que a la sortida del mesolític, a Orient on no hi va haver repercussió de les glaciacions del quaternari, la seva evolució va ser continuada, no pacíficament, però sense les dramàtiques circumstàncies suportades per els europeus motivades per el meteor glacial.

És decisiu el fet que Europa sigui el resultat d'una concatenació de civilitzacions superades, iniciada en les del Nil i la Mesopotàmica també nomenada Dels Dos Rius. La línia conductora a través de Grècia, només a partir del Renaixement, va connectar amb la de l'Europa continental, iniciant-se el procés cultural de la civilització d'Occident. Les comparacions cronològiques dels nivells culturals de les dues úniques civilitzacions actuals que han resultat ser Occident i Orient s'han de fer, per tant, considerant com un únic procés civilitzador el d'Occident. Així és com el procés iniciat a l'Antic Orient, continuat fins a Europa i sumant a aquest bloc de països Amèrica i les regions del nord-oest rus, s'ha arribat a la Civilització Occidental.

Al contrari Xina, amb el seu avançat Renaixement, va intervenir en el desenvolupament cultural de països continentals. Corea, Vietnam i el Tibet, i molt superficialment la insular del Japó. Tardanament també en altres espais del Sud-est Asiàtic, de manera més intensa al desenvolupar els seus mitjans de transport marítim, però que, tot i ser tènue i tardana aquesta influència, ha comportat que a la regió estiguin ubicats al voltant de dotze milions de xinesos i un immens nombre de malais descendents de xinesos i autòctons de cada país.

Si en comptes de comparar Xina i Europa en els seus desenvolupaments culturals, la comparació es fa entre Orient i Occident, el que es posa de manifest és la similitud de les dues

civilitzacions arribats al present, paral·leles i amb ignorància mútua gairebé total en els seus respectius desenvolupaments.

La morfologia i caràcter dels actuals europeus, amb poca garantia per manca d'informació paleoantropològica, però amb signes suficients per a deduccions lògiques, està en el terreny de les hipòtesis versemblants, i que són considerades en l'apartat "El desafiament a Occident". La formació dels malais deriva de la influència xinesa. És a dir, que Europa és el resultat de mestissatges múltiples entre els seus pobladors autòctons i immigrants centre asiàtics. Paral·lelament, com els malais són el resultat d'autòctons de cada regió d'Àsia i les illes del Pacífic entrecreuats amb els immigrants mongòlids del nord, xinesos quasi exclusivament.

Les morfologies xinesa i japonesa no tenen signes que facin suposar que són resultat d'encreuaments amb centre asiàtics. Són clars, en canvi, els signes que indiquen encreuaments amb els pobladors àrtics, subàrtics i de Mongòlia. El clima àrtic nord-oriental, sense glaciacions però amb temperatures baixes en totes les estacions, ha creat una morfologia i caràcter típic, traslladat per mestissatge als pobladors de territoris situats en espais de latituds semblants als europeus. Xina quasi en la seva totalitat. La diferenciació morfològica entre occidentals i orientals arrenca doncs dels mestissatges que han practicat al llarg del seu desenvolupament. Sense gaires possibilitats d'afinar factors decisius com la desintegració de la Pangea i formació de continents, encara en l'Era secundària ara fa cent cinquanta milions d'anys, quan els humans podien tenir ja antecessors segurament d'impossible classificació ara, i possiblement també en el futur.

Abans de produir-se la sinització de l'ampli espai oriental hi va haver una mongolització de la població autòctona, amb els emigrants de l'Àrtic. La conflictiva relació sinomongòlica resta reflectida en la culminació de l'Imperi Yuan mongol de Genguis Khan, durant el segle XIII i meitat del segle XIV. Els plegaments de les grans carenades, particularment la de l'Himàlaia, han d'haver provocat dramàtiques conseqüències per la fauna i flora planetària, i naturalment dels éssers que ens han precedit en la formació de la nostra espècie. La lingüística dona possibilitat de rastrejar-la, però limita molt el període a estudiar en quant a antiguitat de les possibles informacions geològiques.

(18) Les llengües d'Orient tenen les seves bases primitives en les aglutinants uralaltaiques, entre les quals hi ha el japonès i el coreà (i significativament el finès, mostrant el parentesc llunyà dels finesos amb els àrtics, recolzat per determinats trets fisionòmics conservats tènueament en els finlandesos, i quasi inexistents en els estonians i magiars a conseqüència del seu superior mestissatge). I d'altra part, les llengües monosil·làbiques, entre les quals hi ha les mongols meridionals, el xinès del nord, el tibetobirmà i el thai.

Signes que confirmen el mestissatge sino-artic-malai. I l'extensió d'aquest caràcter i morfologia fins als països del sud, per l'expansió de Xina vers aquesta regió, incloent-hi la dràvida a l'Índia amb aproximadament cent milions de pobladors. Aquests, poc sinitzats morfològicament, ja que són el tipus negroide més accentuat de l'Índia i segurament els seus autòctons més ben conservats, per el gairebé nul mestissatge amb els centre asiàtics bramànics creadors de la Civilització de l'Indus.

(33) D'aquest apropament al procés constitutiu racial groc, després de l'establert amb majors fonaments el de la raça blanca, i per fi el clar origen de la raça negra, resten establertes les causes i l'origen de les tres races humanes. Són considerades altres amb molta diversitat, però que en realitat són ètnies que diferencien més o menys profundament als pertanyents a cadascuna d'aquestes tres races. En qualsevol cas, la hipòtesi proposada, d'entrada posa de manifest la lògica de formació de races per causes naturals. Essencialment climàtiques. Euràsia va gaudir de clima benigne abans de totes les glaciacions. Aquesta dada està confirmada paleontològicament. El fet que hagin sorgit fòssils antropoides de només tretze milions d'anys no orienta en absolut respecte al procés de creació de la nostra espècie. L'evolució morfològica dels saures, —des de uns pocs centímetres a molts metres comprovadament—, assenyalava inequívocament que la Terra no té ni ha tingut capacitat per crear instantàniament espècimens evolucionats físicament. El procés evolutiu dels antropoides de tretze milions d'anys a Europa, d'estatura baixa, entra en la mateixa lògica. El que està en hipòtesi absoluta és el procés entre l'estat en què es trobaven en aquella ja llarga antiguitat i la de l'inici de la seva especiació, que no hi ha res que impedeixi pensar que poguésser ser en les primeres etapes del Terciari, o durant el Secundari, uns dos-cents milions d'anys. La vegetació apareix a la Terra en època tan llunyana com en el període Silurià de l'era Primària, uns quatre-cents milions d'anys.

Amb aquesta perspectiva de passat, es fa molt difícil acceptar que poden ser originaris de l'Àfrica els orientals habitants de l'Àrtic i els seus parents més al sud, mongols i xinesos. I no només a Euràsia, sinó també a Amèrica, on els trets mongoloides apareixen a les ètnies ameríndies. La suposada base racial ameríndia per immigració malaia pot desvirtuar aquesta teoria. Però és de major lògica imaginar el trasllat del caràcter mongoloide per emigració esquimal al sud del continent, ja que el refredament climàtic va ser més intens que a Europa perquè les glaciacions van arribar a espais més meridionals a Amèrica. I cal tenir en compte que els patagons i els "fueguins" no tenen morfologia mongoloide. Els patagons, vigorosos per la seva nutrició carnívora, i tan propers territorialment però separats i diferenciats dels "fueguins", d'alimentació piscícola, greixosos fins al punt de viure nus en el seu clima glacial i amb escàs desenvolupament físic. Tot això com a indicatiu que l'origen de

l'espècie va ésser en tots els àmbits terrestres, possiblement en la Pangea, i no només a l'Àfrica.

D'altra part les suposades dates de trasllat dels africans a l'Àrtic, és inimaginable que pogués ser quan els humans estaven en fase poc més que embrionària, en tot cas de primitivisme absolut, abans que es disgregués la Pangea i s'estructurés continentalment la Terra. I gairebé igual d'inimaginable és que ho fessin quan el clima havia assenyalat genèticament i inesborrablement el color negre dels africans subsaharians. I amb objecte contrari, en aquest cas, al que ha estat constant de totes les migracions: perseguir climes benignes i darrerament també ambients humans benignes.

De la constatació que els humans s'han diferenciat per causes climàtiques, es desprèn que la naturalesa és la causa única d'aquesta diferenciació. Així paleontològicament resten eliminades les rectificacions antropològiques constants dins de la teoria de creació d'humans exclusivament a Àfrica.

La paraula *raça* es converteix en la designació de la diferenciació humana per causes naturals i inevitables. Així vist, el gran beneficiari d'aquesta clarificació no seria la paleoantropologia, sinó que en seria la sociologia. I la paraula *racisme* designaria el que en realitat el seu "isme" assenyala, més que acceptació, estima del que és diferent. Tot.

Establir la perspectiva del passat d'Orient, és per demostrar la unitat indissoluble de l'espècie. I és la prova bàsica que la seva conscienciació representa el valor més alt aconseguit per la vida en el planeta Terra. El desenvolupament d'aquesta conscienciació efectuat paral·lelament i independentment en les dues regions eurasiàtiques, Occident i Orient, amb resultats compatibles, i al llarg de centenars de milions d'anys, posa en evidència que els col·lectius, i la humanitat considerada com el definitiu, tenen un origen comú com ho és el seu genoma. I que l'ambient i la voluntat nascuda de la seva conscienciació produeix el paral·lel al fenotip individual i dels col·lectius. Això comporta que la filosofia especulativa es converteixi en sociobiologia i, conseqüentment, que tota recerca del nostre origen i les seves causes estan en el camp de la recerca científica. No és tema per a la metafísica. Ho pot ésser especular si existeixen altres conscienciacions a l'Univers.

Els posicionaments oposats dins d'Occident, Europa-Amèrica; els també oposats entre creients i no creient; i entre rics cultes i pobres incultes, s'han de considerar. I també el procés de conscienciació general, que no és altra cosa que entrar en coneixement de realitats estructurals de la nostra naturalesa. La manera de desenvolupar aquest procés pot continuar morosament dins de la improvisació davant els problemes que la dinàmica mundial provoca. O més convenientment, partint de realitats establertes i a establir, com per exemple la dels nostres orígens i el

desenvolupament de l'especiació, per formular projectes concrets per a terminis concrets de futur. Si no el primer i principal, un d'essencial és el de reconèixer-nos Occidentals i Orientals, amb tots els apèndixs que hem anat assenyalant com col·lectius de caràcter decisiu a través del reconeixement de valors semblants i capacitat similar per a canviar el sistema sociolític, que en cap d'aquests dos espais s'ha situat en una posició en consonància amb el nivell mitjà dels seus pobladors actuals. Els polítics, clergues i jurídic són els que han de fer-ho possible.

La història d'Occident, excessiva, dona una idea de creativitat superlativa. I al contrari, la història oriental, malgrat haver obtingut semblant resultat positiu, per la reiterativa constant de l'anècdota, sembla confirmar la idea oposada, que als seus actors els manca creativitat. Que només són mimètics. És necessari preguntar-se des de quan "només" són mimètics. Fora ja de les hipòtesis més enllà del mesolític, i potser com hem anat suggerint fins a l'Era terciària, una simple comparació del període neolític historiat en els dos espais euroasiàtics, indiquen amb suficient claredat la compatibilitat de nivell cultural d'aquests, ara en el segle vint-i-un. També indiquen que per activitat realitzada segons les circumstàncies locals i de desenvolupament cultural d'acord amb els caràcters racials adquirits, difereixen poc aquests processos i el seu resultat. Orient i Occident són compatibles, i possiblement ho han sigut sempre.

A Europa hi ha hagut i hi ha orientalistes que, sorpresos per la cadència lenta però persistent de l'evolució xinesa, posen especial èmfasi a assenyalar els avenços aconseguits per Orient en temps anteriors en referència a Europa. L'eurocentrisme també habitual dels europeus —no més accentuat que el centrisme oriental que declaradament i amb idea molt participada creença que el món, té el seu origen allí—, no valora com caldria les circumstàncies de la formació d'Europa en el neolític, després del turbulent mesolític, havent sortit tot just de la fase de les glaciacions. Europa preval com a referent. I es prescindeix de la regió intermitja de l'Antic Orient. I així esdevé una paradoxa: que els europeus tan bàrbars quan els orientals conreaven l'agricultura vuit mil·lennis abans de Crist, s'hagin erigit juntament amb els nord-americans, com els més rics i cultes del món, fet que desmereixeria el procés evolutiu d'Orient. I s'infravalora el factor mestissatge europeu, amb els centre asiàtics.

(19) Si en comptes de comparar el procés evolutiu d'Europa amb el d'Orient es comparen els d'Orient i Occident, i aquest darrer comprenent la civilització iniciada a la Mesopotàmia —Antic Orient—, que contràriament a l'espai sinojaponès, va ser dinamitzat per la immigració de centre asiàtics, no mongolitzats. Continuant el mateix procés a Grècia, amb circumstàncies semblants. I recalant a Roma, en un procés gegantí de sincretisme i evolució, fins incorporar Europa. Vist així, comprovem que l'explotació agrícola a

Mesopotàmia es va iniciar al mateix temps que a Xina, i fins i tot una mica abans, al voltant de vuit mil·lennis i mig abans de Crist. I aquesta semblança es dona en gairebé tots els avenços tecnològics i culturals esdevinguts a Euràsia, bressol mundial de la civilització.

L'equitat resultant de les evolucions d'Orient i Occident es posa de manifest quan el Japó, en l'espai de menys d'un segle —i en molts aspectes en menys de mig segle— es situa en posició realment equiparable als més destacats països occidentals. Especular a prop del temps que Xina pot realitzar un salt qualitatiu com el de Japó porta a nombroses consideracions sociològiques.

El mal del centralisme a Orient ha sigut una de les causes dels seus morosos però continuats i respectius desenvolupaments de Xina i Japó. Tots dos amb una història prenyada de guerres, revolucions i canvis dràstics d'orientació civilitzadora a través del que allà ha estat el sosteniment de l'evolució: les dinasties. Particularment a Xina, on per la seva extensió territorial, les dinasties, creant i destruint castes militars, intel·lectuals, administratives i pseudo religioses, en molts períodes, llargs períodes, van conviure dues i més dinasties. No només per la llunyania de les dues conques dels rius Groc i Blau, polos d'evolució principals del país, sinó en províncies veïnes limítrofes entre si, particularment al nord. Manxús i mongols han intervingut activament i decisivament en el procés constitutiu del país com a unitat política. Fins i tot en l'actualitat hi ha intents separatistes en regions com el Xinjiang, única regió xinesa amb antecessors "aris", veïns occidentals ignorats mil·lenàriament.

La prehistòria japonesa és encara més complexa que la xinesa. Els pobladors, si no d'idèntic origen, difereixen poc. Al Japó abunden més els trets fisionòmics amb plec oblic del ulls més atenuat, amb llunyana semblança amb els finlandesos. Són més corpulents. I hi ha senyals de mestissatge considerat malai, que podria ser sino-japonès realitzat en períodes primitius. Això aclariria l'inexplicable mestissatge malai-japonès. Però no hi ha dubte que damunt uns autòctons semblants als xinesos, han tingut factor de mongolització, sigui a través d'immigrats àrtics, o través de xinesos. El llenguatge de diferents famílies — les del xinesos i japonesos—, faria suposar que en ambdues regions han predominat les llengües pròpies originàries de cada país, i que el mestissatge amb els mongòlics va suposar l'extinció de les llengües dels immigrants àrtics en els territoris d'acollida. D'ésser així, la diferencia s'explicaria per la insularitat del Japó. La diferenciació per pertinença de les seves llengües a famílies idiomàtiques diferents, assenyalaria l'antiguitat de la creació de llenguatges, no solament a Orient, sinó al món en general.

Les exploracions a la regió àrtica pràcticament han estat innòcues respecte a troballes de jaciments paleoantropològics. Els descendents dels autòctons àrtics, esquimals i lapons, per el seu

insignificant nombre, no han estat objecte d'un estudi especial profund. La idea més lògica és que aquestes ètnies molt afins, que han quedat reduïdes a menys de cent mil individus arraconats en els seus espais originaris, no han prosperat en nombre i evolució a causa de la seva reclusió en un ambient inhòspit. I que, malgrat això i el fet d'estar sotmesos a una intensa endogàmia, mostren unes capacitats que en aquestes condicions poden considerar-se extraordinàries. Els canvis climàtics extrems, en els seus períodes de benignitat, devien permetre una població àrtica important. I conseqüentment en períodes inclements, l'emigració al sud s'explica per l'atracció de climes més benignes a partir del miocè, període en què es va realitzar la distribució marítima i de terra, i, per tant, es va establir la climatologia, que ja no ha sofert grans canvis a nivell global. La presència de nans a Europa en èpoques relativament recents, tot i que prehistòriques, detectada i de molt diverses maneres interpretada, pot explicar-se per la resistència de lapons que no van tornar al seu hàbitat natural en els períodes interglacials.

El sistema de convivència creat a Xina i Japó, és simple. Les diferències existents obeeixen a la major endogàmia al Japó a causa de la insularitat. L'avanç japonès en relació a Xina, també obeeix el fet comprovat a tot el món: la dimensió geogràfica i especialment la demogràfica condicionant el desenvolupament dels països. Les dimensions xineses, particularment en demografia és el paradigma de l'excés. Els grans imperis desapareguts, en general van decandir per ésser grans i de difícil governació. Xina és excepció, però la dificultat per a governar-la ha reportat governs autoritaristes y població submissa, retardant l'evolució de les dues parts.

Fins a la darrera guerra mundial, el seu aïllament només va ser trencat per iniciatives nipones en àmbit xinès, que poden considerar-se incursions sempre fallides dels japonesos al continent. I posen de manifest que en l'intent del shōgun japonès Hideyoshi, ja al final del segle XVI, a l'endinsar-se a Corea, no tenia idea clara de la potència i extensió territorial de Xina. La derrota era inevitable. El que més tard ha estat una potència militar —com a tal destruïda per els Estats Units—, durant segles i mil·lennis va ser un dislocat conjunt de petits exèrcits locals lluitant per els senyors de tipus feudal, aspirants a enderrocar el shōgun de torn per substituir-lo. A través d'aquestes lluites és com el país es va unificar lentament i el tennō va imperar sobre la totalitat del territori. A través d'aquesta activitat guerrera interior, s'escola la història del Japó, ja que, al contrari de Xina, el procés evolutiu japonès no es produeix per processos culturals paral·lels a Occident. Ni tan sols les religions importades, el taoisme xinès o el budisme tibetà, han condicionat el pensament japonès. I el sintoisme local —adoració dels déus confosos amb els avantpassats— és mera litúrgia, desproveïda de dogma o codis de conducta. Els japonesos no són creients ni descreguts.

Ignoren la religió. El tennō —l'emperador de dinastia més permanent en el món, imperant mil·lenàriament— pot ser Déu, l'únic conegut tangible, ja que el concepte de divinitat al Japó no personifica els déus, sinó conceptes derivats de la Natura. La dinastia, qüestionada rarament en la seva història, pot ser una idea equivalent a un concepte teogònic propi del pensament japonès. El famós pragmatisme nipó arrenca d'aquest fet excepcional.

A l'entrar en contacte amb la resta del món, —Xina en primer lloc, i després inevitablement amb Occident—, es va fer necessària alguna cosa que actués com la religió. Els contactes japonesos fins i tot amb el Vaticà, van fer veure als japonesos el valor real de les creences en el món que anaven coneixent.

(17) Aquest descobriment en temps del Renaixement, que a la Xina es produí entre els segles XI i XII, amb notable antelació al Renaixement europeu, en les tres regions suposa molt més que un canvi en l'estètica artística i literària. És el despertar del pensament crític del llunyà i proper passat. Coincidint en el temps aquest moviment de canvi de rumb a Europa i al Japó, el país oriental no tenia possibilitats de competir amb religions mil·lenàries. No hi va haver cap intent seriós per adoptar una de les religions que havien penetrat des de Xina. Les ambigües relacions, fins i tot amb el cristianisme, van ser actes d'estratègia nipona per atraure's voluntats, tot i que sempre amb fracàs final.

(5) Francisco Javier va arribar al Japó el 1549 i per la manera de procedir nipona, sempre enigmàtica per els occidentals, es tenia la impressió que l'evangelització japonesa seria possible. En l'època de Nobunaga, els successors de Francisco Javier van aconseguir resultats positius. Després de la curta estada de l'evangelista al país —dos anys i quart—, els seus successors van aconseguir cent mil adeptes al llarg de d'un quart de segle. Dins la mateixa Era de les Guerres Internes, l'Època següent a la de Hideyoshi, aquest de manera aparentment sobtada va promulgar la llei que donava un termini de vint dies perquè tots els sacerdots cristians abandonessin el país. Posteriors intents, sempre al redós de circumstàncies laiques, van tenir desenvolupaments efimers amb final de persecució i expulsió del clergat cristià. Aquest clergat, sense arribar al grau de corrupció dels monjos budistes, no va poder evitar que els japonesos s'adonessin que la doctrina cristiana aparentment més afí a les seves idees —el pensar i sentir de la mai desapareguda dualitat oriental del Yin i el Yang, el Bé i el Mal— en realitat el cristianisme incomprès teològicament, tendia a la pràctica excloent; inclinava els seus creients a ronsejar en el pagament d'impostos perquè creien que havien de reservar-ne una part per a l'Església; i que malgrat les manifestacions de solidaritat humana, el clergat cristià acceptava passivament, o fomentava, el tràfic d'esclaus per a les colònies espanyoles d'Amèrica.

Les Dinasties xineses i les Eres i Èpoques japoneses emmarquen el decurs atestat de lluites personalitzades per governants aliens a les filosofies xineses pseudo religioses de Confuci, Laozi i Zhuangzi. Les seves idees a prop del transcendentalisme, giren entorn del quotidià viure, i del seu individual particular d'aconseguir posició social i econòmica destacable, sempre mitjançant la intercessió de l'Emperador a la Xina o el shōgun de torn al Japó. Les millor oportunitats les van gaudir les classes militars, donant lloc a una rotació de famílies, algunes d'aquestes com la de Hideyoshi, possibilitada des de la servitud, per el seu antecessor, el shōgun Nobunaga.

En ambdós països es van alçar gran quantitat de temples, a part dels sintoistes del Japó, per la iniciativa dels clergues, sacerdots o monjos de les religions importades de Xina, especialment les sino-tibetanes. Determinats passatges de la seva història poden donar lloc a suposar que aquest fet respon a un sentiment religiós profund. I no és així. Encara avui pot haver-hi alguna activitat en alguns temples. Però no hi ha fidels, i sí assistents a actes litúrgics que no són participats en la seva essència esotèrica. Són espectacle.

A Xina, l'episodi comunista va destruir la creença, en principi força participada, però sense la intensitat existent en l'àmbit cristià d'Occident. Al Japó, més orfe encara que Xina d'inquietuds anímiques transcendents, la seva resolució final i gairebé total d'allò esotèric, s'ha produït en el segle vint, i si no la totalitat de japonesos, la immensa majoria, de nivell cultural molt més igualat que a Xina i fins i tot que a Occident, coneixedors de les creences que perduren en països com els Estats Units, no els inquieta la possibilitat que en el fons hi pugui haver alguna cosa real en aquestes creences per tenir-les en compte. El que havia sigut una necessitat de vida transcendent abocada en la família i avantpassats, i en certa manera també la gran adhesió a l'Emperador deïficat, va ser el factor més influent per a la tènue difusió de les creences realment religioses. Aquella manca de sentiment de la transcendència, amb criteris molt simples del propi valor personal, ha estat coberta sense sacrificar res tangible o intangible, mitjançant la ciència. I és així com s'explica que després de tot el recorregut per el camí de l'evolució morosa i mancada d'idees teogòniques —més encertat és dir imaginació esotèrica—, en el termini de temps de mig segle, a més de situar-se en molt bon lloc en el camp de la recerca científica, les joves generacions han superat el complex de superioritat que va portar el seu país al desastre atòmic. I a la derrota que només els vells i alguns recalcitrants autòcrates continuen lamentant, ja que aquesta derrota ha donat lloc a un canvi de rumb gran, beneficis i inimaginable gràcies a l'acte més transcendent de la Dinastia: imposar la pròpia rendició davant dels Estats Units. L'economia s'en ha beneficiat, i continua creixent el ritme en el treball, contràriament al que succeeix a Occident.

La sincronia molt notable de les civilitzacions d'Orient i Occident, que han aconseguit actualment un grau de compatibilitat que pot donar lloc a una acció conjunta en un futur més o menys proper serà un fet casual. Però essent aquest fet de tanta transcendència, i que per l'acció selectiva darwiniana, després de milions d'anys l'espècie hagi quedat reduïda a dues civilitzacions compatibles, convida a cercar les causes i a no acceptar la casualitat com causa única. La independència dels dos processos civilitzadors durant gairebé la totalitat del temps en què han transcorregut, és el que més incita —sense caure en nous esoterismes antropològics— a esborrar l'eurocentrisme i el centrisme asiàtic. És a dir, que sense oblidar la minúcia exagerada de la Terra en relació amb l'Univers; que dins la Terra, fins i tot reconeixent que la civilització humana com el fet més important ocorregut; i que la relació evident de la Terra i l'Univers, factors a considerar per a tota especulació a prop de la creació de consciència existencial, Occident i Orient només són dues anècdotes. I vista l'experiència de les religions occidentals, el més sensat és evitar caure en altres imaginacions nefastes com han estat les d'Occident amb la seva obsessiva teogonia. Orient pot influir segurament per actuar només per pensament racional. Ambdues parts poden aportar valors.

Havent arribat els humans a un grau d'evolució com l'actual, no poden donar per bo el procés desenvolupat. Cal pensar on podria estar situat el nivell de coneixement humà, si a Occident, amb el mateix esforç intel·lectual realitzat per tan immensa quantitat de pensadors només des de Demòcrit. Amb escales, una en Copèrnic i Newton, i potser també Einstein; una altra en Darwin i Mendel, i un gran nombre de genetistes, des de DeVries i Correns fins a Watson i Cricks; i entre tots ells infinitat de científics, si l'esforç intel·lectual aplicat al deisme, com a Orient s'hagués aplicat a la innòcua —però no mutiladora de voluntats— adoració dels avantpassats; i que des de Plató i Aristòtil els pensadors no haguessin sofert la inèrcia de l'“ànima” trinitària per ells creada i traspasada a Bizanci; que en el seu lloc, com Confuci, s'hagués limitat a crear normes de convivència; i seguint la línia iniciada per els presocràtics d'Elea, haguessin avançat en la meditació lògica —que és racionalitat— del Bé i del Mal, i la mecanicista de Demòcrit tan paral·lela a la d'evolució de Darwin.

Veient el procés evolutiu d'Orient, destaca el resultat de compatibilitat amb el procés occidental, malgrat l'error dels europeus al comportar-se a Orient com si fos una regió del Planeta sense civilitzar —com realment eren les poblacions d'Amèrica i Àfrica—, que va promoure antipatia mútua. El caràcter oriental, que no el d'Occident, ha esmorteït els efectes de greuges rebuts i persistint les seves diferències, contràriament al que succeeix amb

l'islam, no hi ha un ressentiment per part dels orientals envers Occident que impedeixi accions conjuntes. L'antipatia inicial es va convertint en comprensió mútua. S'imposa el pensar sobre el sentir. Les creences orientals no han tingut ni tenen influència decisiva, de manera que no coincidint amb l'islam en quant a considerar Occident excessivament inclinat a un racionalisme que avantposa el *logos* al valor de l'“ànima” de caràcter platònic i aristotèlic; i sense renunciar al seu hàbit específic de pensar i sentir, de manera semblant als russos, és a dir, pacificant-se litúrgicament molt més que teològicament, no ha creat odi ni repugnància envers Occident. Això permet adoptar la lògica científica per el desenvolupament de tecnologies i producció de béns —que cap Déu ha condemnat— i menys els déus roms i sense arestes d'Orient.

L'ànima engendrada als kamikaces trasllada als samurais, s'ha diluït, però no eliminat. En resten brases que caldria valorar. Però el record de la derrota japonesa en la darrera guerra mundial, i el fracàs de l'assaig comunista xinès, la crueltat inherent a l'acció passional o al ressentiment podria reproduir-se. I on no actui per la manca de pragmatisme d'Occident, a causa de la saturació de problemes que ha d'afrontar el Primer Món, que lideren a plena satisfacció els Estats Units i amb desgana Europa, pot compensar-ho el suposat pragmatisme d'Orient en base al seu mimetisme, cert i no suposat.

Xina i Japó han sigut històricament cruels amb ells mateixos. Els grans èxodes xinesos superen els d'hebreus i palestins, però no han provocat la crueltat judeo-islamita de Palestina. No hi ha causes conegudes per les quals cal témer un xoc entre Occident i Orient, que seria l'únic xoc de civilitzacions possible. Però Orient és imprevisible. Que la maduració dilueix la crueltat, és cert majoritàriament en les persones. No tant en els col·lectius, i el col·lectiu oriental en la seva darrera fase civilitzadora s'ha inclinat cap al terreny passional. Aquest és un perill que cal considerar.

En aquest moment històric, Occident té avantatges en relació a Orient. És oportú explotar-les. El comportament d'un Orient que es situï en posició igual o superior a Occident entra en el terreny on totes les hipòtesis poden ser vàlides. El ritme de deseiximent actual, per el bé de totes dues parts, però especialment per a Occident, aconsella actuar ara. No acceptar la perspectiva d'haver de fer-ho a remolc d'Orient d'aquí a cinquanta anys o un segle.

(17)

La història d'Orient, com l'hem vist, endogàmicament transcorreguda i que només en els darrers segles han tingut influències mútues amb Occident. L'únic país ara prepotent amb poder per desenvolupar imperi ha sigut Xina, però, apart de discontinus i circumstancials episodis d'expansió al sud del semi continent asiàtic, la seva acció imperialista ha estat circumscribida a l'espai que ocupa actualment.

El Japó, per la seva limitació territorial i conseqüentment demogràfica, aprofitant la manca de projecció política internacional de Xina, va intentar aplicar la doctrina Monroe traduint-la a “Àsia per els asiàtics” ja al començament del segle vint. L’acció dels Estats Units al defensar el que considerava interessos legítims en qualsevol lloc d’aquell món colonitzat li ho va impedir, al creure que podia obtenir beneficis en aquell immens territori i mercat xinès, desitjat per Japó. A Theodor Roosevelt no li va caldre intervenir directament en la guerra russo japonesa i només va participar en la negociació final, privant al Japó de desenvolupar la política d’hegemonia a l’Àsia, obsessió mantinguda fins al desenllaç de la darrera guerra mundial. A mitjans del mateix segle vint, el Japó, inspirat per militars influenciats per el feixisme europeu, va insistir en la mateixa idea monroeniana. I novament va fracassar per l’acció del mateix país sota la directriu d’un altre Roosevelt —no sense que aquest hagués d’utilitzar encara subterfugis dissimuladors del seu intervencionisme poc o gens productor d’electors als Estats Units.

El doble fracàs japonès per erigir-se imperi a l’Àsia, no sorprenentment, ha generat l’acostament dels dos grans països orientals als Estats Units. És molt possible que aquest acostament sigui altament profitós per a totes les parts que intervenen en aquest procés i contrari als interessos d’Europa, i possiblement també als interessos del món. En la segona temptativa arran del moviment totalitarista que va desencadenar la guerra amb els Estats Units, declarats i realment contraris a l’imperialisme territorial i cultural practicat per els europeus, va desviar la política nord-americana. De la mistificació japonesa amb europeus i nord-americans han sorgit noves polítiques en les dues parts que no estan definides internament, ni per els ciutadans d’aquests països, ni per els seus governants i opositors de torn. Als Estats Units el dos partits polítics predominants coincideixen a no tenir ambicions territorials i difereixen quant als propòsits culturals i religiosos. I, sobretot, les dues forces polítiques persegueixen sempre afavorir l’economia del seu país, productora de vots

(28) No hi ha qüestions geo estratègiques per el domini territorial amb assentaments estables —a part dels circumstancials militars—, ni intencions de domini cultural o polític que determini la política nord-americana. Ni ara en l’intent de neutralitzar l’Iraq hi ha intenció democratitzadora. Ni tampoc, essencialment, actuen per por de desestabilització d’aquest país. El que hi ha és prevenció davant el temor alimentat per l’atac a les Torres Bessones, que l’Iran i organitzacions terroristes es converteixin en potències nuclears, encara que sigui a precari; que es trenqui l’equilibri també precari dins de la regió de l’Orient Mitjà; por ja sentida front a l’Iraq de Saddam del qual no tenien la certesa que disposés d’armes de destrucció massiva; por a que prosperi una altra OPEP gasista i

política, tal i com es va convertint l'original; por que l'islam global i la no impossible adhesió a la política seguida per aquests règims teocràtics per part de la sempre imprevisible Rússia; i por que un conjunt circumstancial d'aquestes possibilitats arrossegui a Xina, ara encara privada de realitzar accions violentes internacionals per si sola. Tot això amb la perspectiva de romandre sols en aquest no impossible procés de desestabilització, per l'actitud de la "vella Europa" en aquests moments (i potser sempre?) més indecisa que mai en tots els aspectes polítics internacionals i fins i tot en els seus intents de constituir-se d'una o altra manera.

Totes aquestes pors, justificades, no depenen del que facin l'islam, Rússia i Europa. Depèn exclusivament del que decideixi Xina. És a dir, el que faci Orient. I això explica la tendència nord-americana a mirar més vers al Pacífic que vers a l'Atlàntic.

Que després de milions d'anys d'evolució dels humans, per un error, com tants d'altres n'hi hagut sempre, existeixi la possibilitat d'una regressió més gran que la que haguessin pogut provocar el feixisme i el comunisme, depengui d'Orient, és més que preocupant. Però únicament si els corrents desestabilitzadors actuessin immediatament o mol aviat. Si per contra, Occident amb iniciativa nord-americana i almenys l'aquiescència de la neutralitzadora Europa, frena qualsevol moviment que pugui provocar la situació d'arbitratge oriental en la política mundial, la perspectiva s'asserena. El temps, que juga a favor d'Occident i del món, pot fer que Xina es defineixi pragmàtica i juntament amb el Japó ja així definit, Orient faci bo el pronòstic d'evolució positiva continuada a nivell mundial.

Aquesta alternativa apuntada pot ser realitat en qualsevol temps futur, negativament en el sentit que es produeixi un acord marginant Occident, o que el procés polític positiu d'entesa d'Occident i Orient prosperi. En ambdós casos es necessita un llarg període perquè es puguin realitzar.

Si bé actualment i a causa que les tecnologies evolucionen ràpidament i els esdeveniments polítics es produeixen amb la mateixa rapidesa, hem de considerar que en l'acostament d'Occident i Orient, els moments crucials van ser els dos esmentats: començaments del segle vint i mitjans del mateix segle, quan es concilien Japó i Occident. El tercer seria el que es va produir com a pas previ, la desviació total del comunisme per part de Xina. Així és quan es podrien iniciar les difícils i sempre moroses negociacions amb els orientals. I es necessitaria un altre termini de com a mínim cinquanta anys, o potser un segle, per aconseguir una simbiosi com la que existeix a Occident, on malgrat totes les seves confrontacions internes produïdes per un sistema caducat i mantingut forçadament per els seus suposats beneficiaris, els polítics professionals, els

interessos coincidents obligaran una entesa, i més aviat que tard si persisteix el desafiament terrorista.

També un segle sencer ha transcorregut per aconseguir l'actual situació de pau, ara no precària, entre les dues autèntiques civilitzacions desenvolupades del món. L'Oriental i la d'Occident i totes les altres que, a part de les avortades, han culminat en aquestes dues a través de sincretismes culturals, semblants als sincretismes que han actuat a tot el món en les substitucions de persones, col·lectius i sistemes. I atenent la realitat dels sincretismes a l'Índia, que amb la influència de la determinant civilització de l'Indus i la colonització anglesa, han donat el resultat d'un nivell cultural entremig de les dues úniques civilitzacions independents, que ara continuen i són les úniques que existeixen. Totes les altres considerades, o no existeixen realment, o han estat i van essent absorbides per Occident i Orient.

El sistema de governació, resultat de l'establert per Grècia i Roma a través de les peripècies imperials, mantingut per els Estats-nació que continuen explotant-lo al límit possible, està exhaurit. No serveix per donar passos vers la democràcia real. I un nou sistema que inevitablement ha de sorgir, necessitarà un procés llarg i dificultós. La UE ens ho demostra.

L'entesa prèvia del Japó, l'Índia i Xina seria per un procés també llarg i dificultós. Tots dos processos en un període tan perillósament llarg poden tenir episodis impensables i imprevisibles. Díficilment o impossiblement controlables només per l'avanç científic i tecnològic, el factor actual de modernització i renovació. I que amb la proliferació d'armes nuclears, seria difícil evitar-ne el seu us.

El reiterat mimetisme oriental té aquest repte: mirar a Nord-amèrica i/o Europa. Hi ha signes clars que ho està fent. El principal element de modernització, Estats Units, amb necessaris retocs del seu sistema, que és de preveure que trobi la forma de fer-los; i a continuació Europa, amb canvis dràstics en el seu, que en qualsevol cas són de molt més fàcil realització que els que necessiten els tres grans països d'Orient, és el camí desitjable perquè Occident aconseguixi ple reconeixement com a agent renovador del sistema polític en el món global. Perquè de fet és la decisiva força, segurament única, per provocar una modernització del sistema convivencial humà en aquest moment. I si es produís la simbiosi entre els successors de les civilitzacions de l'Indus i del riu Groc, paral·lelament a la reconstrucció d'Occident, existiria la situació per no parlar definitivament de xoc sinó d'aliança de civilitzacions. També la única possible. No hi ha més civilitzacions per a aliar.

Altres civilitzacions de l'àmbit oriental, com la khmer, que va tenir personalitat pròpia, igual que les primigènies com l'etrusca a Europa i les més modernes de Grècia i Roma (i fins i tot considerar

les avortades ameríndies d'Amèrica i les de Nok i Ife a l'Àfrica) totes foses en el colossal sincretisme creador d'un gran Eix Orient-Occident, produirien una situació de creativitat de la qual, sense estar exempta de problemes, es podria esperar un autèntic clima de pau mundial inalterable.

(17)

Qui hi ha al món que s'ocupi o pensi en aquests reptes? Amb l'actual sistema occidental de governació, en el millor dels casos una democràcia incipient i limitada sense gaires possibilitats d'evolucionar amb rapidesa a una democràcia real i generalitzada, no pot sorgir cap potència amb capacitat d'acció per a liderar una nova manera de fer política. I a Orient?

L'Índia i el Japó, cadascuna de les dues potències orientals mogu des per causes diferents, coincideixen en assumir el repte de la globalització econòmica del món actual, a remolc de l'acció que desenvolupa Occident davant aquest mateix repte. Amb democràcies menys desenvolupades encara que les d'Occident, malgrat les disfuncions del sistema que aquest suporta, encara tenen més dificultats l'Índia i el Japó. Aquest darrer país amb tot i haver renunciat a la idea "monroeniana" imperialista, per tenir en el seu àmbit geogràfic països que l'obliguen a despeses creixents en defensa dins del l'espaiós Pacífic —la mateixa Xina que multiplica per cinc els 500 avions i 150 vaixells de guerra japonesos— i per una altra part no haver digerit tant com Occident la inevitable concurrència en els mercats mundials dels països del Sud-est Asiàtic, i l'Índia, mistificada d'Orient i Occident, que no ha sortit de la pobresa extrema. No són aquestes situacions les apropiades per projectar un futur mundial. Les dues administracions centralitzades, amb una disgregació ètnica notable, particularment a l'Índia, les governacions estan igual o més saturades que les de les incipients democràcies del món occidental. Han de governar el país els partits i les persones de l'administració; satisfer les peticions de les respectives clientele i com a mostra de les fiabilitats de cada persona i de cada partit, créixer, i essencialment créixer econòmicament.

Xina és cas a part. Encara alineada a la política comunista de l'antiga URSS, va divergir en l'aspecte de projecció de futur en funció de plans quinquennals a Rússia, i planificacions a llarg termini a Xina. La seva història està plena d'episodis de mobilitzacions de masses humanes. Pobles sencers incloent-hi totes les categories socials, que expulsats dels seus propis territoris sota tots els imperis i règims, han permès assentaments de nous col·lectius protegits; o mobilitzacions socials en altres territoris; obres hidràuliques gegantines per a ser utilitzades després de dècades de construcció, com a exemples, reuneix el caràcter adequat per a un projecte a llarg termini com resultat de l'estudi del comportament del seu injuriat i admirat Occident. Les dificultats afegides a les d'Occident

que tenen l'Índia i el Japó, no les té Xina. Sota imperis no tan duradors com el del Japó, però perseverantment substituïts, o sota l'invent del comunisme capitalista, la població xinesa, a part de revoltes regionals sovint a causa de patir fam, s'ha massificat i mantingut a un nivell econòmic inferior en relació al Japó, i també cultural en relació a Occident. Per això i per la seva laboriositat forçada per una terra poc fèrtil i intensament poblada en les conques dels seus dos grans rius, la població té una forma de procedir discreta i de fàcil manipulació. Els líders des de l'adveniment del comunisme tenen l'ambient apropiat per a meditacions profundes a prop del seu futur i el del món. En cap altre lloc, ni tampoc a l'islam, hi ha un brou de cultiu com a Xina, que pugui produir el naixement d'un intent imperial de formes violentes o pacífiques. En qualsevol cas seria aconseguir un estat cultural i econòmic, en el millor dels casos, equivalent a l'actual d'Occident. Només es podria admetre aquesta hipòtesis com a convenient, si el projecta estès participat per ambdues civilitzacions.

És difícil imaginar Europa a finals d'aquest segle. No ho és tant imaginar el que donaria de si una entesa de dos pobles ara distanciat econòmicament i tecnològicament, però tots dos laboriosos, com són els Estats Units i Xina. La complementació de Xina amb els Estats Units, amb seguretat tindrien episodis conflictius, majors en nombre, i d'intensitat superior a les dificultats per vèncer la mútua desconfiança de les dues parts d'Occident, Nord-amèrica i Europa. La perseverança per produir un gir en les seves relacions mútues és decisió d'aquestes dues parts. Possiblement a curt i mitjà termini els nord-americans és poc probable que perdin les seves capacitats productives, malgrat que existeixen signes en les seves joventuts de que això pugui succeir. I malgrat que també és difícil que les actuals joventuts que governaran d'aquí a vint-i-cinc o trenta anys a Europa, es puguin reconduir per aconseguir que acceptin que el gaudi no existiria sense l'antagònic dolor. Segurament menys extens i menys profund cada dia, però també i inexorablement part de la interferència entre els dos sentiments del gaudi i el dolor, signes visibles de la lluita per l'existència, per a permanèixer indefinidament. Per racionalitat el desafiament als educadors d'Europa, i del món, ha d'ésser provocar un gir total al sistema educatiu. Única manera per a recuperar el ritme evolutiu d'Occident i per a imprimir-lo al món en general.

16-El desafiament a Occident

(19)

Aquest desafiament no està protagonitzat per l'islam, ni per el terrorisme de qualsevol signe. A llarg termini aquests moviments tenen un final previst i inevitable: que seran superats. L'esforç necessari per superar-los ara, el fan els Estats Units d'Amèrica.

Malgrat que la seva governació sigui exercida per persones i un partit amb un fons igualment fonamentalista com ho és l'islam. I malgrat que el partit opositor no tingui personalitats fortes que prometin un canvi substancial de política que vagi molt més enllà de procurar riquesa per els seus ciutadans, Nord-amèrica ara i davant el terrorisme, continua essent l'esperança de pau al món.

La civilització occidental, hereva directa de la grecoromana, superada per l'esfondrament de l'Imperi Romà a mans de l'islam, podria fer pensar que ara la història es repeteix i que l'islam pot vèncer Occident. Això que no és impossible, és poc probable perquè l'islam està sostingut per un mite, i tots els mites tard o d'hora es descobreixen. Repetint exhaustivament: si Occident assoleix un acord, evitant l'anunciat divorci a provocar per l'actitud francesa en la qüestió Iràn-Irak. Situació no paral·lela a la que existia entre Roma i Bizanci front els otomans en el seu desafiament a Constantinoble. Però amb molta semblança. En ambdues circumstàncies, cristians desunits en la primera i occidentals igualment desunits en la segona es la mes senyalada semblança. A Constantinoble, i sobretot a Roma, no estaven conscienciejats de la transcendència de la seva lluita entre els dos conceptes definits per les parts oposades. Roma i Constantinoble van enfocar el conflicte des d'òptica religiosa, que hi era. Però era també un primer desafiament de l'islam a un Occident no consciencijat del perill. Els otomans llavors no lluitaven per imposar l'islam. El seu objectiu era més de política imperial que religiós. Però ara sí que hi ha consciència a Occident del que suposa l'Islam arran de les activitats terroristes que desenvolupa. I també consciència que no provocarà una revulsió en l'evolució del Primer i el Segon Món si, encara que sigui mínimament, aquests encerten a complementar-se, sinó que per anacrònic el seu violent desafiament al món no creient i ric, comportarà la seva pròpia neutralització. Exhaustivament repetint: si hi ha entesa a Occident i no s'acompleix l'anunci de divorci provocat per l'actitud francesa en la qüestió d'Iraq, d'Iran i Afganistan.

El desafiament més gran a Occident és el provocat per si mateix. La Gaia Terra pot no ser res del que s'ha imaginat sota aquest nom. Però ha estat la Terra i no una altra cosa la que ha creat la diversitat de vida present en ella. Encara que sigui sense intenció que per naturalesa no en té, els seus pobladors humans, en la mesura que el moviment evolutiu provoca avenç, estancament o regressió sense que la Terra intervingui en absolut en aquest procés, i per això no hem de témer càstigs o venjances provinents d'ella, tampoc podem esperar que una de les seves lleis en alliberi d'errors, i per tant, al no existir cap llei geofísica que en garanteixi la continuïtat evolutiva, hem d'acceptar que la nostra evolució depèn de nosaltres mateixos. Sense consciència d'aquesta realitat, hem evolucionat positivament. Ara amb consciència, podem fer-ho molt millor, i

amb ritme extraordinàriament més accelerat. Per a fer-ho així, és necessari que el canvi suposi no més treball, i sí viure més intens.

Estem lluny de conèixer el procés d'aparició de la matèria orgànica a la Terra. La troballa de Joan Oró assenyala un camí de recerca per a apropar-nos a la possessió d'aquest coneixement. Per això no es totalment inoperant elucubrar en aquest sentit. Ara ja es temps per avançar vers aquest coneixement, al marge de la metafísica, i només en base empírica. Una vegada més la ciència aplicada a la recerca bioquímica permet esperar resultats. No aleatoris com l'abastat per Oró, malgrat que aquest marquen pauta per a continuar en la recerca en torn de l'aptitud de la Terra per a crear matèria orgànica. Malgrat la inestabilitat provocada a la Terra, es mes generosa que tots els deus inventats. Encara que sigui sense intenció que per naturalesa no la Terra no en té, ella ha fet real la nostre vida sense altre condicionant que el de no destruir-la.

Ja no solament la història, també la prehistòria i la paleontologia, ens donen coneixements del que han fet els nostres predecessors, i fins i tot coneixements dels errors comesos i els encerts aconseguits, més quan més propers en el passat s'han produït. Va ser error d'Abraham enganyar els seus companys d'èxode argumentant la seva aliança amb Déu. Una acte tan ingenu va crear la línia de sincretismes desenvolupada al voltant de Moisès i el judaisme; indirectament Plató i Aristòtil; en línies directes, els essenians amb Crist d'estendard; l'islamisme amb l'estendard de Mahoma, i amb innumbrables ramificacions, com Bin Laden i cristians renascuts ara mateix.

No n'hi ha prou en saber el que han fet o deixat de fer els nostres predecessor. El més important és saber per què han fet una cosa o una altra. Les causes són sempre produïdes per la naturalesa humana. Només la biologia primer i la sociologia després ens ensenya com és aquesta naturalesa. En síntesi, i llevat d'algunes excepcions a causa de les mutacions, podem dir que és evolutiva per genètica, i evolutiva o regressiva per fenotip col·lectiu aplicat a ella, és a dir, sociologia. No podem sortir, doncs, de la meditació sociobiològica. La metafísica ha mort. I això ha estat i és en certa manera l'elecció entra saber i creure.

No hi ha cap sistema possible que ensenyi com ha actuat la genètica en cada acte individual o acte col·lectiu. Ni tampoc hi ha coneixements d'evolució del genoma humà per adaptar-se a l'evolució del sistema neuronal i la resta de sistemes orgànics. I molt escàs, el coneixement de l'evolució dels principals, neuronal i genòmic. Per contra, hi ha coneixement sovint exhaustiu de l'efecte del fenotip actuant en sociologia. És a dir, que necessàriament hem d'actuar només per allò que la història, la prehistòria i la

paleoantropologia ens mostren que és realitat empírica. La convergència d'aquestes tres fonts de coneixement, i la necessitat que el seu conjunt també convergeixi amb les realitats així reconegudes, és el signe de la seva validesa, sabent amb tota certesa que el que fem encertat o errat, resta reflectit en la genètica de cada individu. Errors que ens desvaloren o encerts que ens enalteixen. Naturalment també, amb l'inevitable trasllat dels nous trets característics individuals als col·lectius de pertinença. Què han fet i com s'han fet els pobladors d'Occident i concretament a Europa?

La Unió Europea no és un col·lectiu unit i tampoc unificat, tot i que ho desitgin els seus Estats-nació de major dimensió geogràfica i demogràfica. Segurament, en el fons no només veuen la impossibilitat de continuar en l'intent d'hegemonia repetidament assajat a través de guerres cruentes que han ocupat el període del segon mil·lenni. També entenen que ni per aquests mitjans —sembla ser que refusats definitivament a Europa—, ni per altres més civilitzats, serà possible unificar la diversitat de pobles que la configuren. La seva diversitat ètnica en un espai molt petit relativament dins de l'àmbit mundial, impedeix aquesta unificació. Per això, la temptació hegemònica ha deixat de ser l'objectiu dels Estats com a intenció col·lectiva estatal o nacional. Però són evidents les intencions de crear un directori constituït per dos o més Estats, per temps indefinit, i per a preservar la identitat i situació creada en cada un d'aquests Estats, després d'haver-se abandonat les idees de recrear els imperis creats i destruïts mitjançant guerres, i dels quals, col·lectius de diverses classes de certs països senten nostàlgia. La Unió a dues velocitats, els Eixos París-Berlín, Londres-Berlín; l'Europa de les regions, i l'interès no només d'Anglaterra i la recentment incorporada Polònia per limitar competències a la UE, són signes que indiquen per ells sols les tendències que dificulten i fins aquí impedeixen la creació d'idea-sentiment, "ànima" europea, necessària per a una Unió veritable.

Potser el sentiment patriòtic en els Estats convertits en nacions sigui la darrera manifestació de la realitat que no havia d'haver-se produït mai: la de considerar legítima la construcció forçada d'Estats a través de les armes, amb la intenció d'unificar pobles diversos amb les divises d'unitat i grandesa, sota el mantell de dinasties amb el suport circumstancial de pobles que van acabar creient ser superiors, gairebé sempre per estar constituïts per major nombre de persones. Són els patriotes Estatals i no nacionals.

Ara la Unió Europea pateix les conseqüències del procés centrípet iniciat amb la desaparició d'imperis i la construcció d'Estats híbrids de colonialisme i imperialisme. No n'hi ha prou amb l'evidència del major ritme evolutiu que es produeix als països també convertits en nacions, però constituïts per un sol poble —i, per tant, de dimensió sempre més reduïda i adequada per a una governació

eficaç—, per vèncer el sentiment patriòtic que fa romandre idees de predomini legítim i indefinit, quan ha estat com tot en política només temporal. I així, no es considera que ara no només és possible sinó que és necessari establir un sistema per crear unió. Renunciant a la unificació, que si no ha estat possible durant el mig mil·lenni des del Renaixement, amb una ciutadania menys conscienciada políticament aleshores, no pot ser-ho ara amb la realitat d'una societat complexa, individualitzada gradualment i civilitzadorament inter comunicada a nivell global. Amb els mitjans d'acció oposats a la guerra: la ciència i la tecnologia, que a través d'elles es va aconseguint coneixement i benestar que augmenten constantment, malgrat la rèmora del sistema que com tot en la Terra vol permanèixer.

La realitat de la inevitable disjuntiva entre unificar a través d'algun sistema de domini o d'unir Europa per un altre sistema, haurà de fer possible i sens dubte a més o menys llarg termini es derivarà cap a un de diferent —que el nivell cultural polític mitjà al qual s'ha arribat a Europa ho permet— que possibiliti la Unió, que ja té aquest encertat nom.

Cal indagar les causes del perquè el projecte de Constitució de la UE no perseguia aquesta unió. En el fons, trobem que el patriotisme dels europeus és una d'elles. I el patriotisme s'ha alimentat sempre per la desconfiança al que és estrany, al que és estranger. L'esmoreït però real patriotisme estatal que no sona bé i ens ha portat el patriotisme constitucional, no és per si sol el factor dissociatiu del caràcter de la Unió Europea. A la desconfiança genèrica a tot allò estranger, s'hi afegeixen dues desconfiances més concretes. Els Estats de reduïdes dimensions, que com s'ha dit són els que en la segona meitat del segle vint, a l'empara de l'auge científic i tecnològic s'han avançat als Estats més dimensionats, desconfien d'aquests al comprovar en ells la nostàlgia dels seus imperis finits. I que per aquesta causa tinguin intenció de construir-ne un de característiques diferents, que pogués ser un imperi europeu en el qual els Estats petits serien els colonitzats, especialment en l'aspecte cultural. I els grans Estats desconfien de la capacitat dels petits en tant puguin ser subjectes útils per exercir el govern de la Unió. Tots alhora, i contra els seus propis interessos, han desconfiat del procés d'unio a través dels Estats-nació. Els grans Estats, també per l'experiència que tenen per les múltiples secessions quan es van enderrocar els Imperis. I els petits, per por a perdre el seu caràcter que els afavoreix i per això l'estimen. Intuint i temen tots que una veritable unió vagi diluint les seves estructures actuals, evitant que una descentralització com la que suposa federar-se, a mitjà o curt termini esborri el sentiment dels patriotismes estatals o constitucionals.

Tan gran és el sentiment patriòtic com per a impedir que Europa pugui unir-se realment, primer per establir un ordre interior que permeti crear bona convivència en la diversitat que la constitueix, però a més i principalment, perquè pugui ser de fet un col·lectiu amb aptitud per acció internacional? No. Cal negar aquest patriotisme com a causa única de la dificultat per crear una Unió Europea i per extensió unió d'Occident. El pragmatisme de les persones i col·lectius va en augment, i, encara que en proporcions diferents, va penetrant en el comportament en tots els col·lectius existents. A més del patriotisme, que no sempre n'hi ha, existeixen interessos dels Estats-nació, i particularment de les persones que són beneficiàries personals d'una situació que pretenen que sigui definitiva. I per això s'estan situant fora de les realitats mundials.

Europa realment ha envellit abans de crear-se com a col·lectiu humà. No són només els greuges mutus entre francs i germànics; ni d'altres sentiments nostàlgics de grans imperis colonials; ni antagonismes religiosos. És la història en un principi, única a la Terra, transcorreguda en lluita continuada mil·lenàriament. Primer per haver-hi mestissatge imposat per els omnipresents immigrants centre-asiàtics i després per imposar domini sobre colònies en tots els àmbits del Planeta. Dues circumstàncies que han exhaurit les seves reserves vitals per resultat de l'esforç realitzat. Ha obtingut els fruits que mai manquen després d'accions que posseeixen una dosi d'ideal i de valors constructius d'evolució. No hi ha càstigs per errors comesos. No hi ha res per damunt dels humans a la Terra que pugui imposar-los. En aquest sentit val a dir que la problemàtica d'Occident no es resol, principalment per la pròpia incapacitat dels occidentals. Encara no s'ha arribat a una situació irreversible de decadència. I Nord-amèrica també necessita que Europa no declini. Si s'establís una relació adequada entre els Estats Units i Europa, més ferma encara que la mantinguda amb el Regne Unit, es podria considerar Occident com el protagonista en el procés globalitzador mundial que està obert i es desenvolupa sense guia ni control. Les incògnites de la resta de col·lectius que hem assenyalat continuarien existint establint-los i concretant-los amb més detall, tot i que a Europa les perspectives són més clares i de possible resultat positiu.

Europa en relació a la seva dimensió reuneix la població més heterogènia del món. I al mateix temps és també la població que més ha practicat el mestissatge. La causa d'això són les glaciacions del període plistocè.

Insistim en la idea de creació de vida humana per evolució d'elements primaris, i després evolució de l'espècie en tota l'extensió del Planeta en períodes fins ara impossibles de determinar. Donem per certa l'existència d'homínids antecessors nostres ja des de períodes anteriors a l'era terciària, habitant la península euroasiàtica que ha acabat anomenant-se Europa.

Suposem que en fase d'homínids primitius no hi va haver lloc a migracions a grans distàncies. El seu món en aquella fase evolutiva era d'una petitesa irrisòria. Era la dels seus límits coneguts per la necessitat de cacera en àmbits territorials semblants als que avui van perdent espècies inferiors a causa de l'acció predadora dels humans.

L'especiació ja diferenciada segons els climes de cada regió s'hauria realitzat contemporàniament en tot l'àmbit terrenal. El sistema genòmic hauria actuat per especialitzar els gens en les genètiques personals i possibilitat el desenvolupament de la vida humana en qualsevol medi ambient del Planeta. La localització i identificació de gens tindrà la darrere paraula per a testimoniar o negar aquestes hipòtesis, encara que per a la qüestió que plantejem en quant a la diversitat ètnica dels europeus, n'hi ha prou a considerar l'existència d'humans a Europa a l'inici de la primera glaciació, fa sis-cents mil anys. Un insignificant període de temps comparat als milions d'anys d'evolució de l'espècie a Europa, i també arreu del món, testificada per paleontologia.

Mentre en tota la superfície terrestre evolucionaven els humans en els seus propis hàbitats, o amb desplaçaments relativament curts, a Europa, com a gran part de l'hemisferi Nord, per espai de sis-cents mil anys, es van produir tres glaciacions amb quatre períodes interglacials, el quart dels quals és el que ara estem vivint des de fa deu mil anys. Els tres anteriors van tenir una durada de setanta mil anys el primer, cent mil el segon i setanta mil anys el tercer. La superfície afectada va ser Europa i Nord-Amèrica, seguint una línia de sud a nord des dels paral·lels 45° N a Amèrica i 53° N a Europa, en línia diagonal oest-est d'abast al nord l'altitud del meridià 65° oest. Se'n van salvar els territoris de l'est dels Urals i la pràctica totalitat territorial del que ha esdevingut la Federació Russa. Aquesta circumstància va provocar corrents de gel des del casquet polar nord vers al sud, d'espessors quilomètriques, amb efecte erosiu i d'aportació d'estrats morrènics que van esborrar tota senyal de vida que permetin un estudi paleoantropològic mínimament orientador.

El lent avanç i retrocés de les glaceres va permetre el desplaçament dels humans situats en aquests territoris, però els efectes sobre el seu procés evolutiu van ser determinants, en el sentit de perllongar el sistema de nutrició per caça itinerant per espai de mig milió d'anys més que en les regions temperades i càlides on no hi ha hagut glaciacions. Per això es pot insistir en la joventut d'Europa. I també en la capacitat evolutiva dels humans en general, segons siguin les causes dels retards que sofreixen. No és el mateix el retard dels europeus a causa de les glaciacions (sis cents mil anys de durada a Europa), i les que han produït els climes (milions d'anys a Àfrica en relació als països temperats o freds).

Paral·lelament a l'efecte negatiu de les glaciacions, hi va haver un altre positiu de tipus biològic: l'intens mestissatge produït per els repetits desplaçaments en sentit nord-sud i a la inversa. Tan decisiva també, la immigració de pobladors de l'est dels Urals, que al no haver patit els efectes de les glaciacions, en temps ni ben ni mal establerts —ignorats totalment—, van emigrar vers occident i van buidar d'humanitat uns territoris de clima continental extrem. Hi van romandre grupuscles aïllats com els molt coneguts del Caixmir i els molt desconeguts com és al Xinjiang xinès, on ara s'han descobert mòmies naturals de morfologia d'indubtable raça blanca.

(18) Els emigrants centre asiàtics dirigint-se en direcció sud i oest, van portar amb ells la matriu de totes les llengües de flexió a aquelles que sense cap fonament han estat identificades com a indoirànies o indoeuropees. La seva estructura lingüística portada a Occident ha modelat les deu llengües llatines; les nou germàniques; les dotze baltoeslaves; les tres cèltiques; les set camitosemítiques, juntament amb les dues establertes a l'Iran i l'Índia; i el grec i el llatí com a primer nucli d'evolució del sànscrit. I que des de l'Índia i l'oest dels Urals a occident, cobrint la península aràbiga i el nord d'Àfrica, i travessant l'Atlàntic fins a Amèrica, avui són els vehicles de comunicació de més de la meitat de la població mundial.

Paral·lelament a la diversitat lingüística, s'ha establert un altre factor de disgregació: la diversitat ètnica, que pot convertir-se en disgregació política en lloc de factor d'unió, si no s'encarrila encertadament la relació ínter ètnica i entre els Pobles-nació que conformen Europa.

El mestissatge dels autòctons europeus entre ells mateixos, a causa dels forçats desplaçaments originats per les glaciacions, i el produït per els immigrants asiàtics dels Urals enllà, no té història. És un dels misteris que segurament mai s'aclarirà, ja que la paleoantropologia no pot trobar senyals en continuïtat, ni tan solament a salts, en territoris arrasats i reconstruïts tres vegades per les glaciacions en sis-cents mil anys. La diversitat de tipus humans a Europa trobats en fòssils fora de l'espai ocupat per les glaciacions, dona sobresalts a la interpretació antropològica, no només dels europeus, sinó de l'espècie en general. Amb indicis de canibalisme en jaciments d'antiguitat milloraria en zones no afectades per les glaciacions, com Atapuerca i Dnamisi de altitud geogràfica similar.

Deixant a part ara aquesta qüestió antropològica. Però ressaltant-ne ja els senyals, dels quals és impossible prescindir-ne perquè són els únics fiables d'un origen comú de les llengües europees de flexió derivades del sànscrit —totes a excepció de les finoúgries, finlandès, estonià i magiar. I que per les deduccions prehistòriques i coneixement històric sabem que no poden venir del nord-europeu que hauria d'haver-les portat fins a l'Indus, hipòtesi impossible de plantejar. Al contrari, i de lògica total, és suposar que

el seu origen és el de l'Àsia Central, des d'on es van estendre al sud i a l'oest, fins arribar als oceans Índic i Atlàntic, per migracions —possiblement en persecució del Sol—, dels pobladors de l'extensa regió Euràsica situada entre els Urals i les altes planures siberianes.

Testimonia aquesta més que hipòtesi, idea racional, el fet que a part dels celtes, el moviment de translació conegut dels quals és de sentit oest-est, que s'explica per la privació de pas que representava l'Oceà Atlàntic provocant el parcial moviment de retorn a l'est, la resta de pobles immigrants a Europa tenen registrades les seves estades temporals més antigues en el vessant occidental dels Urals. Als finesos se'ls situa al nord del tram del riu Volga des del seu naixement i en direcció oest-est a una latitud igual a la de Finlàndia. Als eslaus se'ls situa en principi a la regió al nord-oest dels Carpats, primera muralla important en un recorregut est-oest —Urals-Carpats—, des d'on es van escampar a l'oest fins al Vístula i l'Elba, i també a l'est, en tot l'espai ocupat avui per Bielorússia, Ucraïna i Rússia. Al sud ocupant els territoris eslaus dels Balcans. Només als germànics, els més nombrosos, se'ls situa directament a Escandinàvia. Però la seva ètnia marcada per la lingüística de base sànscrita suposa només un misteri per desxifrar: el temps del seu primer assentament en aquella regió, des de la qual van marxar al sud on van xocar amb celtes i eslaus, i es van acomodar cada una de les tres ètnies en els seus assentaments actuals.

Tenint en compte que el darrer període interglacial es va desenvolupar durant seixanta mil anys i que la darrera glaciació va ocupar un altre període de cent quinze mil anys de durada, en total cent setanta-cinc mil anys, no es pot refusar la suposició que tant els celtes com els germànics van ser els primers centre-asiàtics immigrants ja durant l'avant darrer període interglacial (considerant darrer, l'actual). I que durant aquest període es va produir el primer mestissatge entre ells i els europeus autòctons, amb major o menor destrucció d'aquests, a conseqüència de la morfologia molt més robusta dels centre asiàtics, i les senyals de canibalisme en jaciments com el d'Atapuerca. Els celtes estaven situats en el vessant de la costa atlàntica, i els germànics a Escandinàvia. I tots haurien participat en els èxodes direcció sud, primer, i retorn al nord després, moguts per els períodes interglacials, el darrer el que vivim actualment. Hipòtesi que recolza el fet que els fòssils d'hominids europeus al sud de la línia de les glaciacions són d'una gran varietat de mides, que indiquen també una diversitat antropològica. Van des d'estatures gairebé gegantines, fins a les de nan les més antigues.

En aquest ordre d'idees, es poden suposar migracions fins i tot durant l'avant darrer període interglacial, finalitzat fa dos-cents trenta mil anys, i que havia durat cent noranta mil. I, en extrem, es pot suposar fins i tot que les migracions des del centre asiàtic es podrien haver produït en tot el transcurs dels períodes interglacials

del plistocè, ocupant el període final d'aquest els darrers sis-cents mil anys —abans del període holocè actual.

La trobada del fòssil d'Hostalets de Pierola, de tretze milions d'anys, i fins i tot prescindint d'aquest, els dels jaciments d'Atapuerca i Dnamisi amb fòssils d'antiguitat milionària, mostren la presència d'europaus autòctons en períodes d'antiguitat suficient per suposar que els celtas, o potser altres asiàtics no classificats, van arribar a la vora de l'Atlàntic, produint per mestissatge europeus antecessors nostres, aportant les primeres arrels lingüístiques de flexió, comunes a la gairebé totalitat de pobles que conformen l'Europa actual.

La impossibilitat que hi ha per desxifrar els signes d'escriptura ibera no impedeix especular amb la idea de l'existència d'autòctons més o menys afectats de mestissatge abans de les grans migracions dels centre asiàtics al nord d'Europa, segurament a través dels Urals, i les posteriors seguint la ruta iraniana fins arribar a Grècia i més modernament a Roma.

En definitiva, un colossal procés de mestissatge únic a la Terra per la seva magnitud. En tots els casos el que és evident és que les muntanyes de gel en moviment de nord a sud haurien destruït tot vestigi de vida anterior en cada glaciació. I que els èxodes humans forçats per aquests fenòmens —que no hem de descartar que es reproduïxin d'aquí a un termini indeterminat comptat per molts milers d'anys. O si es trenquen els corrents aeris i marins a causa de l'escalfament de la Terra, que moderen el clima a Europa. Els anteriors desplaçaments van produir un mestissatge profund entre els europeus antecessors d'aquells que Roma va trobar en la seva expansió al nord de la península europea dins del continent d'Euràsia. I també van provocar la consolidació de les seves ètnies.

El profund i extens mestissatge biològic dels europeus, que es va reproduir en èpoques primerenques, es va complementar amb el mestissatge cultural durant l'Edat Mitjana. No només per l'acció de l'Imperi Romà, sinó també per l'acció dels anomenats *bàrbars* en les seves escapades fins als mars Mediterrani i Negre, que gradualment es van convertir en assentaments, primer anomenats *federats* i després convertint-se en posicions estables que els va permetre minar l'Imperi Romà.

Per la influència romana en el pla organitzatiu i legislatiu, les primitives hordes itinerants que sortien d'assentaments sedentaris considerablement operatius —les famoses restes arqueològiques descobertes per les forçades hosts científiques d'Himmler, en realitat miserables llogarrets comparats a la imponent monumentalitat de les restes arquitectòniques de l'Antic Orient— després van evolucionar i van entrar en el joc de fer i desfer imperis, nacions i, per fi, en la construcció d'Estats-nació monoètnics, i federacions del mateix tipus, com la suïssa, l'austriaca i l'alemanya actuals. Aquests països, després de tot el procés culminat en l'actualitat, amb el domini de

ciència i tecnologies adequades a cada època, s'han situat en posició de liderat per damunt dels països mediterranis, en altre temps amos del reduït món que representava el seu, el que coneixien, juntament amb l'Antic Orient i la part que van descobrir d'Àfrica abans del Renaixement.

El relleu al cim del procés evolutiu dels humans desplaçant-se, des de l'est a l'oest —Civilitzacions de Mesopotàmia, Egipte, Grecoromana, a la Civilització Occidental— que per abreujar nomenarem “procés de civilització Occidental” va ser un altre factor de mestissatge, que va produir nous tipus d'uropeus, fins arribar a la modernitat, que malgrat el moviment globalitzador en tots els ordres sociobiològics, per la inèrcia de milions d'anys, han produït caràcters connaturals a la diversitat humana europea, identificada a través d'ètnies ben establertes: albanesa, armènia, bàltica, cèltica, eslava, germànica, grega, llatina i basca —d'arrels anomenades *indoeuropea*—, ugrofinesa i turca —d'arrel uraloaltaica—, i sense classificar les caucasiana i basca, amb moltes afinitats.

Aquesta diversitat ètnica augmenta en complexitat si es considera que els Estats-nació s'han construït per el desballestament dels imperis posteriors al romà, tots els quals havien absorbit quantitats més o menys considerables de pobles i fins i tot d'ètnies senceres, principalment a causa de lluites i aliances dinàstiques. Si bé la morfologia i caràcter diferenciats entre les ètnies apareixen com a més accentuats sobretot per aparença física, en realitat la diferenciació entre pobles és tan o més accentuada que l'ètnica. El caràcter es forma en els col·lectius menys nombrosos, família i poble, i resta demostrat en el fet que no hi ha llengües pròpies de cap ètnia, ni tan sols la bàsica, el sànscrit —o la seva antecessora, que segur hi va ser— perquè en realitat els centre-asiàtics mai van construir una civilització ni una ètnia: van ser pobles amb llengües pròpies cadascun d'ells, encara que d'arrel comuna com ho són les també diverses llengües europees de flexió, resultants de la fusió amb les dels diferents autòctons europeus. La seva vida fou eternament itinerant fins a assentar-se a l'Antic Orient i Europa. La llengua és el reflex de caràcters múltiples i transcendents per el desenvolupament del procés evolutiu, és privativa dels pobles, en tota l'extensió planetària. El sànscrit primigeni tenia varietats accentuades, però arrel comuna i de la família flexible, que alhora van diferenciar les llengües europees. Contràriament al procés d'Orient on tot indica que els immigrants àrtics vers el sud van adoptar les molt diferenciades llengües xinesa (família monosil·làbica), i japonesa (família aglutinant), amb abandó de les seves pròpies de la família finoúgrica, a Europa van prevaler les llengües dels immigrants centre asiàtics.

El gegantí moviment d'humans a Europa, en part produït per els factors propis de clima i medi ambient en general, amb les enormes sinergies dramàtiques d'aquells qui les van viure —glaciacions i la immigració dels centre asiàtics— ha produït la diversitat antropològica europea. Diversitat sense igual ni semblant en la resta del món en espais petits i circumscrits com l'europeu, considerant únicament l'hemisferi nord habitat per les races blanca i morena, incloent-hi en aquesta els grocs orientals.

La Pàtria ha creat sentiments profunds i romàntics, però com tots els romanticismes està en vies d'extinció. Incloent-hi l'afectiu entre sexes, que ha estat i és el principal factor de gaudi vital, que ha diluït la seva força per xoc amb el racionalisme, i està morint per la intercessió de l'alliberament de la dona —principal factor del romanticisme— que es nega rotundament a continuar en un altar incòmode, exigint ser només humana, però igual que l'home i no menys que ell. Homes i dones, tots els humans, aprenen a discernir allò que és real del que és imaginació. Aprenen a rebutjar creences i adquirir coneixements. El concepte amor no és privatiu ni especialment del sexe, la teogonia o la Pàtria. Priva més i és més permanent l'amor propi i l'amor familiar.

Sota el mantell del patriotisme i de les banderes, s'amaguen pensaments, interessos, idees i fins i tot ideals més o menys èpics o ingenus. Actes instintius i actes conscients i intencionats van sent examinats per els seus actors i són interpretats objectivament per psiquiatria i neurologia d'una part. I per la psicologia i literatura professional que omplen nínxols infinits de caràcters humans, resultat de les accions pròpies de cadascun d'ells. Sense excepció, pensaments i sentiments, i les seves combinacions, resten explicats i entesos com a preparació de nous actes encadenats que estructurin el caràcter de cada individu, sempre a la recerca del gaudi i l'eliminació del dolor. Així entès l'egoisme, resulta ser la característica comuna dels humans. S'utilitzen altres adjectius edulcorants, però en el fons el significat és el mateix: tots els actes humans, per la seva naturalesa, són egoistes, fins i tot aquells que es vesteixen d'altruistes.

Aquesta realitat que destrueix tot tipus de romanticisme no impedeix que l'individu pugui aprendre, i fins i tot hagi d'aprendre, a associar-se segons la capacitat que tingui d'inter comunicació mental i sentimental per a associació bi personal o multi personal, fins arribar ara a convertir-se en global.

Europa, amb una experiència prolongada d'associacions de tot tipus, a conseqüència de les vicissituds que el medi ambient ha provocat en cada un dels seus pobladors; per el declivi romàntic i l'auge racional, al final ha produït uns éssers incrèduls, no heroics ni èpics. I davant competidors que conserven tota o una part de credulitat en conceptes religiosos, polítics o personals, apareix com

un col·lectiu vell i fins i tot decrepit. I pot arribar a ser-ho si, a conseqüència de la pervivència dins del col·lectiu d'una important quantitat de persones creients i, per tant romàntiques, no s'estableix un estat real de la població europea, destriant majories i minories dels signes contraposats de romanticisme i racionalisme, fomentant aquest darrer.

La situació actual d'indefinició davant dels molt definits caràcters d'altres col·lectius humans, ha creat la impressió en el món, i dins de la mateixa Europa, que en el seu espai no hi ha valors positius humans, i que pot arribar a ser l'espai de la por total.

(28) Por en les nacions alliberades del comunisme, que els porta a imitar la part de l'Occident europeu, que mancat d'èpica de cap tipus va restant pobre de cultura —d'allò que ara és cultura: coneixement científic i tecnològic, i poder productiu— per manca d'activitat, en comparació a l'Amèrica del Nord i a Orient.

Por dels països socialistes a proclamar-se liberals, malgrat que s'ha vist el fracàs del socialisme soviètic.

Por als països liberals, petits països ben governats, i por d'aquests països de restar al marge de la Unió Europea —una magnífica idea mal desenvolupada.

Por de la dreta aferrada al patriotisme i conservadorisme extrem, i oposadament, a les proclames demagògiques del socialisme.

Por dels governants a les moltes rebel·lions ciutadanes, encara que resultin, de moment poc perilloses, al no tenir nexes institucionals que les facin operatives.

Por dels nacionalistes estatals davant els nacionalistes resistents; als ateus i agnòstics; als racionalistes que pensen i actuen ignorant les consignes de l'esquerra i de la dreta, i als electors silenciosos que s'abstenen i van guanyant adeptes per mostrar la seva protesta per la incapacitat de renovació dels seus governants.

Por de les esglésies decrepites que no es resignen a desaparèixer o a reciclar-se per a ser útils, i una por més gran a la religió islamita, amb l'agreujant que la por ja la provoquen els que segueixen aquesta religió encara que no provoquin acció terrorista.

Por de la guerra, abominant també la guerra de defensa i envalentint els guerrers ofensius suïcides.

Por dels països emergents dinamitzats per les multinacionals que afegeixen a la capacitat de treball dels autòctons, les tecnologies avançades d'Occident...

... pors profundes i no injustificades. Però pors inoperants perquè no serveixen per mobilitzar voluntats que més que provocar resistència, haurien de produir reaccions valentes.

En aquesta Europa de la por, en aquesta Europa sense èpica ni ideals que els supleixin, ni tan sols idees proposades per la seva governació

a través dels Estats, es va proposar una Constitució paradigmàtica de la por: la por que la Unió Europea es converteixi en una veritable unió i, per tant, que els Estats-nació, multi ètnics o formats per diferents pobles, desapareguin. Malgrat que això suposaria la creació d'un col·lectiu que seria operatiu en el procés de globalització —al qual, d'altra part, Europa no pot evitar seguir i també promoure—, els sentiments superats per una part important de la societat en contrast amb els seus governants, els inclina a establir una Europa al marge d'una consulta democràtica. Tot per continuar alimentant aquells sentiments que tenien raó de ser quan el patriotisme va ser un factor d'aglutinació de persones i pobles en Estats-nació que van succeir els imperis. I així, impedit que la Unió, contràriament a allò que el seu nom significa, no sigui més que una reunió d'Estats per a discutir accions mancomunades per fer front a les seves pròpies pors. Ara especialment la por del terrorisme fonamentalista religiós, l'Islam. I contradictòriament por de la reacció defensiva dels Estats Units davant aquest terrorisme. I finalment, por de l'auge de productivitat a Orient, i no sorprenentment, d'èxit econòmic notable, obtingut amb els seus propis mitjans humans. Mitjans en part cedits també a Europa a, a través d'immigrants poc o gens predisposats a integrar-se a les comunitats on conviuen.

La història que coneixen els europeus d'ells mateixos està impregnada d'èpica, que no ha recollit la dels europeus esdevinguts autòctons a través de les glaciacions i el mestissatge múltiple. Són les epopeies reals o virtuals de la Mesopotàmia com la del Diluvi, la de Gilgamesh i les bíbliques iniciades per Abraham; les de Grècia, homèriques; les romanes com l'Eneida i l'Imperi. Totes incidint en els fonaments del pensar europeu, competint finalment i definitivament entre la filosofia grecoromana o la judeocristiana, i produint noves èpiques ja netament europees: la Revolució Francesa; l'imperi napoleònic; els imperis colonials; la revolució marxista realitzada i revolució nacionalsocialista només assajada, totes dues amb fracàs monumental. Tanta història sense repòs ni recanvi d'idees ha deixat exhausta d'èpica l'Europa actual, que podria ser circumstància positiva si es produeix el substitutiu adequat per establir l'acció d'alinear-se al ritme de l'evolució global, prescindint de l'èpica. Una posada al dia del caràcter competitiu ianqui, i una renovació europea a través d'una educació adequada.

Des del Renaixement, la racionalitat i la ciència han anat desmitificant l'èpica. Els darrers actes èpics del segle vint han creat uns europeus racionals, però acomodaticis, conservadors i fins i tot abúlics. I per això Europa és considerada vella. I vella s'està tornant en el sentit més autènticament real: l'abúlia ha produït infertilitat, i això està hipotecant la renovació generacional, ara insuficient, i pal·liada per la joventut sobrant del Tercer Món. La discòrdia cultural que la immigració no integrada s'estableix insidiosament en

els guetos que Europa crea per els islamites, contingent important dels immigrants, i es converteix en discòrdia social. Així, el col·lectiu europeu que com a tal no té perquè envellir ja que la renovació generacional pot evitar-ho, s'està passant del vermell èpic, al negre decrepit. I això és només l'inici d'un procés, sense reacció al qual, l'anunciada decadència europea serà realitat. L'empelt de la joventut islàmica no pot crear un híbrid millorant l'original europeu, tot i que potser si la hibridació es produeix amb prou intensitat, sí pot influir en l'èpica original islàmica. Si aquesta fos la intenció, podria discutir-se, però no hi ha tal intenció. Només hi ha una manca d'acció produïda per un conservadorisme dissimulat per aparent modernitat que suposa l'encimbellament de l'estètica substituint la cultura produïda per l'hàbit del treball.

No és tan sols la manca d'èpica el mal d'Europa. És la manca d'un projecte de futur, i fins i tot de present. I és que en el moviment de globalització hi ha molts actors com la Unió Europea, que interpreta un paper menys que secundari, per darrere dels Estats Units, l'Orient i el sud asiàtic. I això és pitjor que quedar-se mirant al passat. En realitat, viu com en el passat. Un passat proper. El dels Estats nació. Però sense l'èpica, que ha estat l'ànima d'aquests Estats nació, com ho va ser dels imperis i la resta d'epopeies, totes restant finalment superades per la renovació constant de valors.

L'Europa actual intenta aparèixer en línia al pensament modern, perquè és el moment d'enterrar l'èpica i de desenvolupar la racionalitat en l'aspecte cultural, i el pragmatisme en l'econòmic. I així podria ser. Però els signes demostren que es camina en la direcció contrària. La desaparició de l'èpica, no dona lloc a nous valors. La cultura que es desenvolupa, com sempre, en diverses direccions —motiu pel qual s'ha inventat la ximpleria de la pluralitat cultural on hi entra tot, Bach declinant i tam tam rítmic, com exemple— ha arribat a un punt en què, en essència, ja no es basa en el coneixement de les causes que produeixen realitats. No es pot prescindir de la història ni considerar-la essencial, tot i que ho és en la primera fase de l'educació. La cultura actual, essencialment, és el coneixement de les realitats establertes en cada moment. Aquesta és la cultura ignorada en els plans d'estudi que des de les catedres i els governs dicten, tendint a perseverar en la cultura de la memòria històrica, la de les icones creades en altres fases culturals, i en l'estudi obsessiu del pensar d'antecessors llunyans o/i pròxims en el temps. Es mira a Finlàndia, per a la qual hi ha molts elogis, però no es pren com a model en molts dels aspectes en què destaca, particularment el seu sistema educatiu i productiu. I en política la demagògia que provoquen els sufragis dona resultats positius, però sense sentit pràctic, sense sentit de realitat, i sense visió de futur. Simplement s'obté l'acompliment d'algunes promeses —quan es dona el cas, que és poc freqüent—, i rarament amb intenció renovadora.

Totes les revolucions polítiques i econòmiques que s'han desenvolupat a Europa han estat útils, fins i tot les que han tingut resultats dramàtics, com la francesa i la marxista. Però l'aspecte negatiu d'aquestes experiències és que no s'han tingut en consideració per rectificar el rumb polític i cultural ni la pràctica econòmica d'equilibri mundial. Es continua estimant la fase cultural descriptiva inaugurada a Grècia, quan hi havia tant per descriure, i es practica una economia més en línia amb la teogonia de les caritats cristiana, islàmica i, particularment catòlica, que amb la realitat de la individualització, augmentada per les tecnologies, principalment la informàtica, però desvirtuada per la manca de projectes educatius, que només provoca una individualització tendint a l'hedonisme i de resultat negatiu per a la productivitat i la renovació.

Trencar l'èpica imperialista i forjar la Unió Europea —malgrat que resti solament en una reunió d'estats— ja és un èxit, tenint en compte que la seva estructura anterior a aquesta reunió era no solament un gran disbarat sinó també un autèntic crim polític. Però el signe de decadència europea es manifesta en la incapacitat per alinear-se al procés cultural iniciat als Estats Units que, contemporàniament a la primera convenció francesa, van saber donar-se un sistema federal per articular la convivència entre persones i entre col·lectius diversos. I, simultàniament, però no per intenció sinó per la naturalesa dels creadors del sistema federal, van deixar en segon o tercer terme la cultura clàssica i l'economia de la qual provenien per aplicar la seva acció cultural en crear un futur —el somni americà— i practicar una economia productiva que els ha situat per davant de tots els col·lectius humans existents, amb l'excepció de Pobles-nació que, a causa del sistema polític actual, no tenen possibilitats d'intervenir decisivament en el procés de mundialització política.

La contrapartida negativa al desenvolupament cultural i econòmic dels Estats Units, és el manteniment de creences religioses derivades de la Reforma protestant, però favorables en principi a iniciatives de tipus econòmic i d'ordre intern adequat als temps actuals, com la no imposició del celibat als clergues no catòlics.

Partint de zero, després de quatre segles, des de l'inici del que es diu colonització d'Amèrica del Nord —malgrat que en realitat només fou l'ocupació d'uns territoris infra poblats i infra explotats per una escassa però bel·licosa població índia—, supera en productivitat a Europa.

Els immigrants, sense idea del que es productivitat, van lluitar sense que els autòctons entenguessin mínimament el nomenat somni americà que ja hi era, mentre que els immigrants simultanejant lluita

i treball han convertit el somni en realitat, i amb la mateixa simultaneïtat han evolucionat culturalment situant la cultura a un nou concepte que es complementa amb aquest somni. Ara només hi ha un competidor que li fa ombra: el Japó... a més de l'ombra llunyana però imponent de Xina.

La quantitat de patents productores de grans ingressos econòmics són l'indicador del nivell assolit per cadascun dels blocs humans establerts en el món econòmic. Els Estats Units n'acaparen la major quantitat produïda en relació al nombre de pobladors. Les circumstàncies a finals del segle XVIII eren molt diferents a les dues ribes de l'Atlàntic. Molt més favorables eren les d'Europa, que vivia un bon moment gràcies a l'explotació colonial, tot i que malgastant la riquesa que creaven, en la porfídia guerrera per erigir-se cada un dels seus Estats, i encara Imperis, en hegemònic.

Per manca d'informació suficient va ser impossible establir comparacions entre la constitució que s'estava gestant en la convenció francesa paral·lelament a la redacció de l'americana.

La Revolució a França va marcar un canvi de rumb necessari, doncs va alçar el nivell de democratització i va traspasar bona part del poder real del negre de la clerecia i el vermell de les armes a la naixent burgesia substituïda de l'aristocràcia. Al contrari que a Amèrica, on molt pocs dels colonitzadors pertanyien a les castes privilegiades, van fer allò que els ha situat en la seva posició actual: treballar, que malgrat la seva prosperitat, no ho han deixat de fer, igual que els europeus no han deixat d'especular filosòficament, descobrint poques realitats pràctiques i útils. Al contrari, creant vacil·lació en les idees i indecisió a l'hora d'actuar. I així continua tot, essent la demostració més palpable d'aquest fet, la incapacitat per establir la comparació de resultats entre governació centralitzada i governació federal, difícil dos segles enrere però fàcil i obligat al segle XXI.

El diferencial de benestar establert entre les dues parts principals d'Occident, Amèrica i Europa, tot i que és tan enorme, no és ni insalvable ni decisiu per l'avenir. La qüestió realment important no és el diferencial actual sinó el que es produirà a ritme creixent en un futur immediat, a mitjà termini o en el termini d'un segle. I no només enfront als Estats Units sinó també davant els països emergents de l'Extrem Orient i el Sud-est asiàtic (pàg. 11 Sinopsis). La insuficient productivitat actual dels quals no ha d'enganyar Occident. El que s'ha fet en dos-cents anys a Amèrica, pot fer-se, amb els mitjans actuals, en mig segle, o menys, a partir d'ara a l'Orient. El perill groc o el desafiament americà, ara reeditats en el terreny econòmic i actuant sense treva, situen Europa en una posició més que incòmoda. Al camí de la decadència i manca de benestar.

S'ha insistit a assenyalar el desfasament entre l'evolució de les societats civils —no només d'Europa sinó també d'Amèrica— i els seus governs. Si les societats civils d'Occident i d'Europa en particular han de prendre iniciatives ben ordenades gràcies a un augment del nivell cultural general —que per altra part ha de produir governants més capacitats— el procés superarà el termini de temps que disposen per a continuar mantenint el màxim poder econòmic, científic, cultural i, fins i tot militar, en un món on es desenvolupa l'altre procés vertiginós de globalització. Per aprofitar el nivell cultural assolit per aquesta civilització occidental —que hauria de convertir-se en pont entre totes les que han existit fins ara i la futura del coneixement— és obligat adoptar i dinamitzar aquests processos, dotant-los d'un projecte intencionat que permeti superar la fase algorísmica darwiniana, per una intencionada i programada.

El mèrit té una part de valor en ell mateix, tot i que són els valors els que compten per a promoure evolució. Al caràcter egoista dels humans cal afegir els adjectius de simbiòtic i sincrètic. És evident la seva capacitat per establir simbiosis entre els diferents caràcters dels individus i els seus col·lectius, i la capacitat d'anar sumant facultats positives o negatives en els seus desenvolupaments a través de nivells evolutius en elevació constant a llargs terminis.

Trobar les causes en cada persona o en cada Poble-nació dels factors de la seva evolució treu tot o gairebé tot el mèrit dels més evolucionats. Però aquesta absència de mèrits no canvia els valors d'una evolució més o menys dinàmica. L'Europa actual, vella i cansada, actua com a tal. Ara ha d'optar entre continuar envellint o adoptar valors creats i practicats per ella mateixa en temps passats no molt llunyans, i trencar el cicle que l'ha situada en aquest estat, que no és encara la decrepitud del moribund.

No fou la manca de mèrits la causa que cap de les civilitzacions anteriors no aconseguís evitar la decadència. El que cal considerar, en tot cas, és que el valor de la renovació és el que ha de trencar allò que sembla un malefici: el cicle evolutiu de totes les civilitzacions que les porta a la decadència, no per cap llei natural i inevitable, sinó a causa de la selecció que estableix la lluita per l'existència, funcionant a escala de col·lectius. La comunicació global estableix la competència entre la joventut inculta però vigorosa del Tercer Món, i la joventut culta però aviciada del Primer Món, un fenomen antropològic insuficientment considerat en les seves múltiples facetes.

Procurant no caure en triomfalismes ni en catastrofismes i amb el suport del coneixement adquirit, l'anàlisi de la situació actual del món de la manera més sintetitzada possible ens ha de fer pensar i actuar en base a les següents realitats, que afecten cada persona i el seu conjunt:

(19)

L'ésser humà desconeix per què existeix com a part de l'Univers, i també per què i per a què existeix l'Univers, la Terra i la Humanitat. La metafísica ha sigut incapaç de trobar-hi una explicació. Sense trobar-la, els humans evolucionen per mitjà del coneixement científic de realitats terrenals. El fet que aquest coneixement aportí altres de caràcter universals serà important per als nostres successors. Si l'Univers és immens, immensa és la tasca de recerca. En qualsevol àmbit i temps. Els nostres actuals són tan apassionants com en qualsevol dels assolits i que s'assoliran en el futur.

La sensació de benestar augmenta amb l'absència de dolor i amb la presència del plaer genèric i específic en cada col·lectiu. La cultura crea benestar personal, dosis de felicitat assolides per l'esforç de cada individu, acompanyades per la circumstància, generalment possible de modificar tendències a través de les voluntats individuals. El mitjà a utilitzar és bàsicament el treball mental, creixent a mesura que el coneixement augmenta. Aquesta voluntat no existeix en les societats benestants, on els progenitors, ocupats per a posseir més benestar personal, deixen de produir el més valuós: successors directes. I els insuficientment creats no són educats en la disciplina del treball.

Conèixer els orígens de cada individu i de cada col·lectiu és un suport important, especialment per abandonar creences de tota mena i exigir-se obtenir saber i el coneixement del màxim possible de les realitats existents en el món global i en el micromón personal.

Entrant en la filosòfica qüestió de la felicitat personal —la més important de totes— i continuant l'anàlisi de la realitat europea, cal remetre's de nou a la nostra sinopsi. La producció per valor de 35.294 dòlars per persona a l'any als Estats Units és el resultat del treball a partir de la seva independència. I, al marge d'episòdiques circumstàncies com les creences, costums i caràcters que els identifiquen, és el resultat, sense apreciacions de mèrit i només de valors d'aquest treball realitzat físicament i mentalment. La producció a l'Europa comunitària dels vint-i-cinc, és de 22.928 dòlars a l'any i persona i de 8.714 dòlars l'any a l'Europa extra comunitària, amb una mitjana de 19.595 dòlars a l'any per tot Europa, i és el resultat de poc més de dos segles de treball -i guerres- dels europeus.

Si tenim en compte que a Occident, a final del segle XVIII, Europa va arrencar amb un avantatge enorme sobre els Estats Units en tots els camps de l'activitat humana, el resultat de la guerra no declarada, però real, de tipus cultural i econòmic entre l'antiga colònia europea a Amèrica del Nord i les seves metròpolis, la victòria per punts en el combat a favor dels que van convertir-se en colònies és aclaparadora.

Els Estats Units, malgrat les grans fortunes personals existents, són el país amb una considerable aproximació entre el PIB per càpita teòric i real. Com també entre el que correspon als diferents estats, només per darrere dels tres països escandinaus i dels de fiscalitat especial existents al món. Mentrestant, Europa oscil·la entre els 48.900 de Luxemburg i els 1.100 de Moldàvia; els 29.300 d'Irlanda i els 8.400, 8.900 i 9.700 de Lituània, Letònia i Polònia respectivament; i, entre altres diferències notables, els 13.300 de Grècia i els 25.500 del Regne Unit. Les diferències entre estrats socials no tenen estadística, però la comparació dels pobres d'Amèrica i els pobres d'Europa és suficientment clara per donar per bona la hipòtesi que el repartiment de benestar està molt més anivellat a Amèrica que en qualsevol altre lloc del món, excepte part del Nord d'Europa.

El preu d'una hora de treball a Amèrica és molt desigual. La qualitat del treball és considerada i, consegüentment, la mobilitat laboral és intensa a la recerca de millores retributives. Selecció darwiniana espontània, i ben mesurada.

(32)

La transferència de valors des dels països evolucionats econòmicament als endarrerits del Primer Món té mèrits estimables. Però hi ha valors negatius apreciables: el motor alemany de l'economia europea, una vegada alliberat de la càrrega de la despesa militar després de la seva derrota a la Segona Guerra Mundial, ha restat neutralitzat per la càrrega que l'Alemanya de l'Est ha significat per a l'Alemanya Federal. I també per la seva aportació a la solidaritat de la UE, privant a Europa en el seu conjunt i a Alemanya en particular, de seguir a menor distància les progressions dels Estats Units i l'Orient. I ara, o en futur proper, Europa haurà de drenar recursos dels països més rics per transferir-los als més pobres —acte obligat—, i especialment als encara més pobres del món. L'efecte podria ésser més negatiu que en el cas alemany, si no es fa o es fa sense un càlcul acurat considerant l'experiència a la UE a prop del procés de reunificació d'Alemanya. Qualsevol acció per anivellar els seus Pobles-nació, requereix estudi, ponderació i un nou sistema per a evitar regressions o la paralització evolutiva dels països que han de finançar el procés i, sobretot, s'ha de procurar que el major contingent de les ajudes estiguin orientats a racionalitzar les demografies, els sistema educacional, i especialment en l'acció internacional.

Si l'economia és resultat de l'educació, i viceversa, examinant les proporcions de la sinopsi, es comprova que la xifra total de dòlars aplicats en educació a l'Amèrica del Nord és de 591.973.200.000 dòlars per a una població de 322.549.667 habitants, és a dir 1.835 dòlars habitant/any. I que Europa dedica 613.480.198.000 dòlars per a una població total, entre comunitaris i extra comunitaris, que és de 594.408.626 habitants, és a dir, 1.032

dòlars habitant/any. Les diferències a Europa entre comunitaris en quant a despesa per cultura, i entre aquests i els extra comunitaris, sense ser tan acusada com en la productivitat, també existeixen diferències apreciables entre el màxim danès de 8,20% sobre PIB, el 3,80% grec i el 3,5% romanès. A més, la diferència notable, — malgrat la important i no residual, tot i que sí inercial, pràctica de religions i creences esotèriques diverses a l'Amèrica del Nord—, es troba en el fet que les matèries principalment estudiades en ciència, tecnologia i humanitats, entre europeus i nord-americans té una tendència clarament a favor de la ciència i la tecnologia en els nord-americans. L'esoterisme serà desplaçat a Amèrica, igual que arreu del món, tot i que és indubtable que l'existent ara resulta altament pernicios en tots els Estats on predomina.

La guerra real i no declarada dintre d'Occident entre americans i europeus, incruentes des de la desaparició de les colònies establertes per els europeus, ha estat farcida de combats singulars i de tota mena. Atribuir les victòries americanes a unes determinades qualitats innates dels seus ciutadans i els seus corresponents governants, en qualsevol d'elles seria erroni. Però no ho és atribuir-les a la seva població i, dins d'ella, als governants, en un sol aspecte: el laboral. Des dels cavernícoles als humans actuals, personalment i col·lectivament, l'activitat física i mental ha determinat els seus caràcters i el seu resultat pràctic. No pot ser d'una altra manera: els mitjans són iguals per a tots. Són els propis de l'espècie, més o menys desenvolupats per la funció orgànica. Es pot extrapol·lar aquest enunciat per a ser aplicat al món en general, però aquí i ara ens limitarem a utilitzar la idea amb dos objectius principals: reconduir Europa en el sentit que la millor donació que es pot fer al pobre són els mitjans necessaris per educar-se i adquirir capacitat de treball; i als Estats Units, convèncer-los que la seva situació és fruit del treball realitzat i no d'altres qualitats innates humanístiques superiors. Essent tots diferents, tots disposem del mateix sistema biològic. La voluntat és el que compta. Ambdues parts d'Occident han d'acceptar l'evidència d'errors, el major dels quals és suposar que la resta del món ha d'estar a disposició de la seva voluntat i conveniència. La igualtat del genoma suposa la igualtat de possibilitats de desenvolupament de la genètica de cada individu i del col·lectiu al qual pertany. Però aquestes possibilitats cal explotar-les a través de la funció orgànica forçada. Els mitjans disponibles al segle XXI permeten fomentar l'hàbit del treball en tots els climes. Aquesta seria l'aportació més decisiva per fer compatible l'estat d'evolució de tots els països del món.

Possiblement resulti anecdòtic el poder combinat de l'Islam i el petroli (OPEP), però possiblement resulti fonamental la capacitat

de treball dels xinesos, i la capacitat tecnològica adquirida per el mimetisme japonès (pot ser un dia reunides ambdues aptituds ?).

El món no és indiferent al fet que la civilització que succeeixi la d'Occident sigui una continuació protagonitzada per els mateixos actors americans i europeus, o sigui la civilització d'Orient, perquè això darrer significaria un allargament del procés. Reflexionar en la realitat que les aptituds s'adquireixen i no són connaturals ni exclusives de cap raça ni ètnia. La tendència japonesa al traslladar l'activitat mental des del mimetisme, alimentat per una alta capacitat analítica, a una capacitat d'inventiva demostrada en robòtica, n'és l'evidència.

Pot ser que a llarg, molt llarg termini, no hi hagi protagonistes sinó solament actors d'un semblant nivell en el procés evolutiu dels humans. Per fer-ho possible és necessari que prèviament s'hagin eliminat les diferències culturals abismals existents entre els individus i els seus col·lectius. Fins que no s'arribi a una situació cultural més anivellada continuaran en el sofriment de les diferències que ara marquen pautes per el discórrer del procés evolutiu. Així ha estat sempre amb natural raó, ja que no és concebible que entre persones o entre col·lectius, els poc dotats culturalment siguin capdavanter d'un moviment social. Les experiències en aquest sentit obliguen a acceptar aquesta realitat.

La conveniència que la Unió Europea participi en un projecte de canalització dels humans vers una convivència harmònica basada en la seva igualtat de genoma, darrere finalitat per a una pau completa i fructífera, respon als interessos dels mateixos europeus. Les civilitzacions definides anteriors a l'actual, i posteriorment i successivament superades fins a arribar a la d'Occident, mostren un procés de canvi que els pobles protagonistes de cada civilització van patir una paralització de la seva particular evolució, una minoració del ritme evolutiu, i fins i tot una regressió directa. Podríem examinar les circumstàncies particulars de cada poble vingut a menys per el canvi de protagonistes en el procés de l'evolució general dels humans, i trobaríem casos dispars i fins i tot contradictoris. Amb això volem assenyalar un aspecte a tenir en compte. Quan per qualsevol circumstància —en general, efecte d'abúlia—, un poble perd ritme evolutiu o s'enfonsa en la mediocritat, pot reaccionar a temps i recupera la capacitat evolutiva, però ja no recupera la posició de privilegi perduda. Saber crea més saber. Diner crea més diners. Viure de les rendes dels valors creats per ascendents no és evolucionar. Per a la humanitat resulta intranscendent que el liderat en el procés evolutiu l'exerceixi un determinat col·lectiu, poble o nació. El que importa és el resultat de l'acció de cadascuna de les civilitzacions hagudes, per a valorar els factors favorables o negatius i per a continuar evolucionant.

(19) La qüestió que cal aclarir no és la conseqüència que pugui derivar-se per a Europa l'abandó de la seva posició encara destacada en l'actual mapa polític mundial. La qüestió realment important a considerar és si per el conjunt de la humanitat és convenient o no utilitzar la capacitat europea de liderat en base a les seves capacitats econòmiques i culturals, a demostrar per productivitat, inventiva i renovació de conceptes sociològics. I aquesta valoració no la determinarà la mateixa Europa. Seran altres poders. Possiblement els Estats Units, la Xina i/o el Japó o la unió dels tres. En allò que sí pot decidir Europa és si li és convenient o necessari mantenir, i millor augmentar, aquestes capacitats ara evidentment disminuïdes en relació als seus competidors inevitables d'Amèrica i Orient. O com vella que es va fent, per manca de regeneració familiar prefereix jubilar-se.

Les possibilitats d'anàlisi en l'actualitat poden permetre un debat amb resultats positius a prop de com pot mantenir Europa la seva actual posició, i fins i tot millorar-la, per mitjà d'una acció conjunta orientada a la consecució d'un procés d'anivellació global de la humanitat, en economia i cultura. La construcció de la Unió Europea, tot i que a un ritme excessivament lent, va ser possible mentre la seva estructura es construïa mitjançant acords multi laterals sorgits de la beneficiosa inèrcia de l'acció d'homes com Monnet, Adenauer i De Gásperi. La introducció del sistema assembleari que ha significat el referèndum sobre el primer projecte de Constitució europea ha trencat la continuïtat del procés. Les assemblees poden ser vàlides solament en col·lectius petits. Contràriament són tumultuoses i mancades de valor orientador com ha sigut en la consulta referendària de la Constitució europea, on han convergit vots moguts per qüestions alienes a la consulta.

L'experiència del fracàs d'aquesta Constitució, concebuda amb idees centralitzadores com les que han funcionat en els Estats-nació europeus nascuts de la destrucció de tots els imperis que han existit a la península euroasiàtica, dona llum sobre altres realitats que cal considerar. Qüestions fonamentals lligades a desafiaments de caràcter mundial, incidint totes elles en les decisions de vot dels consultats, fan impossible extreure del resultat una idea del que realment pensen del projecte de Constitució els europeus —que també son altres coses apart d'europeus: ciutadans de nacionalitats diverses; de dretes o esquerres; creient o racionalistes, i un inacabable etcètera. I si només a Europa la consulta resta desvirtuada, pensem el que seria una altra consulta a nivell mundial. La representativitat és imprescindible. El que cal és perfeccionar-la. I això és possible a Europa ara, quan continua sense normativa ni de caràcter antic ni modern, ni hi ha diàleg continu ni discontinu adreçats a establir-la. Perquè el diàleg, reblem, solament és possible entre un nombre limitat de persones. Però la delegació a

representants és obligada. El sistema de representació funciona, però funciona malament, perquè l'elecció dels representants es realitza mitjançant un antiquat sistema nascut en situació de precària o nul·la formació política dels electors, però sobre tot perquè s'elegeixen persones i no programes d'actuació.

(20)

La Unió Europea es possible si es fa federal. Amb una intensa descentralització. Més profunda que totes les existents fins ara, per a construir-ne d'altres que prenent model d'aquesta primera, donin pas a la creació d'una reduït nombre d'interlocutors que constitueixin un fòrum més que consultiu, si bé tampoc executiu, que faci possible esglaons de governació adequats a la composició del col·lectiu humà en tot l'àmbit del Planeta.

Es obligat arrencar de l'actual realitat política mundial lligada a la europea en particular, que en termes esquemàtics bàsics, a ampliar exhaustivament, hi ha aspectes com aquests a considerar:

L'allargament de la vida en tots els ambients del planeta i la millora relativa del nivell cultural en cadascun d'ells en quant a sanitat, ha produït un augment de la població al Tercer Món, on hi hagut explosió de natalitat. A la resta simplement s'ha après a no acceptar la de sempre, sinó a la seva minva. El creixement de la població és a causa a la disminució de mortalitat i de destrucció prematura d'éssers per guerres, pandèmies i desconeixement de la higiene corporal i mental. Tot en suma algebraica és la causa de l'augment de la població mundial. I del distanciament cultural i econòmic entre uns i altres països.

Europa al seguir la pruija del creixement continu i constant propi dels països que són petits territorialment i demogràficament, no resisteix tampoc la saturació de pobladors deguda a que en el curs de trenta anys la proporció d'immigrats i descendents, no assimilats o integrats en relació amb els nadius europeus, donen un mapa soci polític canviat i que canviarà encara més i a pitjor en aspectes com la composició de l'electorat; les relacions entre treballadors i empresa; la seguretat social; les exigències de l'ensenyament; la permanència de pràctica religiosa ara gairebé superada; la massa desocupada de nadius europeus en reduir-se la possibilitat d'exportació de productes industrials, un procés ja iniciat; i molt possible, la segura desocupació dels immigrants i descendents seus, de manera que tenint en compte l'envelliment dels autòctons, les pensions haurien de comptar amb quatre treballadors per cada jubilat, quan en realitat possiblement no existiran ni en proporció de tres per cadascun d'ells.

Tot això al marge que la població europea vulgui i pugui assimilar una massa humana estranya del volum de tants milions d'immigrants, només per la disfunció que suposa la renuència dels

autòctons europeus a realitzar les labors de baix nivell professional, que només la robòtica pot resoldre.

L'acció de les multinacionals retarden el col·lapse de la població europea, a mesura que la deslocalització d'empreses industrials augmenten la producció en regions també súper poblades d'Àsia, i provoquen una caiguda de les exportacions europees i un augment de les importacions.

Per traumàtic que sigui per a Occident, aquesta inversió de factors d'intercanvi de productes industrials podria potser ser la manera d'evitar el col·lapse de la població. Però la major part de la massa immigrant prové dels països àrabs, on per ser-ho reben escassa —o gairebé nul·la— localització industrial de les multinacionals. El procés més que permissiu, fomentat, amb una mitjana de natalitat de quatre fills/dona, és el propi d'un món desgovernat, en el qual apareixen els països pobres, particularment musulmans, amb índex de creixement anual del 2% (Magrib) o de l'1,15% (Turquia). I en aquesta, després d'haver emigrat prop d'un deu per cent de la seva població total a Europa en la segona meitat del segle passat. L'entrada massiva, entre el 2000 i el 2004, ha fet que els naixements dins de la Unió hagin sigut a través de tres quartes parts de musulmans residents a la UE.

Res d'estrany considerant que al Magrib la taxa de natalitat per dona supera la de quatre fills, i amb una mitjana de tres en els altres grans emissors d'emigrants musulmans, Turquia, l'Índia i el Pakistan, i que en resum: tenim una Europa súper poblada, amb una taxa de desocupació aproximadament de la mateixa quantia que la d'immigrants, que consumeixen i transmeten diner al seus país.

Un món àrab musulmà amb un creixement anual de la població en un dos i mig per cent —fertilitat de 4,14 fills per dona— donarà lloc que els tres-cents milions d'àrabs mahometans passin a ser entre quatre-cents cinquanta i cinc-cents milions l'any 2025. L'augment d'un mínim de cent cinquanta milions, nascuts als països d'origen i dins de la UE, han de donar un gir a l'evolució cultural europea, perquè cap política immigratòria és vàlida per aconseguir la integració dels islamites a la modernitat, ni en el termini de vint anys, i segurament ni en el de mig segle.

(23)

Aquests aspectes que podem considerar factors negatius per a establir una federació, només son exemple per a molts altres a estudiar abans de fer un projecte detallat de base per a donar un canvi de directriu a la política que ara es practica, i per a fer-la racional. L'actual es pot dir que no té projecte ni esperança de que en tingui sense abans haver canviat radicalment el sistema polític mil·lenari i obsolet. Per un nou sistema, en bona part seguit en parcialitats diferents en països federats. No és necessari inventar molt, si bé pot ésser convenient, i fins i tot necessari, aprofundir en

normatives que sense els sistemes informàtics actuals abans eren de molt difícil aplicació. El sistema seria representatiu, i amb molt esquemàtic model com:

Quatre nivells de governació: municipal, comarcal, estatal, federal.

Grans ciutats haurien d'establir partions per districtes.

Competències ampliant les municipals i comarcals.

Elecció de càrrecs per sufragi universal als municipis —o districtes municipals.

Cambres comarcals constituïdes per representants dels municipis que aportarien el nombre de vots obtinguts per cada partit en les eleccions municipals. Entre molt amples competències limitant les de les cambres de superior nivell, tindrien la de nomenar els representants comarcals a les Cambres d'Estat.

Cambres d'Estat, repetint el procés per a constituir-les d'igual manera que les Cambres Comarcals, per representants nomenats per aquestes.

Cambra Federal, també amb repetició del procés emprat per els dos nivells de Cambres Comarcals i d'Estat, a través de representants nomenats per les Cambres d'Estat, perdent competències cedides a les cambres d'inferior nivell, i guanyant-ne de la cambra immediata superior, amb resultat que la Cambra Federal resulti ésser un organisme no legislatiu, i sí àrbitre per a totes les situacions de conflicte entre tots els nivells de governació, i dins d'aquestes nivells. I essencialment per a determinar la política a seguir en els organismes de caràcter mundial, per representants nomenats per la mateixa Cambra Federal.

Un sol sufragi quinquennal. Obligació de presentar Programa de govern d'obligat compliment. Definició prèvia a les eleccions, de reagrupaments entorn del partit guanyador, o del segon més votat.

Decisió lliure de constituir governació conjunta de tots els partits participants al sufragi; o governació exercida per el partit guanyador i dels que prèviament en el seu programa electoral hagin manifestat la seva disposició a col·laborar-hi; obligació de la coalició entorn del partit segon guanyador, a actuar sense oposició al programa del primer guanyador, i al contrari, controlar l'acompliment del programa electoral proposat per aquest partit o coalició de partits guanyadors.

Tots els acords de coalició, coherents als respectius programes pre electorals, i amb participacions al govern segons el nombre de vots obtinguts per cada partit polític de la coalició guanyadora.

Candidatures tancades prevalent l'ordenació de les posicions que ocupin en les mateixes cada candidat. La primera posició gaudint de pre nomenament com President de cada nivell de governació. La segona posició de pre nomenament del representant a la cambra de nivell de governació immediata superior. Ambdós càrrecs exercits per membres del partit guanyador. La resta de càrrecs es decidiria per majoria simple dins de l'àmbit del partit guanyador o de la coalició de partits guanyadors.

Nomenament d'un representant en cada nivell de governació per a actuar a la cambra de nivell immediat superior, seguint obligatòriament les directrius emanades per la governació del propi nivell, i essent un representant fidel als seus representats i al programa del Partit en cadascun dels nivells d'actuació, entre els quals ha d'existir coherència programàtica en la fase preparatòria als comicis per part dels partits polítics. Decisions en els quatre nivells de governació, per majoria simple.

A partir de la Cambra Comarcal, existència de només dos partits. El guanyador i el segon guanyador. Possibilitat d'entesa entre ambdós partits, o el segon partit o coalició guanyadora, com en tots els nivells exercint vigilància del fidel compliment de programa proposat en els comicis. Computació de vots obtinguts per les coalicions predeterminades en els sufragis municipals, i en les votacions posteriors dintre dels nivells superiors.

Dins d'aquest marc comú d'indubtable ampliació en un projecte de tan alt abast sociològic, hi ha de cabre tota la diversitat necessària per a fer possible i fins i tot fàcil, una cordial acceptació de la federalitat europea per part de tots els seus Pobles-nació. I així mateix, una vegada constituïda la Federació, establir normatives i prioritats que la identifiquin amb una nova política oposada al maquiavelisme ara més rampant que mai. Com exemple:

Un altre concepte bàsic el de caixa fiscal centrada en cada estat. Es tractaria d'una caixa de solidaritat interna per a la Unió i externa per el món pobre, administrada a nivell federal, amb un programa quantitatiu de percentatges contributius segons el PIB de cada regió —comarques i àdhuc municipis, i no Estats que tenen regions pobres essent rics en conjunt, o regions riques essent pobres també en conjunt. Un programa de terminis d'aplicació. Així, la gratitud o la ingratitude no la gaudiria ni la patiria cap Estat. La riquesa o pobresa de cada regió —comarca o altres divisions territorials equivalents— seria ja a partir dels municipis determinat per el PIB personal de cada col·lectiu agrupat a cada nivell de govern. El dret a rebre ajuda, li correspon el deure d'administrar-la amb justícia i la

intenció de suprimir-la una vegada s'hagi assolit l'objectiu de compatibilitat Inter regional, convertida en Inter estatal.

Seria essencial l'augment del poder executiu relatiu als quatre nivells de governació, paral·lel a la disminució de competències i òrgans auxiliars d'administració i de govern, així com la creació de mancomunitats federals per a l'explotació privada de béns públics: medi ambient, aigua, xarxes ferroviàries, vies de transport i de comunicació, mitjançant concessions temporals a empreses privades.

Simplificant, es pot resumir l'objectiu europeu dient que cal crear setanta Pobles-nació entre un i quinze milions de pobladors, cadascun dels qual ha d'estar disposat a assolir el nivell social, econòmic i cultural que ja tenen països com els d'Escandinàvia, Irlanda, Dinamarca, Suïssa i Àustria, o en camí d'assolir-lo països com Eslovènia. Aquest seria el primer pas per iniciar un procés de reconstrucció social, mitjançant la competitivitat assolida per el treball realitzat amb vocació. Tot el contrari del programa encobert del cristianisme consistent, en el fons, en l'hedonisme i el desprestigi del treball considerat com impropri de la categoria humana. Activitat és funció. I el que ens ha transformat en el que som, tan diferents dels antecessors quasi bestiaris, i que provoca la immisericòrdia dels retardats front d'allò que ha permès transformar-nos en alguna cosa millor que la bestialitat dels nostres inicis humans, molt diferents als imaginats per els bíblics creadors de l'Edèn, recreat per Rousseau i reeditat per Marx en la versió estaliniana assajada a Rússia.

L'empobriment relatiu d'Europa i el seu trist paper en l'escena mundial no produeix sentiments de commiseració entre els pobles del món. Son els immisericordiosos amb Occident que representen una massa inconnexa però amb una dimensió formidable: quatre mil tres-cents milions enfront els mil tres-cents milions del Primer Món i els set-cents milions del Segon Món.

No tots els pobres són creients, però els mil cinc-cents milions de musulmans i la resta de creients repartits entre els tres móns, són potencials i mobilitzables enemics del racionalisme. La idea lògica dels creients seria considerar que la riquesa i el benestar d'Occident mostren la bondat del seu sistema de vida, però els resulta més fàcil, encara que no profitós, pensar que són pobres perquè Occident els ha privat d'enriquir-se a l'apropriar-se dels seus recursos naturals, i mantenir-los en la ignorància que pateixen. No arriben a pensar que, en aquesta situació, el que convé és justificar la seva manca de desenvolupament per causes que, en principi, no podien superar però que ara que cada individu i cada col·lectiu és el seu propi artífex, i que la seva lluita no ha de ser per les armes sinó per l'estudi i el treball, l'encertat és auto inculpar-se, si bé que sense renunciar a rebre ajuda per el seu desenvolupament, que hauria d'estar activa des de temps passat.

Si la reflexió d'Occident continua sent que el seu poder i força és suficient per afrontar la rebel·lió dels pobres, mereix les conseqüències d'aquesta manca de realisme. S'estudia la idiosincràsia del procés samurai/kamikaze i creient/suïcida, i els seus ressorts van quedant al descobert. Ara és quan cal procurar un sistema per neutralitzar-los. I és de témer amb plena lògica, que consisteix únicament i exclusivament en canviar la idiosincràsia dels suïcides: fent que estimin la vida.

Aquesta reflexió, es dirà, es d'ingenuïtat flagrant. "La política real" hi està en posició contrària i irreconciliable com contràries són les dels desafiadors i desafiats. Y cal afegir: i més per les actituds dels polítics professionals. I això darrer és el veritable problema.

Canviar idees i sentiments de la grans masses humanes de creients i descreguts, només és possible a través d'una educació apropiada aplicada durant dues o tres generacions. Canviar la mentalitat i sensibilitat del polítics professionals pot ésser més difícil encara, però intentar-ho té la contrapartida en el suposat de resposta positiva. Que podria realitzar-se amb la mateixa instantaneïtat com la que va produir la separació de Txèquia i Eslovàquia. I amb la mateixa incruència.

Té res a veure aquesta disquisició amb el suggeriment de construir una Europa federada, apta per a convertir-se en model per a altres federacions en el món sencer? Té a veure i amb molta profunditat.

Una federació mundial —potser només possible en el futur originada per la visita de "marcians"?— requereix un sistema de representació correcte. El que proposem, amb assaig continuat, i amb intenció concreta i coherent amb objectiu final de fer compatibles per a convivència pacífica a tots els pobladors del món, exigeix dues premisses.

Primera. Que el govern del món no sigui exercit per un col·lectiu elegit per tots els seus pobladors, o per representants seleccionats a través de les Cambres Parlamentàries de dos cents països (pàg. 6 Sinopsis). Sinó per representants d'un màxim de deu grans federacions a imatge de la proposada per Europa, amb pinzellades mimètiques de l'actual major existent, la dels EEUU, o també de la més petita però d'igual o superior efectivitat, la de Suïssa.

Segona. Que cap país, Poble-nació, resti fora del marc dissenyat i conservat per un reduït col·lectiu d'intel·lectuals en rotació constant, entrant i sortint d'un òrgan mundial d'ordenació, tantes vegades com sigui necessari segons les qüestions a debatre. Les seves conclusions no serien solament informatives, ni tampoc executives. Serien la base per a discussió a totes les Cambres Parlamentàries Estatals, que aprovarien o rebutjarien les propostes dels diferents

òrgans, per majoria de països i de pobladors. Podrien existir diversos òrgans simultàniament per a diverses qüestions.

La Unió Europea federada realment, ha de significar la desaparició dels estats multi ètnics i multinacionals i donar lloc a Pobles-nació federats lliurement i voluntàriament. La reflexió per els patriotes dels estats multinacionals és d'una simplicitat total: la seva desaparició continuarà produint-se de totes maneres, amb lentitud agònica i amb lluites evitables, o bé pot ser instantània i pacífica com a Txecoslovàquia. Possiblement els ciutadans ara dominants tindran un present més esforçat, però, per el nivell de conscienciació assolit en les societats actuals, pot assegurar-se que l'esforç afegit que tots els humans han de realitzar per a normalitzar la globalització i arribar a una evolució pacífica, augmentarà com més es perllongui la situació actual. D'altra part, el romàntic sentiment patriòtic no els ha de ser privat per decret. Grups de Pobles-nació, convertits en Estats dins de les grans federacions, de lliure constitució, reconeguts per la UE, podrien desenvolupar-se i establir polítiques comunes quan això fos el seu interès. La preeminència d'una Marc Comú per damunt de regulacions com aquesta proposada aquí, no hauria d'entorpir l'acció d'actuacions conjuntes, no solament del Pobles-nació convertits en Estats federats. També aliances estables de caràcter polític, cultural i social, o bé temporals per qüestions puntuals, entre tots els Estats . La negociació del Marc Comú, aspecte bàsic per el desenvolupament d'un projecte d'unió global, hauria de contemplar totes les possibilitats per a assolir un doble objectiu. Per una part la llibertat de constituir-se cada Estat d'acord amb el que ara són realment cadascun dels Pobles-nació a federar. I per altra part, fomentar la idea d'harmonitzar les diferències de manera que en el transcurs del procés d'unió, amb l'intercanvi d'informació de resultats dels sistemes adoptats per cada Estat en tots els aspectes governatius i de reglamentació.

Les evolucions dels Estats federats, haurien de produir-se principalment a través del treball realitzat per els seus propis ciutadans. I el suport dels Estats més evolucionats dintre cada una de les grans federacions d'Estats. També previsió per acollir-se personalment a perténixer a un o altre Estat diferent al natiu, que no es pot menysprear: la d'acollir-se personalment a la pertinença a un d'aquests Pobles-nació millor situats. Per això, hi ha d'haver normativa apropiada dintre de la Unió. Que la deslocalització d'empreses s'afegeixi la deslocalització de persones, estrictament per a pertanyents a la Unió Europea. La mobilitat laboral dins la UE, fomentant mestissatge, del qual encara cap esperar-ne beneficis.

L'afortunat fracàs de la Constitució de la convenció giscardiana pot donar lloc a diferents i successius intents per assolir el manteniment dels estats nació a Europa. Cap d'ells no donarà possibilitats de crear la Unió Europea. Seran una pèrdua de temps i d'oportunitats, perquè

actualment ningú no enganya ningú. L'hegemonia d'un estat, o més d'un associats, ja no té possibilitat d'establir-se.

Semblava que la simultaneïtat entre la Constitució i l'ampliació amb deu països nous podia afavorir l'èxit del pla del tàndem París-Berlín. Però la consulta va resultar negativa. El fracàs de l'intent no es pot atribuir a la pressió dels estats, que haurien hipotecat el seu futur, sinó a la incongruència d'un projecte de conservació d'estructures polítiques caducades, que tenia contraris en tots els sectors socials. La gairebé impossibilitat de canviar el text constitucional a instàncies d'un o més països, per la redacció intencionadament confusa, els Pobles-nació s'haurien convertit en satèl·lits de França i Alemanya, privant canvis de rumb a temps oportú. La incongruència resta manifestada al no superar la primera etapa del projecte. La transparència de les intencions de la Constitució proposada ha mogut l'actitud dels votants francesos i holandesos: l'extrema dreta nacionalista, per disconformitat amb la minça pèrdua de sobirania de l'Estat i el rebuig a la política d'immigració; l'esquerra, per disconformitat amb una anunciada política econòmica, que es deixa entreveure de manera suficient, considerada més perillosa —quan és absolutament necessària— que un programa de reconducció per plantar cara a la liberalització dels mercats internacionals, amb previsió de terminis i objectius clars; i una quantitat d'independents important. El creixent divorci entre els governs europeus i la seva ciutadania podia fer preveure la possibilitat d'un fiasco tan sonat, que solament a través de consultes directes a les urnes es podria conèixer la seva importància i profunditat, i per això es de témer que a aquesta consulta ben feta mai es realitzi.

La societat civil ha tingut un paper important en el resultat de la passada consulta, i ha posat en evidència que l'heterogènia i majoritària població que ha rebutjat la proposta, ha captat la incongruència de l'intent d'amarrar avantatges per a present i futur indefinit per a una minoria auto estimada com selecta, en un moment que ja no és possible. I, segons sembla, sense saber apreciar les realitats del millor posicionament actual en el món dels Estats Units i les seves causes: treball i productivitat; i tampoc el ritme d'avançament d'Orient, per les mateixes causes.

A grans trets, es pot considerar que a mitjan segle vint, els governants europeus, marcats per la tragèdia provocada per el nacional socialisme i la més antiga del comunisme, eren conscients de la necessitat d'unir realment Europa. Així Monnet expressava la seva idea d'Unió, amb un rerafons kantià, però en definitiva, modulant el centralisme que impera a França. Cinquanta anys després, la ciutadania en tots els seus nivells de cultura, ha avançat notablement. Mentrestant, les persones dedicades a la política professional, a l'administració pública i a la governació directa,

adaptats a una situació d'un cert benestar més aparent que real, creat precisament a través de tímids avenços de la unió en aspectes d'economia al llarg de mig segle, no van més allà de controlar el procés que només es manté per inèrcia, en un moment de pors de derrota enfront dels totalitarismes, i es limiten a defensar, no principalment sinó exclusivament, les quotes de poder dintre de la Unió. I el que és més negatiu, la part major possible de l'abundant manà de les subvencions establertes per l'organització a aquells que ja gaudeixen d'una posició privilegiada en el món, i que per propis mitjans poden resoldre els desequilibris econòmics de determinats sectors productius.

(10) No apareixen governants europeus disposats a demostrar la necessitat d'organitzar una veritable convivència entre els pobles europeus, després governar-los i dur-los a l'assumpció de la responsabilitat col·lectiva mitjançant el treball. Perquè l'actual Europa produeixi al nivell que ara només uns quants països nòrdics assoleixen, és imprescindible un canvi d'actitud de la governació i en els governats. Si es complís aquest objectiu, o es caminés fermament vers ell, seria possible liderar, o més ben dit co-liderar, juntament amb la resta del Primer Món, la globalització que avança al seu propi aire i al de les multinacionals políticament irresponsables.

Perllongant l'actual situació augmenta l'absentisme de la societat civil en la gestió de la cosa pública. És una sinergia negativa derivada de l'error de monopolitzar el poder els polítics professionals, i es manifesta clarament en l'abstenció o resposta negativa en les consultes sobre la Constitució europea. S'argumenta en el sentit que la negativa obeeix a un descontentament intern de cada país. És cert, i resta demostrat en l'augment de l'absentisme en les eleccions d'àmbits estatals. També es posa l'accent en el fet que els vots negatius es concentren en grups o persones sense nexes ni afinitats. També és cert. El que no es té en compte és que ambdues realitats són el pitjor símptoma de divorci entre la ciutadania i els seus governs. I així ningú pren iniciatives per trencar la inèrcia nacionalista dels grans Estats-nació.

Una part important de la ciutadania s'ha impregnat de patriotisme excloent, fet que dificulta l'èxit de qualsevol proposta realment descentralitzadora integral. I la gran majoria està desorientada i incapacitada per a canviar el rumb de la decadència d'Europa a través dels Estats-nació que la constitueixen; de la degradació social per causa de la immigració incontrolada; de la impotència del sistema educatiu per evitar la malformació de les generacions que hauran prendre el relleu a les actuals; de l'abandonament de responsabilitats per part de la família, que fracassa rotundament en el seu deure de conduir els seus fills a un sistema que, almenys, mantingui la línia de natural autoritat seguida per generacions immediatament anteriors; de la por generalitzada per els efectes de la globalització sense projecte que amenaça el

benestar adquirit, sense que ningú responsable s'atreveixi a dir que la deslocalització d'activitats solament pot evitar-se treballant més, molt més, en tots els nivells culturals i socials; i no fent el necessari per disminuir la natalitat en el Tercer Món per fer possible la fixació de la seva població en el seus països d'origen; i per damunt de totes aquestes mancances, la incapacitat per convèncer que el treball no és el càstig diví dictat al paradís, sinó el mitjà per posar remei a molts mals, que semblen evidents per els governants malgrat que actuen com si ells no tinguessin cap responsabilitat a prop d'aquestes disfuncions provocades per un sistema polític obsolet.

El temps disponible és molt escàs per a evitar que Europa —i amb ella potser tot l'Occident— es converteixi en simples satèl·lits de països que treballen intensament, com Xina, país que demostra que la seva capacitat de mimetisme li permet adoptar sistemes i tecnologies productives que dona resultats imponents. S'ha de considerar el que donaria o donarà de sí al capitalitzar-se financerament i elevar la formació professional de la seva ciutadania. Cal preveure que, en el seu moment, el mimetisme ara aplicat al sistema de producció, a temps oportú serà aplicat al sistema de govern i de convivència. I que no serà l'europeu el triat, sinó el que consideri més positiu. El sistema federal, que crea nivells de governació adequats a les capacitats dels humans del segle XXI, seria un exemple per a Orient, on Índia i Xina, reunides o separadament, han de decidir la seva estructuració política. La inèrcia d'un passat centralista en ambdós països pot ser superada si el seu mimetisme és aplicat també a la política. La globalització, d'altra part necessària per a evitar una explosió del sistema de convivència, obligarà a Orient a evolucionar per homologar-se socialment amb Occident. Amb molta parsimònia, a través de dècades fins que les situacions econòmiques i culturals siguin també de nivell semblant.

La Unió Europea, com a federació profundament orgànica que doni competències a tots els nivells de governació, amb criteris racionals de realitats existents —ara poc o gens reconegudes— i sempre amb opció a rectificar-les, pot superar la prova a què ara està sotmesa per part de blocs que endevinen la debilitat del col·lectiu europeu. Encara posseeix grans recursos per refermar-se en aquest món tan canviant i per a situar-se en el concert de Pobles-nació emergents i d'altres més ben orientats per ser petits, independents o federats, que veuen en la globalització el remei i no l'origen dels seus mals. Aquest camí passa per atendre les ètnies i els Pobles-nació, creant rivalitats i destruint enemistats i odis. Respectant maneres de ser encara que no siguin les més convenients i esperant canvis positius per la pròpia i pròxima experiència. També passa per la creació d'estímuls per el resultat dels diferents sistemes polítics, menys valorant la territorialitat i atenent la seva humanitat

per deixar a part definitivament les ànsies de predomini d'uns o altres països.

La crueltat humana va en paral·lel al grau de maduresa assolit per cadascun dels col·lectius existents. La vella Europa no és igual de cruel que altres regions de la Terra, i ara ho és menys amb ella mateixa que en temps passats, quan la seva maduració no havia arribat al nivell actual. És necessari aclarir si el procés de la seva decadència és evitable o no, tenint en compte aquesta maduració produïda. Els individus moren. Els seus col·lectius, no necessàriament. Cada poble i cada bloc existent o en fase de constituir-se són el resultat de la seva evolució des de la infància a la maduresa, des de la crueltat irresponsable a la racionalitat que l'atenua. És fàcil comprovar que l'estat actual de benestar d'Europa respon a l'acció dels seus antecessors. I encara que incòmode, és obligat pensar que no es pot viure eternament de les rendes heretades del treball realitzat per els antecessors. Que les successives generacions gaudeixin de l'herència que els és transferida no és per cap llei natural. És conseqüència de la lluita per existir combinada a l'amor familiar. D'una o altra manera la lluita persevera. Que perseverï l'amor familiar no és tan segur. Dilapidar en lloc de produir és acceptar que en un futur no llunyà, els europeus es converteixin en víctimes ressentides davant d'altres humans de més enllà d'Europa que, mirant-la, treballen per igualar-la i superar-la. El primer pas d'aquest procés està a punt de consumir-se i és nítidament perceptible en la divergència entre Europa i els Estats Units. La creació de petits estats independents quan a Europa, França debatia la fórmula per convertir els humans en iguals i feliços, és la causa d'aquesta divergència. Les circumstàncies influeixen, però són inestables i canviants, menys decisives que l'actitud i conducta de cada individu i de cada col·lectiu, que si volen, poden adquirir gran estabilitat en els seus projectes. Europa va pecar de supèrbia en els processos de colonització. Ara podrien fer-ho els Estats Units i no cal esperar el resultat i examinar-lo d'aquí a uns quants segles, com nosaltres ara ho fem d'Europa. Són perceptibles els senyals que el procés de descomposició d'Occident s'ha iniciat. Canviar de direcció ara és possible, sens dubte, i pot no ésser-ho en un futur molt proper si el procés de decadència s'accelera. Per a evitar-ho no es pot reivindicar Mahoma però tampoc Maquiavel. A tot el món inclosa Àfrica, el coneixement s'imposa. Petites minories són suficients per a estendre'l a tots els àmbits. Pensar el contrari, seria un altre acte de més que de supèrbia, de ceguesa política.

(30) A grans trets, és fàcil explicar per què els europeus o qualsevol altre col·lectiu s'ha constituït ètnicament. Ara toca explicar-nos com i perquè els Pobles-nació i especialment els Estats-nació, viuen una transició d'un estat d'envelliment vers un nou estat

indefinit, no de caràcter ètnic. A Occident, de tipus social a causa de:

Desaparició de la contenció religiosa; descoberta precoç del plaer sexual i acceptació de la irresponsabilitat de la solteria; inhibició dels pares davant la ganduleria dels fills, els quals inclinen a independitzar-se de la família per evitar els disgustos que sempre han donat i donen als pares; i aquests convertits en pares contestataris = Família actual rarament ben estructurada.

Prolongació generalitzada de l'edat d'escolarització; ja no solament hi ha rebel·lió violenta al fet de viure sotmès a la lluita per l'existència, sinó burla declarada a tot transcendentalisme; alliberament de costums repressius a la dona; sexe sense responsabilitats maternals i paternals; ruptura de l'escala generacional; no gravar fiscalment l'esterilitat voluntària = Paral·lelament a un allargament de la vida, envelliment biològic de la població autòctona europea.

Modernitat entesa com abandó de deures; sexualitat presentada en el seu aspecte hedonista; descobriment del plaer personal multiplicat per els mitjans mediàtics; resistència femenina davant el rol de mares = Aparició de canvis biològics no solament genètics sinó també fisiològics particularment neuronals.

Exemple dels progenitors i també dels educadors en quant al cultiu de l'hedonisme; assumpció del benestar econòmic sense cap esforç per obtenir-lo; no solament acceptació de donació corporal femenina, doncs ara existeix la provocació per part de la dona, fet que genera canvis en la libido en ambdós gèneres, amb conseqüències imprevisibles; debilitament del factor evolutiu principal, el treball = Instint de romandre, abans que ÉSSER.

I tan important per sí sol, com tots els factors de declivi europeu ara mateix i no exhaustivament assenyalats, el principal: disminució de la productivitat de la població autòctona.

De la sinopsi es desprèn el següent quadre que, en divisa dòlars, demostra la diferència entre EEUU i Europa per a crear productivitat.

(21)

REGIÓ	KM2	Població	Densitat.	PIB X1000	PIB/habitant
EEUU	9.629.091	290.342.554	30,15	10.450.000.000	36.300
Canadà	9.984.670	32.207.113	3,23	934.100.000	29.300
EEUU+Canadà	19.613.761	322.549.667	16,45	11.384.100.000	35.300

REGIÓ	KM2	Població	Dens.	PIBx1000	PIB/hab
UE25	3.976.346	455.021.454	114,43	10.432.730.000	23.000
Noruega	324.220	4.546.123	14,02	149.100.000	33.000
Rússia	17.075.200	144.526.278	8,46	1.409.000.000	9.700
Europa	21.375.766	604.093.946	28,26	11.990.830.000	20.000

Analitzem què ens diuen aquestes dades, combinades amb els processos de colonització i descolonització:

El 1496, en plena etapa de descobriments, Espanya s'estableix a Santo Domingo.

L'Amèrica del Nord comença a ser explorada al Canadà el 1534 i fins el 1605 França no crea el primer assentament colonial a Acàdia.

Dos anys més tard, el 1607, els anglesos ho fan a Virgínia.

Els processos d'independència comencen als Estats Units el 1783. A l'Amèrica del Sud s'inicia la descolonització a Haití el 1804 i acaba el 1898 a Cuba.

Període colonial a l'Amèrica del Nord: 178 anys. Període post colonial: 224 anys.

Període colonial Amèrica del Centre i Sud: 402 anys. Període post colonial: 209 anys.

Assenyalem també que a l'Amèrica del Nord la colonització la realitzen els immigrants, els quals lluiten i treballen simultàniament. A l'Amèrica Sud i Central, la colonització la realitzen tropes i clergues mentre que el treball físic el realitzen els nadius.

En el termini de quatre segles, la regió de l'Amèrica del Nord, amb immigració diversificada, ha produït una població força equilibrada, excepció feta dels descendents dels esclaus, amb una amplitud territorial gairebé igual a la d'Europa, inclosa la Rússia actual, i amb una capacitat productiva que solament és un 6,27% inferior a la de la Unió Europea dels 25 + Rússia. I la població d'aquest àmbit territorial li manca poc per doblar la d'Amèrica del Nord. Aquesta important diferència es reflecteix també en els PIB personals corresponents: 35.288,93 dòlars a l'Amèrica del Nord i 19.635,32 dòlars a la UE25 + Rússia.

La gran diferència entre Europa i Amèrica es troba en els països fronterers a l'Àrtic. Rússia, envellida biològicament i amb una dimensió territorial que fa comparables les territorialitats d'Europa i d'Amèrica del Nord, inclòs el Canadà, ben just es pot situar en el Primer Món i rebaixa extraordinàriament la qualificació econòmica d'Europa. L'explicació d'aquesta gran diferència de resultats no és cap altra que el cultiu del treball dels immigrants anglesos, de nivell social i econòmic majoritàriament mitjà-baix, a la regió nord-americana. Per contra, el cultiu del senyoratge dels immigrants a la regió sud americana provoca la seva baixa productivitat (el clima de les regions, en els països colonitzats es també important. Però això no fa res més que confirmar la influència enorme del clima en la conformació de les ètnies).

No ha estat possible per els europeus traslladats a Amèrica ni per els que s'han quedat a Europa, deslliurar-se de la resistència inercial de les religions monoteistes, amb arrels de l'Antic Orient i amb una antiguitat de gairebé quatre mil·lennis. I els sud-americans tampoc no han pogut, en el decurs de quatre segles, desfer-se de

l'hàbit del cultiu de l'oci —molt cristià—, que ha estat, més que mantingut enaltit, com signe de cultura superior.

Tot això es pot considerar dins de la normalitat biològica i, conseqüentment, no solament justificar el caràcter poc productiu dels pobladors del sud dels dos continents sinó que, una vegada més, serveix de confirmació de la teoria del manteniment evolutiu per mitjà de la lluita entre espècimens i entre espècies per aconseguir-la. Allò que entra en el terreny del fenotip i, per tant de la sociologia. És la persistència dels nord-americans en la seva capacitat productiva i la disminució evident d'aquestes facultats dels seus parents que han restat a Europa. La pèrdua d'aptituds per treballar dels europeus no es manifesta només en els resultats finals de les respectives economies, durant un període de relativa curta durada. És evident també en l'aspecte cultural. Cal fer una altra comparació: el nombre de Premis Nobel atorgats a americans i europeus i el nombre de patents que enriqueixen l'Amèrica del Nord —exceptuant els Premis Nobel literaris, especialitat dels europeus.

(8) L'explicació d'aquesta pèrdua d'aptituds també és d'origen sociològic. El gran mestissatge europeu que abans hem esmentat ja existia en produir-se l'emigració dels europeus del nord d'Europa a Amèrica. La diferència obeeix al fet que els emigrants no podien situar-se sense treballar i lluitar intensament. Els que van restar a Europa vivien de la prosperitat que les colònies produïen. I tampoc es pot atribuir a mestissatges biològics intra europeus. A Europa, a partir del Renaixement, no han existit, tot i que sí el mestissatge cultural. El fenotip sociobiològic dels col·lectius, a més del clima, actua també per factors introduïts per els mateixos humans, i particularment dels seus governants.

Han actuat la metafísica centre europea i la teogonia mediterrània, exportades al continent americà mitjançant la Reforma. No hi ha cap llei que condemni les civilitzacions a estancar-se, evolucionar poc i, finalment, afeblir-se i ser posposades, com la greco romana. La de l'Occident europeu, amb un sector important de la ciutadania amb molta més consciència que la que hi havia a Constantinoble i Roma, mostra processos de decadència amb signes clars d'esgotament de capacitat d'evolució. Com les generacions de moltes famílies, està dilapidant els guanys dels seus antecessors.

Els pensadors, els mitjans de comunicació i, fins i tot, els governs europeus, davant d'episodis com la reacció nord-americana als desafiaments dels creients, intenten i en alguns casos aconseguen presentar la seva poruga actitud enfront d'aquest veritable desafiament —que no ho és solament als Estats Units sinó al món i, especialment, a Occident— com una mostra de maduresa i experiència. La resposta de França al qualificatiu de “vella Europa”: “vella sí, però assenyada i experimentada”, no és res més que un enginyós joc de paraules. Només algunes veus aïllades als Estats Units

han respost: “potser sí, però segur que també temorena”. El benestar torna temorosos els humans. Eludir la lluita per l'existència és girar l'esquena als desafiaments. Reprendrem aquesta qüestió, més intencionadament i específicament, en la part on intentarem demostrar la impossibilitat de plantar cara a tots els desafiaments contemplats mantenint l'actual sistema de convivència, sense projecció i sense perspectiva de futur. La Humanitat s'ha fet propietària de la Terra, és el seu monopoli. No ha existit espècie competidora que l'hagi forçat a perfeccionar els seus òrgans. L'algorisme darwinia no ha funcionat per aquesta causa. I ha delegat l'administració de la propietat de la Terra en col·lectius socials, alguns espontàniament creats que solen ser els més positius, i d'altres imposats forçadament per obra de persones o de grups de persones que sempre declaren la seva intenció de proveir felicitat als humans. En general han estat superats per els força feliços humans occidentals que rebutgen aquestes propostes i fins i tot als que les plantegen.

En fase de procés de descomposició social, però amb felicitat acrescuda en cada una de les anteriors fases, ara Europa ha de reconvertir l'algorisme darwinia en un projecte racionalista i superar l'envelliment biològic de la seva població, sostinguda per immigrants ressentits; governants sense les aptituds necessàries per marcar pautes de conducta per a futur immediat i a llarg termini; i recuperar la perduda capacitat productiva, base de qualsevol projecte polític. Una actuació possible solament si és acceptat aquest diagnòstic, i es canvia el sistema educacional, i la relació de la parella humana. Europa ha defugit aquest aspecte que també quasi afecta el món sencer. No totalment al centre d'Europa. Acusadament al sud i només molt al nord, a Escandinàvia, tenen camí recorregut en aquest sentit. És la lluita entre els dos gèneres. Ha estat, en general, la més agradable, però les premonicions de Malthus, de Darwin i del seu inevitable Galton, han de ser reconsiderades. Amb cura exquisida per part de pensadors i pensadores socials, per a evitar que el desafiament d'un gènere, el femení, es converteixi en factor de pèrdua del plaer que malgrat tot la relació de parella encara conserva. El tema necessita l'atenció de biòlegs especialitzats. Per ell mateix donarà lloc a molts estudis relacionats amb l'educació, i que des d'un temps no molt llunyà preocupen a les dones, més que als homes, i és senyal del temor que elles tenen d'acabar perjudicades per una llibertat que s'han pres, i comencen a dubtar si millora o perjudica llurs expectatives de vida.

Si la igualtat entre humans, per impossible biològicament, no ha d'ocupar el seu pensament, la igualtat entre els dos gèneres s'ha de combatre en benefici d'ambdós, especialment per el femení. Les raons de la rebel·lia de la dona per abandonar l'altar del romanticisme occidental la va situar, existeixen. En el repartiment de gaudi i dolor ella s'ha emportat la pitjor part. Els negres ho són

per protegir-se de cremadures solars. Les dones ho són perquè en la parella una de les dos parts ha hagut d'ésser dipositària de continuïtat de vida. Ni la negritut ni la femeneïtat per sí mateixes priven felicitat. Son les circumstàncies derivades d'aquestes realitats el que han provocat infelicitat. Relativament, puix que el repartiment del gaudi, com exemple el sexual mascle, té contrapartides, i caldria mesurar gaudi i dolor en totes les facetes de la vida dels homes i de les dones per a establir balanç. Com també en totes les viscudes per els blancs i els negres.

Les característiques morfològiques de tots aquests col·lectius poden ésser perennes. Les conseqüències no. Les diferències entre les dones d'ètnies escandinaves i llatines, i més encara entre les dones nord americanes i les seves antigues germanes europees, mostren clarament com les circumstàncies canvien els efectes dels caràcters humans, fent que el que per a uns és una malaltia, per a altres, sigui factor de salut.

(21)

La història del continent americà que, en general, és la història dels seus pobladors, vol demostrar que la malaltia dels Estats Units és gairebé terminal. La història dels americans, a efectes de la seva conformació ètnica, és el trasllat històric d'emigrants, primer europeus; després, i amb menys intensitat, dels nombrosos fugitius de misèries. I ara d'atrebits benestants que aspiren a ser-ho més. La història anterior a aquest procés és pura hipòtesi. Les glaciacions que van penetrar al sud en major mesura que a Europa invaliden els escassos signes paleoantropològics, per altra part poc estudiats. L'episòdica història dels nord-americans és el seu recent procés de conformació d'un col·lectiu que, sense tenir la solidesa dels petits Pobles-nació que repetidament hem esmentat, reuneix condicions diferents i millors que altres, a causa de les circumstàncies viscudes per la dona. Èxode de l'Àsia Central a Europa, creant un tipus de femeneïtat específica, que mil·lenis més tard accentua llur diferenciació per l'emigració a Amèrica. Allí no s'ha creat ni es pot perseguir una nova ètnia multi racial. Solament un mapa humà divers que, gràcies al seu sistema polític, ha assimilat bé els immigrants. llevat dels negres procedents de l'esclavitud. En aquest aspecte, possiblement Europa pagui tan car com els Estats Units el suport als seu respectiu desenvolupament econòmic per la utilització de mà d'obra immigrada, voluntària per part dels immigrants i també per els països receptors a Europa. L'error dels plantadors del sud dels EEUU ha servit els nord-americans per capgirar el procés i avui continua integrant immigrants. Però són persones que aporten valors econòmics i culturals superiors a la mitjana del país.

(19) Hem dit que Europa humanament no és vella, més enllà del que representa la seva mitjana d'edat, alta i coadjuvant al procés de baixa natalitat que ha produït una societat biològicament

envellida. Però els humans, col·lectivament, estan immunitzats de biodegradació total i, a més, sumen facultats per transmissió genètica, perquè el seu conjunt sigui tan durador com la Terra mentre aquesta es mantingui viva. I no hi ha lloc ni justificació per a la seva jubilació prematura, y que per a evitar-la s'actui per a que el recanvi generacional funcioni, i no a través dels innombrables joves sobrants del Tercer Món. Un sistema hipotecari de resultat catastròfic culturalment, potenciat a més per la venda —gairebé cessió gratuïta— de part dels bons exemplars europeus creats en el propi espai, i transferits a altres països, majoritàriament els Estats Units, que dins d'Occident, no resten al marge de les disfuncions demogràfiques, però gràcies a la immigració, com a França, salva el procés generacional en la forma que resumeix el següent quadre:

(20)

P	Any	Km²	Habitants	Densitat	Fertilitat X Dona	Evolució vegetativa
ALEMANYA	1993/4	357.021	81.912.000	229'50		-1,30
	2003/4	357.021	82.398.320	230'79	1'37	-1,74
FRANÇA	1993/4	547.030	58.172.000	107'00		3,30
	2003/4	547.030	60.280.529	110'20	1'85	3,49
ESPANYA	1993/4	504.782	39.652.752	78,55		0,70
	2003/4	504.782	40.217.413	79,67	1,26	0,60
ITÀLIA	1993/4	301.230	57.282.824	190,16		-0,20
	2003/4	301.230	57.998.353	192,54	1,26	-0,94
REGNE UNIT	1993/4	244.820	58.586.000	239,30		1,80
	2003/4	244.820	60.094.648	245,46	1,66	0,78
UE-25	1993/4	3.976.346	448.310.818	112'74		0,81
	2003/4	3.976.346	455.021.545	114'43	1'51	0,38
EEUU	1993/4	9.629.091	260.711.000	27'07		6,9
	2003/4	9.629.091	290.342.554	30'15	2'07	5,7

No tant per les dades numèriques com per consideracions d'igual o major transcendència que els nombres per ells mateixos, el comportament de la població nord-americana es manté, a precari, en línia amb les necessitats de països cridats a ésser factor per a actuar a nivell mundial, per mantenir-se correcta demogràficament. Encara que sigui tan estret el resultat, cal destacar també en aquest aspecte que Europa està en posició clarament molt més desfavorable.

L'estadística del quadre precedent indica:

1) Pèrdua de capacitat regenerativa dels països europeus més importants demogràficament, tret de França, que mostra avenços poc significatius, i encara gràcies a l'alta fertilitat dels immigrants.

2) Pèrdua general de capacitat regenerativa en la UE, malgrat l'aportació de la població immigrada i dels països pobres de major natalitat ingressats a la Unió.

3) Pèrdua de capacitat regenerativa als Estats Units, malgrat que mantenen uns índexs de natalitat, fertilitat de la dona i creixement vegetatiu de la població en un nivell just però correcte. Però com a França, jugant un factor important l'alta fertilitat dels immigrants.

4) Evolució vegetativa negativa d'Alemanya, Itàlia, Espanya i del conjunt de la UE vers a un envelliment de la població autòctona, i al creixement vegetatiu de la població immigrada, amb un canvi de nivell cultural previsible per a un termini de vint anys a causa de la bipolaritat cultural de les poblacions autòctones i immigrades. El Tercer Món instal·lat a casa en un nou i pitjor sistema de colonització, que per altra part provoca pèrdua de capacitat evolutiva als països exportadors de peonatge al Primer Món.

La informació actual més immediata indica la presa de consciència per part dels diferents governs europeus, de que la tendència no dona senyals de canvi de sentit en el comportament de la joventut autòctona i de la immigrada. El percentatge d'immigrants provenint de l'àmbit musulmà, i en general del Tercer Món, és desproporcionat en relació a la població total de la UE, però especialment en relació a la dels països majoritàriament receptors de mà d'obra estrangera, que són els que figuren en el quadre anterior. Per contra, sense cap signe de preocupació de part dels governants, als Estats Units espontàniament ha sorgit un moviment que sense ser projectat per cap programa governamental ni de la societat civil, marca més que una tendència, una evident realiniació de conducta. Al país dels "neos" se l'anomena joventut neo victoriana. Inclou una part important de la joventut pertanyent a famílies ben situades econòmicament i culturalment, que de manera notòria, han abandonat la moda "beat" de la meitat del segle XX i han creat una autèntica nova modalitat de vida, més semblant a la victoriana que a la post moderna. Una reacció paral·lela a la produïda a Escandinàvia, on la joventut, avorrida per l'alliberament sexual de la dona creadora de famílies monoparentals —mare i un fill—, ha derivat a famílies de major nombre de descendents i del mateix signe. La influència d'aquesta nova minoria neo victoriana als Estats Units —sense dades estadístiques fiables que fonts diverses xifren en un 26% d'augment vegetatiu de la població en aquests determinats ambients, pot no ser decisiva per produir un nou "baby boom", que tampoc és desitjable, però sí per deixar petjada i provocar una selecció eugenèsica que, de fet i tènueament allí ja existeix i que podria incrementar-se a tot el món al ritme de descobriments en genètica. El resultat pràctic si és positiu, podria induir a un projecte eugenèsic a major escala: incrementar la natalitat en el Primer Món i reduir-la al Tercer. Un procés que contemplant les pràctiques com

les que es produeixen a Escandinàvia, on, dins del moviment d'alliberament de costums femenines, la maternitat amb pluralitat paternal es fa normalitzable, i que de fet, allí fins a cert punt, ja està normalitzada, a través de les guarderies i posterior sistema educatiu.

Entre les múltiples revolucions produïdes successivament en el món actual de la globalització, promoguda en primer lloc per els nord-americans, està conduint aquesta població a seguir el camí emprès per els europeus, en el sentit de derivar la vida a través del més antic hedonisme, el sexual, però ara obsessivament a causa d'iniciar-se prematurament. Els nous conservadors dels Estats Units, cristians i jueus aliats, no ajuden a alentir aquest corrent hedonista que no afecta només la joventut. També afecta una escala d'edat madura i, encara més greu, una part important de l'adolescència, quan no de la infància. I així, per camins diferents, poden coincidir americans i europeus en un punt que pot portar empobriment o renovació del conjunt ètnic que fins a l'actualitat, amb grans alts i baixos, ha sigut el motor de la civilització del coneixement. Certament, la pudibundesa no és el remei convenient. Com en tots els aspectes de vida, només el coneixement pot ser útil per establir costums convenients. Qüestió d'educació, bastant més allà de l'ensenyament. Tot depèn de la productivitat. Vegem quadre que mostra el que pot fer Occident, i ningú més sense aquest.

(19)

REGIÓ	KM2	Població	Densitat.	PIBx1000	PIB/H
EEUU+Canadà	19.613.761	322.549.667	16,45	11.384.100.000	35.300
UE25+Rússia	21.051.546	599.547.823	28,48	11.841.730.000	19.750
Noruega Austràlia Nova Z.	8.279.750	28.229.414	3,41	753.000.000	26.700
Occident	48.945.057	950.326.904	19,42	23.978.830.000	25.300

Resta món	81.568.326	5.289.517.526	64,85	22.842.292.600	4.300
-----------	------------	---------------	-------	----------------	-------

Total món	130.513.383	6.239.844.430	47,81	46.821.122.600	7.500
-----------	-------------	---------------	-------	----------------	-------

Ara iniciada una nova revolució, diferent però potser més transcendent que la del Renaixement. El procés de relacions de nivell mundial. Des de la informàtica a les grans superfícies, passant per gairebé totes les activitats mercantils, no han estat els europeus o els orientals els que han promogut aquesta revolució, sinó els americans. Allò que estan a punt de perdre els europeus —la capacitat del treball realitzat a satisfacció—, també ho poden perdre els nord-americans. Això, quan està demostrat que el benestar es troba més en la satisfacció del treball ben fet que per tots els altres factors, tenint en compte, no la profunditat del plaer, sinó la seva extensió al llarg de vides que s'acosten als cent anys, una quarta part

d'ells amb facultats físiques i intel·lectual reforçades per l'experiència adquirida. I per això costa creure que aquest avanç tan gran i indiscutible produït a Occident pugui no ser aprofitat, no per banalitats, que no ho són, però sí per banalitzar el gaudi.

Els temes que incideixen en la problemàtica global no acaben en els condicionaments exposats fins ara, si bé aquests són a considerar. Els derivats sinèrgicament també tenen una amplitud i una profunditat que cal valorar:

Primer.-

Les dues parts d'Occident, els Estats Units i Europa, presenten condicions extraordinàriament diferents per als seus respectius desenvolupaments dins del procés globalitzador.

Europa està ja col·lapsada per la densitat de la seva població. El deteriorament ecològic del seu mar interior el Mediterrani, és una prova entre moltes de signe semblant. Créixer en aquestes condicions requeriria donar un gir educatiu per a accedir a la possessió de millor i major tecnologia, ara en mans dels Estats Units. Però els episòdics canvis en la valoració de les seves divises, i l'endeutament a l'exterior dels Estats Units canvien totes les expectatives. No són gens optimistes per a Occident en el seu conjunt. L'euro ha revitalitzat l'economia europea. La defensa frontal al desafiament del terrorisme fa que els EEUU posi en perill la seva independència econòmica. I com sempre ha sigut, només la potència econòmica assegura les hegemonies hagudes al llarg de la història, i ara més que mai perquè la hegemonia és damunt de tot el món.

Europa necessita un pla d'aprimament. Deconstruir. Cap activitat que suposi un augment del creixement productiu té sentit. La única excepció és el creixement de la qualitat, aquella que, en l'actualitat permeten la ciència i la tecnologia. I això és possible en petits països, i sinó impossible, molt difícil en Estats-nació si no s'ha produït una simbiosi profunda entre els pobles que els configuren. La UE globalment no pot realinear la seva producció com ho fa Finlàndia, país de dimensió reduïda, o l'Índia que viu el seu moment per explotar a fons els baixos costos de producció per ser competitiva. Situació que pot prolongar-se fins transcorregut bona part del present segle. Ambdós països no produeixen desequilibris en el mercat en fase de globalització. En el futur la crisi que ara viuen els països desenvolupats a causa de la competitivitat dels països en desenvolupament, es traslladarà a aquests a un ritme suportable com ara ho suporten els desenvolupats que sofreixen deslocalitzacions empresarials. Els EEUU necessiten continuar creixent, perquè necessita alliberar-se del deute, que té com creditors els més que probables competidors per l'hegemonia: Orient i els països petrolers i musulmans. Així poden acabar essent complementaris els interessos

d'Occident, el que pot perdre Europa en creixement, ho guanyen EEUU. Deixar de créixer no causa infelicitat.

Segon

Si Euràsia, Orient i Occident, bressol de les dues civilitzacions resultants de totes les que han existit, si deixa al marge Rússia, serà un col·lectiu mal estructurat demogràficament. Això fa que l'enteniment entre tots els col·lectius euroasiàtics sigui necessari. Dintre de la idea federal kantiana, Rússia té a l'abast la possibilitat de valorar la seva extensió territorial i les seves reserves petrolieres. Però ni així el vast continent deixaria d'estar súper poblat, tenint en compte que els territoris russos del nord representen per a Europa el mateix que per els Estats Units els territoris d'Alaska, amb la diferència que aquests són proporcionalment més reduïts. Els Estats Units disposen de continuïtat i proximitat territorial i d'espai vital per a continuar creixent, tenint en compte per una part, la possible evolució cultural del continent americà i d'altra part l'experiència adquirida des de la seva fundació per a assimilar immigració, que, en principi era diversificada i massiva i que en l'actualitat es nodreix principalment d'hispanos del mateix continent. Una població immigrada desitjosa i amb possibilitats d'integració, ja des de la primera generació. Per això els Estats Units tenen obertes totes les possibilitats per seguir creixent mentre que si l'obsessió de creixement dels europeus els inclina a plantejar la competitivitat per aquest factor, tenen totes les condicions per perdre.

En la perspectiva de la limitació territorial del planeta i la infinita facultat humana de reproduir-se, Euràsia, i particularment Europa, no poden competir amb el continent americà, ni tampoc amb l'africà, que aquest el que necessita són infraestructures per acollir immigració qualificada.

Tercer

L'assimilació dels pobladors evolutivament endarrerits en els tres continents més importants, Euràsia, Amèrica i Àfrica, més l'espai oceànic del Pacífic, és indispensable per projectar la política global. Cal que per mitjà de tots els sistemes imaginables, s'aconsegueixi que la igualtat genòmica humana es converteixi, no en igualtat sociobiològica, però sí que adquireixi un nivell de compatibilitat entre tots, tant per a la integració de les migracions com per a les relacions mútues.

(19) Europa rep la immigració dels països subsaharians i particularment dels musulmans àrabs. Els primers es troben en el nivell evolutiu més baix de tots els països emissors d'emigrants, mentre que els segons immigren amb la decidida intenció de no integrar-se. La seva religió així els ho aconsella i la proliferació de miserables mesquites inserides en barris perifèrics de les ciutats així ho confirma. El "respecte" a les creences —captació de vots— confós amb la perseverança de les religions autòctones europees, ha motivat que totes les creences gaudeixin del mateix respecte. La convivència

de creences passives i en fase de lenta extinció amb la creença activa i proselitista de l'islam, en lloc de promoure una comprensió mútua produeix un veritable xoc de comunitats, no tant per motius religiosos com per el contrast de costums. El major esperó per a la violència, que culmina en el terrorisme internacional, es dona entre els creients musulmans emigrats al Primer Món. No és qüestió insignificant ni episòdica. Es paral·lela a l'antic "perill groc". Aquest ha estat superat, no per l'acció dels països receptors de migracions, sinó per l'acció sàvia de reduir la natalitat en el país que va ser el major emissor de mà d'obra de baixa qualificació, Xina.

La política migratòria d'Europa té una sola direcció: actuar en els territoris amb vocació d'emigrar, esperonada per els mitjans audiovisuals. Això es compagina perfectament amb la situació de baixa densitat de població (Àfrica, 28,64 habitants per km², amb la saturació existent a Europa (114,43 habitants a la UE-25, i 71,14 en l'Europa extra comunitària amb una mitjana de 92,78 habitants per km²). No és la política emigratòria, inexistent a Europa on és més necessària, sinó la manca de política, allò fa que l'imperialisme atribuït als Estats Units sigui practicat a Europa en el vessant de racionalització de la demografia mundial: explotar la pobresa del Tercer Món. Comprant treball barat. Aquesta és qüestió que cal tenir en consideració a l'hora d'iniciar qualsevol acció que tendeixi a normalitzar la globalització. Les atenuades accions terroristes a Espanya, Anglaterra i França, després de la de les Torres Bessones, no han sigut suficients perquè la UE es mobilitzi davant el problema demogràfic causant de gairebé tota la problemàtica mundial.

La situació dels Estats Units en quant a la qüestió migratòria també li és més favorable. La regió hispanoamericana és la principal emissora de migració, i el seu nivell cultural és més elevat en relació a l'existent a l'Àfrica. Però els factors positius radiquen, primer, en la voluntat d'integració dels immigrants hispans i, després, en el fet que el país, com a conseqüència d'haver estat creat per mitjà d'immigrants en la seva totalitat, després de l'episodi de les Torres Bessones no ha de fer altra cosa que adaptar la legislació migratòria a la nova situació. No obstant això, l'impacte islamita per a la seguretat ciutadana, és també perillós. El percentatge de musulmans en relació a la població nord-americana és del 1,95%. A la UE és del 2,26% però, amb la integració de tots els països extra comunitaris, passaria a ser del 14,44%, per l'aportació de Turquia. Si la confrontació fos només entre religions, i una de les dues fos la islàmica, la incorporació de Turquia a la UE podria considerar-se inconvenient. Però a la confrontació real, Islam-Occident, s'hi ha d'afegir la també real entre el Primer i Tercer Món. Occident i Primer Món són quasi el mateix, no sumen nombre ni potència. L'acció combinada de Tercer Món i l'Islam reuniria dues masses

humanes ara sense nexes que multiplicarien quasi per quatre el nombre dels seus components en relació a Primer Món-Occident.

Que no s'estableixin nexes entre Tercer Món i Islam és necessari per el món sencer, perquè a la suma de les dues masses humanes és possible la suma de dues desesperacions lligades per la disposició econòmica de l'Islam petrolier.

Quart.

Les reserves minerals —a part dels combustibles sòlids, líquids i gasosos destinats a canviar la seva utilització—, no estan situats en quantitat i diversitat a Europa. El continent americà els posseeix en gran diversitat i l'Àfrica de manera semblant, circumstància que pot ser una compensació per a Europa si decideix influir en una acció mundial per treure els africans del pou de la pobresa on estan submergits. Els Estats Units, en comparança directa amb Europa, gaudeix d'aquest avantatge que no deixarà d'utilitzar.

Considerant aquests quatre punts de comparació, és evident que Europa ha de negociar en posició de dependència respecte als Estats Units. No obstant això, en l'actual posició de forces operatives, sense cap dubte la millor opció són les aliances dintre no solament en el Primer Món, sinó en el món en general.

Occident, per naturalesa, per història entrelaçada i per ètnia compartida dintre del complex mestís centre asiàtic i europeu, factor immensament més important que la territorialitat, només necessita voluntat política per a desenvolupar un canvi de sistema que està funcionant amb un notori èxit en països dintre del seu propi àmbit.

La Gran Aliança, la federació mundial kantiana, només es podrà forjar amb les dues civilitzacions actuals: Occident-Orient. És distorsionador de realitats qualsevol propòsit d'iniciar un procés orientat en contra d'aquesta idea, i prescindir d'aquestes forces operatives que continuen tenint més factors positius que negatius.

Una cosa tan fora de lloc al segle XXI com són les religions, i en particular la de l'Islam, són un llast difícil d'arrossegar, però existeixen. És incongruent continuar discutint qüestions bíbliques com el diluvi universal i la capacitat de l'arca de Noé per a acollir una parella de totes les espècies existents, una vegada comprovats descobriments paleontològics certs, mostrant espècimens gegantins de moltes d'elles. És lògic considerar que si fins i tot la part grotesca en la problemàtica mundial incideix per conservar l'actual sistema, quanta dificultat afegida existeix per a llimar les diferències sobre interessos reals, econòmics especialment, però també conceptuals entre EEUU i Europa; entre qualsevol dels Tres Móns establerts; entre els Estats-nació; entre forces actives com Rússia enfront dels protagonistes de l'evolució actual; indubtablement també entre Orient i Occident; i entre unes altres de menor incidència les diferents religions. Unes diferències reals, que a partir de l'episodi de les Torres Bessones han desembocat en una escalada de la

violència que culmina a Palestina i l'Iraq, i són els factors reals del xoc entre l'Islam i la resta del món.

Entre la part grotesca i la part dramàtica d'aquesta situació no serveixen les proclamacions apocalíptiques però tampoc no es pot adoptar l'actitud optimista generada per la idea que, malgrat tots els mals, la humanitat progressa i vencerà tots els desafiaments existents. És possible que la humanitat els venci, però només si els sap concretar, i combatin-los. Perquè no és cert que en aquest precís moment la humanitat progressi, si considerem que la humanitat som tots, i la major part viu pitjor ara que en la seva època de submissió al colonialisme i fins i tot pitjor que en el pre colonialisme.

La selecció dels millors governants del món podria establir un pla o programa per a trencar el cercle viciós creat per l'oposició entre conservadors i renovadors. El que no podrien és desenvolupar-lo. És necessari que els governants i els polítics en general s'alliberin de la seva ignorància, però encara és més necessària la generalització cultural en tots els àmbits terrenals. I això solament es pot assolir construint una àmplia base educativa, en ambients de col·lectius amb afinitats, siguin del signe que siguin. La indecisió europea per redactar una Constitució pot ser molt positiva. L'existència de Pobles-nació a Europa, igual a l'Est com a l'Oest, són exemple del model d'organització territorial i humana que pot anivellar l'estat d'evolució d'un Occident realment unit, a través de col·lectius idòniament dimensionats, com els existents als Estats Units, i a algunes parts d'Europa.

La fortalesa dels EEUU, i la feblesa europea, no són igualment certes. Particularment la fortalesa americana. Estats hegemònics sempre n'hi ha hagut un. I tots han deixat d'ésser-ho a conseqüència d'un empobriment econòmic front a un competidor nou vingut. No ara, però possiblement aviat, Xina podria ésser aquest competidor. El món no guanyaria res en tal substitució. Aquesta perspectiva ha de cotemplar-se a Occident. Essencialment ho han de fer les governacions d'EEUU i d'Europa. El dubte que ara ho facin, pot portar a una realitat imaginable: que quan vulguin fer-ho, no tinguin opcions per a actuar.

Poden fer-ho ara ?

La resposta podria ésser Sí. Si les dues parts tenen governants que tinguin idea clara del que s'està jugant per l'avenir, en aquesta situació desafiadora per múltiples desafiaments. La dependència econòmica dels EEUU, a causa del gran endeutament a l'exterior, està agreujada per l'esforç necessari per afrontar aquests desafiaments, dependència especialment situada enfront de Xina —poder militar susceptible de créixer desmesuradament— i dels països petroliers musulmans i altres del Segon i Tercer Món. Tots molt poc amics d'Occident, malgrat que alguns com el sud-americans, en siguin part integrant.

17-El desafiament a la Terra

(22)

Simplificant la qüestió de l'escalfament de la Terra únicament dins del component econòmic, que és el que fan els governants dels Estats Units, podria donar lloc a pensar que en aquest país un trust de cervells ben informats hagin ideat la manera d'obtenir beneficis gegantins i unilaterals. Seria en base a utilitzar les reserves petrolieres de l'exterior fins que aquestes es consumeixin totalment, a preus que fins ara han estat més baixos que la resta de les energies. I després ja esgotades aquestes reserves de petroli, utilitzar les reserves pròpies guardades per a ser utilitzades després del col·lapse energètic produït per l'esgotament dels combustibles i carburants fòssils, per a transformacions industrials i elements de diversitat de tipus de construccions.

Elucubrar en aquest sentit no sembla lògic. Sigui quina sigui la realitat en aquesta qüestió, voler ignorar els ecòlegs que anuncien resultats catastròfics per els humans si no es prenen mesures cares i de problemàtica eficàcia, seria una irresponsabilitat. Ho seria més, si la resta del món adoptés la mateixa actitud que els Estats Units. I seria així perquè l'escalfament de la Terra és una qüestió problemàtica en molts aspectes més importants o almenys tan importants com l'econòmic.

Sense una economia productiva a qualsevol nivell, des de les persones individualment fins als col·lectius grans, sabem que no és possible evolucionar. Però tampoc ho és sense adquirir nivells culturals més i més elevats. Hem de convenir doncs, que com gairebé tot en el nostre món, i més en les decisions de polítiques globals, hi ha menys alternatives bipolars que situacions complexes per a decidir entre un ventall d'opcions. És la recerca de l'equilibri entre totes les decisions possibles i després de valorar-les, determinar quina és la combinació d'opcions més convenient.

Aquesta situació pot definir-se dient que si els intents dels països petrolers d'augmentar el preu del barril fins a un límit extrem tinguessin èxit, el món hauria de mobilitzar-se i no solament a la recerca de produir energia ecològica, sinó amb més decisió encara economitant-la. Un camp aquest que no està prou explorat, i que pot donar un gir al sistema de vida dels humans, amb beneficis tan importants com els econòmics. Aquest és un problema per el qual són necessàries iniciatives de la UE, tant com dels EEUU. Les mancances de la Terra són múltiples. Terrenys cultivables i forestals, aigua, aire net, espais vitals, i el més urgent i principal: equilibri assegurat de les corrents aèries i marines.

Els avenços en comunicació àudio visual, podria disminuir dues terceres parts del consum de carburants d'aviació. I una gestió logística a escala mundial, altres dues terceres parts de carburants

per el transport terrestre de viatgers i mercaderies. Es només un exemple, entre molts, dels consums innecessaris d'energia.

A més llarg termini, no solament hi ha possibilitat d'estalvi energètic per sistemes de pràctiques racionals. Hi ha la possibilitat d'evitar que l'augment de població, i la incorporació del Tercer Món i part del segon —Xina en primer lloc— als hàbits del Primer Món, provoquin un col·lapse energètic de dimensió atterradora. Només la demografia controlada per a estabilitzar la població del món primer, i a continuació establir-la segons la que la Terra pugui resistir sense forçar-la, és una política eficaç, possible i econòmica.

La Terra no és desafiadora. La Terra no protesta, ni tan sols per el desafiament que els humans li fan. La Terra es comporta segons condicionaments establerts a escala universal, condicionaments àmpliament coneguts, com la gravetat en primer terme, i que són els que s'han de considerar essencialment. Els altres condicionaments no coneguts empíricament, només es poden utilitzar com a guia deductiva. I poden ésser també decisius.

D'escalfaments i glaciacions la Terra n'ha tingut en el passat. De tota la gamma de cataclismes que l'han conformat, la Terra tal com ara la coneixem, només resten les activitats volcàniques; la sísmica, en forma de terratrèmol i de sismes submarins; la pluviomètrica i el vent amb culminació ciclònica. Els canvis climàtics s'han produït certament, tot i que no hi ha coneixement de la causa, o més probablement causes, que els van provocar.

En el nostre món poblat tenint en compte la seva capacitat física, considerant no solament els meteors de periodicitat coneguda com són les marees, sinó tots els restants coneguts i imprevisibles, no haurien de provocar cap tipus de por apocalíptica ni senzillament calamitosa a causa del comportament del planeta i la seva atmosfera. Aquesta, que ocupa fins a dos mil quilòmetres d'alçada des del nivell del mar fins a l'espai interplanetari, no té reaccions conegudes per afectacions dels nivells inferiors: la troposfera, de només set quilòmetres de gruix als polos; de tretze quilòmetres de terme mitjà en els territoris temperats; i de fins a setze quilòmetres en les regions equatorials, i en les successives capes estratosfera, mesosfera, etc., fins a arribar a l'exosfera ja a l'espai interplanetari. En cadascuna d'aquestes capes té composicions físiques i químiques pròpies i compartides, de dimensions gegantines, que expliquen per què la Terra ha superat la seva cataclismàtica conformació partint de la bola ígnia que era en els inicis fins a la Gaia Terra que gaudim ara. Tot això inclina a creure que els gasos que els humans produïm, tots junts pàl·lida rèplica de la dels volcans actius amb intermitències cada vegada més perllongades, no poden canviar negativament la seva naturalesa de manera definitiva. L'Univers restaria impassible si a la Terra desapareguessin els humans, que és

el màxim perill existent si no es poden preveure les conseqüències del desafiament que rep la Terra per part dels desafiadors humans. Si la decisió d'aquests solament hagués de contemplar l'aspecte econòmic d'aquesta important i complexa qüestió, es podrien fer càlculs de rendibilitat d'unes o altres polítiques energètiques. I si el balanç fos favorable, cremar totes les reserves petrolieres, confiant que els efectes del canvi climàtic serien superats en una nova etapa de producció d'energia alternativa o conjunta de les diverses que es proposen, s'assagen i ja s'exploten. Tot això pensant que els mitjans de què disposaran les generacions del futur puguin mitigar les conseqüències adverses i sense cost econòmic per a elles a causa de l'evolució científica i tecnològica que hipotèticament s'ha de produir. Així els desafiaments a la Terra, que són reals, tindrien raó de ser. Estalviariem grans mitjans econòmics i també intel·lectuals a les properes generacions, i a la nostra actual.

La qüestió no és tan simple i la seva complexitat i dimensió escapen a una visió objectiva. Només es pot plantejar en tota la seva extensió i, contràriament al que es podria suposar, al plantejar el problema globalment, és com la qüestió es simplifica.

(6) Sabem amb certesa que la població actual, és el resultat d'haver-se duplicat en quaranta anys (termini semblant al calculat per Malthus en el temps que la població mundial no arribava als 1.000 milions, any 1.800, i que a l'any 1.900 encara no s'havia duplicat: s'establia en 1.650 milions) no pot créixer a un ritme semblant ni a l'actual ni a la del temps que el clergue anglès pronosticava la duplicació dels habitants en cada termini de 35 anys i llavors en va necessitar més de cent. En aquest mateix termini, anys 1900 a 2000, la població de la Terra s'ha multiplicat per quatre.

El descrèdit de Malthus no recau en aquests errors de càlcul, que han estat magnificats per recolzar l'afany de creixement en tots els ordres sociològic, polític i econòmic. Possiblement, amb els mitjans de calculabilitat actual els de Malthus haurien pogut ser més ajustats. Però el descrèdit de la seva idea l'ha produït la seva mateixa base: que la capacitat productiva dels humans arribaria a ser insuficient per alimentar la població en constant creixement. I la població actual està més ben nodrida que en el seu temps. Hi ha excedents que obliguen a establir subvencions per limitar la producció de nodriments (una altra qüestió és la del pèssim sistema distribució i transport). En el temps de Malthus, en un món sense fums i mogut per energies renovables —així i tot aleshores suficients—, era si no impossible, sí difícil de preveure, que la insuficiència alimentària s'hauria de produir per la incapacitat de la Terra de produir més del que la seva naturalesa li permet.

No és Malthus qui s'ha de menysprear sinó el malthusianisme primitiu, sense la renovació que gairebé sempre existeix en idees bàsiques com la de l'evolució mitjançant la lluita per l'existència de

Darwin. I aquí hi ha les raons a considerar l'escalfament de la Terra, des d'unes perspectives diferents a les econòmiques.

Malgrat que sabem, com hem dit ara, que la població no pot créixer indefinidament a la Terra, la premissa de tots els governs del món és créixer, fixant-se quadres de creixement en tots els ordres, inclòs el de la natalitat, o fins i tot, el del nombre de pobladors de cada trosset de Terra. Han sigut proposats imperis com el “nazi ari”, o el dels proletaris units del món, i han sigut evitats; els Estats-nació amb enyorança de grandeses promogudes generalment per explotacions colonials adopten la idea de créixer constantment en economia i demogràficament; i en escala descendent, fins a municipis i llogarrets afanats en la captació de ciutadans benestants amb segona residència, segueixen perseguint el creixement a temps indefinit. A tot el món és necessari inserir la idea que el creixement no és per sí mateix generador de benestar. Com hem dit per Europa, —i és a tot arreu on manquen condicions per créixer, aigua, terra, elements humans, etc.— mantenir-se és el que convé. El creixement només, i també a tot arreu, ha de perseguir-se per aconseguir el benestar. I en tot quan es pugui, traslladar-lo on no n'hi ha.

Malthus era raonable, per la senzilla raó que la Terra no pot engrandir-se, i ara ja mostra dificultats per acollir i nodrir l'actual població. Pateix fatiga per la incapacitat de produir més enllà de les seves possibilitats. Fins i tot suposant que la ciència i la tecnologia obtinguin nodriments sintetitzats, el que sempre resulta més econòmic és utilitzar la facultat de la Terra per a produir-los, i no recórrer a consums energètics superiors. Considerant, doncs, les realitats actuals que no es poden ometre i sense caure en cap pessimisme catastrofista, aquestes realitat s'han de considerar en el seu conjunt. Les principals són:

(31)

El petroli, que es produeix naturalment en processos a través de períodes molt llargs, les reserves més importants del qual es troben en deserts, anteriors regions marines en general o en muntanyes per grans plegaments orogràfics, és el producte més econòmic per a combustió i carburant. Les reserves conegudes són importants. Les reserves a descobrir poden ser-ho més encara, si bé a mesura que la seva ubicació és més profunda o en àmbit marí, l'encariment és evident. Preveure l'esgotament petroler, dins d'aquest segle —o fins i tot terminis de potser alguns segles—, és assenyat i necessari. Tard o d'hora la humanitat globalitzada haurà d'actuar per a evitar un col·lapse energètic que pot qüestionar la continuïtat de l'evolució de l'espècie. Sabem poc o quasi res de l'inici de l'existència com espècie a la Terra. I menys encara del seu final. Podria ésser a causa de l'esgotament de les fonts d'energia. Solament l'absolut domini de la demografia pot donar garantia que el fi de l'espècie no sigui a causa de carències de qualsevol tipus. Junt a la teoria maltusiana,

hi pot haver una altra recuperada. Seria l'eugenèsica del tercer mil·lenni. No, almenys ara, la original de Galton d'intervenir en una pre-selecció dels aparellaments dels progenitors humans, que mentre aquesta intervenció no sigui possible, hauria de limitar-se a determinar si incentivar o suprimir la natalitat, i a on fer-ho.

D'altra part, el petroli és un mineral que aporta unes primeres matèries que, en molts casos cada vegada més nombrosos, substitueixen dels metalls, i són susceptibles d'obtenció amb rendibilitat molt superior a la que produeix la seva utilització com a combustible.

(22)

L'escalfament de la Terra és un fet indiscutible. Tant o més que per les dades estadístiques, per les persones que ultrapassen els vuitanta anys viscuts en el camp, que tenen molt assumit aquest canvi. Vuitanta o setanta anys enrere, les gelades permanents en llocs on l'aigua es precipitava en quantitat adequada, apareixien a finals de novembre o primers de desembre i duraven fins al mes de febrer o març. En els mateixos llocs i condicions, han anat desapareixent i quan apareixen és per espai d'escassos dies. L'escalfament no és, doncs, un fenomen temporal, és una constatació secular, amb intensificació indubtable dintre del període actual. Fins i tot acceptant que l'escalfament per efecte hivernacle no sigui la causa del canvi climàtic, els gasos de combustió fòssil provoquen directament i indirectament malalties greus als humans.

(31)

El benefici del petroli no està determinat per la labor dels nadius dels països productors. La seva presència en un lloc o un o altre és aleatòria, però com que els jaciments es situen en territoris majorment desèrtics, els seus pobladors, per la inèrcia mahometana i el condicionament mediambiental, no utilitzen aquest benefici per fomentar evolució cultural i econòmica. Al contrari, el benefici s'utilitza escandalosament per multiplicar-se i amb supèrbia, per desafiar la resta del món, i llur creixença és només en natalitat.

Davant la transcendència extraordinària de la combustió fòssil, amb o sense escalfament de la Terra per aquesta causa, resulta incomprensible que l'ecologisme combati la instal·lació de centrals hidroelèctriques amb l'excusa de protegir una fauna piscícola de valor només limitat a la pesca esportiva; igual que l'oposició a la instal·lació de parcs eòlics i d'energia solar, en raó del manteniment paisatgístic. És una contradicció flagrant. El que cal és regular els corrents fluvials, per petits que siguin, emmagatzemar la major quantitat de reserves d'aigua, i habitar-se a la presència de parcs eòlics i plaques de captació d'energia solar.

(28)

En aquest panorama relacionat amb les fonts d'energia, veiem com els països consumidors de petroli no posen interès per a reduir la

combustió fòssil; ni per a constituir una anti OPEP, d'alçada econòmica al seu abast, per provocar un canvi de producció energètica. Obsessionats per el creixement constant, i tement les dificultats que comportaria el canvi energètic a causa de: a) canvi únicament possible amb la cooperació de tots els països del Primer Món; b) procés de llarga durada i gradualment desenvolupat al llarg d'un període d'almenys mig segle; c) necessitat d'haver de negociar amb els països productors a llarg termini, amb preus a devaluar o revalorar segons l'eficàcia assolida en la producció d'energies alternatives, i forçant fins on sigui possible amb preus mínims i màxims preestablerts; d) acords paral·lels per desenvolupar indústries petroquímiques en els països petroliers, vinculant aquests acords a l'establiment en aquests països d'un control de natalitat amb incentius a les dones que no superin el nombre de dos fills; e) canvi pressupostari d'obligat compliment en tots els països anti OPEP, incentivant la natalitat al Primer Món, paral·lelament a la recerca de metodologia productora energètica sostenible directament; f) acord per regular les immigracions, amb la norma d'establir l'edat compresa entre els vint i vint-i-cinc anys dels immigrants, acceptant únicament contractes temporals d'un màxim de cinc anys i possibilitat de romandre un altre període igual, o indefinidament, en el cas que es produeixi una integració certa i total, matrimoni inclòs.

La incapacitat terrenal per produir en progressió constant i indefinida, també obliga a establir prioritats productives, reubicant-les properament al consum, amb estalvi logístic d'enorme dimensió.

Tota la problemàtica aquí esbossada, no solament aconsella, sinó que serà obligat tard o d'hora, establir un sistema impositiu ajustat a les exigències que l'acceptació de la realitat que la Terra no és infinita en tots els aspectes, i que els seus pobladors han d'adaptar-se a aquesta realitat. Tenir fills o no tenir-los. Produir o consumir. Repartir dividends o reinvertir. Especular o iniciar i desenvolupar metodologies econòmiques de contingut social. Canviar la producció dels monocultius actuals i diversificar l'agricultura cercant una logística menys costosa, ja que amb el nivell actual de població, i no en el que s'anuncia per el termini d'aquest segle, la vida és molt incòmoda, dit en termes suaus, per a tot el món, rics i pobres, cultivats i ignorants. Incomoditats de diferent signe segons pertanyin a una o altra d'aquestes classes socials. I això suposant que malgrat l'augment cultural o de civilitat, no provoqui com en el passat guerres o lluites locals, per a l'obtenció del que hi hagi mancances. Especialment espai vital suficient si persisteix la divisió en bocins de Terra per a cada col·lectiu, i aigua i altres elements imprescindibles per a la comoditat d'un nombre tan gran de pobladors.

Els desafiaments que de diferent manera hem anat contemplant, de contingut polític i sociològic, més que per difícils, per tenir una envergadura enorme, el seu control requereix mitjans humans i econòmics importants. Els que només necessiten que un col·lectiu modifiqui un comportament determinat poden superar-se amb facilitat i rapidesa. La paraula va adquirint un valor definidor suficient per a delimitar criteris a prop de qualsevol tema, fins i tot en persones i col·lectius d'educació limitada. Només llegir publicacions de premsa, i oir ràdio i veure televisió, és suficient per obtenir criteri a prop de qüestions complexes. Existeixen analfabets realment intel·ligents.

Els desafiaments que solament poden superar-se canviant la naturalesa de les persones o col·lectius, encara que siguin il·lustrats, no essent impossible el canvi, és molt més difícil. I no sempre tenint seguretat que no hi haurà retorn a allò que els gens havien assimilat al llarg del temps. Pedagogia i biologia emprades a fons faran canviar aquest aspecte de la vivència humana. Mentre no sigui així, no solament als analfabets intel·ligents, també als il·lustrats deformats és necessari pressionar-los fins a obtenir canvis genètics. Els desafiaments a la humanitat actual, molts són realment susceptibles de provocar desastres, no solament temporals, també definitius. Res hi ha a l'Univers que doni garantia que els humans estan lliures de sofrir-los. Però tampoc hi ha res que privi intentar evitar-los. És possible que la Terra estigui interrelacionada amb l'Univers, de la mateixa manera que cada sistema fisiològic del nostre ser ho està amb els altres sistemes. Però ni les parts de l'Univers, ni les parts de la nostra fisiologia, són conscients de la inter relació, ni tampoc de l'existència de les altres parts. Una sola excepció: la ment, que no radica només al cervell, i que és el nexa entre totes les parts.

Tenim quelcom més que la ment. El cervell i les seves prolongacions estan situades en el sistema nerviós central que ens fa sensibles al gaudi i al dolor. La inter relació de la ment i el sistema nerviós central, sense que els dos sistemes en tinguin consciència, podem dir que és l'ànima. Cap ànima, única font de consciència al món, té aptitud per a avisar-nos d'un cataclisme quan s'apropa. Només quan és present. El pressentiment i la intuïció, poden ésser la mateixa cosa, possiblement evolucionin. Mentre així no sigui, només la ment pot deduir i construir hipòtesis de futur. La inseguretat de tota hipòtesi no ens ha de moure a treballar fins a l'esgotament, però tampoc a caure en el fatalisme.

Al món actual hom diria que la pruija d'anuncis catastròfics pot tenir un component intuïtiu.

En tot cas, els pressentiments han d'ésser examinats, acceptats com hipòtesis, i actuar en base a la recerca d'efectes positius. Les alternatives d'acció front als desafiaments —sovint més

que alternatives, elecció entre moltes opcions combinades— tenen contrapartides positives. Tema per la propera tercera part.

TERCERA PART

FRONT ALS DESAFIAMENTS

18-Investigació de causes

El desig de viure és compartit per tots els éssers existents. La frase de Paul Valéry simplificada i suprimint el condicional, seria: “Penso i per això sóc”, pot multiplicar-se per tot el nombre de verbs. Per a un pensador és bona la frase de Valéry. Per a un governant seria: “Tinc el poder, per tant existeixo”, però més literalment i per a tots “Estimo, per tant existeixo”. Les plantes que no pensen ni parlen tenen el mateix desig de viure que els humans. La seva lluita per l’existència és créixer i evitar que altres plantes els facin ombra i minvin la seva capacitat de fotosíntesi. Totes les frases dels humans descrivint el seu sentit vital poden ser invertides: La de Valéry seria “Visc, per tant penso”. Sense paraules la fotosíntesi dóna vida, literalment. Els humans omnívors, i fins i tot les espècies exclusivament carnívores, existeixen per el procés de fotosíntesi vegetal. En el nostre “sistema” de vida “proteínic” i orgànic l’ordre és: matèria inorgànica, matèria viva vegetal, matèria viva animal.

Éssers inferiors animals sense consciència, com els arbres viuen i funcionen perfectament basant-se en processos complexíssims, més que la fotosíntesi, fins aconseguir la complexitat màxima en els humans amb múltiples sistemes i processos fisiològics. La funció d’aquests sistemes han fet que siguem evolutius. Ara hi ha la impressió que els humans no sabem utilitzar els mitjans de que disposem. I és perquè viure, existir, ser, només per els humans no és suficient. La combinació de la resta de verbs, fins i tot matar, formen una manera de ser única en cada persona. Així existeixen amants i violadors. La gamma de combinacions per diferenciar-nos individualment és infinita. Aquesta infinitud inquietava Sòcrates, que ignorant la funció genètica, i quan la música no estava metoditzada com actualment, es meravellava de la infinitud d’harmonia i melodia del que ara són els set tons i cinc semitons podien produir per la superposició de nivells d’agudeses o gravetat dels sons musicals, y per això associava la infinitud musical amb la de la individualitat de l’espècie humana. Un misteri superat per Mendel al descobrir la genètica, que ens ha portat al descobriment dels microsomes. Ara el misteri és perquè existim, si és que existim per alguna cosa a escala universal. I també si som quelcom més que una realitat complexa com la mateixa genètica —que no és egoista ni altruista i només existeix, sense consciència, exclusivament en l’ésser humà. A nivell personal tampoc hi ha misteri. A cada individu en introspecció li és relativament fàcil saber perquè desitja existir. Y més ben definit:

vol ser. Aquí coincideixen les realitats biològiques de l'afirmació d'identitat conscient i l'estructura fisiològica que més que permetre imposa la infinitud de morfologies i caràcters anímics dels humans.

De la unió de les dues cèl·lules germinals i de llur recombinació cromosomàtica neix cada ésser humà, en un procés molt més complex que la fotosíntesi vegetal. Establint paral·lelisme entre la infinitud de combinacions entre els dotze tons i semitons musicals, i la mateixa infinitud per la recombinació dels noranta dos cromosomes de la parella progenitora, als quaranta sis del nou nat.

Els humans, a més de ser, pensen, i per això volen ser alguna cosa concreta, partint del que són per naturalesa de la seva genètica personal. Només ara, després dels fracassos cristians, imperials, marxistes, o el "sincretisme ari", entre un gran nombre de doctrines i sistemes per a obtenir felicitat a la Terra, al cel, o a la metempsicosi, s'inicia un moviment d'acceptació cordial de la individualitat de les persones i dels seus col·lectius naturals. I a partir d'aquí, es posa de manifest que només l'afinitat pot funcionar —com funciona la tonalitat musical— com element de cohesió per anivellar amb relativitat l'evolució del col·lectiu humà.

L'afinitat es produeix espontàniament en la família, d'una manera més diluïda en els col·lectius nomenats poble, i en escala ascendent, ètnies i races. Per naturalesa innata, en la lluita per l'existència en cada esglaó des de la individual fins al col·lectiu de la humanitat, ningú vol estar subjecte a romandre a l'ombra. Fins i tot entre components d'una família. Així és la naturalesa humana, no innata ni inalterable, però que existeix i es modifica per fenotip.

Els desafiaments que hem exposat tenen components de globalitat, on no hi ha autoritat ni àrbitre que mitigui la duresa de la llei natural de lluitar per l'existència. La inevitable divisió de la Terra i dels seus pobladors, produïda per el desconeixement mutu dels col·lectius existents en els inicis de vida, i continuant en part fins al present, priva a créixer l'afinitat, però en el fons ja existeix entre tots els humans. Els estats sobirans tan estimats per els conservadorismes, en realitat no han sigut elements apropiats per a crear afinitats. Menys de com ho van ser els seus antecessors, tots els imperis que hi ha hagut. La llei dels humans, contrària a la llei natural que ha donat a tots el mateix genoma, ha servit per ensenyar a estimar allò propi, i desgraciadament també a odiar allò estrany. De lògica traducció a allò estranger, sovint només per la dificultat que representa adaptar-se a diferències no essencials.

L'existència d'humans que han intentat per tots els mitjans aconseguir una manera de ser humana amb prou afinitat perquè la lluita per l'existència sigui incruenta, han deixat solcs inesborrables. Crist i Marx no són el millor exemple. Els solcs oberts per Darwin i Mendel, per ésser resultat d'una intuïció encertada, i després en

coneixements adquirits per realitats contrastades, han demostrat que únicament el saber mou l'evolució de l'espècie. Son poc efectives les simples bones intencions.

(2) Com a desafiament genèric i absolut a tots els humans, tenim el d'obtenir coneixements. És el més important i decisiu per trencar la conducta inercial que té submergit Occident en el mar del dubte i la inoperància. Y com paradigma d'aquesta dramàtica situació, dissimulada per el benestar aconseguït gràcies al coneixement científic aplicat a diverses tecnologies, tenim una Europa acovardida, envellida i inserida de cossos estranys que no són saba nova. Són microorganismes que estan infectant el procés evolutiu. Són els immigrants famèlics en el seus països, ignorants, retrògrades i ressentits que es neguen a integrar-se com hem vist en comentaris anteriors. I que amb supèrbia alimentada per un poder econòmic del seu governants no creat per esforços personals, sinó per la circumstància de posseir la font energètica del món mecanitzat, el petroli. Per intercessió religiosa desafien el món desconcertat, i no només a Occident. Desafiament violent que no accepta diàleg. Que cerca confrontació suïcida i que no troba una altra resposta que la defensiva actitud dels porucs. I no ens referim a la defensiva guerrera, font de totes les derrotes, encara que també opera. Ens referim a la defensiva d'un sistema polític esgotat, inservible en el món global que es descobreix com un nou desafiament, quan ha de ser, i en part és, una imposició de canvi de sistema de convivència.

(32) Sense presumpcions d'originalitat, cal repetir una i mil vegades, que el més rendible per a totes les persones i tots els seus col·lectius és tenir cura de l'educació. Darrere de cada desafiament, és possible trobar com a causa la ignorància d'algú o d'alguna cosa. Això mou a creure que els cridats a dirigir l'enfrontament amb cadascun dels desafiaments detectats o latents, puguin estar moguts per l'egoisme mal enfocat, la supèrbia gratuïta, o un instint criminal. Qualsevol d'aquestes causes o d'altres de semblant caire, provenen d'una manca de coneixement. El més elemental, la manca de coneixement d'un mateix, i de la nostra espècie. I a continuació, sempre la manca de coneixement complet de les causes de cada desafiament. De cada problema.

(10) Si els problemes actuals fossin els que hem considerat fins aquí, hi hauria d'haver l'afany d'estudiar-los a fons un a un. Però ens repetiríem constantment perquè una gran quantitat d'ells tenen més o menys causes comunes. La principal, tal com reiteradament diem, la manca de coneixements en general, i també en particular de la manca dels necessaris en les persones que han de resoldre aquests problemes. Per això l'educació, o la manca de l'adequada al nostre temps, és un motiu referent constant en la problemàtica mundial.

Per determinar l'educació a impartir, per la seva importància en aquesta problemàtica global, els factors que cal considerar

abracen pràcticament tots els problemes existents: una labor impossible de realitzar individualment, tot i que fos una persona d'extraordinari coneixement —un cas poc freqüent entre els polítics— ja que s'han de considerar factors precedents i derivats específics per a cada col·lectiu i cada persona. Únicament hi ha la recerca d'afinitats per decidir mètodes educatius apropiats a cada col·lectiu. Com més reduïts, millor. Els partits polítics seria un mitjà adequat, si els afiliats ho fossin per afinitat. Els actuals no funcionen per aquest objectiu. Han estat i continuen sent aparells per produir líders capaços de convèncer els electors. Això, que és corrupció interna dels mateixos aparells, existia ja en els seus orígens, difusament a Grècia, i clarament implantada a Roma. En ambdós nivells de civilitat, l'esclau era connatural de la humanitat. Com una malaltia. I les esglésies ho certificaven. El genoma existent era ignorat. I encara ara descobert biològicament, continua ignorat per l'acció política. En ciència i tecnologia, sense necessitat de normes i sistemes per renovar-se per a l'objectiu d'establir realitats, la renovació es produeix espontàniament. Les realitats estructurals, aquelles que no canvien, van construït una base que sustenta tot el saber aconseguit en cada moment. Aquelles "realitats" establertes per intuïció i sense passar per el sedàs del coneixement empíric, són incorporades a aquesta base susceptible de créixer indefinidament. O són reemplaçades per altres realitats empíricament establertes.

La política, no gaire científica, no ha tingut desenvolupament ni evolució. Per això el sistema polític s'ha fet immutable i inoperant. Les tècniques que s'hi introdueixen són dirigides a augmentar l'eficiència per captar vots. Les conseqüències de l'exercici polític professional són de la més alta transcendència per el conjunt de la societat mundial i cada societat parcial existent. Resulta paradoxal que la política separada de la resta d'activitats i contràriament a aquestes, es mantingui independent des de que era practicada per bruixots terriblement ignorants —però menys que els seus coetanis— fins als governants actuals. I també que s'utilitzi aquesta independència des del començament de la civilització, descaradament en profit corporatiu, quan no personal. Els vots en la democràcia aconseguida fins ara, tenint igual valor el d'un ignorant total que el d'un savi sociòleg o politòleg, és un frau de gran transcendència.

Les causes d'aquesta situació produeixen els desafiaments que hem comentat com exponents de la conflictivitat general entre els humans. Conseqüentment la solució al desafiament bàsic, fonamental, és donar al sistema immutable per voluntat d'aquells que l'administren i no desenvolupen, els polítics professionals, legitimitat definitiva a través de la creació d'electorats capacitats políticament. Però si fins i tot els savis en ciència poden ser, i són freqüentment poc il·lustrats en política, apareix la idea d'una

humanitat condemnada eternament a ser dirigida per una corporació de polítics, jurídics, i encara religiosos, gelosos en extrem per a mantenir aquesta situació que, d'altra part, només es pot canviar, no amb la seva aquiescència, sinó per la seva voluntat decidida de canviar-lo. Canvi només possible per mitjà del sistema educatiu, ara dirigit per els polítics, dels quals és dependent.

Amb la vigència de plans educatius, mediatitzats no només a l'islam sinó a tot el món per ensenyaments de base esotèrica, que només es efectiva positivament per impartir coneixement científic i tecnològic, i no és útil per a un intent de racionalitzar l'educació. Les universitats autònomes, o l'autonomia de càtedra, que tampoc representen una esperança de racionalització, ha de ser in comptable el nombre de catedràtics que pateixen davant la seva impotència per canviar el sistema educatiu. Encara que uns governs a escala d'Estats-nació i grans federacions, circumstancialment acceptin una modernització dels plans d'estudi de les assignatures d'humanitats, el resultat és pobre. Els esforços realitzats en l'àmbit personal són estèrils. El problema és mundial però no general. Hi ha diferències profundes. Amb un islam que representa més del vint per cent de la població mundial, disseminada per el món sencer. Amb unes esglésies sense cap altre objectiu i futur que resistir-se inútilment a una desaparició silenciosa —i vergonyosa si es té en compte la influència cultural aportada en el passat. I els interessos dels conservadors incrustats en tots els àmbits de les societats actuals, no permeten l'acció universitària que podria ser el camí per a aconseguir un canvi educatiu, que per ell mateix i en un termini de poques generacions podria resoldre la problemàtica educativa global.

Aquesta malaurada realitat obliga a la intel·lectualitat dels països més evolucionats econòmicament, a mobilitzar-se per reorientar el sistema educatiu que és la barrera infranquejable per a l'evolució política, precisament perquè la classe política professional és la mateixa barrera, construïda amb i per manca de saber.

La permanència dels col·lectius que reuneixen un gran nombre de persones, apleguen l'amplitud problemàtica corresponent a la dimensió de cada col·lectiu. Els intents de modernització en qualsevol aspecte en que es realitzen, pateixen les resistències originades per la realitat de societats amb grans carències, essent la principal la manca de sentit renovador, i la nosa que són els conservadors. La incapacitat dels polítics per actuar en l'àmbit mundial és altra factor que els obliga a conservar el sistema. Hi ha polítics honestos en el fons, però cap pot lliurar-se de mentir. Poden mantenir-se lliures de corrupció en interès personal, però no per interès de partit. La seva lluita per l'existència és la lluita per mantenir-se en actiu. Els exemples de col·legues que han traspassat la disciplina de partit són clares advertències de contenció en totes les seves activitats. Fins i tot en la de pensar. Els equilibris entre conveniències personals i conveniències professionals són una

filigrana no necessària en cap altra activitat. Això per si sol priva que persones de molta més vàlua dels que elegeixen la línia professional política, ja no intentin promocionar-se en aquest camp. I abunden els que amb autèntica vocació política abandonen l'intent quan s'adonen de la servitud intel·lectual que la professió obliga davant els interessos dels partits. Interessos creats per els seus dirigents i dels que són els seus mantenidors. Els electors incapacitats per elegir bé.

Qualsevol persona de racionalitat normal sap que les diferències conceptuals en qualsevol tema i situació requereixen sobretot comunicació. En i entre els Estats-nació no hi ha possibilitat de diàlegs generalitzats i concloents. El que desitja o li convé a un país determinat és totalment inacceptable per a un altre. El diàleg no funciona. Els polítics contemporitzen, és a dir menteixen per a convèncer els electors. I si a aquesta situació s'hi afegeix que els mateixos polítics que menteixen davant les dificultats insalvables en el seu país, quan ho han de fer a escala internacional per afrontar els desafiaments que són globals, la seva versatilitat ja és més que comprensible.

El sistema és el mateix que en la república romana, però des de llavors els problemes han augmentant en dimensió. Res ni ningú no ha aconseguit estandarditzar els humans. Els intents per fer-ho han causat fracassos com el comunisme i el feixisme. I ara menys, puix que les dictadures ja no poden imposar-se al nivell cultural aconseguit per les diferents societats en el primer món. La contemporització, la mentida en la labor política, augmenta en transcendència en la mesura que s'actua en col·lectius més grans.

No hi pot haver diàleg entre Rússia i els països que va satel·litzar a l'est europeu; i de la mateixa manera, tampoc entre Estats-nació rivals no declarats, però sí de fet, com ho són els del nucli fundador de la UE; ni entre cadascun d'ells i els Pobles-nació, amb o sense Estat. Contràriament, el diàleg és perfectament possible entre aquests Pobles-nació. No es practica per manca de canals adequats, i tan sols hi ha signes d'admiració davant l'èxit de molts d'aquests Pobles-nació. És recurrent el cas de dos d'aquests: Finlàndia i Estònia. El primer i més notable, malgrat que va ser satel·litzat durant una gran part de la seva història, i que ara apareix en totes les classificacions globals com un país avançat econòmic i socialment. I Estònia, el de més èxit juntament amb Eslovènia entre els alliberats després de la darrera guerra mundial, esdevinguts exemple per a tota la resta dels que han tingut la mateixa sort. Y sense la possibilitat de poder-ho evitar, Estònia és el més odiat per els seus anteriors dominadors. Exemple de la impossibilitat d'establir diàlegs entre països d'estructura forçada post imperials (en aquest cas Rússia) i països formats i mantinguts de manera natural.

La divergència dels sistemes educatius entre Finlàndia i Rússia no són casuals. Respon als seus caràcters diferenciats dimanats del sistema fenotípic-social, i, per tant, possible de reconduir. Naturalment, no reinvertint l'orientació finesa, sinó l'eslava.

Les gairebé sis dècades totalment perdudes per Rússia des de mitjan segle XX —i en bona part també perdudes per Europa—, haurien sigut suficients per el seu desenvolupament federal, que per els resultats que provoca a través de la competició entre els seus col·lectius rivals però amics, com són el Pobles-nació en general constituïts per un reduït nombre de persones també amigues i competint, el resultat d'aquesta competició de Pobles-nació, de dimensió convenioent per poder dialogar com iguals, hauria sigut l'adequat. I això sense perjudici per a Finlàndia. Al contrari. La lluita per l'existència entre col·lectius també l'hauria beneficiat. Les seves “aldeas” autònomes, com els cantons a Suïssa, són l'eix del seu desenvolupament. Rivalitat no és enemistat, i encara menys odi o simple antipatia. Aquests sentiments els genera la imposició de costums estranys, per part dels Estats-nació amb afany de grandeses, vers els Pobles-nació que han esdevingut resistents. No solament als Balcans sinó en molts àmbits europeus on han creat focus de violència que provoquen pèrdues humanes i econòmiques, que no només pateixen els resistents dominats. També les pateixen els dominants, perquè aquests també suporten pèrdues que són difícils de quantificar, però a aquesta escala son sempre importants. En l'àmbit cultural i polític del segle XX, i encara més al XXI, és impensable que una rivalitat entre Califòrnia-Nova York, Quebec-Ontario, , o Baviera-Baden Württemberg pugui donar lloc a lluites violentes. Aquestes es produeixen en gran nombre entre els Estats-nació, que no essent rivals, es consideren enemics històrics. En general són colindants i han guerregjat.

(32) El resultat de sistemes educatius diferents, a causa d'una formació sociològica també diferent de cada Poble-nació, es visible i comparable com és en els països federats que existeixen ara, i en uns relatius curts terminis d'aplicació. Aquest és el millor diàleg. Diàleg inexistent i impossible entre Estats-nació, i no excepcionalment tampoc en el seu propi àmbit quan ha de fer front a les a diferències entre els seus propis col·lectius. Forçats en general quan hi conviuen diversos pobles. I fins i tot sense forçament quant hi ha minories importants emigrades des del poble dominant a Pobles-nació sotmesos a dependència.

En política general, les discordances entre col·lectius aplegats per el sistema brutal de les armes, el diàleg s'ha fet impossible. Malgrat que els temes que els separen són, en la seva major part, de poc significat per el ciutadà no vinculat a la política professional. La qüestió educativa que afecta directament la manera de pensar, i sobretot de sentir dels progenitors, augmenta exponencialment la dificultat de diàleg. Encara que un sistema general educatiu hagi de

posseir un marc comú, aquest no pot crear-se en un àmbit que reuneixi centenars de milions de persones. Convindria que els creients no existissin. Però existeixen. Educar-los com no creients, ara és impossible, i ho serà durant dues o més generacions. Fins que els resultats contrastats d'uns i altres sistemes educatius mostrin els seus resultats respectius.

Aquesta dificultat es minora extraordinàriament, i fins i tot desapareix, quan el col·lectiu és reduït. Però en qualsevol cas allò realment important és que per a qualsevol qüestió com l'esmentada, en un col·lectiu reduït de persones i grans afinitats, el diàleg sempre és possible. Les dificultats per trobar, igual que a Finlàndia, una fórmula acceptable per a tots, obliga a considerar que els problemes educatius que en general afecten tots els humans, però especialment als més evolucionats que són els que han d'obrir camí a canvis radicals, només es poden vèncer a través d'intenció política. I aquesta és possible perquè no suposa un suïcidi dels polítics professionals actuals. I per afegiment, tampoc un inconvenient per als seus successors. Restarien tots alliberats de la servitud partidocràtica, que embruta la imatge dels polítics, embrutament justificat tenint en compte el negatiu resultat del sistema.

El que ha de preveure un projecte educatiu que permeti, després de poques generacions, establir un electorat que obligui els governants a acceptar un nou sistema polític d'acord amb els nivells culturals aconseguits en cada moment, no té pocs components. Sumàriament, una mostra no exhaustiva i molt ampliable :

Els malcriats i benvolguts fills en el món més culte, que com a mal criats continuen essent en la seva joventut i quan són adults —estat que mantenen fins a la maduresa. Formats per pares permissius, que en molts casos han perdut la vocació de maternitat-paternitat, i que han traspassat a l'escola els aspectes bàsics de formació que només és possible cultivar-los positivament en família i principalment per mitjà de l'exemple.

Fills no desitjats en el món pobre i inculte, formats en un ambient violent, que s'arriben a vendre simulant sacrifici per ideals.

Educadors mediatitzats per un sistema educatiu imposat per els omnipresents polítics professionals.

Governants autosatisfets dins d'un sistema que, més que no poder canviar, no volen canviar.

Mitjans de comunicació de caràcter economicista, en connivència obligada amb els governants, o amb els aspirants a ser-ho. Inclinatori al consum, a la vagància i a la irresponsabilitat.

Sindicats amb obsessió repartidora i oblidats de la productivitat.
Destrucció de l'hàbit de treball.

Habituació a l'existència del crim i delinqüència en general.
Desviacions de sociabilitat en edat precoç, a causa de la droga,
l'alcohol i el sexe prematur.

Tot això acceptat per la societat benestant, i igualment per el Tercer Món, a causa desviacions en el procés de civilització de l'espècie.

Hem de remetre'ns a Leucip: "tot el que existeix, té les seves causes". El que manca és trobar-les. La casualitat de cada identitat personal que prové del sistema genètic —pura casualitat en la recombinació cromosomàtica—, traslladada a col·lectius, augmenta la dificultat per establir sistemes per superar "la casualitat", i per a actuar racionalment. Es inútil tot intent d'eliminar la casualitat en l'estat de coneixement actual dels humans, de manera que s'està privat d'actuar, evidentment no amb coneixement de causa, sinó tampoc racionalment. Només l'anàlisi constant de resultats, i l'adaptació dels sistemes en totes les activitats, per rectificacions oportunes, poden donar pautes de conducta. Quant més gran és el col·lectiu sobre el qual operar, major la dificultat per aplicar aquest sistema.

En l'actual cruïlla constituïda per la decadència europea; de l'envelliment biològic prematur al Primer Món amb el dubte sobre la seva capacitat de renovació, s'ha creat l'actual situació d'inestabilitat a Occident, especialment a Europa.

Fora Occident. La permanència a Xina del sistema dual. Classes dominants i masses dòcils creades endogàmicament, per els designis dels governants i en un sol mestissatge, el dels autòctons i els immigrants mongòlics del Nord.

La cadena successòria des dels reis gairebé democràtics convertits en déus, fins a la dinastia eterna d'emperadors a Japó, delegant en shoguns autèntics dictadors tot just moderats per l'emperador.

L'ex-joia de la corona anglesa, l'Índia, amb una població que s'acosta a la de l'Extrem Orient amb una densitat de població igual, i amb la meitat del PIB per persona, amb una diversitat ètnica, de llengües i de sistemes alfabètics notable, i unes religions contraposades a la islàmica agressiva. Tot això matisat per les influències de la civilització de l'Indus, i l'Occidental de la mà d'Anglaterra, però en conjunt amb el mateix desafiament a la humanitat i sobretot a la Terra com el que suposava el superat "perill groc", i l'actual desestabilitzador auge demogràfic hindú.

Una massa marginada per les civilitzacions d'Occident i Orient, a una mica més de mig camí entre la barbàrie i la civilitat,

poblant l'Àfrica, les Illes del Pacífic, l'Amazònia, les regions confrontants i els enormes espais immobilitzats per l'islamisme.

La permanència del deisme, afeblit per la manca de vocacions sacerdotals a Occident a causa de la naixent civilització del coneixement, i del propi coneixement adquirit per "societats civils" inconnexes i inoperants políticament (però poc a poc capacitades per a influir positivament en un procés de connexió intercultural, tot just iniciat ara, perseguint un canvi de sistema de governació). I la immutabilitat del sistema polític, únicament un apropament a la democràcia, formen el panorama mundial que ni tan sols els polítics, el govern o a l'oposició, consideren com un problema.

Aquest resum de dificultats per a establir un sistema educatiu adequat a la situació de l'estat evolutiu humà, pot ésser ampliat i profunditzat, però com hem dit, fer-ho seria repetir-nos constantment. I és així perquè una mateixa disfunció política és causa de moltes sinergies negatives o positives.

La perspectiva més o menys llunyana en el futur, d'una repetició de l'excés de natalitat, seria autènticament explosiva encara que fos la meitat de la que hi va haver en l'immediat segle anterior.

(21)

Els desafiaments del segle XXI, es pot dir que resten captius del desafiament que els origina tots: la manca de capacitat de gestió d'un nivell cultural, de civilització, d'una societat fins aquí evolucionada per un algorisme, el darwinianà, per causa de manca de guies legisladors i executius capacitats per convertir l'algorisme en un procés racional, projectat i desenvolupat en base a la idea de que la humanitat és el col·lectiu més real de tots els altres existents, per causa de posseir genoma comú, però fins aquí conegut insuficientment.

Els governants, els mateixos d'ara, quan tinguessin un electorat apte per destriar els seus problemes provinents dels problemes globals, podrien actuar com ho fan i ho han fet durant mil·lennis. Oportunament —ja que l'oportunisme és una qualitat positiva si s'utilitza adequadament— i tot funcionaria millor. Però allò desitjable i perfectament possible és que, tenint unes poblacions conscients políticament, obliguessin el canvi del sistema. Pot canviar-se amb l'estat actual de la Terra i dels humans? És possible, si els polítics volen.

El sistema no ho és tot, però és el més important. I no cal inventar-lo. Té un èxit divers en alguns llocs de la Terra, un èxit major o menor que depèn precisament de la seva bondat intrínseca. I cal dir que aquesta qualitat, sense excepcions, ve donada per unes qualitats concretes dels que l'apliquen. No importa que aquestes qualitats no donin cap mèrit a qui les posseeixen. El que és important és que el valor d'aquestes qualitats determinen el resultat. Les

circumstàncies que inclinen els pobladors de continents, o d'illes, o de simples illots, que poden servir d'exemple en la recerca d'afinitats, que més que inclinar gairebé els obliguen a actuar d'una determinada manera, no existeixen per casualitat. Les circumstàncies es produeixen a conseqüència del sincretisme omnipresent en l'actuació dels humans. No hi ha present sense un passat.

La Constitució dels EEUU, única en brevetat i esmenes per tal de mantenir-la viva, no va ser una obra inspirada per uns pobladors poc il·lustrats. Ho va ser per part dels immigrants anglesos més cultes, creients però sense afinitat amb el gir religiós provocat per la libido d'un rei poc o gens creient, que oportunament emigraven a unes terres —que no eren país—, on poder mantenir la seva fe. Aquesta es la raó de la permanència de creients nord-americans. La immensa labor a realitzar els ha privat de pensar, donant per bona l'ensenyança religiosa rebuda. Tot el temps dedicat a trobar la manera de prosperar, ha fet possible el manteniment de creences.

En el mateix temps —de proximitat extrema, dos segles—, existien dues convencions per a constituents. La dels EEUU i la de França. Els antecedents que cal considerar són molts. En primer lloc, els pobles anglesos, saxons i juts predominen en la formació dels actuals anglesos, i marquen una diferència amb els normands, lígurs, i especialment cèltics que van ser la base dels actuals francesos del centre i nord del país que van deixar rastres inconfusibles a les Illes. No obstant això, l'inevitable mestissatge quan es produeixen invasions, com és el cas del sud de l'illa anglesa i el nord de França, i fins i tot amb la intervenció de Jutlàndia com a llançadora vers Anglaterra, interferint-se tots en la governació dels dos països, els caràcters ètnics van quedar modificats. França, a més, amb la seva acció constant per endinsar-se al Sud de l'hexàgon, (durant els segles de principal activitat agrària, més ric que el Nord lluitador, per les mateixes causes modificadores ètniques en l'època de la seva revolució, era ja un país evidentment inclinat a la teorització). La convenció revolucionària a la recerca de la felicitat dels francesos, episòdicament va ser l'acte polític més important en la recerca d'afinitats. Contràriament dels anglesos a Nord-Amèrica, que van posar tot el seu caràcter pragmàtic, que es manté fins avui, i que captant realitats de no fàcil percepció, van optar per una constitució simple, però oberta, de manera que les agrupacions que per afinitats s'estaven produint, que no eren gaire diferents, gaudissin de llibertat per governar-se d'acord amb el seu propi caràcter. Cansats de la subjecció a la Corona, i una afinitat creada per les causes de la seva emigració i per els objectius que perseguïen.

Amb el temps, la diferenciació ha augmentat. A Amèrica, la guerra civil, l'esclavitud, les religions i costums han produït unes comunitats diferenciades no solament entre uns i altres Estats, sinó

també en àmbits supra estatals de climatologies també diferenciades, sense que això hagi creat cap problema. Al contrari. El sistema federal adoptat ha produït una convivència real i millor que l'existent en tots els Estats-nació en què per hegemonia d'una de les seves parts han estat forçats a unificar-se. Els factors d'afinitat originals, oblidats i fins i tot desconeguts per una part de l'actual població, han donat pas simplement per hàbits adquirits, que es respectin i s'acceptin fins i tot cordialment, les grans diferències entre les governacions de cadascun dels seus Estats en grans àmbits climatològics que la dimensió territorial dels EEUU ha produït. Una certa comunitat anímica millor vinculada que la que tenen els Estats-nació europeus.

Es poden considerar o ignorar les causes i efectes de les dues constitucions. La necessitat de prescindir o mediatitzar les dinasties i aristocràcies a Europa, que eren una rêmora feixuga per els convencionalistes francesos, augmenten el mèrit de la seva labor, però els mèrits son medalles per els que les guanyen. La societat només valora el resultat obtingut en cada obra realitzada, i és el que compta. La convenció francesa va marcar una fita positiva: la decadència del "sincretisme ari". I una altra de negativa: el centralisme jacobi.

L'Estat-nació és per si mateix hegemònic, i amb intenció homogeneïtzadora, i per això s'estan desintegrant per no haver entès oportunament que la unió només es pot obtenir creant afinitats. I amb un respecte absolut a les identitats. I per això cal educar des de la infància en la idea i sentiment de pròpia personalitat, identitat, i de l'acceptació de totes les dels altres, individuals i col·lectives. També per la mateixa raó els projectes educacionals han de ser específics per a cada Poble-nació, si bé seguint tots el mateix objectiu: determinar realitats estables. La convergència de molts, o potser de tots, només es pot produir per les comparacions dels resultats de cadascun d'ells, que gràcies a la informàtica actual, poden tenir la garantia que siguin ajustades, i puguin servir d'indicatiu per a que per pròpia voluntat, sense cap imposició creadora de rebel·lies, no la uniformitat però sí la compatibilitat s'estableixi a tots els nivells de convivència entre els Pobles-nació, de totel món que tenen aquesta aptitud per no haver-los posat a l'altar de l'excel·lència com s'ha fet amb el patriotisme dels Estats-nació.

(32) El projecte educacional finlandès, amb un resultat positiu indubtable, en un relativament curt espai de temps de mig segle, no és possible en l'homogeneïtzada Xina. I molt menys en la diversificada Europa. Tampoc tenen res a afegir els llatins de qualsevol estat mediterrani, per moure voluntats d'acció als escandinaus. I aquests, malgrat ésser exemple positiu en l'àmbit

educacional, poc poden fer per a evitar les disfuncions que provoquen els sistemes del sud d'Europa impregnats d'historicisme i religiositat. En canvi, la interrelació obligada i convenient en altres aspectes com l'econòmic, i de reglamentació administrativa que es va establint no només a Europa sinó al món; l'actuació en l'àmbit internacional; objectius comuns en lluites concretes de terrorisme i delinqüència; harmonització de codis; el sistema monetari, i en general els aspectes tècnics que la societat necessita, sempre amb les excepcions que cada Poble-nació volgués introduir en cadascun d'ells, donaria lloc a contactes mutus que produirien coincidències i afinitats. I consegüentment, un coneixement directe i cert dels resultats de cada sistema implantat en tots els vessants governatius i particularment educatius, per cadascun dels Pobles-nació, marcant diferències que serien orientadores per a tots ells.

Un procés d'aquest abast, diferent però amb els objectius comuns i a semblança del que es va seguir en la creació dels EEUU, exigeix perseverància i temps, particularment en l'aspecte educacional. Sense necessitat d'esborrar o canviar els caràcters creats naturalment, que més que aconsellable és obligat mantenir, si també s'accepten tots els altres diferents. Les revolucions més eficaces han sigut aquelles quasi sense història, els efectes de les quals s'han apreciat molt després d'haver-se produït. Els intents de desenvolupar una Europa a estil d'Estat-nació, és aberrant. Aquesta afirmació no és gratuïta. Només cal observar aquells polítics que ocupen llocs destacats en el seu Estat, actuant segons les regles de l'actual sistema, i que en donar-los acomodament a la UE quan declinen o resten obsolets per a la lluita política interior —costum indicadora de la preferència dels polítics vers la política local en lloc de la europea—, mostren les dues cares de l'humà polític conservador obstinadament. El d'aquell que pensa, i té saber, però prescindeix del pensar i saber, per acomodar-se a allò que els mal formats electors suposen que els exigeixen. És paradigmàtic l'exemple de Romano Prodi. En la circumstància poc habitual d'anar a la UE, i retornar al govern interior d'Itàlia, va fer manifestació pública en la seva etapa d'activitat a la UE, en el sentit que no era possible crear-la amb credibilitat internacional, si ha de continuar en les condicions de direcció governamental a través dels Estats-nació. Però en la seva etapa anterior i posterior d'activitat política a la UE, a Itàlia emmudeix com europeu i actua com tots els polítics. El sistema obliga a fer-ho, i posa en evidència que més que cada polític concret, el que falla és el sistema que accepta i fomenta la mentida, o com a mínim la dissimulació de conviccions certes i ben fonamentades dels protagonistes i governants. I continuen en el profund ésser egoista aparentment mancat de visió de futur i sentiment europeista. La contradicció inclina a deduir que en realitat el que falla no són solament els components de la corporació política individual i col·lectivament. En darrer terme la falla està també en

els electors, no aptes per determinar el que convé en cada consulta. Però en definitiva els polítics fallen per ésser incapaços de canviar el sistema.

Les paraules, gairebé totes polisèmies, creen prou confusió que dificulta perfeccionar els sistemes de convivència. Ara hem arribat a la definició de l'estat de la Terra com la d'un possible xoc de civilitzacions, d'acord amb la idea que la religió, i més concretament l'islam, sigui un dels dos polos oposats en aquest xoc. En el concurs de grans idees d'impacte, ha aparegut la idea de l'aliança de civilitzacions. Quines? Orient i Occident? No hi ha xoc de civilitzacions, sinó xocs entre col·lectius humans. Són molts, i obeeixen essencialment a qüestions que la sinopsi recull. Les religions i les pàtries ja són només una sinergia negativa del resultat d'errors comesos per els humans, i circumstàncies mediambientals on s'han desenvolupat.

Aquest és potser el moment apropiat per pensar en la inestabilitat que el desequilibri cultural, econòmic i demogràfic crea entre els humans, tenint-los tots en compte, a fi que el col·lectiu de l'islam —independentment que actuï amb voluntat concreta o sense— no arrossegui una part suficient de la resta d'humans a l'enfrontament que ara està limitat entre l'islam i el Primer Món, inclòs l'Orient, per convertir-lo en un enfrontament entre Primer Món i tota la resta de col·lectius existents.

(31)

El manteniment del preu del barril de petroli a un nivell entre 1,20 i 1,80 dòlars durant setanta anys del segle passat, a causa de la maquiavèlica política de les companyies petrolieres del Primer Món. I ara quan la utilització per combustió i carburant es qüestiona, i encara que tímidament, es comença a treballar en la recerca de fonts energètiques alternatives. Tot coincidint amb l'alarma per el calentament de la Terra per manca de reservoris de CO₂, la manipulació de preus forçant-los a oscil·lacions que poden multiplicar per cent el preu del producte en un període de mig segle, oscil·lacions permeses per unes o altres circumstàncies favorables a productors o consumidors, auguren un canvi de tendència oposat al provocat per l'OPEP. Es retornaria a la situació dels primer setanta anys del segle passat, quant per el conjunt de circumstàncies ara previsibles per un termini que podria ésser curt, la dràstica davallada de consum de petroli, arruïnaria els països productors.

Aquesta política econòmica, al Primer Món s'està comprovant que pot assumir-ne les conseqüències. No seria el mateix a tots els països petroliers que coincideixen en bona part amb els món musulmà. Els occidentals, i orientals que ara també juguen aquesta partida, no poden argumentar que al pragmatisme de l'OPEP s'ha de respondre també pragmàticament, aprofitant les circumstàncies

favorables per a progressar a major ritme gaudint d'energia a preus baixos, per la competència d'altres fonts energètiques.

Però això no és pragmatisme. Es un error. Es maquiavelisme. I Maquiavel tenia raó d'ésser, quan aconsellava al príncep segons la circumstància que vivien un i altre. Era quan no hi havia, perquè no hi podia haver, un projecte de futur. Ara tampoc hi és, però sí hi podria ser. En l'actual circumstància el projecte de futur no és només pacificar el món. És fer l'evolució més estable i dinàmica, superant l'algorisme darwinià, cercant una planificació precisament per desterrar el maquiavelisme.

L'alternativa monopolista dels productors i dels consumidors de petroli, ha de derivar a una entesa de les parts. Occident està en condicions de provocar-la. Establint un pla perquè sense minvar la productivitat, l'estalvi d'energia sigui un dels objectius prioritaris. I tenint en compte que l'estalvi depèn, més que de cap altre factor, del fre de l'augment de la població mundial, i tant com sigui possible —que ho és en gran mesura—, lentament disminuir-la.

Es fan càlculs de les necessitats de tots els elements essencials per el benestar de la població mundial, quan Xina passi del Segon Mont al Primer, i al sumar a aquest, mil cinc-cents milions de xinesos. El càlcul de les necessitats de la població mundial és necessari fer-lo amb la previsió que seran quatre mil cinc cents milions de persones les que s'afegiran al Primer Món. Per un càlcul global de consums generals, —i particular d'energia— no és important assenyalar el termini d'anys perquè es compleixin les previsions. Es indiferent que sigui un segle, o menys, o que en siguin dos. El problema és de gran profunditat, puix que no és una proporció simple de factors només determinats per el nombre de consumidors actuals i del futur. Hi ha el desconegut factor del consum de cadascun d'ells, en una societat creixentment consumidora d'energia i constantment més voraç, fins un punt que l'economia de consums possiblement acabi essent més decisiva que el mitjans de producció.

L'actual sistema polític, esgotat, no pot plantejar possibles decisions per a aquest tipus de qüestions. Encara menys poden prendre-les les companyies multinacionals, subjectes a les lleis de mercat que és l'obtenció de beneficis immediats. La solució no és l'eliminació del sistema de mercat. En el cas del petroli, no només és fàcil obtenir resultats positius sense destruir-lo. És a més, inevitable, ja que si no es fa ara —sense esperar uns altres setanta anys— és possible que abans que transcorri aquest termini, per l'augment de consum previsible i l'escassetat de jaciments d'explotació econòmica, s'obligui a fer-ho quan no hi hagi possibilitat d'intercanviar tecnologia per pau entre el món en general i els països productors petrolers, es regeixen o no per el Corà. La caiguda a una misèria més gran en el món àrab i l'Islam seria catastròfica per el món sencer. Incentivar el canvi de fonts energètiques és segurament una inversió amortitzable a no a molt

llarg termini. Occident i Orient —o Occident o Orient separatament— han d'organitzar-se per a estar al nivell necessari per revolucionar l'economia mundial, com la va revolucionar el petroli al segle XX, ara substituint-lo. I treballant intensament per a confirmar les bones perspectives de fonts energètiques de recanvi, encara que exigeixi grans inversions econòmiques per a investigació i assaigs a gran escala. No amb l' anunci, però sí amb la iniciació d'un pla mundial de reconversió energètica —més possible que la guerra de les galàxies en el moment de plantejar-se—, seria una altra guerra freda amb assegurança d'una victòria per al món sencer i no tan sols per a alguna de les seves parts.

Una darrera reflexió: suposant que les reserves totals de combustibles líquids i de gas a primers del segle vint fos cinc vegades superior a les actuals —que es molt suposar— al ritme absolut de consum, i preveient el que hi haurà en el curs de l'actual segle, es posa en evidència la necessitat de cercar alternatives per a evitar que les guerres per “manca d'espai vital” del segle vint, en el vint-i-un es reproduïxin per manca d'energia, avui factor essencial d'evolució.

La repetida idea que el segle XXI viurà la seva revolució a través de l'explotació del silici en informàtica arrenca d'unes hipòtesis que mouen justificat escepticisme. No és que la informàtica i les tècniques annexes de calculabilitat i investigació hagin recorregut el seu camí. Però l'equipament d'aquests mitjans, tot i portant-lo a tots els racons de la Terra, no aporten ni un gram de matèria. I el desenvolupament del benestar reclama matèries primeres substitutives, i nodriments humans. I també elements de transformació —aquí sí de gran utilitat el silici per aconseguir economies de tota mena.

La necessitat de resoldre el problema del petroli és un dels molt pocs que té una fàcil solució per acció directa, i a més obtenir resultats positius per a altres problemes relacionats, com l'ecològic en diversos aspectes. Però ni essent així, es pot aplicar la solució, que és inevitable a més llarg o curt termini, estrictament a través de les companyies petrolieres. Aquestes, han proliferat des del 1970, ara pertanyents a una diversitat més gran de països, i tenen interessos i punts de mira diferents quan no oposats davant el problema en general, com s'ha vist en la guerra de l'Iraq. Les companyies multinacionals que tenen el seu particular desafiament en la coordinació de les seves accions, sense renunciar a obtenir beneficis d'un volum similar a l'actual, necessiten un objectiu d'un interès humà superior. Poden tenir-lo. Anticipant-se a la segura circumstància de futur canvi en la producció d'energia. Propiciant el canvi en lloc d'entorpir-lo.

L'EVOLUCIÓ I L'ESPERIT DE L'ÈPOCA

El filòsof de la història sap que el ratpenat de Minerva emprèn el vol quan el sol es posa i que quan la Filosofia tenyeix el seu gris sobre gris, llavors una figura de la vida envelleix i aquesta, amb gris sobre gris, no es deixa rejuvenir, sinó només conèixer. I conèixer en conformitat amb el coneixement. Però el filòsof de la història sap que la seva tasca consisteix també, amb una contradicció aparent, a aprendre el propi temps en pensaments. Això, almenys, segons una veu important i noble de la filosofia occidental.

Naturalment, quan Hegel ho ensenyava d'aquesta manera en la seva *Filosofia del dret*, pensava en una totalitat, les determinacions de la qual avui dia ens veiem propensos a concebre segons una pluralitat d'aspectes diferents i a la vegada separats. Un d'aquests aspectes és l'horitzó global ideal d'una època. Vaig iniciar l'estudi sistemàtic del pensament de Darwin, fa alguns anys, impulsat per la persuasió que —contràriament a les representacions simplistes del “fi de les ideologies”, i a més de *La mori della storia*, i la plausibilitat d'una inclinació sobre un pensament només “feble”— la figura i l'obra de Darwin haurien adquirit una importància creixent, fins a ocupar una posició central respecte a l'ideal del nostre temps, transversalment respecte a moltes subdivisions disciplinàries i a la simple oposició entre sabers mundans i religiós. Una part important de la producció científica, historiogràfica, filosòfica i teològica contemporània crec que confirma el centralisme del qual m'havia convençut; això és, de la centralització recobrada per l'autor d'aquella “considerable revolució” en el fet del pensament occidental que Sigmund Freud ha caracteritzat com la segona gran contribució a la humiliació del narcisisme humà¹.

Del conjunt del renaixement darwinian de les dècades del segle XX i dels primers anys del 2000 és potser impossible establir una “periodització temàtica” precisa.

Un dels temes importants d'aquest renaixement apareix representat en aquest enunciat de Jürgen Habermas:

“El còctel explosiu de darwinisme i liberalisme que s'havia difós entre el segle XIX i el segle XX, a l'empara de la *pax britànica*, sembla que avui reneix sota el signe d'un liberalisme globalitzat”².

D'aquesta representació —si haguéssim de considerar-la exhaustiva— no consideraria decisiu l'aplanament de tot el darwinisme contemporani sobre el darwinisme social més o menys clàssic, de finals del XIX i principis del XX. A aquest aplanament pot oposar-se l'existència d'un darwinisme contemporani que es reflecteix en l'home com a subjecte moral i l'existència d'autors que

1) 2) pàgina 299

en les obres de Darwin troben les raons d'un pensament de llibertat, de laïcitat i de responsabilitat social. Això és el que he objectat en els meus treballs de 2002 i de 2004³. En aquest darrer treball, en particular (i aquesta vegada d'acord amb Habermas), he abordat el principi de la casualitat genètica com principi de simetria en la "indisponibilitat" de les persones i per tant com a garantia de llibertat.

No obstant això, diré que mentre que en anys recents la confrontació ideal s'ha referit sobretot a l'aspecte moral, ja sigui en sentit estricte ja sigui en un sentit més o menys humeà (paral·lel al de la moral com a ciència de la naturalesa humana en general), després ha prevalgut un matís diferent; cal dir que ha adquirit una excel·lència creixent la categoria de la casualitat; i, oposada a aquesta, la idea d'una naturalesa reflexionada teleològicament, fonament al seu torn d'una visió teològica del dret i dictada per aquesta. *Darwinisme, teleologia, dret natural*. M'ocuparé d'aquest aspecte en les pàgines següents.

1.) Mentre que l'enveja de la física és una neurosi que pot trobar-se entre les disciplines definides com a toves —ha escrit recentment Richard Rorty en un fascicle de «MicroMega»⁴—, l'enveja de la filosofia pot trobar-se entre aquelles que es jacten de la pròpia duresa. "Aquestes darreres pensen que el seu rigor més gran les autoritza a assumir el paper que tenien anteriorment els filòsofs i els altres humanistes —com el de la crítica de la cultura, de guia moral, de guardià de la racionalitat i de profeta de la nova utopia. Els humanistes, sostenen aquests científics, només tenen opinions, mentre que els científics posseeixen el coneixement".

Els científics als quals es refereix Rorty són biòlegs, psicòlegs evolucionistes i en particular autors en camps de combinació de disciplines diverses, actualment anomenades ciències cognitives. D'allò que filòsofs com Ortega y Gasset i altres humanistes dubten —diu— és de la possibilitat que el treball d'aquests científics aconseguixi proporcionar "la que podem anomenar apropiadament una teoria de la naturalesa humana, ja que una teoria d'aquest tipus hauria d'indicar el tipus de persona en què hem de convertir-nos". Mentrestant, és difícil imaginar que el treball desenvolupat una vegada "a priori i malament" per els filòsofs pugui ara ser realitzat "a posteriori i bé" per els científics, i que els objectius aspirats o aconseguits una vegada per la filosofia i per la religió puguin ara satisfer-se a través de la biologia evolucionista i de les ciències cognitives corresponents.

3) 4) pàgina 299

El que està clar és la idea que no sigui possible, per part d'algun, en algun àmbit disciplinari científic, elaborar un pensament o una teoria de la naturalesa de l'home com d'una *essència*, a la qual haurien de fer-se correspondre culturalment actituds i comportaments: un pensament o una teoria dotats, precisament, d'un caràcter normatiu d'alguna manera ontològicament fundat. Per a Rorty, com “per els filòsofs historiadors” com Ortega y Gasset, “no hi ha cap essència” a conèixer o que reconèixer.

“La infeliç idea que la filosofia pugui revelar la diferència entre naturalesa i convenció —entre el que és essencial per ser un home i què és únicament un producte de les circumstàncies històriques— ha passat de la filosofia grega a l'il·luminisme. [...] Però en els darrers dos segles la idea que, sota de tots els estrats culturals s'amaga alguna cosa anomenada naturalesa humana, i que el seu coneixement proporcionï una guia moral o política vàlida, ha caigut precisament en descrèdit”⁵.

No obstant això, per a Rorty el que és important en aquestes pàgines és la conservació de l'espai de filosofar, no com a salvaguarda genèrica d'una pràctica antiga, sinó com a continuació de l'activitat que pregunta i cerca respostes entorn d'allò a la qual cosa la ciència no pot donar una resposta. La ciència no té implicacions metafísiques o implicacions morals, ja que no predica res sobre allò realment real i allò realment vàlid. Aquesta “ens permet fer coses que abans no estàvem en condicions de fer [...] ha adquirit la capacitat de proporcionar nous mitjans”. Quan es predica una pròpia positivitat i exclusivitat *generals*, la ciència que s'oposa a la filosofia es converteix en una afirmació conclusiva d'una visió aparentment desencantada, però en realitat substancialment tancada, antihistòrica, és a dir, conservadora en el sentit de l'immobilisme.

En l'assaig *In Search of Human Nature: The Decline and Revival of Darwinism in American Social Thought* Carl Degler⁶ ha ofert una bona narració dels intents realitzats per els biòlegs per a ocupar el terreny alliberat per els filòsofs. Finalment, seguint amb l'argumentació sobre la disputa antiga *nature vs. nurture*, aquest conclou “subscrivint el que Pinker anomena interacció holística”. I Steven Pinker, en particular el seu treball *The Blank Slate*⁷, assumeixen i expressen per a Rorty una posició exemplar: sostenen que els descobriments científics “ens donen motius per adoptar la que [aquest] anomena ‘la visió tràgica’ millor que ‘la visió utòpica’ de la vida humana —el no confiar en la capacitat dels homes de transformar-se en éssers nous i millors”⁸. I Charles Darwin —l'autor respecte al qual Pinker se situa, com molts altres, en posició de

5) 6) 7) 8) pàgina 299

continuïtat i prossecució— ha provocat sens dubte una ruptura important en la manera com concebem nosaltres mateixos, des del moment en què no creia en les tesis filosòfiques i religioses d'una divergència entre la part pròpiament humana i immaterial i la part merament animal i material. “Però cap ensenyament de Darwin val la distinció entre el que podem assimilar dels experiments de la biologia i el que podem aprendre només de la història —registre dels experiments intel·lectuals i socials del passat”⁹.

Malgrat aquest judici, Rorty porta Darwin a l'interior d'una història en més gran mesura filosòfica i li reconeix una aportació i una manera de pensar essencialment filosòfica. Això em sembla important i totalment compartit. L'historicisme al qual Rorty es refereix “deu, de totes maneres, molt —diu— a un científic en particular”, Charles Darwin precisament. Els seus crítics, recorda Rorty, amb paraules que ens poden suscitar el record de les pàgines de Freud que he esmentat a dalt

“van dir que s'havia reduït al nivell de les bèsties, però de fet ens ha ajudat a agafar l'audàcia original d'una força causal comparable amb la mutació genètica. Aquest ha reforçat l'historicisme d'Herder i d'Hegel, i ens ha fet considerar l'evolució cultural de la mateixa manera que l'evolució biològica —les dues amb capacitat de crear alguna cosa radicalment nova i millor. Ha ajudat poetes com ara Tennyson i Whitman i pensadors com Nietzsche, H. G. Wells, George Bernard Shaw i John Dewey a somiar utopies en les quals els homes podien arribar a ser tan sorprenentment diferents a nosaltres com nosaltres ho som respecte de l'home de Neandertal”¹⁰.

Sota el perfil *analític* trobem principalment dues tesis que poden requerir una reflexió d'aquesta contribució.

La primera està continguda en l'afirmació que Darwin, reforçant l'historicisme d'Herder i d'Hegel, ens ha fet considerar “l'evolució cultural de *la mateixa manera* que l'evolució *biològica*”. Si aquest enunciat comparatiu fos entès com una indicació fins i tot d'una prioritat, llavors el sentit comú es veuria modificat —un sentit comú, d'altra banda, ben sostenible i argumentable— referent a un dels aspectes fonamentals de la revolució darwiniana: és a dir, el fet que consisteixi a portar la dimensió de la història en la construcció de la “*histoire naturelle*”, que aquesta ens faci considerar l'evolució natural de *la mateixa manera* que la *cultural*; o, d'una manera més rigorosa, el fet que aquesta converteixi les categories de la irreversibilitat en fenòmens macroscòpics, de la temporalitat com a durada i com a fi, però també com a inici en una durada ja donada, de les categories no eludibles fins i tot per a la sistemàtica. Amb aquesta comparació de Darwin, hereu conscient i per extensió

9) 10) pàgina 299

continuador del uniformitarisme de James Hutton i de Charles Lyell, pot adoptar-se precisament la filosofia clàssica de la història (a partir del *Quadro filosofico dei progressi successivi dell'intelletto umano* de A.-R.-J. Turgot¹¹ fins a les *Lezioni* d'Hegel sobre l'argument): filosofia basada en la diferència entre l'evolució cumulativa de les capacitats de l'intel·lecte, de les facultats de l'esperit i de la consciència de la llibertat, d'una banda, i la repetició i la substancial identitat morfològica de les produccions de la naturalesa, per altra part.

La segona tesi està constituïda per l'atribució a l'obra de Darwin de la capacitat de ser provocadora de, o almenys, de ser susceptible d'inscripció en, una visió "utòpica", no "tràgica" del món. La qual cosa és naturalment sostenible si es té en compte el fet, en si, de la historicitat i de la transmutació, i fins i tot el reconeixement darwinian de l'origen del sentit del deure i del sentit moral¹². Una tesi que —admetent l'accepció clàssica de tragèdia com un conflicte de *potències desiguals d'iguals raons*— es presenta contradictòria amb la representació de Darwin com a autor d'una visió de la naturalesa vivent com hauria pogut concebre-la un "capellà del diable"¹³. Tal com il·lustren les seves obres, ja a partir del *Viaggio della Beagle* (per exemple amb les referències a l'esclavitud al Brasil¹⁴), la categoria d'allò tràgic i els principis de llibertat no són recíprocament exclusius.

En canvi, el que es pot objectar a Rorty és l'escassa persuasió de l'asserció que "la idea que sota de tots els estrats culturals s'amagui alguna cosa anomenada naturalesa humana, i que el seu coneixement proporcioni una guia moral i política vàlida, ha caigut precisament en descrèdit". En parlar d'escassa persuasió no em refereixo al "justament" (o, en qualsevol cas, a una convicció personal), sinó a l'exhaustió de l'asserció en la representació de l'*estat de les coses*. Com també a Itàlia se'ls ha presentat a alguns¹⁵, el nom d'Edward O. Wilson (que el mateix Rorty cita i situa al costat del de Pinker), el títol del seu treball *Sociobiology. The New Synthesis*, l'any de la seva publicació, 1975, marquen l'inici d'un període no conclòs; un període que no ha anat configurant un panorama d'absència, de silenci, o de "descrèdit" consumat, sinó de presència variada: un període concebible com un quadre en el qual, a més del pèndol del darwinisme escrit per Degler, compareixen una paràbola, o fins i tot un *loop*, de l'obra de Darwin, en un primer moment invocada en suport d'un pensament que per convenció podem anomenar conservador i després rebutjada per aquest, i un

11) 12) 13) 14) 15) pàgines 299-300

segment de recta al llarg del qual podem trobar en més punts formes de *naturalisme*, tan discutit per alguns com tornat a proposat i reivindicat per uns altres.

Biologia en les seves diverses articulacions i ramificacions; etologia de les primacies, de l'examen del comportament essencialment egoista i solidari a la reflexió de la facultat del llenguatge respecte a la música¹⁶; neodarwinisme en el sentit de la nova "nova síntesi"; obra -obres- de Darwin: que són els camps disciplinaris, les línies d'investigació, l'autor de qui s'alimenta, a diferència d'altres naturalismes, *el naturalisme contemporani* i als quals es dirigeixen els crítics del reduccionisme biològic en la controvèrsia, contínuament tornada a proposar, sobre naturalesa i cultura i naturalesa i raó. Un terreny d'enfrontament d'idees sobre els orígens de les ètiques i un terreny d'enfrontament d'hegemonies —d'inspiració laica i de derivació diversament religiosa.

2.) En el mateix *Almanacco di Filosofia* que he esmentat més amunt, Carlo Augusto Viano dirigeix una mirada històrico-crítica al recorregut que de la superació del "malson de la naturalesa" al final del segle XIX ens duu al present¹⁷. "Al final del segle XIX —diu— no semblava que s'anunciés una estació propícia per al naturalisme". Mentrestant, ciència i filosofia havien "depurat" la idea de naturalesa fins a reduir-la a un ordre intel·lectual, que Kant havia posicionat en un pla inferior al pla de la raó. Aquesta disposició diferent s'havia reflectit en el projecte humboldtià d'Universitat. Precisament, en les universitats alemanyes, el desenvolupament del saber científic i tecnològic havia consumit la domesticació kantiana de la naturalesa. Després de la derrota francesa de 1870, va ser Nietzsche qui va impulsar amb fermesa contra la reducció del saber de l'antiguitat a filologia, de la religió a teologia, del coneixement de la naturalesa a saber de laboratori. Buscava la "vida" que va trobar fins i tot en els llibres dels evolucionistes. Si la submissió de la vida a les lleis mecàniques ara es presentava impossible, es podia emprendre la via pragmàtica de la ciència concebuda no com a coneixement pur, i tampoc com a construcció d'un objecte, sinó com un instrument d'acció. El camí emprès és el camí traçat també per Jaspers, Husserl i Heidegger i per una antropologia cultural disposada a donar suport al principi metodològic de la primacia de la cultura sobre la naturalesa.

No obstant això, aquest camí es va bifurcar en diverses vies anàlogues per la direcció crítica vers la cultura moderna, i s'han recorregut camins que indueixen a parlar d'un "retorn de la naturalesa".

16) 17) pàgina 300

D'una part, la naturalesa no s'ha representat només a través de la biologia. En l'ambient de la "nostàlgia del passat" entre Marburg i Friburg havia madurat, per exemple, Leo Strauss: crític de la societat moderna, del tipus de coneixement matemàtic i empíric que n'hi havia obtingut la primacia, de la tecnologia que aquesta havia generat. En realitat, no molt allunyat de la crítica a allò modern argumentada per Horkheimer i Adorno i per les filosofies de la "crisi". O fins i tot —considero que es poden afegir— per les filosofies de la "decadència", com aquella sobre la qual s'havia enganyat Thomas Mann en un primer moment¹⁸. Strauss ha intentat recuperar la versió tradicional de la llei de naturalesa sostraint-se al "matrimoni improbable entre llei natural i interpretació mecànica de la naturalesa"¹⁹.

D'altra part, amb el pas del temps, fins i tot moltes confessions religioses han anat adoptant la teoria de l'evolució, interpretant-la com una història que ha tingut com a resultat l'aparició de l'home: un ésser que finalment és i segueix sent diferent, per constitució, a tot el que l'ha precedit. La teologia cristiana tradicional, en particular la catòlica —que durant molt de temps havia expressat les seves reserves respecte a la doctrina dels drets humans, considerada una herència del jusnaturalisme i del liberalisme—, ha dirigit una recuperació autèntica i justa de la naturalesa com a font de normes.

Amb el pensament dirigit a altres ambients, a científics sensibles amb l'enfrontament teòric i conscient de la pròpia disposició cultural, segurament no parlarem de *retorn* de la naturalesa. Parlarem més aviat d'*extensió del camp teoreàtic* per part d'autors que ja han criticat la rígida oposició naturalesa-cultura plantejada segons els paràmetres del neodarwinisme d'entonació dawkinsiana; autors que han contribuït en les darreres dècades del segle XX a convertir la figura i l'obra de Charles Darwin en un fet de "col·lectivitat"²⁰, hauria dit Italo Svevo. Pot considerar-se un exemple el treball de N. Eldredge, *Perché lo facciamo. Il gene egoista i il sesso*²¹. Polèmic vers la "fixació amb el gen egoista", sostingut en canvi per una mena de principi de contigüïtat que pot recordar, traslladada a la dimensió del temps, una mena de continuïsmen, gairebé de nominalisme, de vegades ocultada per Darwin²², aquest treball constitueix una representació comprensiva d'una pluralitat de comportaments de manera que la complexitat dels comportaments en la cultura no contradiu, però de la qual és, fins i tot, una evolució natural. Si s'ha d'adoptar una categoria

18) 19) 20) 21) 22) pàgina 300

explicativa principal i general, suggereix Eldredge, aquesta pot ser l'*economia*, com a “gestió de l’energia amb la finalitat de sobreviure”: ja que en els individus per separat s’observa a més una *alternança* de comportaments —egoistes dedicats a la supervivència individual, altruistes dedicats a favor d’altres individus i cooperatius dedicats a la salvaguarda del just. Podem preguntar-nos si això implica una revisió de la idea tradicional d’economia com és, principalment, temps i estalvi de temps. Certament fa que Eldredge conclogui que no té sentit apel·lar a una presumpció naturalesa per justificar institucions religioses, socials o polítiques.

No obstant això, l’assaig de Viano ens apropa al protagonisme més recent d’exponents de les confessions cristianes en el debat sobre els caràcters i l’acceptabilitat de la teoria evolucionista en general i de la teoria darwiniana en particular. Fins i tot quan algunes interpretacions de l’evolució han considerat les espècies com a conjunts tancats, diferents de salts reals, la diferència entre l’espècie humana i les altres espècies animals s’ha convertit en un tret biològic normal, privat d’implicacions i significats religiosos i filosòfics. En canvi, les confessions religioses, encara acollint d’alguna manera la teoria de l’evolució, conceben un ordre jeràrquic i finalista de la naturalesa per establir una separació entre l’espècie humana i les altres espècies animals: o projectant la doctrina de la jerarquia dels éssers sobre la història evolutiva; o concebant la restitució de l’evolució natural com una descripció detallada del relat bíblic; o sostenint que el procés evolutiu en el seu conjunt realitza un “projecte intel·ligent” la culminació del qual és l’home. “Es tracta de fer valer indirectament la noció d’ànima, sense esmentar-la d’una manera explícita”²³.

3.) La paraula “ànima” i l’anotació posterior de Viano sobre la “incompletesa dels éssers humans”²⁴ ens proposa el tema de l’adaptabilitat peculiar de l’home. El tema de l’adaptabilitat de l’home sota la consideració de la cultura i de les formes simbòliques pot inscriure’s en un naturalisme obertament declarat i reivindicat.

En un article publicat amb el títol *Tutto ci dice che Darwin aveva ragione*²⁵, severament crític amb la ideologia de l’*intelligent design*, Luca i Francesco Cavalli-Sforza proposen de nou el nucli de la teoria darwinista de la selecció natural i col·loquen en seqüència lineal respecte a aquesta la idea de l’evolució *cultural*. A les noves frases dels defensors del projecte intel·ligent —podem observar que són afins a les antigues cadenes deductives dels *Natural Theologians*

23) 24) 25) pàgina 300

en la William Paley que durant un temps havien fascinat Darwin²⁶— aquest article objecta que no cal invocar la intervenció divina per explicar la complexitat de la vida i totes les seves formes, cadascuna d'elles tan perfeccionada i tan perfectament adaptada als més diversos “ambients planetaris”. La teoria darwinista rendeix comptes en primer lloc de la mateixa possibilitat de l'evolució, i després de la manera com aquesta es compleix. “Cada nou DNA seria idèntic al del pare, si no fos per escassíssims errors ocasionals, les mutacions, que indueixen a canvis i en fan possible l'evolució”. La fan possible perquè la condició d'existència de cada individu, inclòs el que ha estat mutat, és la interacció amb l'ambient. No obstant això, l'ambient canvia contínuament i només el que roman adaptat a l'ambient en què es produeix l'existència pot seguir vivint. “La selecció natural actua d'aquesta manera, filtrant automàticament [...] els tipus que millor aconsegueixen sobreviure i reproduir-se, ambient després d'ambient i circumstància després de circumstància. [...] les espècies vives evolucionen sota l'impuls de la casualitat (ja que la mutació és totalment casual) i de la necessitat (ja que les condicions ambientals canvien per l'acció de forces que no estan sota el control directe de les espècies vives)”. Aparent paradoxa, potser, “l'acció combinada de mutació i selecció natural és un disseny gairebé intel·ligent, ja que naturalment hi ha molt de malbaratament, una infinitat d'intents i molts fracassos”.

Mentre que aquesta exposició de com l'evolució es realitza sona a cita del títol famós de Jacques Monod²⁷, la locució “infinitat d'intents” al·ludeix potser, o almenys remet el pensament també al *bricolatge* de la naturalesa de François Jacob²⁸. En qualsevol cas, és la categoria del projecte gairebé intel·ligent, o semi-intel·ligent, el que sembla que pot sostenir aquí una teoria *general* de l'evolució. Un “exemple d'evolució semi-intel·ligent —es llegeix també en aquest article de Cavalli-Sforza— és l'evolució cultural. També aquest mecanisme de l'evolució és un producte de l'evolució biològica. De fet, és present en tots els animals superiors, encara que en cap al nivell aconseguit per l'home, gràcies sobretot al llenguatge, que ha permès una comunicació més avançada”. Però, si aquesta categoria sembla constituir també la base de la única “conciliació” possible per a un naturalisme científic —per el qual la resposta a la pregunta de sentit, que és una pregunta sobre la teodicea, en conseqüència ha de pertànyer al domini de la convicció religiosa i de la fe—, la continuïtat representada d'aquesta manera troba després una *diferència* que proposa de nou, si no una teleologia en la naturalesa, una part d'intenció i finalitat. En aquesta part, per contra, el *bricolatge* és cada vegada menys *bricolatge* i és cada vegada més

26) 27) 28) pàgina 300-301

rigorisme dels procediments. Ja que després existeixen les mutacions culturals. I “*per a la majoria les mutacions culturals són innovacions benvolgudes i dirigides a una finalitat*, mentre que la mutació biològica no està dirigida a la millora del resultat, sinó que està determinada per la casualitat”²⁹.

4.) D’aquesta manera, no obstant això, l’escenari es complica. Es complica pel fet que en aquesta diferència s’inclou la possibilitat que es modifiqui la interacció entre l’organisme i l’ambient i, en conseqüència, s’hagi de modificar la representació: fins a quin punt el mateix ambient pot considerar-se objecte d’un anàleg de la *natural selection* i des de quin punt s’ha de considerar objecte d’un anàleg, en canvi, de la selecció *under domestication*? I després es complica pel fet que —tal com observava Samuel Johnson en el seu *Dizionario della lingua inglese* referint-se als sinònims— com que “poques idees tenen molts noms”, d’aquesta manera els noms “sovint tenen moltes idees”; i en les vicissituds de la seva història les paraules, adquirint noves idees, canvien de significat prevalent (on passa fins i tot que el significat d’una paraula tendeixi de vegades a coincidir amb el d’una altra) i a la denotació originària només analítica se n’afegeix de vegades una connotació avaluable.

Així ha estat per a *evolució* i *progrés*. El naturalisme de la teoria darwinista de l’evolució pot presentar-se —i es presenta per exemple a Amartya Sen³⁰— sota una mena de progrés espontani, al qual s’oposa l’obra de govern instruïda de la naturalesa per part de l’home. Els economistes polítics s’han remès més d’una vegada a Darwin per inspirar-se. En aquest cas, aquest és considerat més aviat com un interlocutor polèmic. “La perspectiva darwiniana, entesa com una visió general del progrés, suggereix centrar l’atenció més aviat en l’adaptació de les espècies que en l’ajustament de l’ambient en què viuen les espècies”. Però els que consideren la visió darwiniana del progrés en condicions de proporcionar una comprensió adequada del *progrés en general* han de plantejar-se el problema, entre d’altres, dels “límits de la manipulació genètica mitjançant el cultiu selectiu. Com a visió del món, aquesta perspectiva del progrés ha de passar comptes amb les implicacions contràries dels valors per als quals tenim raons per donar-los importància, incloent-hi l’autonomia i la llibertat”. La premissa d’aquesta visió del progrés i de la seva imputació crítica és òbviamment la interpretació que Darwin anomena la pròpia “view of life”. Si es té en compte una *weltanschauung* religiosa en general —d’una religió creacionista—, l’aspecte més radical del darwinisme concerneix a la negació del “disseny de la creació simultània de totes les espècies”. Però és

29) 30) pàgina 301

important puntualitzar —diu Sen— que l'interès de Darwin es dirigia a la “visió del progrés com a ordre espontani i no planificat”. Fins i tot la noció d'*ordre* —crec que cal destacar-ho— pot entendre's de maneres diferents. Es pot entendre com una representació d'una disposició o d'una seqüència d'elements o d'esdeveniments que satisfà com a explicació de la seva correlació, sense pretendre predicar alguna cosa efectivament real. O bé es pot entendre com una representació d'un conjunt d'elements o d'esdeveniments traduït en una totalitat, feta de determinacions i relacions trobades en la factibilitat d'allò real. Aquesta segona forma ontològica d'entendre-la sembla la de Sen. El darwinisme que aquest té en ment —per oposició— com a doctrina d'un ordre *planificat* és el darwinisme de l'eugenèsia, a la Galton, a l'Elisabeth Nietzsche.

La idea d'un ordre espontani, progressiu i conclusivament aconseguit, a partir d'un cert desordre, d'un caos d'aparences discordes i conflictives, em sembla realment que convé més a una economia política del tipus smithià³¹ que no a la representació darwiniana de la legalitat de la naturalesa vivent: una representació no atenuada per la frase conclusiva de l'*Origen de les espècies*³², que sembla remetre's més aviat al sentiment d'allò sublim que no pas al pensament de la teologia i de la teleologia³³. De la resta, de *desordre* benèvol de la naturalesa, parla avui, entre els lectors de Darwin, un dels més grans genetistes, Marcello Buiatti³⁴. Ara, Sen ens representa un Darwin inscrit en la tradició d'un naturalisme econòmic-polític a impulsar, autor d'un silenci sobre la praxi transformadora, inspirador d'una aquiescència substancial fins i tot quan l'aparença és la de l'operativitat. La visió darwiniana de l'ordre i del progrés, ens diu, pot dirigir-se cap a dues direccions diferents. Una proposa i persegueix la selecció genètica, una actuació que projecta i promet una millor adaptabilitat. L'altra suggereix una confiança passiva a l'espontaneïtat de l'ordre, a l'espontaneïtat del progrés i de l'adaptació. Totes dues comparteixen el silenci sobre la possibilitat d'adequar el món als objectius que satisfan les necessitats dels humans. Totes dues produeixen el mateix resultat, a partir del mateix judici sobre el progrés, que es basa en la naturalesa de les espècies en lloc de basar-se en el tipus d'existència que aquestes suposen. “A partir d'aquesta base comuna pròpia del darwinisme, la visió activista procedeix cap a la manipulació genètica; la visió més passiva suggereix confiar en la naturalesa. Cap de les dues ens porta a millorar el món en el qual vivim”. I això no pot passar, perquè en el més profund de l'obra de Darwin es troba l'obra de Malthus, aquest

31) 32) 33) 34) pàgina 301

‘autèntic i propi “guru”’, diu Sen, com a inspirador de Darwin, de la teoria de l’evolució.

5.) El Malthus del qual es tracta aquí, en aquesta representació d’Amartya Sen, no és certament l’autor que, d’una manera inesperada, però decisiva, suggereix assumir el *Standpunkt* de la “forma” per escriure una *Zoonomia* realment no especulativa, per concebre una legalitat de la naturalesa vivent que no repeteixi simplement la idea de la transmutació de l’avi Erasmus: una idea evolucionista, certament, però vinculada encara amb el principi de la causa final, o almenys de la Primera Gran Causa, de la Causa de les Causes. En poques paraules, no és l’autor que indueix al pensament: “fer el mateix per a la forma en la qual Malthus mostra que és l’efecte final (mitjançant, no obstant això, voluntat) d’aquest populisme sobre l’energia de l’home”; que indueix per tant a representar que “existeixi una força com de cent mil falques que intenten fer entrar per la força qualsevol mena d’estructura convenient en els buits de l’economia de la naturalesa, o més aviat que forma buits fent fora els febles”; i a concloure que, si cal parlar d’una causa final, “la causa final d’aquest encaixament” pugui ser únicament aquesta: “seleccionar una estructura que sigui convenient i adaptar-la al canvi”³⁵. Diversament, és el Malthus crític de Godwin, Condorcet i altres autors, com es difon el subtítol del primer *Saggio sul principio di popolazione*; el Malthus de la doctrina traslladada al conjunt del regne animal i vegetal, com diu l’annotació introductòria de Darwin en el capítol III de l’*Origen de les espècies*³⁶; l’apuntador d’un Darwin ja considerat encara que criticat per Marx però també ben volgut per Marx i per Engels, que no agafa de seguida l’aportació fundacional a la crítica de la teleologia³⁷.

Avui dia, aquest Malthus és el teòric de la desigualtat natural dels dos “poders” —de producció de la terra i de reproducció de la població— i de la llei de la naturalesa que manté els seus efectes en equilibri mitjançant un moviment vibratori, una oscil·lació de fases, una alternança de “retrograde and progressive movements”: una llei “which pervades all animated nature”³⁸. És el Malthus teòric de la millora possible, davant de les tesis de la perfectibilitat³⁹. No obstant això, aquest Malthus —podem objectar-li a Sen— no és un teòric d’una *passivitat* genèrica en comparació de la naturalesa externa, una naturalesa tan llunyana de la naturalesa bona dels teòrics de la fisiocràcia i pensada d’ara endavant també sota el signe dels rendiments decreixents. És en canvi el teòric d’una *laboriositat*

35) 36) 37) 38) 39) pàgina 301

subordinada a una legalitat *natural* imposada externament a l'home. Lector i interlocutor del “ardiac Paley”⁴⁰, és també naturalment el Malthus que demana tant com ofereix, després, a la religió —en aquesta laboriositat, en la constricció a ella— l'argument per a la justificació del mal. És un exponent en sentit estricte, fins i tot formal, d'una religiositat i d'una religió amb les quals Darwin conclusivament s'enfronta en el capítol *Religious Belief* de la pròpia *Autobiografia*: s'enfronta sobre el terreny de l'horitzó en el sentit del “sofriment”⁴¹, com en el terreny de l'obra d'un Déu “personal” i “intel·ligent”⁴² en la constitució de l'univers de la vida. O en el terreny —per utilitzar la metàfora d'Ure traslladada del món d'allò orgànic al món d'allò inorgànic— d'un “intelligent agency” en la construcció d'aquest univers⁴³. I aquest Déu és el Déu de la *Church of England*, en la qual els darwins de la generació de Charles van ser “batejats i confirmats”⁴⁴. És el Déu de l'antic argument del “design in nature”⁴⁵, que avui es representa no només en el credo de diverses *denominations* del protestantisme, sinó també en la declaració de fe i raó d'alguns exponents acreditats del catolicisme.

6.) A partir d'aquestes declaracions el quadre que s'ha de perfilar és menys uniforme del que es podria imaginar *a priori*. Algunes d'aquestes han estat comentades crítica i perseverantment per Telmo Pievani. Referint-se a les tesis sostingudes per el cardenal Schönborn en un article aparegut en el *New York Times* el juliol de 2005, aquest afirma que “el cardenal de Viena, desaprovant les indicacions de l'anterior pontífex, defineix la teoria darwiniana com una falsedat ideològica i s'adhereix a la teoria de l'intelligent design sostinguda per la dreta nord-americana”⁴⁶. En realitat no és tant un suposat diàleg entre fe i saber, com un comportament negatiu respecte a la ciència, que Pievani afronta des del punt de vista de l'epistemologia contemporània. “La ‘rehabilitació’ de Darwin per part del papa Wojtyla el 1996 es basava en un argument ‘per excepció’: expliquem el món natural a través de la selecció, però fem una excepció per el ‘salt ontològic’ que dona origen a l'esperit humà”. No obstant això, amb la diferència entre Schönborn i Wojtyla, creure que aquesta rehabilitació suposi la caiguda de “qualsevol incompatibilitat entre evolucionisme i magisteri catòlic” seria un error: no tindria en compte el fet que “el naturalisme radical de Darwin no és ‘una interpretació materialista’ de

40) 41) 42) 43) 44) 45) 46) pàgina 302

l'evolució, sinó que *és la teoria de l'evolució*". D'altra banda, el mateix reduccionisme naturalista en el qual el pensament de Darwin es veu forçat per alguns està àmpliament infundat: aquest "ens ensenya com l'espècie humana a través de la seva cultura és capaç a més de 'desobeir' les lleis evolucionistes fonamentals com ara la selecció natural".

El que en Cavalli-Sforza apareix com una *diferència* en una continuïtat, en Pievani apareix com una *discontinuitat* en la realització d'una llei. Mentre que aquesta lectura de Darwin no és nova, després que aquestes "desobediències" repeteix el "desenvolupament dialèctic", l'"efecte reversible" de l'evolució proposats per Patrick Tort⁴⁷, l'enunciat que el naturalisme de Darwin no és una interpretació, sinó que "és la teoria de l'evolució", és un enunciat fort, que inscriu el concepte en la pròpia idea de la ciència. Igual que la teoria heliocèntrica de Copèrnic, o la teoria de la relativitat d'Einstein, o la teoria de la deriva dels continents, la teoria evolucionista de Darwin representa un quadre explicatiu que ha obtingut aquestes confirmacions de les observacions i dels experiments efectuats —ha escrit David Quammen en *Le prove dell'evoluzione sono schiaccianti*— i deu considerar-se un fet.

"Això és el que els científics entenen amb el terme 'teoria'; no una especulació fantasiosa, sinó una asserció explicativa que concorda amb les dades disponibles. I fins que no n'emergeixin dades conflictives o fins que no es proposi una explicació adequada, aquesta es considerarà la millor explicació de la realitat"⁴⁸.

És coherent amb una idea similar que sosté Pievani: que l'autèntica relació de la qual s'ha de parlar sensatament no és el "xoc" entre ciència i fe, sinó entre "una raó dogmàtica i una raó fal·lible, que s'enfronta a l'evidència empírica". Considerat amb els ulls de l'actualitat, el llarg raonament⁴⁹ de Darwin té tots els trets pròpiament científics, del "quadre plausible, amb les potencials confutacions que un article de fe no tindrà mai". El poder explicatiu de la teoria darwiniana és, al contrari, tan fort que els científics han après a avaluar novament la intuïció sobre el "caràcter sempre una mica 'imperfecte' de les adaptacions, que ha dut a la comprensió de com els organismes són fruit d'arranjaments contingents entre vincles estructurals i pressions externes. Una altra confutació, aquesta —conclou Pievani—, menys coneguda però no menys eficaç de qualsevol 'disseny'"⁵⁰.

47) 48) 49) 50) pàgina 302

7.) Una vegada més, moltes coses depenen del significat de les paraules. Si creació de l'univers i projecte intel·ligent són objecte, de fe, per definició aquests no són susceptibles de *confutació* per via de proves i d'evidències empíriques. Fets i experiències podran fer no respectar la fe. Si el producte del disseny no està pensat segons una projecció del *perficere* humà —si davant de “the beautiful hinge of a bivalve shell” s'absté de considerar-lo com “the hinge of a door” fabricat per l'home, tal com exemplificava Darwin, per argumentar, al contrari, *contra el proteccionisme de la projectivitat humana* en la intel·ligència de la naturalesa⁵¹—, el projecte de la intel·ligència podria preveure aquestes imperfeccions en les adaptacions i aquella contingència en els arranjaments dels quals parla Pievani: suposant, naturalment, que el discurs no s'hagi traslladat del pla teòretic al pla moral, on la imperfecció es concebria com una manca de respecte, de la qual es demana una justificació.

Encara més, només pensar en la imperfecció, concebre-la com a *falta de respecte*, planteja una qüestió de límit. El límit —com *Grenze*, com la línia de transició “a un altre gènere”— està representat per la idea de saber com comprendre “que té com a base la forma del concepte”; com conèixer segons la tradició clàssica del “desenvolupament conforme al coneixement”⁵²; segons la tradició del *remuntar* d'allò abstracte a allò concret, ben exemplificada per la frase del discurs sobre el mètode de la introducció als *Grundrisse*: “allò que en les espècies animals inferiors al·ludeix a alguna cosa superior pot ser únicament comprès si ja es coneix la forma superior. L'anatomia de l'home és una clau per a l'anatomia del mico”⁵³. La implicació d'aquesta tradició és que *la manera del coneixement humà complet sigui teleològica*. Prou significatiu i, per tant, no s'ha de confondre una forma conclusiva amb una finalitat primitiva, diferenciar la finalitat amb el fi, pensar el present com un resultat que no ha tingut fi ni finalitat; i, tenint consciència de quantes “expressions metafòriques” han escampat les ciències, afrontar la dificultat de no “personificar la naturalesa”⁵⁴, de concebre-la com un objecte que existeix abans i fora del pensament.

No obstant això, en termes abstractament lògics pot donar-se una conciliació entre la fe en un Déu creador d'un inici de l'univers i l'evolucionisme: és el terreny de la conciliació entre darwinisme i teologia natural identificat per Huxley al treball *On the Reception of the Origin of Species* escrit per a la primera edició de *The Life and Letters of Charles Darwin*, obra del fill Francis⁵⁵.

51) 52) 53) 54) 55) pàgines 302-303

Admetem per la doctrina de la *Gènesi* el seu significat simple, diu Huxley; acollim la idea que això no professi ser més que no efectivament sigui, *i. e.* un simple “repository” de tradicions venerables, que no pretén tenir cap autoritat científica. I admetem per el saber de la naturalesa el seu no menys simple significat, de mer saber de la naturalesa. Llavors la ment és, mentrestant, lliure de reconèixer que la teoria darwiniana no ha substituït res d’extrínsec a la naturalesa, o de sobrenatural, o d’igualment teològic, a la concepció de la naturalesa vivent les categories de la qual havien estat fins llavors categories d’una visió providencialista. Sostenint que les variacions es produeixen d’una manera casual, Darwin no ha reintroduït, al lloc del “disseny de la providència”, una altra divinitat, una nova divinitat —o una divinitat antiga, l’antiga divinitat pagana de la casualitat. N’hi haurà prou de recordar el supòsit de l’assumpció de la uniformitat i de la regularitat del curs de la naturalesa en les seves èpoques passades, el supòsit de l’uniformitarisme. I n’hi haurà prou de recordar com Darwin havia posat sobre avís que l’*espontaneïtat* predicada de determinats fenòmens no significa res més que la pròpia ignorància de les causes del que ve definit com a “espontani”. Sensatament, ningú podria creure que “les coses ocorren a l’univers sense raó o sense una causa”, o pensar que qualsevol esdeveniment “no podria haver estat previst per qualsevol dotat d’una intel·ligència suficient de l’ordre de la naturalesa”. El que no és problemàtic admetre és que la ciència es basa en un fet de fe que ho fa possible: la confessió de la validesa, en tots els temps i en totes les circumstàncies, de la “llei de la causació”⁵⁶.

Aquí, per tant, hi ha el tema clàssic del límit de la reconstrucció de la cadena causal proposat per Huxley i es troba en el quadre conceptual de la inspiració originària mecànica-celeste, newtoniana⁵⁷, atribuït a Darwin. Aquest quadre, per al qual la *casualitat* pertany no a la realitat de la naturalesa, sinó a l’intel·lecte de l’home, es converteix per a Huxley en el quadre d’una conciliació entre el pensament de Darwin i la teologia natural, ja que aquest ja ha estat per a ell el quadre d’una conciliació entre la morfologia i les formes menys banals i tosques de la teleologia. En un assaig sobre la *Genealogia degli animali* publicat en *The Academy* el 1869, Huxley havia sostingut que, mentre que la doctrina de l’evolució és l’“opositor” més formidable de totes les formes “commoner and coarser” de teleologia, la doctrina darwiniana de l’evolució és el terreny de la “reconciliation” de teleologia i morfologia. A aquesta mena de teleologia que per a cada estructura morfològica determinada creu trobar en la funció actual la raó

56) 57) pàgina 303

d'existència i el destí originari, la doctrina de l'evolució ha assestat un cop mortal. Però “hi ha una teleologia més àmplia que no ha estat esmentada per la doctrina de l'evolució, però que, al contrari, es basa en la proposició fonamental de l'evolució. Aquesta proposició és que el món sencer, vivent o no vivent, és el resultat de la interacció mútua, segons lleis determinades, de les forces pertanyents a les molècules de la qual estava composta la nebulosa originària de l'univers. Si això és cert, no és menys cert que el món que existeix ara es trobava potencialment en el vapor còsmic i que una intel·ligència suficient hauria pogut predir, basant-se en el coneixement de les propietats de les molècules d'aquest vapor, com per exemple l'estat de la fauna britànica el 1869 amb la mateixa certesa amb la qual es pot dir què succeirà amb el vapor de la respiració en una freda jornada d'hivern”⁵⁸.

Aquesta teleologia més àmplia no és doncs una reproposta de la idea del finalisme —per a l'organisme individual, o per a una part, o per als organismes en general—, però és una asserció de la previsió dels orígens, del mateix principi de l'univers. Entesa d'aquesta manera, la teleologia no és un terme de l'oposició del mecanicisme al finalisme com a oposició de la necessitat i de la ignorància de la naturalesa inanimada a la intencionalitat, en qualsevol sentit, o a la voluntat (o “volició”) dels organismes vius. I al primer es pot anteposar la intencionalitat del factor de la naturalesa. “La visió teleològica i la mecanicista de la naturalesa no són de necessitat mútuament exclusives”. Per això Huxley pot instituir una “reconciliació” fins i tot amb William Paley i pot escriure, amb el pensament posat en el Capítol XXIII de la *Natural Theology*: “el subtil canvió de la teleologia, Paley, no va tenir dificultat a admetre que la ‘producció de les coses’ pot ser el resultat de cadenes de disposicions mecàniques prefixades per un ordre intel·ligent (*intelligent appointment*) i mantingudes en activitat per una potència central; cal dir que aquestes van acollir d'una manera proleptica la doctrina moderna de l'evolució”⁵⁹.

8.) Amb més de cent anys de distància, amb canvis en els paradigmes prevalents de la ciència, termes decisius indeterminats del creacionisme, la mateixa creació i evolució no semblen *a priori* impossibles. Diverses veus de la pròpia església deixen imaginar visions diferents. “Quan el Gènesi en el primer capítol ens parla de l'origen del món —ha escrit Paul Poupard, alhora president del Pontifici Consell per a la Cultura— el que interessa és la lliçó que se'ns presenta en aquests textos. I això és que l'univers no s'ha fet sol i té un creador. Però damunt de la modalitat de la creació la discussió està oberta des de fa segles i hi seguirà encara”. La

58) 59) pàgina 303

modalitat pot *consistir* en l'evolució. “Es pot dir tranquil·lament que hi ha creació fins i tot si succeeix de manera evolutiva”, diu Giuseppe De Rita a la mateixa pàgina que publica la intervenció de Poupard⁶⁰.

El que potser es pot sostenir és que la fe es confon amb la raó dogmàtica segons si aquest succeir “d’una manera evolutiva” impliqui una predeterminació originària o bé signifiqui, com al peu de la lletra hauria de significar, una sèrie d’intervencions especials i puntuals i tingui una implicació també relativament a l’extinció de les espècies —relativament a l’objecte de la inquieta reflexió de Darwin de 1836: “Tempted to believe animals created for a definite time:— not extinguished by change of circumstances”⁶¹. Però el punt crucial és aquest: la dificultat, o la impossibilitat per a alguns, de mantenir ferm el pla analític del discurs científic —en el qual la resposta sobre el perquè és sempre una resposta a un *how*— i no a un *why-question* —sense que la resposta a la *pregunta de sentit* cobreixi, precisament, aquest pla.

En la intervenció que acabo de recordar, poc abans de les paraules sobre la possible forma evolutiva de la creació, De Rita fixa un punt ferm i segons la seva opinió no discutible: el punt és “saber que en l’origen del món existeix una intervenció de Déu i per tant l’univers no és fruit de la casualitat”. Aquest punt també és l’assumpte a partir del qual i entorn al qual desenvolupa la seva argumentació el cardenal Schönborn en una contribució apareguda sota el títol *C’è un disegno nell’universo*⁶². La finalitat d’aquesta contribució és la d’acostar els motius de la fe a les raons de la filosofia, en una trama en què en suport de la visió del projecte intel·ligent no obra únicament la relació entre fe i saber, sinó que també actua la relació entre intel·lecte i raó: una relació que —plantejada una determinada caracterització de la ciència— precisament per aquesta impedeix eludir l’interrogatiu i la resposta sobre la pregunta de sentit.

Potser l’home és un producte de la casualitat, o bé és un producte desitjat? El món és un producte de la casualitat o bé, darrere del “fascinant naixement i esdevenir de l’evolució d’aquest món —pregunta Schönborn— existeix un sentit, existeix un pla?”. La ciència s’ha convertit en el que avui entenem com a ciència a través d’una delimitació metòdica: s’ha dedicat a buscar “només el que podia ser mesurat i comptat, deixant fora totes les qüestions que es refereixen al perquè de l’existència, d’on venim, a on anem”. Ja que la ciència, amb la seva delimitació metòdica, “no consumeix tota la realitat”, no tant per motius de fe com “per motius de raó, cal

60) 61) 62) pàgina 303

replicar: ‘Això és massa poc’. La intel·ligència humana va més enllà d’allò mesurable i d’allò numerable. Arriba fins i tot a les grans qüestions metafísiques, a la pregunta de sentit. La raó està en condicions de reconèixer a l’univers un ordre, un sentit, una connexió i un *design*”.

Però limitar-se a aquest reconeixement significaria limitar-se a una posició simplement deïsta: una posició atribuïble, segons Schönborn, al Darwin de la segona edició de l’*Origen de les espècies*, per la frase conclusiva que afirma l’existència d’un creador, però que circumscriu el fet d’actuar només en l’origen. Ara, la fe en la creació, declara recordant Tomàs d’Aquino, “també significa creure sempre que el creador no només hagi creat, sinó que sostingui, mantingui i guïï la creació a la seva meta”. Però aquesta opinió es converteix en discriminant. La idea deïsta implica que Déu crea alguna cosa al principi i després repara ocasionalment elements amb intervencions individuals. En la visió de Darwin el recurs a aquestes intervencions es considera superflu a causa del mecanisme de l’evolució. En canvi, el creador ha de ser considerat com “el gran transcendent i el tot immanent”, on tot el que existeix “pot existir només perquè és sustentat per l’ésser absolut”. Aquest *ésser sustentat* no es pot comprovar amb els mètodes i els instruments de les ciències de la naturalesa i “és un error dels fonamentalistes [...] pensar que es poden verificar científicament intervencions divines individuals”. El que s’ha d’entendre per *design*, en canvi, és que cada home pot “reconèixer a la llum de la raó” i el científic és també un home dotat de raó, capaç de mirar més enllà dels confins de la seva ciència. “Negar en conjunt un *design* seria una abdicació de l’intel·lecte. Quan mirem els increïbles matisos i els acords subtils que regulen els cosmos, la raó ens diu: ‘Aquí hi treballa una racionalitat’. En aquest sentit la meua posició —conclou Schönborn— no es refereix a la fe, sinó a la raó. L’Església aquí defensa la raó. Perquè, com afirma Pau a la Carta als Romans, amb la llum de la raó humana podem reconèixer l’existència d’una raó que està darrere de totes les realitats”⁶³.

9.) Sigui menys o menys persuasiva i exhaustiva la representació que ofereix Schönborn de les conviccions darwinianes⁶⁴, el que interessa de les intervencions de Schönborn és certament la buscada presa de distància dels “fonamentalistes”. Però és sobretot la de-finició, la de-limitació de l’acollida del pensament de Darwin. Una acollida que es de-fineix, de-limita, justament, amb diferència, mitjançant la indicació de la categoria que sembla realment inquietant i molesta: la variació casual.

63) 64) pàgina 303

“Evolution in the sense of common ancestry -diu aquest a l'article publicat al *New York Times* el juliol de 2005 - might be true. But evolution in the neo-Darwinian sense - an unguided, unplanned process of random variation and natural selection - is not”.

Si la idea d'un procés sense guia, sense projecte de variació casual o de selecció natural sembla que té valor per a Schönborn i acollir la parcialitat de l'evolucionisme deista atribuït a Darwin — d'aquesta manera diferent del naturalisme radical projectiu atribuït al neodarwinisme, ni Charles Darwin ni cap teòric darwinista o neodarwinista són examinats per Emmanuel Carreira Pérez a l'article “Scienza E Fede: Caso E Progetto” publicat a *Civiltà Cattolica* el febrer del 2006⁶⁵. Aquí només es considera l'evolució en general. Anàleg i també més sever, és el distanciament inicial pres per els “fonamentalistes evangèlics americans”⁶⁶. Però més severa, per dir-ho d'aquesta manera, és també la delimitació de l'univers del discurs científic, que no deriva d'un propi autoconfinament metodològic, sinó que consisteix en la definició del seu mateix projecte: “la ‘ciència’, amb el significat que nosaltres atribuïm al terme per designar un tipus de saber diferent de l'humanístic, s'ocupa de les *interaccions de la matèria*”⁶⁷. També és molt asseverativa la transposició de tot el tema al pla individual de la filosofia i de la teologia. Ni la “casualitat” ni la “finalitat” poden ser descobertes amb algun experiment i reduïdes a un número en una equació. I no obstant això, les dades i els mètodes limitats per la ciència deixen, com en Schönborn, insatisfets⁶⁸. Per això, la intenció de Carreira Pérez és indicar una “tercera via”⁶⁹, que no dedueix una visió del creacionisme de la raó, sinó que més aviat sembla que la basa en el “principi antròpic” de Barrow i Tipler⁷⁰. De manera que, d'una banda, en la concepció del món animat i inanimat aquí ja no es tracta de finalisme en l'organització de la matèria, sinó de finalitat de l'existència del cosmos; i d'altra banda, les determinacions conseqüents ja formen part de la definició:

“l'autèntica creació implica *necessàriament un poder infinit*, amb el coneixement de totes les possibilitats il·limitades de crear un univers, i una elecció de paràmetres per a allò que és efectivament creat. *Aquesta elecció implica una finalitat*”⁷¹.

65) 66) 67) 68) 69) 70) 71) pàgina 303

D'aquesta manera —també— el raonament es refereix en un punt a un argument molt similar al proposat per Huxley relatiu a l'*espontaneïtat* —“es podria dir que la “casualitat” és només un terme més amable per respondre a una pregunta per a la qual no tenim resposta, abans que dir ‘perquè és així’”. El raonament de Carreira Pérez repeteix en conjunt el raonament d'Huxley sobre la previsió perfecta per part d'una intel·ligència suficient; amb una flexió òbvia que ens fa pensar d'alguna manera en Giambattista Vico —referent no a allò cert, naturalment, sinó a allò previsible: “un creador que tingui un objectiu [...] *pot i ha d'escollir* les condicions inicials amb la plena consciència de les conseqüències futures per haver *fet* l'univers de manera especial, fins a allò més profund de la naturalesa de cada partícula i de quantitat d'energia i de la seva activitat *en cada moment de l'evolució còsmica*”⁷².

10.) La creació no com un simple fet de fer, sinó com fer per a un objectiu. L'existència no com una simple existència, sinó com l'existència per a un fi. El fi no com una determinació que ho converteix en el fi d'una existència, sinó com la causa de l'existència d'aquesta. Existir no com a simple existir, sinó com el resultat d'una voluntat i decisió de fer existir, com una necessitat de les existències. La resposta a una pregunta sobre el perquè de les existències com una resposta a una pregunta de sentit. Una resposta donada en termes de *for the sake of*; una resposta que formula la seva pròpia pregunta; que la formula com una *why-question*; que es reflecteix en el pla analític.

“No som el producte casual i sense sentit de l'evolució. Cadascú de nosaltres és el fruit d'un pensament de Déu. Cadascú de nosaltres és benivolgut, és estimat, és necessari”.

Si el magisteri catòlic és ell mateix un senyal dels temps, que les paraules a penes esmentades compareguin en l'*Omelia della Santa Messa per l'inizio del Ministero del Sommo Pontefice Benedetto XVI* no és de poca transcendència. El sol fet que se us presentin és una expressió de l'*Spirit of the Age*, com titulava William Hazlitt⁷³, de l'esperit de l'època. Un esperit marcat, d'una banda, per una nova necessitat de *fundació*, que cerca i troba en la naturalesa, almenys en la naturalesa de l'home, un primer lloc de certesa. I marcat, d'altra part, per un coratge reafirmat de l'intel·lecte, que contempla la naturalesa com un notori que ha de ser conegut; que la vol comprendre en la seva *autonomia*; que no suposa l'existència com un fi, i ni tan sols concep les altres existències, les seves varietats, les seves variacions com un existir per a l'home. Que emblemàticament raona d'aquesta manera, de la manera següent.

72) 73) pàgina 303

Imaginem un arquitecte que hagi d'erigir un edifici sense utilitzar pedres tallades, sinó escollint en la base d'un precipici pedres amb forma de falca per a la construcció de les voltes, pedres oblongues per a la construcció dels arquiteus, pedres planes per al sostre. Admirarem la seva perícia i ho considerarem la potència primària del resultat. La forma dels fragments de pedra en la base del precipici pot definir-se com accidental. Òbviament, rigorosament, no és així. La forma de cadascun d'ells depèn d'una llarga seqüència d'esdeveniments, cadascun d'aquests conforme a les lleis naturals: la naturalesa de la roca, les línies de sedimentació i de creuer, la forma de la muntanya, que depèn del seu aixecament i de la posterior erosió superficial, finalment la tempesta o el terratrèmol que han provocat la precipitació dels fragments. Però, respecte a l'ús per al qual poden utilitzar-se els fragments, es pot dir que la seva forma és casual.

Admetem un creador omniscient. Un creador omniscient ha d'haver previst cada conseqüència resultant de les lleis establertes per ell. Per això, potser es pot afirmar raonablement que el creador ha disposat intencionalment que alguns fragments de roca adoptessin certes formes, de manera que el constructor pogués erigir el propi edifici? Els fragments de pedra, que són indispensables per a l'arquitecte, mantenen amb l'edifici la mateixa relació que les variacions fluctuants dels éssers orgànics mantenen amb les variades i esplèndides estructures adquirides finalment pels seus descendents modificats. Si les diferents lleis que han determinat la forma de cada fragment no s'han predeterminat *for the sake of the builder*, podem afirmar amb major grau de probabilitat que el creador ha disposat especialment *for the sake of the breeder* cadascuna de les innombrables variacions que es produeixen en les nostres plantes i animals domèstics —essent moltes d'aquestes variacions sense utilitat per a l'home, ni beneficioses, és més, molt més sovint nocives, per a aquestes mateixes plantes i animals? Si no afirmem el principi en un cas —si no admetem que les variacions d'un gos primordial hagin estat intencionalment guiades amb la finalitat que pogués formar-se, per exemple, un llebrer, amb la seva perfecta imatge de simetria i de vigor—, llavors

“no es pot donar un índex de raó per a la creença que les variacions, iguals en naturalesa i resultat que les pròpies lleis generals, que han estat el fonament, a través de la selecció natural, de la formació dels animals més perfectament adaptats al món, inclòs l'home, hagin estat especial i intencionalment guiades”⁷⁴.

L'elecció, o el que és el mateix, la selecció, són un anàleg de l'arquitecte, són la potència primària, ja es tracti d'eleccions dutes

74) pàgina 304

a terme per l'home en la formació de les races domèstiques, o de seleccions dutes a terme per la naturalesa en la producció de les espècies vegetals i animals. Certament, podem desitjar creure el que creia un important interlocutor de Darwin, Nansa Gray, que “la variació ha estat guiada al llarg de certes línies benèfiques” com un corrent al llarg de certes línies d’irrigació precises i útils. No obstant això, si es presumeix que cada variació particular ha estat preordenada al principi dels temps, llavors fins i tot la plasticitat de l’organització, que fa que hi hagi tantes desviacions nocives de l’estructura, fins i tot el redundant poder de reproducció, que fa que hi hagi una lluita per la supervivència, han d’aparèixer com a lleis de la naturalesa supèrflues, inútils, irrelevantes. I, si això ens posa davant d’una dificultat, cara a cara amb ella, llavors cal reconèixer: aquesta dificultat és anàloga a la que ens planteja, cara a cara, la relació entre la predestinació i el lliure albir⁷⁵.

11.) Sabem què ens interessa. Ens interessa superar la frontera límit més enllà de la qual ens trobarem “viatjant *beyond my proper province*”, a més del territori de la meua competència, com diu Darwin en aquestes mateixes pàgines de les *Variazioni* a l’estat domèstic.

No obstant això, evitar el pas de la frontera és difícil.

Una cita de Leo Strauss que he recordat més a dalt apareix com obertura del treball de Larry Arnhart *Darwinian Natural Law*⁷⁶. Leo Strauss —una vegada assumit el rebuig de l’antiga concepció teleològica del món, i consegüentment també del dret de naturalesa, per part de la ciència moderna— ha enunciat el següent dilema: o intentem desenvolupar una ciència de l’home no teleològica, explicant aquest comportament en termes de lleis purament mecàniques (o de tipus mecanicista), o intentem mantenir una separació entre una no teleològica ciència de la naturalesa i una ciència teleològica de l’existència humana. Cap de les alternatives no els ha semblat satisfactòria. De les explicacions mecanicistes del comportament humà no reten adequadament comptes de les finalitats de la vida de l’home. No obstant això, insistir en una completa separació entre ciència de la naturalesa i ciència de l’existència humana és intel·lectualment incoherent⁷⁷.

La formulació originària més completa del dret de naturalesa l’ha donat Aristòtil, la concepció de la qual es basa en la representació teleològica de l’home com a animal racional naturalment social i naturalment polític. I la importància fonamental, a més de fodant, de la biologia d’Aristòtil per les seves obres d’ètica i de política ha estat il·lustrada per els estudis, entre

75) 76) 77) pàgina 304

d'altres, de Martha Nussbaum i de Gotthelf i Lennox⁷⁸. La contribució de Roger Masters publicat amb el títol *Evolutionary Biology and Natural Law*⁷⁹ argumenta la plena compatibilitat del pensament polític aristotèlic, basat en una intel·ligència biològica de la naturalesa humana, amb les teories darwinistes modernes del comportament social. És crucial en l'argumentació de Mestres la tesi que la concepció aristotèlica de la naturalesa es sustenta fonamentalment en la seva biologia més que no pas que en la seva física i —contràriament a Strauss— que, si la física moderna ha rebutjat qualsevol teleologia, això no serveix, en canvi, per a la biologia moderna. Aquest estudi ha ofert instruments conceptuals importants a la investigació d'Arnhart, i ho ha sostingut en la individuació d'una analogia substancial entre la visió aristotèlica i la visió darwiniana de la socialització humana natural i de la derivació de la moralitat per la naturalesa —la moralitat representant-se en Darwin com una derivació d'un natural *moral sense* de marca, segons Arnhart, humeana i com una adaptació natural de l'home: una adaptació formada per el transcurs del seu procés evolutiu.

Per elaborar la pròpia visió de la genealogia de la moral, Darwin ha recorregut a la filosofia dels moralistes britànics —dels autors, sabem, de la *derivative school of morals*, en particular en la forma més recent del *Greatest Happiness Principle* respecte a la forma precedent del principi de *Selfishness*⁸⁰. A més aquest ha recorregut, sabem, a la psicologia de Brodie, i d'aquesta manera l'ha diferenciat de les tesis expressades en l'*utilitarisme* de J.St. Mill⁸¹. I en el seu tractament dels orígens del sentit moral i del sentit del deure —per primera vegada “from the side of natural history” en *The Descent of Man, and Selection in Relation to Sex*—, tot i començar amb una cita de Kant⁸², Darwin evoca obertament la moral de la simpatia.

Arnhart ha trobat un reforç per a les seves persuasions en la contribució d'Alasdair MacIntyre *Hume on “Is” and “Ought”*⁸³, segons el qual —en oposició amb el dualisme kantian en naturalesa i moralitat— la idea humeana del *moral sense*, com arrelat en les propensions o en les aspiracions naturals de l'home, pertany a una tradició de naturalisme ètic posat en marxa en principi per Aristòtil. I d'aquesta manera Arnhart ha delineat d'una manera conclusiva —sota el perfil contenutista de comportaments i valors— una tradició de pensament que concep el dret natural com si estigués basat en l'estructura biològica de l'home, la naturalesa d'espècie-específica

78) 79) 80) 81) 82) 83) pàgina 304

del qual el fa inclinar-se a alguns fins i a alguns objectius. Una tradició no desharmònica, segons la seva opinió, fins i tot amb la llei mosaica que conté la Bíblia i amb la teologia de Tomàs d'Aquino, en les quals és possible distingir un reconeixement de la “natural self-sufficiency of morality based on human nature as aiming towards the earthly happiness of human beings”⁸⁴.

En considerar d'una manera crítica el treball d'Arnhart, potser caldria observar que el principi de socialització humana incorporat per Darwin és probablement més el de la simpatia d'Adam Smith —una simpatia de la relacionalitat *mediada*, de la reflexió, del reconeixement— que no el de l'únic *moral sense* de David Hume. I potser s'hauria d'observar que, respecte a la biologia moderna, la major part de les vegades cal parlar més apropiadament de *teleonomia*, en lloc de teleologia, segons la distinció elaborada per Ernst Mayr⁸⁵. No obstant això, el que importa en aquesta seu és que la tradició delineada per Arnhart és una tradició, tal com s'observa, *inclusiva* de l'evolucionisme selectiu —de l'evolucionisme del “blind chance”⁸⁶— de Charles Darwin.

Al contrari, una resposta a aquesta necessitat de fundació que he esmentat més a dalt parlant de l'“esperit de l'època” —una resposta que cerca i troba un primer lloc de certesa en la naturalesa, com a mínim en la naturalesa de l'home— consisteix també en una reproposició de la idea del dret natural; segons una visió que *exclou* fermament, tal com s'ha vist, categories i perspectives derivades de les obres de Darwin:

“la dignitat de l'home i els seus drets fonamentals —ha escrit Joseph Ratzinger— representen valors previs a qualsevol jurisdicció estatal”, perquè els drets fonamentals “no són creats per el legislador, sinó que estan inscrits en la pròpia naturalesa de la persona humana, i per tant són atribuïbles només al creador”⁸⁷.

Si els drets fonamentals no són considerats com una obra del legislador, i no són tampoc concebuts com a pertinents a l'*autocomprensió ètica* que l'espècie humana ha elaborat i elabora en el transcurs del seu *procés evolutiu*; en canvi, si aquests estan definits per una *autoritat doctrinal* que interpreta l'obra de la creació, llavors *aquesta* reproposició del dret natural torna a proposar evidentment també la possibilitat d'un conflicte amb la idea filosòfica de l'“estat polític completat”: com d'aquell estat que —atesa i reconeguda l'existència de la societat civil, a l'àmbit de la qual correspon la manera d'actuar de la consciència religiosa com a

84) 85) 86) 87) pàgina 304

tal— no pressuposa cap altre principi ideal i d'autoritat que el principi i l'autoritat de si mateix. Aquest estat constitueix una aproximació més gran a la condició de llibertat. L'estat constitucional no reconeix els mateixos ciutadans d'acord amb una identitat de “Blut und Boden”, sinó d'acord amb un estat de ciutadania, això és a la igualtat de cadascú respecte als drets i respecte als deures. Conjuntament, sense confondre's amb la societat civil, garanteix fins i tot als fidels d'una religió o als sequaços d'una ideologia respecte a l'imperi —a l'eventualitat— de la pròpia religió o de la pròpia ideologia convertides en “establertes”.

No sorprèn que la idea d'una *nova estatalitat*, que implica l'adopció d'una Constitució Europea, hagi suscitat una discussió apassionada també respecte a l'oportunitat de definir un àmbit cultural i històric-geogràfic en termes d'orígens i d'identitat religiosa. Aquesta discussió ens fa pensar en el problema de l'*autonomia* de l'estatalitat que fa tants anys va ser tan ben representada, en l'esfera de la dramaturgia musical, respecte a Don Carlos amb Felip II i a Felip II amb el Gran Inquisidor i la massa del poble.

19-Flexibilitat i assaig

L'especulació intel·lectual a prop dels temes definitivament bàsics que podrien orientar per a un projecte de futur del humans, fins aquí han donat poc fruit. I entrar més o menys profundament en el coneixement del passat, fins i tot de passats recents com són els dos darrers mil·lenis, el resultat és la comprovació de la subjectivitat dels historiadors. En canvi, els molt nombrosos diagnòstics que es fan del present cada dia canviant, orienten, però molt insuficientment. La impressió més acusada, entre d'altres que haurem de considerar, també és la de la subjectivitat dels ideòlegs. No podria ésser d'altra manera, puix que respon al fet de que tots, com la resta dels humans, són individus i per això subjectes a llur individualitat. Gens inconvenient, si l'objectiu final és coincident.

Aquesta realitat, no ha de reforçar la idea que no existeix cap possibilitat de posar fonament a un projecte de futur que garanteixi la continuïtat evolutiva, i amb una orientació determinada per els propis humans. Només cal no oblidar ni un instant que per possessió o adquisició d'una naturalesa identitària basada en la individualització, que és perceptible morfològicament i acceptada per tothom en quan a l'ànima, explicada per el coneixement empíric que la genètica ens ha donat, la diferenciació, que prohibeix la igualació, però no la compatibilitat i fins i tot la complementarietat dels humans, que ens obliga a acceptar-nos com som.

(24) La relació sinó exhaustiva, tampoc prolixa, en els apartats anteriors a prop del creure i saber, dona lloc a entendre que la

naturalesa negada o afirmada dels humans, existeix. Però dintre del mateix algorisme darwinianà. O sigui, naturalesa evolutiva i per tant diferent temps a temps, no solament dels humans. També en tot el que els afecta. Els desafiaments que han d'afrontar en tots els temps i per tant els d'ara, que segons es faci encertadament o no —per obra dels mateixos humans, algorisme pur— s'en derivaran altres més o menys difícils d'afrontar.

I finalment, que des de sempre i ara mateix no hi ha un altre camí d'evolució que el d'assaig constant, que vol dir canvi constant, adaptant-se al resultat de l'acció de tots el col·lectius que inter actuen al món, resultat de la inter acció de tots els seus components. Fer camí caminant. Si bé intentant anàlisis el més encertats possible dels episodis no dels nomenats gloriosos generalment militars i religiosos, sinó dels que han provocat evidents regressions evolutives.

Mentre Europa discuteix el seu avenir, l'altra meitat d'Occident, els EEUU, zones evolucionades aïlladament en el món, i també Orient, estan construint el seu futur amb sistemes propis. Obsolets es diu de Xina, l'Índia i el Sud-est asiàtic, que basant-se en l'explotació inhumana de les seves poblacions, aconsegueixen elevar-ne la capacitat tecnològica i productiva, fins a competir amb Occident..

Ara els resultats de l'avançament a un ritme veloç dels països emergents, amb el suport de les políticament irresponsables multinacionals, no es faran esperar. Possiblement mig segle —el mateix temps empleat en la discussió, sense resultat, del que ha de ser Europa. Les conseqüències de les accions oposades de les multinacionals per la manca de qualsevol acció concertada amb Occident, especialment amb Europa, poden privar una reacció positiva perquè el món sencer es beneficiï de l'aportació cultural —ciència i tecnologia—, i econòmica —finances i suport humà—, que Occident pot aportar, que seria també en benefici propi.

El fracàs de la Unió Europea pot comportar el fracàs d'Occident. Perquè seria un fracàs que la problemàtica general del món la solucionin uns altres col·lectius que avui emergeixen gràcies a un treball intens, també considerat inhumà, que els proveeix de mitjans econòmics imprescindibles per a qualsevol acció global o parcial. Escandalitza la farisea manifestació de retret al sistema laboral dels pobles emergents del Tercer Món. En un estat cultural d'un nivell molt més alt, les colonitzacions de fa tot just dos segles van utilitzar mètodes esclavistes. L'aplicació al treball dels emergents és l'únic sistema perquè evolucionin, vist que la petició de benestar dels electors en el Primer Món impossibilita que l'arrencada evolutiva als països pobres sigui costejada íntegrament per els països rics. Imposar als països del Tercer Món un sistema socioeconòmic paral·lel al del Primer món, seria condemnar-los a la pobresa eternament.

Però els països emergents, encara que es moguin a un ritme més accelerat, han de recórrer el camí ja recorregut per Occident per convertir-se en motors de l'evolució a través d'un canvi de sistema polític. Això seria un malbaratament de temps per a tots, i de possibilitats perdudes per Occident. És evident doncs que l'evolució del Segon i Tercer Món, darrerament dinamitzats per les multinacionals, i alliberats de la idea marxista que ha complert una missió necessària —la de racionalitzar la idea liberal capitalista basada en la realitat del caràcter egoista dels humans—, és molt menys impossible o difícil, a través d'una acció concertada dels tres móns establerts, que prescindir de l'aportació dels valors adquirits per Occident, que són importants malgrat els senyals d'esgotament del seu poder evolutiu, al comprovar la morositat del procés d'unió dels països europeus; el divorci entre Europa i els EEUU; i la indefinició de futur de Rússia, tots més o menys afectats per l'envelliment biològic de les seves poblacions autòctones.

Cadascun d'aquests símptomes d'esgotament en un dels tres blocs condiciona els altres dos. No és possible una acord occidental sense que abans Europa estigui encaminada a una veritable unió interna, i no és possible aquesta unió a través dels Estats-nació. Cadascun d'aquests representa un factor de desunió. Europa només pot ser orgànica per una fórmula federal basada en la seva magnífica diversitat de pobles, ben identificats i capacitats per competir lleialment entre ells. Sense competència propera, de veïnatge, no hi ha selecció ni evolució. Per els mediterranis, Finlàndia està molt lluny, geogràficament i socialment.

Si per aquest camí coincideixen Europa i els EEUU, i decideixen, saben i poden fer un projecte comú d'àmbit global, la indecisió de Rússia és possible que desaparegui, i adopti un sistema realment federal. Seria la primera vegada en la seva història que obtingués el valor de l'autèntica llibertat, basada en una única fórmula: respecte a la persona, a la individualitat. I bé s'ho mereix una població deformada per els imperialismes successius que l'han governat des de la seva fundació com unitat política. També en la dispersió post comunista que oscil·la entre el retorn a la dictadura, o amb aliances amb Occident, Orient i/o d'articulació d'ambdues civilitzacions.

Si els tres blocs, rivalitzant també lleialment en tots els camps de l'activitat cultural i econòmica, arriben a un acord d'acció comuna per fer front a la problemàtica, que no a títol d'inventari sinó d'exemple hem anat identificant, estaria assegurada la governabilitat del món. Desapareixerien molts dels problemes concrets com la invasió silenciosa —més o menys—, en les regions que ells mateixos ocupen, a Europa i a Amèrica del Nord, a causa de la immigració de pobladors dels àmbits més incultes i pobres del món, i, per tant, introduint un efecte diluent cultural, econòmic, i

de competitivitat en el Primer Món. Perquè venint els pobres i incultes a Occident, particularment a Europa, no es millora l'economia ni la cultura. Seria anant els occidentals al Tercer Món amb intenció de crear compatibilitat entre tots els Móns, el que, sense perdre res el Primer, podria millorar mol ràpidament el Tercer.

Els immigrants al Primer Món, especialment els adreçats a Europa i a Occident en el seu conjunt, aporten peonatge per a construir infraestructura i realitzar serveis primaris. Apart la construcció destinada a segones residències i per turisme perllongat, les infraestructures construïdes seran utilitzades per els propis immigrants en generacions properes. I els serveis que realitzen en breu termini de temps hauran d'ésser realitzats per robòtica. Es el bon enfocament del Japó que sense immigrants, i amb intens treball dels autòctons, està en aquesta bona direcció.

En referència al Segon Món, es pot dir cosa semblant, si bé la intensitat de canvi de política no necessita tan dràstica reorientació. Sud-amèrica, per atraure-la posant en marxa un procés d'elevació al Primer Món. Finalment i paral·lelament a aquestes accions i com a condició bàsica, posar fi a l'incontrolat creixement de la població pobre i inculta al Tercer Món, que fa impossible fixar-la en els seus països només per mitjans repressius per a evitar les migracions.

En el desenvolupament d'un pla global com el descrit, no caldria culminar-lo en tot el seu procés per aconseguir que l'islam renunciés al terrorisme. La demostració que el Primer Món decidís lluitar per les mateixes causes que són l'argument per fer-ho violentament l'Islam, perdria el suport de les masses obedients, ara per convicció que el Primer Món és injust amb la resta, especialment amb ells, els islamites.

(25) Però és possible una governació global?

Si els EEUU, ressentits per les vel·leïtats "culturals" d'Europa, miren al Pacífic com un recanvi d'aliats —i no sense alguns símptomes per part dels europeus d'indiferència que existeixin aquestes circumstàncies—, i decebuts per el que consideren una manca de reconeixement dels seus repetits suports al vell món. Si els europeus no resisteixen els primers embats del Tercer Món, en forma d'immigració tolerada —en certa manera fomentada per la incontrolada voluntat de creixement en tots els ordres, com si la Terra tingués també la facultat de fer-ho—, per resoldre la problemàtica de l'elevació professional de la seva població, i per això reticent a realitzar determinades labors. I si Occident en el seu conjunt no ha trobar un sistema per ordenar les seves economies davant la competència de països als quals ha imposat per interessos temporals la lliure circulació de mercaderies, la pregunta només pot trobar resposta conjuntament a una altra pregunta: hi ha solució alternativa als problemes actuals del món que es globalitza, que no sigui el d'un govern global? Tot i considerant la realitat i les causes de la situació actual, la resposta a les dues preguntes anteriors es

fonen en una sola resposta: la realitat de que el món ja està construint una governació global, obligada per cada un dels seus múltiples problemes. Però sense la intenció necessària per coordinar el procés, a causa precisament dels creients conservadors i resistents al canvi de sistema que aquesta situació exigeix. Especialment el canvi de la formació i actuació dels polítics en general.

Amb immensa quantitat d'episodis de regressió civilitzadora mostrant que l'evolució del gran col·lectiu humà no és ineluctable i de continuïtat indefinida. I que aquesta continuïtat, des de sempre i per sempre, es possibilita per l'acció dels mateixos humans, especialment per iniciatives dels individus que posseeixen aptituds superiors a la mitjana per promoure-les. Tots a través de les accions individuals a la recerca dels seus propis gaudis (cada adquisició d'un coneixement ho és), i per períodes grans que poden ser d'un segle, al llarg dels quals hi ha hagut avenços, estancaments i regressions, amb un resultat final àmpliament positiu. Per tot això deduíem que el que és important eliminar les regressions a través d'anàlisis avui possibles. Partint de la realitat de la naturalesa humana, creada per els mateixos humans dins de l'algorisme darwinianà.

Els governants del segle XXI seran els responsables d'una regressió igual o més transcendent que les comentades, si el desafiament dels creients el centren en l'islam, i error damunt error, si plantegen el problema en una solució a través d'una nova "croada" laica amb tècniques posades al dia, d'una manera semblant a com es van fer en les primeres i funestes portades a terme amb el suport i inducció del cristianisme. Perquè els creients no només són els islamites i els seus oposats religiosos directes. Hi ha molts altres creients. Al cap i a la fi Abraham, Moisès, Juli Cèsar i Marx, considerant l'estat cultural de la Terra en els seus respectius temps històrics, resultarien haver sigut més intel·ligents del que serien els governants del segle XXI, si aquests ignoren o menyspreen els creients patriotes d'arrel poligenista i imperialista; els ultra liberals estrictes en economia; els socialistes curts de mires i amb fons nostàlgic de marxisme; i entre d'altres, els més nombrosos i funestos: els que creuen exclusivament en ells mateixos, i en el dret a gaudir sense interferència del dolor, fins i tot essent pagat el seu gaudi amb el dolor dels "altres", de la humanitat en general.

Des de l'ONU, fins al darrer municipi perdut en les profunditats del Tercer Món, existeixen centenars d'organitzacions que treballen en va per solucionar els seus problemes específics. I és en va, perquè si bé els problemes són específics, quasi tots giren a l'entorn d'un que n'és la causa: el món es globalitza per sectors, però constantment. I la seva governació continua fraccionada i amb fèrries resistències a

canviar per adaptar-se a aquest procés. Resistències nacionals, religioses, corporatives, i per damunt de tot de persones conservadores que es neguen a acceptar la realitat basada en el monogenisme, i que som una sola espècie, una sola família. Família sense un pare i una mare responsables, molt pitjor que tenir-los encara que siguin imperfectes. Els pares i mares biològics estan aprenent a ser-ho des de l'inici de la seva existència. Els pares i mares de la família humana que haurien de ser els governants, no han iniciat encara l'aprenentatge. Sense cap altra pregunta, no és aventurat afirmar que aquest és el moment apropiat per iniciar-lo. Segurament portem molt de temps transcorregut en el qual ja era apropiat fer-ho. Tampoc hem de preguntar-nos com ha de ser l'aprenentatge. Ho sabem. Exercint activitat cada cèl·lula del cos humà, cada individu, cada família, i tots els Pobles-nació del món.

(26) També sabem com cal dirigir aquesta activitat. Ens ho han ensenyat els pobles que per instint ancestral, més que per reflexió, han pogut —per no tenir Estats-nació que els hagin absorbit violentament— organitzar-se en nuclis on tots coneixen a tots: les aldees autònomes de Finlàndia; els cantons suïssos; els lands alemanys, els estats dels EEUU i del Canadà. Tots aquests a primera línia. A segona, els pobles amb suficiència humana per convertir-se en Pobles-nacions més o menys descentralitzats, com són Suècia, Noruega, Irlanda, Bèlgica i Dinamarca. I ja fora de l'Occident geogràfic, en tercera línia, països com Austràlia i Nova Zelanda.

Dins d'aquests països, hi ha varietat antropològica. L'únic en comú és la proximitat del poder real amb els seus ciutadans. D'altra part, difereixen en aspectes importants com el de provenir de clans i tribus homogènies, els escandinaus i suïssos; de ser el resultat d'una secessió forçada com la d'Irlanda; o de ser el resultat d'una certa reflexió més enllà de l'instint, encara que sense plena consciència, com en el cas dels EEUU, el Canadà, Austràlia, conformatats per al·luvions racials i ètnics indescriptibles.

Un aspecte important que també cal considerar és que tots aquests països han tingut els embats històrics de guerres d'alliberament o de resistència, davant d'imperis o Estats-nació absorbents, que han endarrerit l'evolució fins a restar alliberats definitivament per constituir-se en països amb avançat estat de democràcia. Es compten per centenars des del darrer segle. I, definitivament, sense necessitat de més argumentació, tots aquests Pobles-nació, no només per voluntat nascuda de les seves experiències funestes per haver sofert agressions, sinó per no tenir cap possibilitat d'èxit en empreses d'hegemonia, tenen un patriotisme tebi, de defensa, i fins i tot d'una certa humilitat davant els Estats-nació, cultivadors del patriotisme agressiu en el pitjor dels casos, però sempre arrogant i amb clara intenció de domini en tots els aspectes de relacions mútues internacionals. D'aquests es pot esperar poques iniciatives per a una renovació del sistema encarat a

considerar la pacificació dels pobres d'acord amb ajudes adequades per a la seva evolució. Accions més econòmiques que el cost del manteniment de grans i costosos exèrcits, que ara resten obsolets davant de noves formes de resistència basada en el terrorisme, i el temor que pugui convertir-se en terrorisme atòmic. Únicament cal desmuntar aquests Estats-nació i construir grans federacions, veritables federacions, com podria ser la Unió Europea. I Rússia. I Sud Amèrica...

20-D'aristocràcia a partitocràcia

No és tan sols el desafiament de l'islam el que priva la renovació del sistema de governació mundial. És també la resistència ferotge però silenciosa dels altres creients conservadors, incrustats en tots els móns establerts, especialment en el Primer. Són conservadors per necessitat no només els partits polítics que tenen aquesta etiqueta, sinó que ho són tots els Estats-nació, mantinguts per uns humans porucs en el fons —però poderosos de fet—, amb una por d'altra part infundada, ja que en un món renovat segons permet el nivell cultural aconseguit, aquests humans es sentirien molt més còmodes que en l'ambient ara creat per el terrorisme i la delinqüència.

Els anònims ciutadans que contemplen com s'està destruint una societat culta amb la qual es senten identificats, sense tenir la solució per a frenar el procés de deteriorament evidenciat en els actes de l'extremisme creient radical, i que davant el desafiament dels creients actius i declarats que en realitat essencialment són conservadors, no resulten operatius. Es converteixen en un autèntic mal per a tots els col·lectius establerts als inicis del segle vint-i-un, que allunyats de la cosa pública per l'etern sistema de la democràcia insuficientment establerta, a satisfacció dels governants, augmenten la massa declaradament conservadora.

Culpar d'aquesta situació als polítics, des d'un municipi fins qualsevol nivell governatiu o administratiu superior, sembla injust, però és inevitable, ja que la insensibilitat front a la resposta passiva de la ciutadania en forma d'abstenció, no sembla que pugui tenir altre efecte que la propaganda masiva per a induir-la a participar en els comicis. La culpa dels polítics professionals és la manca de coneixement, encara que qualsevol d'aquests polític de tot nivell en posseeix en major mesura que la que posseïen grans líders de moviments erronis haguts en el passat. La seva autèntica culpa, és la incapacitat per a canviar el sistema del qual són presoners i víctimes, malgrat que per deformació professional s'hi sentin identificats, però no còmodes. La seva idea és viure amb el mínim esforç. Sense canvis.

(29) Es pot resumir aquesta situació dient que la societat està formada per creients i conservadors d'una part, i racionalistes i renovadors per una altra. I que la partitocràcia instal·lada en els

governos està formada per creients i racionalistes, però tots conservadors. El sistema produeix aquest fenomen, perquè aspirants a renovar n'hi ha en tots els partits quan estan a l'oposició. Però l'exercici de poder destrueix la seva capacitat crítica, al descobrir la ingent problemàtica en qualsevol nivell de govern, particularment en el del món global. A partir d'aquí, actua la supèrbia segurament inevitable a causa de la seva manca de formació. Cada incapaç d'una labor personal impossible, comprèn i justifica tots els incapaços governants del món —afectes i desafectes—, i a si mateixos, per no saber solucionar els problemes mundials i dedicar-se als locals, que així i tot els superen, quan governen Estats-nació de gran dimensió.

Quants entre tots els que pertanyen a la partitocràcia actual, han sabut veure que no poden existir governants capaços de governar els col·lectius creats, amb sistemes mai renovats? Han succeït als imperis, conservant tots els seus defectes i suprimint-ne la qualitat principal: la consciència que l'imperi no havia de pretendre unificar els pobles-nació, i per contra unir-los, associar-los. Un federalisme autocràtic, intentat inútilment per uns pocs emperadors, trencant línies d'actuació de llurs dinasties.

Fer humans lliures és difícil. Tant com educar-los. Educar col·lectius per construir-ne un de sol, la humanitat, no s'ha intentat fins al present, ni en teoria o suggeriment.

Els humans bestiaris en els seus més primigenis orígens, permetien que els seus líders, amb totes les seves carències, tinguessin més facilitat per governar-los que els actuals. Personatges extraordinaris sempre, i ara més, han sigut escassos. Contràriament persones amb nivells d'intel·ligència i cultura mitjana han augmentat en gran mesura. Els clàssics, considerats més enllà de Grècia i Roma, Ur Namur, Hammurabi o Abraham, ja no regien bèsties, però sí éssers només una mica més enllà de mig camí entre l'estat de barbàrie i el que tenim en l'actual nivell de civilització. I això fa que necessitem un nou ordre que consideri el diferent ritme d'evolució dels multiplicats polítics i governants però disminuïts de capacitat professional, enfront d'una immensa massa que al Primer i Segon Món es sent mal governada, i que és conscient de les mancances dels seus governants.

(3)

Entre Rius, la Mesopotàmia, fa sis mil anys estava més avançada que Europa. Què priva pensar que Europa es pot veure relegada d'aquí a uns milers d'anys, no tan sols per Orient sinó també per Àfrica? Podria ser si la mateixa acció del Primer Món provoca meteors extrems. En qualsevol cas i al marge d'un esdevenir catastròfic, és evident la necessitat imperiosa d'associació interessada de tots els humans d'aquest empetitit món, saturat en extrem, i actuar amb determinació per factors reals existents per evitar explosions socials destructives de tota mena de valors.

El relatiu benestar del Primer Món és summament inestable. En general s'accepta que la Unió Europea fins on ha arribat ha sigut t una obra positiva. La realitat és que tots els països de la Unió han millorat les seves economies. Però aquesta millora ha estat tremendament discriminatòria, en positiu per als països del sud, i en negatiu per a Alemanya que tot just aconsegueix un augment del PIB/h, per la diferència entre 23.630 \$ (1993), i 26.200 \$ el 2003, a causa de les seves aportacions per subvencionar el sud, però sobretot a l'incorporar els disset milions d'alemanys de l'est que van diluir tots els paràmetres econòmics, socials i culturals del conjunt reunit des de 1990. En el mateix període, els EEUU van augmentar el PIB/h de 24.700\$ a 36.300 \$. I la Xina l'ha multiplicat per divuit, des de 370 a 5.000.\$.

L'economia és un índex fiable de l'evolució, i economia i cultura solen ser dos cercles concèntrics. Els avenços tecnològics i científics, sobretot en biologia, continuen produint-se majorment als EEUU, i seguint els seus passos el Japó en informàtica, que aconsegueix avenços espectaculars en robòtica —que potser sigui el que doni solució al problema de manca de persones per a treballs de baixa qualificació, que lentament aniran desapareixent. A Europa, la manca de creació de capital, i, per tant d'estalvi, per dedicar tot el valor produït a augmentar el nul benestar que produeix el consumisme, ha fet disminuir la recerca, i ha provocat que un gran nombre de cervells ben dotats emigrin als EEUU. S'argüeix que els introductors del consumisme van ser els nord-americans. El que no es diu, és que consumeixen el que produeixen directament, i a més exporten. Europa ha produït per una extensió del colonialisme en el món i ara en el seu propi espai: amb els colonitzats a domicili.

La productivitat mesurada per PIB és un bon indicatiu. La disponibilitat monetària mitjana dels nord-americans, malgrat la no presumpció de societat anomenada del benestar, és la comentada, i en aquest sentit reflecteix el grau de benestar comparat a l'aconseguit per els reblanits europeus. El que és essencialment indicatiu és el manteniment de la capacitat de treball als EEUU i a Orient, i el demèrit i descrèdit del treball a Europa, on l'oci en totes les seves formes es cultiva com un bé cultural. Per això, en adherir-se o promoure una renovació de sistemes de governació dels grans blocs a establir, paral·lelament han de renovar els valors humans dels seus pobladors, reconduint-los vers al que realment és un bé cultural: el treball realitzat a satisfacció, com a part important de la interferència del gaudi i el dolor. Cap partit a Europa ha tingut el valor necessari per provocar un canvi d'actitud de la ciutadania, fins recentment a França, on un mig estranger anuncia intenció positiva en aquest sentit. Manca veure què podrà fer quan governi si finalment és elegit, i quan les forces inercials actuïn. La gran dificultat serà promoure el canvi de mentalitat de la població,

influida per l'ambient hedonista europeu, produït espontàniament però gràcies a l'acció dels EEUU preservant l'existència del col·lectiu europeu, alliberant-lo d'un projecte totalitari doble, nazisme i comunisme.

Europa serà un problema paral·lel, i potser més greu, que el que suposa l'existència d'humans que mai han trobat motiu de gaudi en el treball —els milions d'endarrerits en evolució que des d'una mol·lície de misèria se'ls inclina a la blanesa amb riquesa, sense que tinguin idea de l'esforç físic i intel·lectual que ha realitzat Occident per aconseguir aquesta riquesa. Desconèixer el que han fet els benestants és la causa del desinterès d'aquells que no aconsegueixen bones posicions, que així és en general en els immigrants. Partits polítics i acòlits sindicals no només resulten inoperants, sinó que produeixen disfuncions com les que han donat lloc a la proposta de canvi d'orientació per el procés de renovació proposat a França.

Com en tots els grans problemes col·lectius, el de la deriva d'una important majoria de pobladors del Primer Món, Europa al capdavant, vers una vida alimentada per la sensibilitat i renyida amb la responsabilitat humana del treball i la procreació, no poden ser resolts a través de sistemes que tinguin per base l'acció individual, mentre els individus en la seva majoria continuïn sent masses de creients, de conservadors o neutres políticament.

Al segle XXI, amb avenços extraordinaris en tots els ordres de vida, s'aferma la idea que els humans tenen com objectiu principal, sinó l'únic, aconseguir la felicitat, i així ho proclamen en un brindis al sol la majoria de constitucions. El concepte de felicitat és el que cal aclarir. Es pot tenir gairebé tot i ser infeliç quan manca alguna cosa que la resta de mortals ni tan sols sap que existeix. Hi ha l'evidència que no hi ha un ésser humà totalment feliç i feliç sempre, ja que tant en una vida hedonista com en una vida racional existeix la inevitable interferència del gaudi i el dolor —estats que tots els humans participen, i sense els quals la vida seria tediosa i insuportable. Per això a la idea de l'evolució com a mitjà d'avançar vers aconseguir més intensitat en el sentiment de gaudi, i menys en el del dolor, és obligat acceptar que el valor de la felicitat, en quant és referit a l'acció de govern, és simplement possibilitar el major benestar possible per l'acció ciutadana, resultant d'una educació física i pràctiques esportives, a partir de la infància. Una reflexió que fa concloure que l'activitat física i mental orientada a objectius concrets per a intensificar el sentiment de gaudi i disminuir el dolor, sense possibilitat d'eliminar-lo, no és només per aplicar a les persones individualment, sinó també als seus col·lectius. I els col·lectius exigeixen metodologies de convivència.

Si com hem repetit, l'assemblea global és impensable la representativitat per mitjà de persones idònies que insistim no

poden existir en l'actual sistema de "representació que s'anomena democràtica", apareix la constatació de realitats paral·leles que exigeixen canviar el sistema. Però ja no només per fer possible l'existència de representants aptes —governants—, sinó també per fer possible que els governats acceptin per la seva part que han de col·laborar a fi que els governants puguin alliberar-se de la demagògia, de la hipocresia, de la mentida i de la dependència del vot d'electors políticament incultes.

El sistema perquè els electors siguin cultes no és fàcil, però és clar i segur: instaurar una educació racional a tot el món.

El sistema per disposar governants aptes està a l'abast immediat, reduint els àmbits d'actuació, perquè existeixen prou persones actualment al món per governar en règim de representativitat en col·lectius el més reduïts possible perquè siguin assumibles per la capacitat dels humans actuals, particularment per el professorat ben recolzat per els polítics. I no es ironia ni paradoxa: abunden més entre els que ara governen, essent tan poc cultivats en relació als governats, almenys en referència al Primer Món i part del Segon, que són els que han de mobilitzar la resta d'humans.

(16) El Partit Popular en la Roma imperial va iniciar la perversió de la partitocràcia. Els seus homònims o paral·lels a Europa ara l'estan culminant, i arrossegueu tots els partits a la participació en l'enderroc de la bondat del treball. Educar la immensa massa humana per desmassificar-la en primer lloc, i fer-ho a través d'una educació racional, necessàriament ha de ser per un procés llarg, però sobretot difícil, en referència al que suposa la lluita de les persones amb sí mateixes. És a dir, reconèixer que cadascú depèn de la seva pròpia voluntat en el desafiament dels creients, en tots els desafiaments, i especialment en el desafiament que cadascú es faci com a objectiu vital. El primer condicionant per superar aquesta dificultat no és un altre que el canvi de sistema polític, i els partits polítics, d'acord amb el que hem repetit constantment: descentralitzar la governació fins a petits àmbits per adequar-la a les capacitats humanes existents en cada moment, en relació al nivell abastat per els governats. O sigui, federar col·lectius naturals —i on no existeixin, crear-los—, i per representativitat establerta en esglaonats nivells, aconseguir un curt nombre de nuclis ben estructurats i conjuntats que facin possible exercir governació mundial, atenent les identitats personals i col·lectives, i aprenent a respectar la diversitat de totes elles. Sense renunciar a fer-les compatibles per a una pacífica convivència.

El resultat positiu de la governació per mitjà de col·lectius petits, té múltiples explicacions, que en general són conegudes i és innecessari insistir-hi. Però la més important és que els humans han estat en permanent aprenentatge per conviure, i han tingut i tenim, dificultat per fer-ho donada la naturalesa egoista de tot ésser vivent.

Hem esmentat, també repetidament, els exemples d'Escandinàvia i Suïssa a Europa, els pobladors de les quals han mantingut el seu ancestral costum de regir-se bàsicament en petits nuclis provinents de tribus que han anat creixent, i amb ells s'han situat al capdavant del procés evolutiu. I no per ser més dotats genòmicament, sinó per estar organitzats en col·lectius, a una mesura adequada a les capacitats dels seus pobladors, i sobretot a la dels seus governants, que van succeint-se sense donar-se a conèixer més enllà del seu àmbit d'acció. Són observats de prop per els que els eligeixen. No persegueixen l'esforç mínim. I en aquest procés han acabat posseint una genètica de grup més elevada. El genoma continua sent el mateix, però les genètiques personals que en definitiva donen lloc a les col·lectives, produeixen efectes genotípics com els observats entre l'estat salvatge encara existent, i la civilització més avançada.

Per què, doncs, si és possible canviar el sistema de partits i de governs, que després ha de canviar el sistema de vida dels governats a través de l'educació racional, no es fa el que cal per simplement escollir el millor?

Perquè no hi ha ordre mundial actualitzat i els ordres establerts anteriorment, en els Estats-nació multiètnics especialment, hi ha la contradicció —només aparent— entre renovadors i conservadors. I aquests associen canvi i revolució cruenta. Així eren les revolucions primitives. No ara. Poden ser i són en molts casos incruentes i positives àdhuc per els conservadors.

Perquè els dos polos, capital i treball, estan sota control de sindicats de treballadors i de capitalistes que no s'adapten als canvis socials, continuant en la vella querella que els fa oponents quan han de ser, i ja poden ser, complementaris. Orient avança en aquest sentit, igual a Xina i a Japó. I també a Escandinàvia.

Perquè Occident, que podria ser l'agent principal del canvi, està dividit per qüestions no essencials, essent la principal, la persistència de sentiments que destrueixen la racionalitat. El patriotisme d'avui i a Europa, sentiment mimat per els governants i les classes ben situades que la transmeten a la societat de manera similar a com les esglésies intenten mantenir la fe. I als EEUU, l'explosió d'un sentiment de superioritat, exaltat per l'atac de l'islam. I la indiferència —quan no la complaença sinó d'Europa, de molts europeus. I més encara en referència al fet que malgrat respectar acceptablement la separació de religió i governació, perdura el trauma causat per la divisió entre creients i racionalistes. I per sinèrgies negatives que mai manquen —en aquest cas un govern constituït per creients cristians i jueus, un fet circumstancial però crucial. I a la reacció davant de l'atac islamita se li hagi donat caràcter religiós, fent el joc favorable a l'islamisme que ha iniciat el conflicte que identifica també religió i govern. I produeix el nomenat “xoc de civilitzacions”, donant categoria de civilització a una simple religió de caràcter totalitari.

Perquè els governs han perdut els millors pensadors, ara dedicats a la ciència i a la investigació tecnològica, i repudiant treballar en política que no sap renovar-se.

Perquè una part important de la població de més edat possibilita encara l'existència de creences, que uns clergats necessàriament incrèduls —llevat de clergues d'avançada edat i deformat ensenyament—, exploten la fe conservada inercialment, en un moment de decadència definitiva de tot esoterisme. I d'altra part una gran quantitat de persones que han renunciat a qualsevol creença religiosa, i per causes variades com el sentiment patriòtic, practiquen sucedanis que tenen igual o superior irracionalitat a la de qualsevol religió, i entorpeixen el sistema educatiu.

Perquè l'enriquiment de països islàmics, en especial els àrabs petrolers, han fet explotar la segona fase de la seva guerra particular, ara violentament, elevant el to de la primera fase que han guanyat, la de la revalorització del petroli. I dintre d'una inacabable llista de "perquè's", el ridícul però gairebé tràgic dels polítics i governants, que en la seva impotència per actuar encertadament en l'actual situació, com a contrapès a aquesta realitat poc assumida, s'han deixat caure en una addicció pitjor que la droga, la "madiaticoadicció" convertida en ells en impuls superior al del sexe. I a causa d'aquesta ridícula vanitat han cedit una bona part del seu poder, al nou poder constituït per els mitjans d'informació i comunicació. A partir d'aquí els interessos corporatius han desplaçat els generals i han creat un binomi mútuament potenciat que ha provocat la reversió en lloc de d'evolució a la democràcia. Electors, lectors i espectadors en immensa majoria no tenen criteri polític per elegir els representants que desconeixen. Contràriament de quan en reduïts col·lectius són elegits per conèixer-los i gairebé al marge del seu pocionament ideològic. El resultat de tants "perquès" ha creat el populisme, que avançant en el temps amb grans desviacions, certament no pot crear electors i lectors-espectadors aptes per a trencar el sistema polític actual. Però amb lentitud impròpia del nivell cultural del Primer i Segon Món, ja que agradant o no als igualataristes, la realitat és que els humans cultes políticament en general són una molt petita minoria. I això afavoreix el conservadurisme.

I altres "perquè" formant un procés de sinergies amb milers de disfuncions en el sistema de convivència, l'anomenada democràcia, assajada per primera vegada a Roma quan l'imperi en el zenit del seu apogeu reunia cent milions de pobladors, i encara amb aquesta reduïda població, però excessiva per a la capacitat dels seus emperadors, va iniciar la seva decadència. El que en la substitució de la república, l'imperi semblava un sistema nou i eficaç, per no voler canviar-lo quan era possible i fàcil, i al contrari, en retornar a les velles fórmules de successió dinàstica, l'imperi va sucumbir. A

Constantinoble, a mans de l'islam. A Roma, a mans dels bàrbars. Occident pot sucumbir per una addicció malaltissa dels seus governants i la resta de "perquè-cause" relacionats? No. Podem estalviar-nos reflexions que conviden a creure en premonicions. La situació actual d'Occident, successor de tots els imperis europeus, té explicacions lògiques que no admeten creure en premonicions de ruïna total.

Davant el cúmul de causes que han creat la realitat d'un món intercomunicat, i d'altra part fraccionat per esquerdes profundes que el divideix, no en els tres mons econòmica i culturalment establerts, sinó en tots els col·lectius on actuen els "perquè causa" i siguin com són, fa obligada una altra pregunta:

Es pot confiar en una fórmula de tipus polític que superi aquesta situació, sense el drama de l'imperi romà al desaparèixer, i ara només a través d'accions pacífiques?

Afirmació rotunda. Més que possible és inevitable. Així com la democràcia ha millorat poc des de l'imperi romà, la ciutadania a través de la llibertat guanyada a pols davant de les governacions, sí que ha seguit evolucionant, menys del possible, però fermament. Per això s'ha de confiar que tot i continuant la democràcia i els seus governs el lent caminar des dels dos mil darrers anys, la societat global que neix en un part amb fòrceps, per mitjà d'una entitat governativa existent (renovada ONU o a constituir), trobarà la fórmula pacífica de convivència, que no proveirà felicitat, però que evitarà grans dolors que el Primer Món coneix i que com hem exposat és obligat prengui part en la formulació d'un nou sistema que faci compatibles les convivències d'humans benestants, i els ara pobres especialment en cultural. Són els negres africans en primer lloc, i en moltes gradacions, també tres quartes parts de la humanitat actual.

21-Renovació

Atacar un sistema només és vàlid si s'acompanya d'una proposta de canvi. Els sistemes a proposar poden ser molts. Tots discutibles. Però no discutible la necessitat de canviar l'actual.

A Europa, fins i tot trobant la manera de seleccionar les millors persones per exercir el govern (caldrà trobar la manera de fer-ho), aquestes no podrien atendre la labor que suposa la direcció del partit corresponent; la de cap de govern dels Estats-nació; la de comissionat per a la Comissió de la Unió Europea; i la d'establir bona política en l'àmbit mundial. Cadascuna d'aquestes labors requereix, a més d'un titular, un equip especialitzat. No tan sols per assessorar, sinó també per a decidir. I això sempre ens fa veure que cal reduir la dimensió dels àmbits de govern per adequar-los a les capacitats dels humans actuals. L'evolució de la humanitat en el seu conjunt s'ha portat a terme per l'elevació cultural de grans masses humanes, i ha suposat el seu més gran anivellament, de manera que els més

evolucionats, suposadament els governants, no han conservat el ritme necessari per mantenir les distàncies amb els menys evolucionats, que ha sigut la única raó per justificar la separació d'uns i altres dintre del procés evolutiu. Això que era un mal signe, ha deixat d'ésser-ho. Augura la intervenció dels no professionals de la política a terme mitjà o proper.

La dificultat més gran que es deriva del sistema actual és que la col·laboració social necessària no es pot aconseguir precisament a causa del mateix sistema. Els governs estatals, que són els decisius, no tenen cap possibilitat d'unir societats diversificades per llenguatge, idees i sensibilitats diferents establertes per una vida comunitària durant segles o mil·lennis. I també en la majoria de casos, interessos legítims creats a diferents nivells, segons mana el medi ambient en cadascuna de les diverses comunitats. Tot i ser repetitiu, cal convenir que la solució als problemes bàsics radica en el canvi de sistema, i repetitivament també, cal dir que el sistema no cal inventar-lo. Ho van fer els grecs clàssics en el seu temps. I és tan senzill com desmuntar el poder piramidal amb múltiples aspirants a ocupar el cim, en una lluita acarnissada destruint-se mútuament. Establir poders juxtaposats, com juxtaposats estan els pobles i les persones en tota l'extensió de la Terra, assenyalat el camí a seguir.

(25) Pot ser útil indagar les causes que van fer que els grecs no continuessin desenvolupant el sistema de convivència en comunitats de petit àmbit que tants beneficis els va reportar durant el temps que el van seguir. Però n'hi ha prou a concloure que no van saber o no van poder evitar ésser dominats per un naixent imperi, quan els imperis de l'Antic Orient estaven ja en decadència. El que sens dubte és més interessant, és explorar les causes que ara continuen operant per a privar-nos d'adoptar sistema que ens alliberi dels successors de tots els imperis, que són els Estats-nació. De manera natural s'està portant a terme amb desesperant morositat. No neixen imperis, al contrari, desapareixen, i reneixen vells països. No proliferen els genis polítics i es converteix en clamor la demanda d'articulació de les diferències de tota índole: racial, ètnica, de pobles, i finalment individuals. I per damunt d'aquestes, les diferències en el doble aspecte d'economia i cultura entre els tres Móns establerts. Aparentment, Europa és un mosaic sense ordre. Això dona lloc que els Estats-nació, els de major dimensió en particular, argumentin que una federació de pobles seria anarquia. La realitat és una altra. Sumant els vint-i-cinc països ara units als setze restants (pàg. 1 Sinopsis) veiem que entre els quaranta-un països resultants, només set superen els onze milions de pobladors, que al marge de Turquia, són Alemanya, Espanya, França, Itàlia, Holanda, Romania i el Regne Unit.

Aquests països no suposen set problemes diferents. Espanya i França són un problema de fons comú. Si es reconeguessin els pobles

que conformen aquests dos estats, passant a ser països amb Estat propi, augmentaria el nombre total d'estats europeus en una petita quantitat.

A Itàlia de manera semblant encara que amb una més gran indefinició dels pobles que realment mantenen la seva identitat, o que desitgin recuperar-la.

A Alemanya, simplement els länder serien estats de la Unió. Holanda s'ha assimilat, de manera que podria ser una excepció referent a la seva dimensió demogràfica en relació a la resta d'estats europeus. En aquest sentit Bèlgica podria sortir de l'ambigua situació creada per dues comunitats que no es complementen i viuen, sense violències però no a gratient la unió a través de la Corona.

Romania és el problema de més envergadura. Està creuat amb la resta de països de l'est europeu, una regió summament fraccionada, no només per l'existència de pobles amb àmbits territorials polivalents, sinó també per ètnies diferents en àmbits que haurien de convertir-se en Estats.

Un reajust territorial, ètnic i de pobles amb identitat pròpia; confirmada mitjançant plebiscits amb la participació dels nadius de cada àmbit a harmonitzar; sense la necessitat d'èxodes, ni forçats ni induïts; i la Unió Europea federada, amb llibertat de canvi de residència regulada per a les persones, i un respecte estricte als col·lectius i als no nascuts dins de qualsevol àmbit de la federació: no tan sols donarien lloc a una pacificació interètnica i entre els pobles, sinó que crearien un àmbit de convivència pacífica i eficaç com la federació dels EEUU, i altres actuals. La nord-americana va ser creada artificialment i per necessitat defensiva davant la metròpoli, Anglaterra, (i que tot i ser la base del seu èxit, continua tenint dificultats d'harmonització, només amb els descendents de l'esclavitud negra).

A Europa l'assimilació d'immigrats està a punt de convertir-se en un problema més gran que el dels descendents d'esclaus dels EEUU. L'experiència aliena no ha servit.

Els dos aspectes, el territorial i l'humà necessiten definició. Un diagnòstic fàcil, però de difícil encarrilament, si bé no impossible.

Anglaterra és un problema a part. Gal·les, Escòcia i Irlanda del Nord poden ésser problemes per Anglaterra però no per Europa, malgrat que a llarg termini, d'una o altre manera aquest Estat-nació serà cosa semblant a una federació. La qüestió d'Irlanda és la més problemàtica, però si continuen en la línia actual de negociació ara ben enfocada i en camí a la solució, el país serà exemple, entre altres a Europa, de Pobles nació que han malviscut sota el domini de veïns més poderosos, que prosperen a l'alliberar-se, a la vegada que Anglaterra també s'alliberi d'una pesada càrrega. De l'èxit que aconseguixi Irlanda del nord després de la independència se'n pot derivar l'orientació dels altres. El problema extern en relació amb la UE-EEUU, pot convertir el Regne Unit en un possible nexa entre

les dues ribes del nord atlàntic, de manera paral·lela com podria ésser-ho Turquia entre la Unió Europea i l'Islam.

No és només la diversitat ètnica; ni les diferències de nivells culturals i econòmics dels pobles; ni les dificultats tècniques i de procediment, el que priva federar Europa i fer-ne un model per construir un dels grans col·lectius humans amb aptitud per convertir-se en interlocutors vàlids en els temes de caràcter global. Col·lectius que ja existeixen, malgrat no tinguin connexió ni reconeixement entre ells i la resta del món, que no serien en cap cas del tot artificials, ja que amb més o menys diferències, tots han anat adquirint afinitats per la seva relació en el llarg procés de globalització latent des de sempre —i ara explícitament manifestat,— que haurien de possibilitar diàlegs i acords. Serien Rússia, l'Amèrica central i del sud, la Xina, les Illes del Pacífic, el Japó, l'Índia i l'enorme quantitat i diversitat de pobles d'Àfrica.

Per difícil que sigui acceptar-ho, la dificultat per establir i desenvolupar aquest projecte de renovació són els “perquè-causea” que hem relacionat. Majoritàriament ancorats a Occident.

A aquesta situació, no ens hi han portat les religions jueva i cristianes. Però tampoc han fet res per a evitar-la. La mahometana que ara és part principal del conflicte, en les situacions límit creades com l'actual ha estat moguda per causes no essencialment religioses, encara que els governants de totes les tendències polítiques en l'àmbit de l'Islam, intentin justificar-se en el seu desafiament a la resta del món, dient combatre els infidels. Com un mil·leni i mig enrera. Però l'actitud de les esglésies jueves i cristianes, profundament conservadores, s'abstenen d'intervenir, i només censuren la violència —com si elles no hagin sigut les més violentes en els episodis polítics i religiosos en que han intervingut— actitud que és originada per defensar la seva precària presència al món actual.

No es pot ni insinuar la possibilitat que un col·lectiu religiós en el segle XXI tingui la més mínima possibilitat d'imposar al món el nivell cultural que les religions van aconseguir en el moment de màxim desenvolupament, i en particular el de la religió musulmana, la més decidida combatent del racionalisme. Però per aquest caràcter dogmàtic extrem, i la certa existència de milers d'islamites disposats a immolar-se —junt a una possibilitat que acabin apareixent armes atòmiques de manipulació personal— ha de moure a religiosos i ateus a treballar per a superar el conflicte ara quan l'Islam està també immers en una gran desestabilitat que una vegada més li provoca la seva divisió interna. Xiïtes i Sunnites. Paral·lelament a l'etern enfrontament d'Iran i Aràbia. Si Europa, Xina, i Rússia s'haguessin mostrat favorables a accions enèrgiques front el desafiament d'Iran quan Jomeini, i també ara mateix quan podria

convertirse en desafiament nuclear, això per sí sol podia haver sigut causa d'un canvi d'actitud de l'Iran bel·ligerant. Es d'esperar que en alguna situació límit del desafiament, aquests tres blocs acabin acceptant la necessitat absoluta de fer front mostrant decisió per allò essencial, i posposant interessos secundaris, el del petroli en primer lloc, que en realitat ha sigut el motiu de discòrdia.

Acabada la darrera guerra mundial, iniciat el moviment associatiu d'Europa i creada una relació cordial amb els EEUU, semblava que el món havia entrat definitivament en una era pacífica i de possible gran desenvolupament econòmic i cultural. La descolonització forçada per els EEUU ajudava a crear aquesta impressió. Cinquanta anys després, ni Europa està associada, ni la relació entre les dues parts que conformen Occident és cordial. Ni les colònies desaparegudes viuen el seu millor moment per causa de la natalitat incontrolada i excessiva .

L'augment de benestar d'una part important de persones en el Primer i Segon Món, no compensa el malestar de la resta que ha augmentat durant aquest darrer mig segle fins a gairebé doblar el nombre dels seus pobladors. Havent augmentat la població conscienciejada i no creient, l'oposada creient veritable o fingida, declara el desafiament que pot produir una situació imprevisible que estableixi l'alternativa entre un caos general a causa de la fractura definitiva entre els tres móns econòmics i culturals establerts. O contràriament, que davant aquesta perspectiva, el Primer Món d'Occident i d'Orient, la civilització del coneixement en general, procedeixi a la renovació a fons del sistema de convivència global.

L'actual sistema funciona per inèrcia. No crea nous valors humans. Els governs en general poden adduir, amb raó, que no compten amb una població preparada per realitzar l'esforç que suposa la renovació del sistema. La realitat és més greu. Aquesta població va perdent aptitud per a realitzar aquest esforç. Deixada anar per la pendent de l'hedonisme, en cada nova generació disminueixen les possibilitats d'una reacció positiva per fer front a la problemàtica que la globalització crea, a causa de no anar adreçada intencionadament a objectius de valors més elevats que el d'obtenir guanys, legítims, per part de les multinacionals. L'Islam veu exultant aquesta situació, que crea una barrera entre les internacionals als i les governacions gens integrades. Això ha comportat que els seus creients es reafirmin en la fe, i com ha estat en tota la seva actuació des de l'inici de la seva existència, el que té de dolent el nivell cultural del Primer Món, és el millor argument per atribuir-se la bondat del seu propi. En aquest sentit els islamites no estan sols. La banalitat de la vida de la joventut descreguda en el món del benestar, sense establir nous valors, es va incapacitant per exercir accions positives de caràcter social. En un món ple de problemes posats de manifest en tota la seva extensió, —i de dolor en aquelles

parts on la fam, o l'insuficient nodrimen i la incultura per manca d'educació, els ha situat en una posició ara conscienciada del seu desgraciat viure—, donen pàbul als seus creients per acceptar comparacions. I aquestes són, que la fe que professen té un valor superior al coneixement que produeix la ciència. És fàcil, encara que és sofisma, la comparació entre les missions religioses i l'almoïna islàmica (que mai no han pogut ni podran donar solució a la problemàtica global, la que produeix les diferències entre els humans que han evolucionat diferentment, per haver-se criat en un medi ambient diferent) i l'aplicació científica en la tecnologia nuclear que requereix molta ciència. Però sofisma i tot, l'argument és acceptat per els creients com una realitat. Les missions religioses i l'almoïna islàmica no poden resoldre la problemàtica global, però no causen estralls i atenuen dolors. La bomba atòmica és demoníaca, filla de la ciència. No ressalten que l'augment de coneixement en tots els camps del saber, és el que a terminis més o menys perllongats, mou l'evolució general dels humans, encara que desigualment. Encara coneixent aquesta realitat, tots els governants de l'Islam, al no tenir possibilitat de desenvolupar la tecnologia nuclear, exploten la ignorància del seus governats carregant contra el paísos que la posseeixen —excepte aquells com Pakistan, o els que intenten posseir-la com Iran—, justificant així la seva acció guerrillera.

La culpa del món del benestar, que no és només Occident, no és posseir el coneixement que ha permès crear aquest benestar. Amb lògica aclaparadora: és el mal ús que es fa de la ciència i del consegüent coneixement que reporta, el que ha creat agnosticisme en lloc de racionalisme actiu davant de la mitologia. I també indiferència davant de la lògica i una molt natural rebel·lia dels pobres del món que no saben ni poden imaginar com ha funcionat, funciona i segurament continuarà funcionat el procés natural d'evolució per selecció.

La culpa la comparteixen creients i descreguts del món que ha aconseguit benestar. Els primers per ignorància o hipocresia. Els altres per deixadesa al no estar motivats dins el sistema que els priva d'exercir acció eficaç a part de la d'elegir uns representants ja prèviament elegits per una partitocràcia que ha restat obsoleta com el mateix sistema, però que del nou a establir n'haurà de continuar essent la columna vertical. Renovant l'obsolet inventat a Atenes, desenvolupat amb avenços i retrocessions a Roma, i conservat curosament per els europeus durant dos mil·lenis, mostrant en certa manera que el conservadurisme ha estat acceptat majoritàriament a aquesta part d'Occident.

22-Territori i nació

Les pàgines anteriors suggereixen una direcció per renovar el sistema democràtic en quant a forma d'elegir els representants dels

pobles. No debades democràcia parteix del *demos* grec, sinònim de poble. I com s'ha expressat en diferents formes, la bondat, la qualitat dels representants és la base del bon funcionament de qualsevol mena de societat. I en la societat global els representants ho han de ser dels Pobles-nació, i reunir els millors ciutadans dins del nivell de civilitat aconseguida en cada moment per el conjunt de la humanitat.

L'anarquia salvatge al Tercer Món, i la imitació de democràcia en el Segon, sense excepcions, dificulten al Primer Món establir opcions per renovar el sistema.

Dins del Primer Món, ja no és només Occident el que té un sistema a renovar. És en tota la seva extensió. Fins i tot en els països islàmics més allunyats del model d'associació necessària per el món global, existeixen indicis d'un contingut de transcendència. És quan en vista de la decadència d'Occident —sobretot l'uropeu—, donen suport a la seva creença per la insuficiència del *logos* i per això potencien el *mythos*, el qual consideren necessari per evitar el caos que el racionalisme crea al desmitificar la religió sense crear nous valors que evitin el que ells consideren la bestialització d'Occident. En aquest aspecte coincideixen totes les religions encara presents en el Primer Món. Un aspecte que cal considerar, ja que la renovació del sistema obliga a discutir amb tots els creients veritables. Amb els fingits no cal el diàleg. S'acomodaran feliços a un món racional, sobretot si s'introdueixen nous valors que exigeixin la jihad que Mahoma predicava, en paraules menys teogòniques però equivalents, la lluita de cadascun amb ell mateix per elevar-se cultural i econòmicament.

Dins del Primer Món hi ha diversitat de sistemes. Per elegir-ne un que reuneixi les millors condicions per renovar-se constantment, no hi ha dubte que tan sols és possible comptar amb aquells el desenvolupament dels quals acreditin el millor resultat, i aquests són en tots els casos aquells que s'han descentralitzat. A més descentralització, millors resultats.

Descentralització suposa sempre governar col·lectius de dimensió reduïda. Cap gran Estat-nació, fins i tot els més homogeneïtzats com França que a través d'una doble política paral·lela a la del bastó i la pastanaga, que en aquest país ha donat resultat millor que en cap altre centralitzat, no ha pogut evitar l'existència de territoris rebels. I també Pobles-nació més o menys assimilats, que acceptarien satisfets el reconeixement de la seva identitat específica, que no hauria d'impedir una relació especial per l'afinitat creada amb el tronc polític-administratiu de l'Estat nació francès.

(25) Els països europeus de reduïda dimensió són idonis per convertir-se en estats federats, ja que en la seva majoria són d'una sola ètnia que al llarg de sis mil·lennis s'han convertit en Poble-nació

independents amb llengua pròpia, senyal de la seva afinitat per via natural. I que a més una majoria, al ser reconeguts parcialment tenen ja pràctiques de govern i parlaments actius.

En els països grans o petits que els atzars històrics els han centralitzat, sempre sota l'hegemonia d'un, el més nombrós o el més guerrer, la descentralització pot ser més problemàtica, però de cap manera impossible.

Europa, per a ser model a copiar per altres grans col·lectius d'afinitats i interessos comuns, amb una descentralització raonable, que podria atendre vocacions d'una certa gran dimensió. Reuniria 80-90 Estats federats, davant els 40-42 Estats-nació actuals —menys Anglaterra i Turquia, que haurien de ser Estats associats privilegiats, com a pont amb els EEUU el primer, i amb Àsia i l'islam el segon. Els estats nació dels vint-i-quatre ja pertanyents a la UE, sense Anglaterra, reunirien 394.836.897 habitants. Els extracomunitaris, quinze estats nació exclosa Turquia, reunirien 71.261.151 habitants. En conjunt 466.098.048, que per a vuitanta estats federats donaria una mitjana de 5.826.225 habitants per estat. Mitjana semblant a la dels Estats dels EEUU, i els länder alemanys.

Les evolucions de Turquia i Anglaterra, en els seus particulars rols independents, podrien ser de major vinculació a Europa o als EEUU. I possiblement una major vinculació d'aquests dos blocs construint un Occident unit que podria donar com a resultat la vinculació definitiva de Turquia a la UE, i a Anglaterra la mateixa possibilitat d'ara per decantar-se a una o una altra part d'Occident. I a la vista de dècades a futur, fins i tot la unió d'Occident, com a interlocutor amb Orient, comprénent aquest les Illes del Pacífic i el sub continent asiàtic, inclosa Índia. I la resta del món amb el sub continent americà, i el continent Africà, reunint-se així sis interlocutors. O set o vuit si l'islam i Rússia es lliuren de ser engolides per Occident i/o Orient. Fins i tot que aquestes dues civilitzacions, es convertissin en dos interlocutors, i la federació mundial, suposés una sola unitat, la humana governada esglaonadament des dels municipis a la federació kantiana a través d'una reordenació, i d'un major apropament a la democràcia.

Així podrien restar sis o vuit blocs humans, que ara no són col·lectius, amb l'excepció dels EEUU, que sí ho són. O desaparèixer els blocs com ho han fet els imperis i ara camí de que ho facin els Estats-nació. La Unió Europea, malgrat estar formalment constituïda —encara que mal constituïda—, és només una reunió de col·lectius realment existents: els Pobles-nació, ara units en la UE i sense diàleg entre ells. Pobles-nació, veritables col·lectius per haver pogut convertir-se en Estats, o no reconeguts per no haver pogut independitzar-se. Aquestes diferències són fonamentals. Obeeixen al mosaic ètnic que és Europa, i malgrat que per una modernitat mal entesa les qüestions racials i ètniques se'ls aparti de la problemàtica

soci política, quan és tan fàcil acceptar-les i articular-les. I que per no fer-ho la UE continua sent només un projecte. Tot per l'objectiu de mantenir les Pàtries dels Estats-nació.

Davant el desafiament dels creients, els Pobles-nació mes enllà de les fronteres de la UE i els mal integrats en els seus col·lectius d'Estats-nació respectius, possiblement d'una manera semblant a l'efecte del comunisme per a unir Occident temporalment, puguin ser la causa de la unió definitiva d'Europa. Seria, sens dubte, un factor decisiu per a un acord d'Occident, Europa i Nord-amèrica.

Els EEUU són un col·lectiu humà poc desvalorat gràcies al seu federalisme veritable, que es pot intensificar. La dificultat d'articular definitivament les diferències amb els europeus, que són nominalment religioses i d'integració immigratòria, però en realitat econòmiques per desviacions del funcionament del mercat, i especialment a causa dels divergents sistemes polítics de convivència dels seus respectius col·lectius ètnics, han evolucionat en direccions divergents. Malgrat que la immensa part de les seves poblacions tenen origen comú ètnicament, els sistemes polítics, centralistes amb Estats-nació a Europa i federals als EEUU, han provocat la manca d'entesa. No hi ha hagut mètode ni sistema per articular aquestes diferències. Hi ha una Constitució als EEUU, i tantes Constitucions com Estats a Europa. D'aquesta circumstància arrenca principalment la divergència. El caràcter pragmàtic dels nord-americans ha produït abundants cervells de racionalitat excepcional, però per ascendència i per la necessitat de superar el doble afany de lliurar-se del domini d'Anglaterra i de vèncer la resistència dels nadius, s'ha produït una força inercial tremenda que ha donat un nombre, que sembla impossible, de persones creients —encara i paral·lelament en déus de diversitat sorprenent—, i en la superioritat genètica de determinades ètnies i races. I això és el que origina la idea desencertada que el divorci entre les parts d'Occident, obeeix a diferències religioses. Amb aquesta idea errònia, Europa seria científica, i els EEUU serien antidarwinians. Al revés de la realitat.

Per altra part, a diferència dels europeus que depenen d'ells mateixos per vèncer les seves desavinences, els americans depenen del resultat de les seves accions a l'exterior, i principalment de les circumstàncies que l'exterior produeixi en ells. I si els europeus posseeixen caràcter per superar la supèrbia dels residuals aristocràtics no confessats, del pragmatisme dels altres “aris” d'Amèrica, cal també esperar que podran superar la seva no més petita supèrbia doctrinal. Les dues paral·leles. Si una o les dues són insuperables, el món haurà d'esperar que altres col·lectius ara emergents, potser per l'experiència del fracàs occidental, prenguin el relleu de la civilització que vivim, sense cap altra que es pugui anomenar així —tret de la d'Orient. Si es supera la supèrbia, i s'eliminen les causes provocades per el conservadorisme, es podrà

dirigir el món des del moment de produir-se una unió occidental, millor i més fàcilment que solament per el model que la UE pugui donar, encara que aconseguixi vèncer la seva supèrbia i construir un col·lectiu eficaç. Per a aquest Occident unit, sí que pot ser un factor positiu el desafiament dels creients. Actuant de revulsiu.

I pot ser-ho també per a Rússia. La punta de llança dels creients, l'islam, apunta a Occident en la seva expressió verbal, però això és perquè Rússia actualment està en terreny de ningú. El que resta de la intel·lectualitat comunista viu absorbida per resituar-se en un sistema polític encara no creat, i molt més lluny de ser democràtic del que ho són una part considerable dels Estats-nació de la UE. I per altra part Rússia no s'ha allunyat del comunisme definitivament, o dels objectius imperialistes que alimentava. El que va ser la màxima expressió de planificació, encara que amb factors falsos, s'ha convertit en paradigma d'imprevisió. La URSS no va ser dissolta. Va ser destruïda per el poder —gairebé l'únic poder real a escala mundial—, el dels EEUU forjats per un mosaic de col·lectius, desenvolupant-se d'acord al seu caràcter netament competitiu, darwinia es pot dir, malgrat la seva afecció a la religiositat que produeix la idea que el nostre món actual té un liderat inconvenient. Idea potenciada a escala mundial perquè en part Europa assoleix donar la impressió d'ésser més civilitzada, quan en realitat és més conservadora, i a la vegada ara poruga.

Vèncer la guerra freda ha resultat ser tan positiu com vèncer la guerra convencional. Els totalitarismes nazi i comunista van ser un perill superat, i ha permès iniciar el moviment globalitzador, del qual Rússia ha restat al marge, encara que amb clars signes de desig per incorporar-se a aquest moviment. La riquesa del seu subsòl pot accelerar l'homologació de Rússia dins del Primer Món, més que tot el moviment democratitzador, encara que aquest fos realment desitjat.

Rússia, no per vocació, però sí per naturalesa creada sociobiològicament, és l'antítesi de Finlàndia en quant a sistema i resultats. Posseint els dos països arrels ètniques fineses en diferents graus, han divergit per causa del mateix motiu: manca de definició en el liderat mundial a causa de no existir l'entesa d'Europa i els EEUU. Evident a Rússia per la seva dimensió, el seu centralisme, i la seva diversitat ètnica. Barreres inexistents a Finlàndia. No ha d'enganyar-nos l'explosió revolucionària marxista. No va ser una revolució de masses i selectes com la francesa. Ho va ser exclusivament moguda per la seva intel·lectualitat. I l'actual contrarevolució, en les seves successives etapes, és també la d'una governació que més que d'intel·lectuals, és el resultat de la deformació produïda en el període comunista, en les quals hi resten sectors nostàlgics de l'anterior règim, al costat de renovadors.

Aquests renovadors molt en general amb la intenció de beneficiar-se econòmicament del desballestament del comunisme.

Contràriament els finlandesos, i malgrat les seves desventures per la dominació de veïns bel·licosos, refugiant-se en la vida gairebé familiar de les aldees autònomes, —vestigis indubtables de les seves tribus primitives—, a partir de la seva independència de 1917, fins i tot durant la dominació soviètica, han realitzat assaigs de govern més nombrosos que a la resta d'Europa en el seu conjunt. Cada esmena, o cada canvi constitucional —ja que canviar la Constitució a Finlàndia no ha sofert el tabú de la consagració constitucionalista del sud europeu— ha permès sempre l'eliminació o al canvi del que s'ha considerat inconvenient de la que es reformava. El resultat ha sigut tenir sempre una norma de convivència més ben adaptada a les circumstàncies de cada moment, que les considerades intocables constitucions del sud atribuïnt el seu millor mèrit precisament a allò que és el seu major defecte: la prolongació forçada de la seva vigència, com una nova Bíblia i guia per aconseguir la felicitat.

La diferència de resultat entre el reconeixement d'errors que obliga a canvis, i la supèrbia de règims autocràtics i providencials, obsessivament conservadors, s'aprecia entre els emparentats finesos i eslaus, sent un paradigmàtic exemple del que en política és pragmatisme. I no és per una qüestió genètica, un aspecte superat ampliament. És senzillament per les possibilitats que tenen els finlandesos, per ser un col·lectiu de dimensió reduïda, empetitit per el predomini de les aldees autònomes en la seva base primigènia. Tot el que té de contrari Rússia, desmesurada particularment en la seva dimensió territorial, que dificulta enormement la intercomunicació dels seus pobladors, i entre aquests i el govern.

(23) La història dramàtica de Finlàndia, sotmesa intermitentment per els seus agressius veïns, germànics escandinaus, teutons i eslaus, mostra en el salt de la mediocritat econòmica imposada per els seus dominadors a l'actual situació, produïda en el breu espai de mig segle. És l'efectivitat del bon govern fàcil en col·lectius de reduïda dimensió. Una dels seves "aldees", Nokia, desenvolupada al recer d'una empresa forestal i paperera fundada per Frederik Idestam en el passat 1865, ara mostra el resultat de la seva capacitat d'adaptació a les circumstàncies existents actualment. La indústria va donar nom a l'"aldea", un fet habitual de demostració del patriotisme rural creat per sentiment comunitari finlandès a través de la pertinença a una aldea, creat quan les tribus centre asiàtiques es van establir en el territori. Aquest sentiment conviu amb el de la identitat personal. En el món modern aquests sentiments són considerats xenòfobs i antiquats. A Escandinàvia neguen aquesta qualificació. Són els països més identitaris, i paral·lelament els més solidaris. Les seves aportacions per defensar els drets dels desheretats del món ho mostren. Superen 0,7% prefixat (que

segurament acabi multiplicant per dos o per tres) amb aportacions de diferents tipus i sovint a títols particulars.

El costum de cultivar allò local —o cultivar-se a través d'allò local—, té signes semblants a Suïssa, on també moltes empreses prenen el nom del seu lloc de residència. Zuric i Wintertur en són exemples. No hi ha res de religió similar al taoisme i sintoisme orientals. És senzillament estimar les pròpies arrels. I alambicant, veure que els escandinaus, germànics i finesos, comparteixen aquest caràcter respectuós amb els seus antecessors, com els cèltics helvètics, que per damunt d'un costum de denominació d'empreses per la seva localització, ells l'eleven al aplicar-lo al nom de la seva pròpia Confederació Helvètica. Tots són pobles mestissos d'autòctons europeus i tribus centre asiàtiques, que conserven identitats que ara amb la ressonància dels seus noms de comunitat, avantatgen els països que es consideren més moderns i que en realitat només continuen sent modernistes. Un estil, que com tots els estils, passaran a ser un simple qualificatiu temporal.

Nokia no tan sols mostra com és i perquè és així el caràcter finlandès. Fins arribar a la situació privilegiada en la seva principal activitat, ha exemplificat la capacitat de les seves aldees per associar-se i, així, la mateixa empresa que produeix paper ha passat al suport informàtic a través d'associacions primer amb una indústria del cautxú, i després amb una altra de producció de cables. Aquesta associació es va formalitzar el 1967. Fins ara, no només proveeix de minúscules joguines telefòniques als actuals joves europeus, i poc a poc als de tot el món. A més, i és el més important, té oberts mercats actius a Xina, als EEUU i a tots els polos industrials del món, amb les tecnologies revolucionàries del moment actual i futur immediat com és la de radio comunicació, la transmissió per microones, la digitalització dels sistemes cel·lulars, fins a arribar al famós DX200. Una reflexió per els etòlegs i antropòlegs que exageren la relació de les arrels fineses amb l'abúlia eslava. Pot ser que existeixi en la forma descrita per l'etologia i antropologia. En aquest cas existiria una confirmació més de l'efecte "lluita per l'existència". Els finlandesos primer i els estonians ara, haurien superat la seva pròpia i primitiva naturalesa creada mil·lenàriament, per no dir en un període de milions d'anys, només en un breu espai temporal d'un segle. I a més seria un exemple del que poden fer col·lectius, Poble-nació, que gràcies a la previsió de canvi tecnològic, i per haver canviat molt oportunament el sistema educatiu. Els "mestres d'escola" que a la resta d'Europa estan considerablement més ben pagats que a Finlàndia, i mal considerats, en aquest país són el col·lectiu de més prestigi. Respectats per l'alumnat, amb reminiscències del que eren els deixebles dels "mestres" de la Magna Grècia. La formació dels joves finlandesos podria ser un model per redreçar la dels joves de la resta de la UE, amb terribles fracassos

escolars i llur indesitjable formació, per rejuvenir Europa i Rússia a través de l'estudi i el treball realitzat amb afecte i vocació.

La civilització d'Orient, a la qual l'islamisme no ataca en la seva lluita religiosa, perquè la religió no ha significat a Orient el que ha significat el monoteisme a Occident; i fins i tot les filosofies originals d'Àsia en el seu conjunt, ja en temps històric de mitjan el primer mil·lenni aC, Buda (560-480 aC); Lao Tse creador del taoisme (segle VI aC), no han tingut cap altre objectiu que moralitzar la població en general, amb una ambició moderada, o inexistent concreta de poder. Els Meiji japonesos que es van apropiat la filosofia sintoista creada al Japó al mateix segle que a Xina es va crear el taoisme, no participen de cap mena de messianisme, i la divinitat ha estat un concepte eteri amb algun paral·lelisme a les divinitats dels emperadors romans. Els textos que es poden considerar doctrinals, sense indici de sacramentalisme, són en realitat tractats filosòfics que com a tal no obliguen els seus seguidors com els dogmes del monoteisme mosaic, el cristià, i el mahometà.

El procés civilitzador d'Orient, sense sobresalts com els que hi va haver en les civilitzacions més primitives, apareix morós i avorrit. En canvi des de la del Nil i la d'Entèrius mesopotàmica, fins a l'actual d'Occident —en realitat una sola civilització amb diferents nuclis geogràfics i ètnics en cadena a través de temps similars als de la civilització oriental—, es desenvolupa dinàmicament. Però precisament l'absència de sobresalts paral·lels als d'Occident —plens d'errors, una explosiva aparició de profetes i religions dogmàtiques, i de l'exuberància idealista encara no extingida ara— ha sigut el que ha possibilitat la continuïtat del procés cultural d'Orient. Després de molts mil·lennis, a l'iniciar-se l'actual, les posicions es mostren equilibrades en relació amb el Japó, i notablement desequilibrada respecte a Xina, encara que aquesta amb l'avantatge de no haver de lluitar amb els seus tebis creients —i poc, amb els seus islamites, disminuïts en nombre i passió—, al costat d'una acceleració evolucionadora extremament pragmàtica, provinent de les tesis moralitzadores i pràctiques dels seus pseudo profetes absolutament humans, i sense indici de divinitat auto atribuïda, es fa temible i temuda més que el ja occidentalitzat Japó.

Xina, des de l'acceptació del fracàs del sistema comunista, a la seva manera bastant cruel segueix els passos del Japó en el sentit d'occidentalitzar-se —amb signes d'alguna cosa extravagant com la passió dels seus ciutadans per intervenir quirúrgicament els seus perforants ulls negres i arrodonir-los—, però sense oblidar la imitació de conductes maquiavèliques en el terreny de l'activitat productiva i mercantil, que han importat d'Occident. Una combinació perillosa

Temeraris han sigut en el segle XX a l'imitar Rússia. I decidits a esborrar les pàgines negres d'aquella aventura. Temeraris són ara en imitar Occident. Segurament no necessitin esborrar en el

futur les senyals d'aquesta temeritat. Al cap i a la fi el seu pecat és el desafiament per els occidentals: produeixen, estalvien i inverteixen. Un món que practiqués aquesta trilogia de conductes seria un món de tremenda capacitat evolutiva.

Els EEUU, la Unió Europea, Rússia i Orient. Quatre inevitables nuclis o polos aglutinants actius per el procés globalitzador. Els quatre a l'hemisferi nord.

Nuclis o polos a crear: subcontinents americà i asiàtic; l'islam; l'Àfrica subsahariana gran component de la massa islàmica.

En vista del que hem considerat fins arribar a la situació actual, és evident que no és possible articular un sistema de convivència dels sis o vuit nuclis idealment proposats. La comentada heterogeneïtat europea, es multiplica extraordinàriament en el conjunt del planeta. No només ni principalment perquè Europa és tan sols multi ètnica, i el món és multi racial. És perquè Europa té afinitats notables en els seus nivells culturals, i també té una acceptable afinitat econòmica, i que malgrat això, veiem les dificultats per acoblar-se després de cinquanta anys de lluita per a fer-ho.

(25)

Un govern a través dels nuclis de l'hemisferi nord i els del sud tal com els hem descrit, o d'una manera diferent seguint altres coordenades amb una finalitat idèntica, ha de ser només un projecte. Un projecte profundament pensat, i com a Finlàndia, tossudament assajat. Un procés que només s'ha d'iniciar després d'haver construït definitivament els blocs que han de constituir el món global. Per tant, solament pot ser un projecte llargament meditat i assajat, i de molt llarga realització. Només la UE pot convertir-se fàcilment i d'una manera immediata en un nucli paral·lel al dels EEUU, amb els seus vint-i-cinc països actuals, o preferiblement dels Pobles-nació d'Europa. Si bé una ONU reconstruïda en base als tres móns establerts permetria que els països retardats d'Europa rebessin ajuts dels Estats federats de la UE, seria molt més convenient que en tots els Pobles-nació del món, les ajudes provinguessin directament de l'estament del Primer Món dintre de l'ONU remodelada.

Els perills del desafiament dels quatre països reaccionaris desencadenants de la darrera guerra mundial, pitjor que conservadors, ja que Itàlia proposava tornar a les columnes feixistes de les falanges imperials, i encara que la seva acció a l'Àfrica fos ridícula, tot imitant els seus avantpassats, va ser suficient per a obrir altres dues idees: la de l'imperi vers Déu de la Falange espanyola; i la del projecte d'una nova civilització mil·lenària d'arrel tontament anomenada ària a Alemanya, com si aquesta arrel centre asiàtica fos exclusiva dels germànics. I a aquests tres intents de tipus nostàlgic històric, l'adhesió del Japó, una imponent força

militar, captant la més efectiva força d'un projecte futurista de civilització nipona.

Conjuntament van crear un desafiament que no deixava marge de dubte del seu perill per el procés evolutiu general. Però malgrat les vacil·lacions i els moviments pendulars de la resta del món, amb avenços i regressions, el perill va ser vençut. Roosevelt va llençar-se a una aventura immensament més perillosa que la de Bush a l'Iraq. I si bé aparentment les circumstàncies són diferents, tenint en compte les possibles conseqüències finals d'una derrota d'Occident en una nova confrontació, s'ha de comparar el poder de les forces combatents en la darrera guerra mundial, i les que intervindrien en una altra guerra participada per Estats que no temen la mort segons manifesten, i posseeixen armes atòmiques. També que en l'episodi anterior, Rússia estava al costat d'Occident. Més important encara la intervenció d'EEUU, no solament forçada per ells, sinó desitjada i demanada per una dels Europa quasi derrotada. I per fi, en l'eventual nou conflicte Rússia encara no ha pres partit. El seu reviscolament imperialista es un malaverany. Però al marge del perill atòmic, hi ha el desafiament dels creients que sembla una caricatura del desafiament vençut dels totalitarismes del segle XX. No és ni caricatura ni miniatura. Després de vèncer l'enorme força totalitària d'Alemanya, el Japó, Itàlia i Espanya, no seria acceptable que els seus vencedors puguin sucumbir davant de simples creients, encara que una part d'ells (una quarta part de la humanitat, l'islam), sigui profundament bel·ligerant. Però aquests creients només són una part de la massa creient total. Cal valorar els altres creients, no tan sols els que poden promoure noves creuades que exacerbin els mahometans, també i especialment els que hem esmentat de tipus social. Tots, els desafiadors i els resistents, sense trinxeres ni posicions on dirimir les seves diferències. El món sencer submergit en una guerrilla cruel i de possibles impactes com els viscuts des de l'11-S, New York., corregits i augmentats.

Aquesta perspectiva podria ser assumida com un mal inevitable, que es pot superar per la raó, amb tota la lentitud necessària, i esperar que el balanç no sigui catastròfic. Encara que no existeixi una raó per a aquests desafiaments que s'han d'afrontar, almenys en el que fa referència a l'islam (que pateix una situació límit creada per la mateixa creença i les seves sinèrgies negatives, la principal l'explosió demogràfica en el seu àmbit), existeixen altres raons igual o més importants que la d'evitar un resultat catastròfic en la confrontació entre aquest col·lectiu i la resta del món. Amb part de culpa del Primer Món, el desafiament dels creients podria convertir-se en el desafiament dels pobres. Tan sols comptant amb els malalts més o menys terminals (sida, desnutrició, etc.) la bateria de suïcides podria créixer fins a un nombre extraordinari. Davant dels milions d'habitants del Primer Món i part del Segon, hi hauria els tres mil set-cents milions del Tercer, amb el suport d'una cinquena

columna musulmana incrustada en el Primer Món de setanta milions d'immigrats. (pàg. 11 Sinopsis).

Suposant que aquesta tremendament desigual lluita sigui evitable, es igualment necessària una acció profunda per compatibilitzar els pobladors del món, no per pietat, ni caritat, ni per deures d'almoina, sinó perquè essent inevitable la globalització en curs, és d'interès general establir una població mundial a nivell d'acord amb el que la Terra pot mantenir, i al mateix temps que tots els seus col·lectius constituïts en ella, gaudeixin d'una economia autònoma i suficient.

El Primer Món està obligat a fer un esforç extraordinari no cercant pal·liatius, sinó una solució total a aquesta problemàtica, que en realitat és el Desafiament Total del Segle XXI. Una solució possible per la creació de grans col·lectius amb representativitat perfeccionada (pocs i selectes) interlocutors en l'àmbit mundial.

23-El somni humà - Kant

Somiar és gratuït. El somni humà paral·lel al federalista mundial de Kant fins aquí ha sigut innocu. Perseverem. Els nuclis que hem establert idealment com a protagonistes d'un projecte de renovació política, per fer-se realitat cal una dilatada període de temps. Segurament més llarg del que es disposa per a evitar desastres humans i en la troposfera. I a més, amb l'actual sistema de convivència a la Terra, possiblement no s'aconseguiria mai eliminar desastres provocats per el mateix sistema.

Repetint fins a la sacietat: una govern global per a un món global, és inevitable.

Cal tornar als nostres inicis: govern per representació.

No existeixen col·lectius interlocutors vàlids per a assumir un projecte com aquest i realitzar-lo. Fins aconseguir un nou estat cultural amb agrupacions humanes ben articulades, que requereixen canvis previs, sobretot en educació.

L'acció possible no pot ser cap altra que la de partir de la realitat soci-econòmica actual: un món dividit en tres móns creats circumstancialment i per atzar. Aquests, a més d'existir, estan delimitats no amb aproximació, sinó gairebé a la perfecció. Per economia, part bàsica de qualsevol projecte polític. I per cultura, considerant la del coneixement estrictament. Les altres "cultures" no cal considerar-les. No són realitats, encara que en el seu temps ho van ser. Ara només són història —que és convenient només que sigui coneguda. Res més.

És inútil intentar que el Segon i Tercer Món prenguin iniciatives per establir un nou sistema polític. És de lògica total que la iniciativa tan sols pot partir del Primer Món, el que té més a perdre en el camí de la confrontació violenta entre els tres. I igualment és lògic que estant tots situats en un fals equilibri davant

d'un distanciament en augment que els separa i priva una acció conjunta, ara és justificada una acció de força per part del Primer Món. Amb disposició no maquiavèlica —reconeixent que Maquiavel va provocar un episodi més dintre el procés de sincretismes connatural en la nostra espècie—, i que ara pot culminar aquest procés actuant racionalment per iniciativa dels polítics professionals. Però convertint el maquiavel·lisme també en història, i oferint mitjans per a eliminar les causes del malestar relatiu del Segon Món, i el profund malestar del Tercer. Per això cal forçar un diàleg gens difícil amb aquests dos móns, ja que es tracta únicament de donar-los-hi sense demanar-los res material. No per sentit moral, sinó per sentit pragmàtic que ara obliga a considerar que els actuals humans, polítics i seguidors, posseeixen un nivell cultural que converteixen en obsoleta la doctrina maquiavèlica.

La proposta als col·lectius necessitats de suport —d'elevadíssim cost per el Primer Món— ha de fer irrenunciable una acceptació de pau a canvi d'una conducta civilitzada dels qui han d'adquirir saber per deixar de creure. Però, com que tot i així cal la presa de contacte, elegir el nivell dels col·lectius que han de negociar acords per a aquesta finalitat. Impossible entre persones físiques a títol individual, o Estats-nació. Només és possible entre els tres móns descrits en la Sinopsi. Tan reals i de constitució natural com les races i les ètnies. Malgrat no ésser ens corporatius formals, son el resultat casual però real, de l'acció dels seus pobladors durant milions d'anys. Tot al contrari dels Estats-nació més ràpidament erosionats que els seus antecessors, els Imperis. Aquests tres móns, reestructurats segons resultat de la recreació de Pobles-nació agrupats en grans federacions en nombre entre vuit i dotze en tot el món, en un procés pausat al llarg d'un o més segles, serien l'acompliment del somni de Kant. Tots amb el seu propi llenguatge, i tots amb paral·lel idioma comú. I tots governats amb total autonomia. No cal crear-los. Existeixen, i només cal dotar-los de mitjans per convertir-se en unitats administratives funcionals, o la seva conversió en federacions de Pobles-nació independents. Paral·lelament a aquest procés de normalització de convivència entre diferents, avançar vers a un canvi de sistema polític dirigit a establir un nivell cultural suficient perquè la relació entre Pobles-nació sigui equivalent a la que existeix entre famílies. Amb lleis generals emmarcades d'acompliment obligat per part de tots, i respectant les seves costums —i potser cultivant-les— derivades del milionaris o mil·lenaris processos racials, ètnics i creació de Pobles.

L'ONU remodelada pot servir per realitzar un primer assaig d'un projecte de governació d'àmbit mundial. Sense córrer riscos. Utilitzant el material físic que posseeix —les seues i les seues instal·lacions—, i possiblement una bona part del contingut humà que ha creat i manté l'organització. La reorganització pot ser profunda, però en definitiva es tracta només d'això, reorganitzar un organisme

que ha complert millor o pitjor els objectius per als quals va ser creat. Evitar guerres i produir pau.

El seu govern ha sigut una comissió anomenada Consell de Seguretat, recollint el principal objectiu que ha estat preservar la seguretat i l'ordre mundial establert en la postguerra.

Ni aquest govern, ni el seu parlament —l'Assemblea—, han evitat envellir i fer-se inoperants. Aquest fet no és gens estrany. És habitual i inevitable en els processos evolutius realitzats segons l'algorisme darwinià. El que sí és estrany, atesos els mitjans amb què compta i el suport econòmic i intel·lectual dels seus membres, és que no hi hagin hagut iniciatives per adaptar l'organisme sencer a cadascuna de les situacions canviant durant el mig segle de la seva existència. Però estrany i tot, sí que existeix una explicació perquè això hagi succeït: la seva centralització orgànica i geogràfica; la dualitat de poder aparent de l'Assemblea i el Consell de Seguretat, però realment, exercit només per aquest Consell; i el dret de veto. Aquests factors són a causa de l'eterna por dels Estats-nació de perdre poder. La mateixa por que paralitza els Estats-nació europeus per a federar-se. El dret de veto és el paradigma d'anti democràcia, i produeix el mateix efecte que el poder dels governants dels Estats-nació, quan eviten que els Pobles-nació que els constitueixen —considerant la paraula nació etimològicament com un col·lectiu natural, del llatí *natio*—, es desenvolupin com el que són: col·lectius naturals. I a l'Assemblea, per donar-li operativitat a través d'una valoració de vot igual per a tots els seus components, atents a l'aparença de democràcia, que en lloc de limitar-se a l'atenció a possibles resultats positius a través d'un programa d'ajuda al Tercer Món, s'ha optat per la maquiavèlica estratègia de conferir igualtat de valor de vot als components de l'Assamblea, fent-la inoperant enfront el Consell de Seguretat on la qualitat de vot es generalitza, puix que la gaudeixen cinc dels seus membres. I per això han aparegut un gran nombre d'organismes econòmics i culturals per intentar fer el que l'ONU no podia fer donada la seva estructura de caràcter defensiu, i centralitzat.

D'altra part, l'objectiu de crear seguretat davant de possibles episodis com el feixisme, el nazisme i el falangisme, va ser molt poc ambiciós, i tot i així no s'ha complert. Els moviments totalitaris han campat lliurement, especialment en el Tercer i Segon Món. Era inevitable, considerant que el govern que ha sigut el Consell de Seguretat ha acollit dos membres amb dret de veto —la URSS i Xina— tan totalitaris com els totalitarismes de signe oposat europeus que van ser un perill real per a la seguretat del món durant el període de la guerra freda. Guerra guanyada per els EEUU, a esquena de la resta de països avui membres permanents del Consell de Seguretat. En l'actualitat, es desenvolupa una altra guerra totalitària, perquè totalitaris són tots els moviments religiosos. L'adjectiu de

fonamentalisme sobra. Qualsevol religió, per ser excloent de la resta de religions és totalitària. Se les pot classificar com a religió agressiva, o defensiva. Hi ha diferències entre elles que ho fan necessari.

El que obre perspectives possibilistes per a una acció de govern provisional mundial, en interès de la mateixa ONU, és precisament el fet que hi caben col·lectius religiosos o socials, a més de països. La seva renovació ha de consistir en establir un sistema representatiu eficaç. Ampliar els seus objectius per abraçar els problemes actuals, prevenint-ne d'altres futurs clarament anunciats en l'horitzó. I a articular la diversitat, reordenant-la normalitzant els poders, des dels municipals al mundial.

Aquest darrer objectiu ens porta novament a considerar el procedir de petits col·lectius, i a repetir una vegada més l'exemple dels països escandinaus i d'altres parts d'Europa i del món. La UE desaprofita una oportunitat d'encertar en el seu procés d'unió a l'ignorar el model escandinau, i el finlandès en particular. L'ONU i, el món, possiblement cometin el mateix error.

Europa, que té el model a copiar dins d'ella mateixa, amb una fàcil adaptació, a causa de la permanència de l'esperit de grandesa dels grans estats —perdudes les grandeses aconseguides durant la segona part del segon mil·lenni—, evita olímpicament mirar ni tan sols com a model els escandinaus, malgrat estar preparada i en condicions òptimes per fer-ho.

Per el món en el seu conjunt, l'adaptació és possible però més difícil. El model de sistema per ordenar la convivència de milers de pobles requereix uns mínims d'afinitat cultural i econòmica, que encara no sent la dels països escandinaus, almenys sigui la d'Europa actualment. Aquest objectiu és l'apropiat per a una ONU que en la seva primera etapa d'actuació preparatòria d'un canvi radical en el govern federatiu es converteixi almenys en somni de l'actual humanitat per mitjà de grups prou afins, extrets dels tres móns soci econòmics ara existents. Partint de les realitats d'aquests tres móns, perquè el lligam entre ells s'aconsegueixi per mitjà d'un sistema entès i acceptat per la màxima quantitat de Pobles. Amb flexibilitat d'acció que permeti aplicacions a noves situacions; una constant renovació per sistema d'esmenes, i fins i tot de canvis profunds mitjançant la legislació a incorporar a la seva constitució; i una intenció ferma de funcionar amb un nombre curt de federacions aptes per ser interlocutores vàlides dins d'un reduït govern, que tingui com objectiu final ésser governació mundial, a aconseguir a llarg termini. Però ara el que sí és possible immediatament és aquest canvi essencial i necessari de sistema, que a través de la mateixa ONU s'obtinguin solucions als problemes urgents, i paral·lelament es canalitzin els de la mal estructurada humanitat vers grans federacions que siguin en nombre curt d'interlocutors per a una federació mundial. Els vuit o més nuclis que hem esmentat.

Reconvertir l'ONU, és una idea de realització força difícil a causa de la constant inèrcia a perseverar organismes i persones en actiu en el camp de la política, i també perquè l'ONU, amb la seva estructura actual, convé a molts dels seus components. Són els que sabent que aquest organisme si bé soluciona pocs o cap problema tampoc no resulta perillós per els seus interessos nacionals. Especialment si també son nacionalistes.

Amb o sense reconversió i utilització d'aquest organisme tan ben dotat per funcionar en l'àmbit mundial, qualsevol que sigui qui prengui la iniciativa de ser el suport per el canvi de sistema, no podrà obtenir resultats sense considerar uns principis bàsics: acceptar la realitat del desfasament produït entre la governació —inclosa l'ONU en aquest cas— i les societats creades modernament; que l'evolució positiva de la humanitat en el Primer Món s'ha produït, en el seu conjunt, amb un relatiu anivellament de totes les capes socials, i no linealment; que les diferències abismals entre els pensadors i politòlegs de l'antiguitat i les masses que els eren contemporànies entre les quals hi havia els esclaus, s'han reduït dràsticament. I acceptant també que paral·lelament ha augmentat el nombre de ciutadans capacitats per participar en un moviment de revolució del sistema polític.

Els creadors d'aquest sistema-pont a la creació de la governació mundial, hauran de posseir l'aptitud de fer-ho de manera que permeti una renovació constant de si mateixos, a mesura que la societat mundial vagi aconseguint un nivell cultural adequat per participar directament en l'acció política.

La simbiosi entre els pobles es pot fomentar, però no forçar. En principi cal acceptar la necessitat d'un sistema polític que agrupi humans de caràcter no només diferents, sinó fins i tot oposats.

La representativitat és el sistema i per ser eficaç ha de permetre la selecció dels representants. La selecció tan sols és possible quan hi ha coneixement suficient entre representants i representats. Això només és possible en petits col·lectius que ja existeixen: els municipis i districtes municipals. I que els electors i elegits facin aprenentatge dels seus respectius rols —possible i fins i tot fàcils en aquests àmbits— i sorgeixin persones seleccionades per actuar a més elevats nivells de govern, es a dir, el mateix sistema suggerit per a la Unió Europea. Perquè no és possible un canvi sobtat ni tan sols ràpid a una dimensió de govern global, resulta obligat limitar la profunditat d'aquest, perquè aquesta ONU pugui actuar d'immediat a través de les tres divisions ara realment existents. La dels tres móns econòmic culturals establerts espontàniament que la Sinopsi recull, canviada dia a dia com s'està fent estadísticament, fins a aconseguir una més gran fiabilitat i ser la veritable guia de l'estat de cada grup humà, a fi de fer-los compatibles per convivència. No per la mentida que ho hagi disposat cap Déu, ni

tampoc per un disseny intel·ligent que no té personalitat física, sinó per la lògica familiar estesa al món, que indica que les famílies unides són les que més i millor viuen i progressen.

En aquest previsible llarg procés per reagrupar els Pobles-nació, i associar-los, és possible crear tres estaments dins dels quals tots sàpiguen qui és qui, donant un tracte discriminador positiu als menys afavorits, reconegudament per estadística, però ja dins de l'ONU.

La reducció del nombre de components de l'ONU a les sis o vuit grans federacions o confederacions, estaria supeditada al temps del seu possible establiment. Mentrestant els tres estaments corresponents als tres móns ja existents conformatos per els seus diferents nivells econòmics i culturals serien posats al dia anualment.

Si aquest propòsit hagués de realitzar-se per mitjà de l'actual democràcia, amb una representativitat falsejada totalment per el sistema, tindríem el mateix que ara amb els mateixos noms o diferents: una assemblea que no decideix res i un govern en lloc del Consell de Seguretat. L'assemblea ho és amb paritat de vot, igual per a una gran i pròspera federació que per a una minúscul i pobre Estat. Tots dedicant-se exclusivament a defensar els interessos immediats dels seus representats: Estats nació del món. I per això es neutralitzen mútuament i no arriben mai a acords satisfactoris per a totes les parts, i s'arriba a la total neutralització de l'Assemblea. Aquesta neutralització no és repudiada per les grans potències que poden influir definitivament per reordenar la política actual. Saben que cap assemblea constituïda per assembleistes amb vot d'igual qualitat per a tots, estats irresponsables i estats amb compromisos enormes davant el món, no pot ésser operativa.

L'estament del primer món, capitanejat per una comissió en activitat permanent representant els EEUU, la UE, Rússia, Orient, com a molt possibles aglutinants de les grans federacions del futur. I la resta de països que pertanyen al Primer Món, agrupats per estimacions geogràfiques i soci econòmiques, a través d'una classificació exacta i posada al dia constantment per ordre del PIB/persona de cada país representat, i el total de cada un d'ells. Aquest primer estament finançaria un projecte de reordenació econòmica i cultural del tercer estament coincident amb el Tercer Món. I ja en aquesta fase preparatòria, agrupar tots els països amb fiscalitat zero per els no residents, Andorra, Antigua i Barbados, Bahames, Bahrain, Barbados, Xipre, els Emirats Àrabs, Gibraltar, Jordània, Líban, Liechtenstein, Luxemburg, Malta, Mònaco, Panamà, San Marino, Suïssa i Singapur, i fins a cinquanta territoris que pertanyen als tres móns. Aquests països tindrien un recàrrec sobre les quotes a pagar al fons econòmic mundial de solidaritat creat i alimentat per els components del Primer Món. Un primer pas per regularitzar l'aspecte fiscal mundial, que ja en la seva primera fase donaria el resultat d'igualar la

càrrega fiscal a tot el món, i possibilitar acords amb els països receptors d'imposicions de no residents, per poder mantenir el secret operacional bancari, a canvi de conèixer exactament la suma operativa per cada país, del capital dipositat. En una segona fase, tenint en compte la multiplicitat operativa en l'àmbit mundial calen acords per regular autèntics bancs mundials. Els actualment existents en aquests països estan magníficament preparats per a aquesta labor. Els països sense fiscalitat als no residents que no admetessin aquesta normativa, restarien al marge de tota l'ordenació internacional, política i econòmicament, havent en cada cas, negociar amb l'ONU les condicions per operar mercantilment, i no políticament, amb els components de l'organització.

El segon estament, constituït per els països del Segon Món, es dividiria en quatre grups. El primer per els països el PIB/h dels quals no arribin als sis mil dòlars any, que són nou. I successivament grups que no arriben als set i els vuit mil dòlars, que són els vint-i-set restants. Es finançaria per cobrir les despeses pròpies d'organització i manteniment, per quotes dels seus components, amb un sistema calcat al primer estament. I rebria ajuda en forma de crèdits a mitjà termini, per finançar projectes de desenvolupament i reordenació interna —per preparar la perspectiva federal mundial futura—, aprovats per el primer estament. Sense aportacions per el Tercer Món. La programació de projectes amb suport del Primer Món es coordinaria dins del mateix estament, seguint un ordre d'aplicació segons la situació econòmica dels components d'aquest. Iniciant l'aplicació per els nivells més baixos de referència del PIB personal i general.

I el tercer estament corresponent al Tercer Món es dividiria en cinc grups. El primer per els països el PIB/h any dels quals no arribi als mil dòlars. I successivament grups que no arriben als dos, als tres, als quatre i als cinc mil dòlars, que són els restants vuitanta-dos. Funcionaria com el del segon estament, però en comptes de rebre crèdits, rebria ajuda directa, repartida majorment per creació d'estructures apropiades per a evolucionar econòmicament i culturalment, intercanvis favorables, i ajudes econòmiques directes.

La funció combinada dels tres estaments estaria dirigida a projectar i realitzar contractes de col·laboració amb tots els països del Tercer Món, dirigides i administrades per l'ONU. Principalment el desenvolupament d'un programa cultural extensiu. En contrapartida, l'acceptació per part dels governs dels països receptors de les aportacions, de condicions com: que siguin elegits governants per eleccions lliures i controlades; que l'ensenyament públic sigui laic i gratuït; que existeixi un tracte sense discriminació de la dona; que

compleixin el compromís de control de natalitat per arribar al creixement zero al Segon Món, disminució al Tercer Món, i l'assegurar la no emigració a l'exterior de cada estament sense acords formals amb els països dels altres dos estaments, segons una normativa a establir per l'ONU. I fomentant la natalitat al Primer Món,

Tots els països del Tercer Món ingressats en el seu estament propi de l'ONU, tindrien l'obligació d'acceptar aquests contractes, i el dret de gaudir de les ajudes d'acord amb la seva actual capacitat productiva, iniciant el programa amb ajudes als menys afavorits i seguint en ordre ascendent, fins a arribar a tots.

Les quotes d'aportació dels components del primer estament a un fons econòmic mundial de solidaritat serien proporcionals al PIB de cada país, amb un percentatge progressiu segons el PIB personal.

Els països amb fiscalitat zero per al no residents que pertanyen al Primer Món aportarien una segona quota mitjançant un recàrrec sobre la bàsica, per un percentatge a determinar per negociació conjunta dins del primer estament. Els pertanyent al Segon Món aportarien només el còmput del recàrrec sobre la base calculada amb el tipus de percentatge més baix corresponent al Primer Món, que serviria per al manteniment del mateix estament. I els pertanyents al Tercer Món compensarien la quota de recàrrec mitjançant una disminució proporcional de les aportacions a rebre del Primer Món.

L'ordenança o constitució de l'ONU renovada, s'hauria de considerar com un text provisional per a després arribar a una definitiva i futura ordenació mundial en base a la creació d'un curt nombre d'interlocutors. Nuclis ben travats i estabilitzats resultants de la fase de governació en base de l'ONU. La provisionalitat, encara que es suposés vigent durant un període de temps secular, i especialment la intenció de successives adaptacions a les situacions assolides en cada fase del desenvolupament del procés de compatibilització de tots els Pobles-nació, estaria inspirada en premisses de tipus genèric. Com exemples:

—Dret d'entrada i sortida de l'organització, totalment lliure. Perseverança-tossuderia assajant fórmules innovadores, al contrari de la tossuderia existent en la "conservació" de l'actual i del passat.

—Reglaments separats per a cada estament.

En general, normes d'organització i funcionament autònom en cada estament, fixades o canviades, mentre no siguin contràries al programa bàsic a desenvolupar per l'organització.

—Establiment de nexes de contacte i consulta entre els tres estaments, per mitjà d'una comissió permanent constituïda amb dos o més membres representants de cada estament.

—Normativa per a establir grups constituïts per països que posseeixin interessos comuns, econòmics i culturals, que podrien ser operatius per definir el seu vot col·lectiu per a qüestions que els afectin directament. Políticament components d'Estats-nació, no solament aquells que han aglutinat al seu entorn Pobles més o menys integrats, sinó també aquests Pobles que per raons antropològiques o polítiques s'han sentit còmodes dintre els seus corresponent Estats-nació; econòmicament països petrolers per exemple; i sobre tot culturalment, països amb personalitats pròpies per pertinença a costums diversificades, de laboriositat o abúlia i centenars de contres com aquesta, fins arribar a la de creients o descreguts.

Aquestes diferències no haurien de canviar l'estructura de base econòmica de solidaritat mundial, però serien ateses i reconegudes formalment, si bé el seu cost correria a càrrec d'elles mateixes, considerant que aquest reconeixement no ha d'ésser un estímul per a que proliferin, sinó una anticipació per a evitar problemes interns durant la llarga, molt llarga fase de creació de sentiment realment humanista kantià.

—Obligat compliment de les decisions preses per el primer estament en quant a un programa establert o a establir, amb possibilitat de canvis, per realitzar els objectius bàsics de l'organització.

—La circulació lliure de capitals, mercaderies i persones seria dins de cada espai cobert per els respectius estaments, a fi d'incentivar l'interès per ascendir d'un a un altre més elevat i per fomentar la voluntat d'autosuficiència personal i col·lectiva.

—Prohibició absoluta de subvencions de qualsevol tipus, dins de cada estament. I entre estaments, regulades per els propòsits de compatibilitat dels tres, per un programa general a desenvolupar per subprogrames específics en espais de temps apropiats i possibles.

—Prohibició de compra-venda armamentista per a exèrcits, i limitada per els òrgans d'ordre interior, en i entre tots els estaments.

Quant a possibles conflictes armats, si es produïssin entre els pertanyents a l'ONU, s'expulsaria l'agressor, i si es produïssin entre països no pertanyents a l'ONU, es trencaria tota mena de relació política i mercantil, també només amb el país agressor. I si l'agredit fos membre de l'ONU, rebria tota l'ajuda necessària d'aquesta organització, inclosa la militar, per a la qual existiria un exèrcit d'intervenció ràpida, format per unitats de tots els països

pertanyents a l'organització. La dimensió de l'exèrcit i de les unitats a aportar serien d'acord amb l'ordre de posició al nombre d'habitants i PIB/h de cada país, i que des del primer moment serien enquadrades en súper unitats amb la major afinitat lingüística possible, i amb comandaments bilingües, d'idioma propi i anglès, i atenent la territorialitat de veïnatge entre les unitats.

—Les decisions subjectes a votació dins de cada estament serien per majoria de pobladors mitjançant representants de cada grup de països, amb sistema com el proposat per a Europa. A més, en el primer estament, augmentant el nombre de vots paral·lelament a l'augment progressiu dels percentatges sobre el PIB/h per aportació al fons mundial de solidaritat. La suma dels dos factors, dividida per dos, donarà el nombre de vots representats per a cada grup de països. Els temes subjectes a votació necessàriament serien inclosos en l'ordre del dia, a fi de donar opció que els col·lectius afectats per aquest ordre del dia pugui exercir el seu vot particular, enviant un representant propi a la reunió en la qual hagi d'exercir-lo.

—El nombre de representants en cada estament limitat a un molt reduït nombre de persones, ja que el que ha de comptar és el nombre de representats i d'aportacions al fons mundial de solidaritat en el primer estament.

Cada representació pot estar acompanyada d'una comissió d'experts, sense dret a vot, i amb dret a veu, especialistes en els temes estudiats en cada tanda de propostes de canvi de normatives de governació en tots els nivells establerts.

—La labor a realitzar per aquesta ONU, suggerida com a paral·lela creació esglaonada de les grans federacions, similar a la repetidament proposada per a Europa, seria per si mateixa un programa d'actuació política a desenvolupar en el curs d'etapes de prolongat nombre d'anys. Cada esglau pujat, seria un guany operatiu i de democràcia. Seria també un canvi de sistema realitzat per fases que permetís guanyar en democràcia real, gradualment però constantment, per el sistema de canvi sistemàtic en lloc de conservar el que s'ha fet obsolet.

Aquests suggeriments tenen una extensió en la quarta part del llibre, i els dos textos intenten mostrar que no hi ha res d'impossible en la idea d'iniciar un moviment d'apropament entre els tres móns creats espontàniament i naturalment. I a més, com a exemple que aquest apropament és impensable de realitzar-lo basant-se en la previsió d'un imperi mundial, amb òrgans de governació a imatge dels imperis morts, i menys encara a imatge dels Estats-nació. Senzillament, perquè la diversitat no només és desitjable. És inevitable. I

absolutament necessària per créixer estímuls vitals i no morir d'avorriment.

(1)

A la idea de Darwin, s'hi ha afegit molt i essencial, a causa dels coneixements aconseguits en biologia. Si ell hagués posseït aquests coneixements, en les discussions amb els seus opositors i possiblement també dins del seu entorn familiar, hauria pogut argumentar no d'acord amb la lògica empleada llavors, sinó amb la mateixa que ara ho fa el neodarwinisme i la genètica: la perfecció del sistema vital de la individualitat de totes les coses, omnipresent i absolutament espontani, que fins aquí hem intentat definir. Com explicar-la? Per les idees nascudes en els ateus, impacients front la permanència de les imaginacions recollides en totes les bíblies creativistes. Però així i tot, resta a l'aire la pregunta Déu o Darwin? Si resultes ésser realitat la de Déu, restaria la darrera pregunta: Què pot ser Déu? Toca als creients idear almenys una hipòtesis, perquè resposta vàlida només científicament —astronomia, robòtica, navegació interplanetària (...)—, és possible que en un remot futur es pugui trobar.

QUARTA PART

ESTABILITAT

24-Síntesi darwiniana

(5)

Hi ha milers d'arguments contra la veracitat bíblica. No tants, però molts, contra els sistemes de governació actuals, dels quals només es salva l'apropament a la democràcia, massa lent, però en tot cas positiu. No obstant, la religió i política, arribats a l'actual estat cultural de la humanitat, es poden considerar en positiu com factors d'evolució. Junt amb molts altres factors del mateix signe més o menys transcendentals. I en front de tots ells, també factors negatius. L'etern Bé i Mal. Classificar-los és obligat. Podem avançar que la immensa majoria han sigut favorables inicialment, obra d'humans amb facultat de crear Bé. Després han virat a negatius per no haver evolucionat els humans en la mesura necessària per rendabilitzar acte o idees dels molts que han excedit el nivell mitjà en cada temps del passat. El resultat d'aquesta manca d'evolució resta reflectida quan veiem que el *mythos* (del grec *musteion*, tancar els ulls) no ha evolucionat vers la racionalitat, sinó al contrari, l'ha perdut en totes les religions monoteistes, comparant-les a la primitiva i senzilla creença oriental del Bé i el Mal. I això mostra el procés de la decadència de la teogonia, com també la minva del nombre d'humans excel·lents per haver cedit la directriu del procés evolutiu als polítics professionals.

Des de l'any dos mil un vint per cent de creients del món han deixat de ser-ho, a l'iniciar-se el sisè any del segle XXI. A l'Europa Oriental la disminució ha sigut del trenta per cent. Només a Àfrica es manté la professió de fe. I a Àsia el descens de creients és menys espectacular, donat l'escàs nombre de practicants d'alguna religió. El budisme pren formes diferents en regions asiàtiques. La no existència de Bíblia unificadora, ha donat lloc a la proliferació de sectes, que és la seva principal característica. A Tibet, Xina i Japó, les sectes s'inspiren en antecedents moviments religiosos locals. En aïllats i petits països com Bhutan, pren aparença quasi folklòrica. Tailàndia encapçala la incredulitat, amb un seixanta-cinc per cent de població no creient. Tot i mantenir una elevada taxa de creients, els EEUU tampoc resten al marge d'aquesta disminució; en el mateix període (2000-2006) la feligresia ha passat d'un 91 a un 71 per cent. I les pitjors expectatives no són per la manca de creients, aspecte que per demoscòpia es pot manipular en qualsevol sentit; l'evidència més dramàtica per a les esglésies és la manca de vocacions sacerdotals, particularment en el catolicisme practicant del celibat. I en totes elles ha disminuït l'alçada intel·lectual dels seminaristes i dels aspirants a monjos i monges, ara molts perteneixents al Tercer Món.

Amb tota la comprensió per Abraham, és fa difícil comprendre l'actitud mitificadora i conservadora de les esglésies monoteistes.

(8)

L'augment constant de la desigualtat evolutiva que hem comentat reiteradament, i que ara resulta insuportable per els que han restat en les pitjors posicions, és la principal causa dels grans problemes i del desafiament que els provoquen. Quan la igualtat era general, i després mentre poc a poc s'anava produint la desigualtat, no hi havia consciència ni per tant apreciació de la igualtat, que només era social. Ara ha desapareguda la igualtat social. Es coneix abastament la igualtat biològica. Concretament la genòmica, que tot i ésser poc coneguda, és prometedora de grans avenços per el domini de la ciència sobre l'evolució de l'espècie. Inimaginable absolutament.

Coincidint amb la globalització i les migracions de persones i bens de tota mena, i al sorgir i propagar-se mitjans de comunicació i informació arreu del món, han conscienciat més o menys, però suficientment a quasi tots els socialment desiguals humans. Aquest procés és el senyal clar de que si hi hagut un creador de l'Univers, pot haver sigut l'ATZAR — la CASUALITAT. Atribuir-lo a un ser a semblança o dessemblança del humans, i omnipotent, es dir també que aquest ser seria terriblement injust. Si podia en la seva omnipotència fer-ho amb sentit de justícia —en criteri humà—, perquè ha dissenyat un sistema solar que fa inevitable la diferent evolució d'uns iguals éssers biològics al situar-los en diferents climes i ambients que els han fet més o menys evolucionables ?

L'atzar o la casualitat han operat sempre al recombinar els microsomes, i a l'individualitzar als humans. I si l'Univers és el Tot de Tot, perquè resistir-se a creure que tot el que existeix dinre seu el humans inclosos, podem per autonomia innata o adquirida, tenir capacitat evolutiva projectada i no atzarosa que ens porti a més saber? Sinó tot, allò necessari per a fer justícia en quant a un repartiment de benestar i malestar més equitatiu. Però no iguals perquè a més d'ésser diferents per casualitat genètica, també som compatibles per causes sociològiques que nosaltres mateixos originem, una combinació perfecta. Pensar i treballar en aquesta direcció es convenient en el moment actual, perquè l'algorisme darwinian com disparador, ens ha permès situar-nos al un nivell cultural que permet fer-ho.

La cultura s'eleva per l'educació. I l'educació que no està estancada, però sí desviada, pot ésser realiniada a través d'unes ONG que podrien ésser les esglésies en declivi. Quatre mil·lenis en línia recta abassegant tots els entrebancs, demanen una virada que faci recobrar tot el valor que Abraham va crear en el seu temps. No és difícil pensar el que ell, i molts com ell, polítics o religiosos,

farien en les actual circumstàncies que vivim, i sabent el que els humans han après a través de milions d'anys evolucionant.

Quatre mil·lenis enrera i amb els coneixements que antecessors com Copernic—Bacon—Galileu—Newton—Hume i Malthus van transmetre a Darwin i Mendel, si per un autèntic miracle els hagués adquirit Abraham —trencant el sincretisme civilitzador que sense ésser una llei universal es una constant operativa en tots els àmbits de l'activitat humana—, la Bíblia seria com a mínim una versió de “l'origen de les espècies” i possiblement amb molta més definició de la que va assolir Darwin. La Intel·ligència natural amb suport de l'artificial solapant el coneixement adquirit fins ara, què produirà en els quatre mil·lenis propers?

Les «realitats» religioses vençudes i les que s'han de vèncer definitivament només són criticables per l'entossudiment en els dogmes. És per això que són extingibles. Per aquesta mateixa causa ho són —o ho seran— tots els sistemes polítics i socials tancats. Ho van ser els imperis, les monarquies i l'aristocràcia; ho són els Estats-nació i, en general, tots els sistemes conservadors i resistents a canvis i renovació. I per damunt de tot sistema sociològic són extingibles les religions. No hi ha llei que ho digui. Es senzillament una realitat: allò que no evoluciona desapareix. Com ho han fet les teologies, amb episodis senyalats dramàticament o silenciosament, inapercebudament total per els que no les han conegut, i en part important també per els seus coneixedors i fins i tot practicants. Els humans lentament les van oblidant, i en un clar sincretisme més, les substitueixen per el coneixement empíric, o un racionalisme més decisiu que tota la literatura atea, i també les inversemblants noves creences que intenten substituir les convertides en obsoletes.

Pot això ésser una senyal de que en lloc de substituir-les, la ciència provoqui un darrer sincretisme en les esglésies, que sense preservar la religió, les preservi a elles de l'oblit com el sofert per les mitologies ?.

EN EL SOLC DE DARWIN

Parfois je pense; et parfois, je suis. Paul Valéry.

La Variation sur Descartes de Valéry evoca d'una manera immillorable l'acte magistral que ha captivat la filosofia des que Darwin va capgirar la tradició cartesiana. Si el meu cos està compost únicament d'un grup de diversos trilions de cèl·lules robòtiques, que interactuen irreflexivament per produir els grans models que la tradició atribuiria a la feina no mecànica de la meva ment, no sembla que hi hagi molt d'espai per ser jo. Aguantant l'ombra de Darwin hi ha un fantasma: la increïble desaparició del jo. Un dels primers crítics de Darwin en va preveure els esdeveniments i tan sols va aconseguir contenir-ne la indignació parcialment:

“En la teoria de què parlem, l’artesa és la Ignorància Absoluta; llavors podem enunciar com a principi fonamental del sistema total que “per poder fer una màquina perfecta i bella, no cal saber com es fa”. Després d’aquest acurat examen, podem pensar que aquesta proposició expressa, d’una manera condensada, la pretensió essencial de la teoria, i que expressa en unes poques paraules tot l’enteniment del Sr. Darwin que, tot invertint estranyament el raonament, sembla que considera la Ignorància Absoluta absolutament apta per substituir la Saviesa Absoluta en totes les fites de les habilitats creatives.

Aquesta “estranya inversió del raonament” promet -o amenaça- de dissoldre la res cogitans cartesiana com a font de creativitat i, llavors, a on aniríem? Sembla que enlloc. Sembla que si la creativitat es troba “reduïda” a un “mer mecanisme” nosaltres estarem exposats a no existir en absolut. O existirem, però no serem pensadors, no demostrarem “saviesa genuïna en totes les consecucions de les activitats creatives”. L’individu com autor de treballs i actes serà degradat: sembla que una persona és un nexa tot just notable, tan sols un slub en el teixit de la causalitat”.

Cada cop que observem de prop l’acte de creació, ens sembla que en perdem la visió. La genialitat que creiem observar a una certa distància és reemplaçada en el darrer moment per una maquinària estúpida, un ressò de la xocant substitució de Darwin on la Ignorància Absoluta substitueix la Saviesa Absoluta en la creació de la biosfera. Hi ha molta gent que odia visceralment Darwin, i entre totes les obscures causes d’antipatia cap a Darwin, aquesta sempre m’ha impactat en considerar-la com la més profunda en el sentit d’establerta, la menys accessible a la crítica racional. Hi ha gent ben pensant que se’n riu del creacionisme, descarta categòricament el dualisme, jura fidelitat a l’humanisme acadèmic -i després es remou inquieta quan algú proposa una teoria darwiniana de la intel·ligència creativa. La simple idea que tota l’obra del geni humà es pugui entendre, en el fons, com un producte de tot un seguit d’algoritmes generats i provats mecànicament, provoca una profunda revulsió en moltes persones normalment obertes i perceptives.

Ignorància Absoluta? Refia de qualsevol que posi una “I” i una “A” juntes! La coincidència és la font de l’evolució, per tant és apropiat que un evolucionista com jo apliqui la felicitat aportació de MacKenzie en un sentit que ell no hauria pas imaginat mai. La seva crítica burleta i ultratjant sobre els poders de la Ignorància Absoluta va produir un ressò rarament similar cent anys després, en la crítica també burleta i ultratjant vers els que creuen en allò que John

Searle ha anomenat “IA forta”. La tesi que diu que la intel·ligència *real* pot fer-se per artifici, que la distinció entre un mecanisme no intel·ligent i un intel·ligent és una diferència de disseny (o *programa*-ja que qualsevol cosa que es dissenyi en *hardware* pot ser implantat en una màquina virtual que tingui la mateixa capacitat).

L’“estranya inversió del raonament” de Darwin inverteix una idea antiga. La perspectiva “del dret” (N. del T.: com a oposat a “de l’inrevés”) en intel·ligència creativa suposa que sempre es necessita una cosa gran, fantàstica i intel·ligent per crear alguna cosa menor. Cap ferradura no pot fer un ferrer; cap ceràmica no ha fet mai el ceramista. Per tant nosaltres -i totes les altres coses fantàstiques que veiem al voltant nostre- hem d’haver estat creats per alguna cosa encara més fantàstica, alguna cosa com ara nosaltres, però més que nosaltres. Per a molts -potser la majoria- aquesta idea és *completament òbvia*. Observem aquesta pàgina d’un correu de propaganda creacionista:

1.Coneix cap edifici sense constructor?

SÍ / NO

2.Coneix cap pintura sense pintor?

SÍ / NO

3.Coneix cap cotxe sense fabricant? SÍ / NO

Si ha contestat “SÍ” a alguna de les preguntes precedents, detalli-ho:

Malgrat la forta apel·lació d’aquesta idea al sentit comú, Darwin ens exposa com pot ser, en una paraula, falsa. Darwin ens demostra que una teoria de la creació “de l’inrevés” (N. del T.: com a oposat a “del dret”) és sense dubte no només imaginable, sinó també empíricament demostrable. La Ignorància Absoluta *està* totalment qualificada per ocupar el lloc de la Saviesa Absoluta en totes les consecucions de les habilitats creatives -en *totes* elles.

L’exercici de reflexió de l’Habitació Xinesa de John Searle és una variació de la desesperada broma dels creacionistes:

Coneix cap màquina que pugui entendre el xinès? SÍ / NO

Si vostè ha contestat “SÍ”, detalli-ho!_____

Mentre que les preguntes retòriques dels creacionistes simplement apunten a la presumpta incomoditat experimentada per qualsevol que intenti “donar detalls” sobre algun dels punts de creació “de l’inrevés”, el desafiament de Searle ofereix un mostrari dels possibles camins que els fidels de l’IA forta podrien prendre en els seus intents de “donar detalls”, i al·lega la invalidesa de tots i cada un d’ells. Els fidels de l’IA forta no s’han vist commoguts en absolut pels intents de refutació de Searle. Les comparacions entre les posicions de Searle i el creacionisme ens mostren les raons d’aquesta indiferència. Els biòlegs que no poden explicar *encara* algun punt particular del camí no miraculós que condueix cap a una o una altra meravella de la naturalesa, que *encara* no poden “donar detalls” que satisfacin una crítica particular, però disposen d’un historial tan gran

d'èxits en donar detalls, i un suport teòric tan estable i fecund usat per generar i confirmar nous detalls, que es permeten simplement descartar la implicació retòrica de: "Vosaltres mai no tindreu èxit!", reconeixen amb una calma absoluta que potser els apareixeran algunes noves arrugues abans de poder declarar-se victoriosos. Els seguidors de l'IA forta concedeixen amb la mateixa placidesa que tots els models d'IA existents fins als nostres dies han estat deficientes en alguns aspectes, nivells de magnitud massa simples, alguns amb visions particulars d'IA que són simplement errònies. Agreguen que Searle no desafia detalls particulars dels intents actuals; ell declara que ofereix un argument sobre la impossibilitat *en principi* d'una IA forta, una conclusió, que intenta cobrir totes les complicacions *imaginables* del marc teòric subjacent, tal com ell insisteix a declarar. Ells saben que el seu marc teòric subjacent és simplement una extensió directa, dins del cervell humà i de tots els seus procediments i interfícies, del programa darwinian del mecanisme no intel·ligent que finalment fa tota la feina. Si els mecanismes darwinians poden explicar l'existència d'una alosa en tota la seva glòria, també podran explicar sens dubte l'existència d'una oda al rossinyol. Un poema és una cosa bonica, però no és pas millor que una alosa, viva i cantant.

Moltes vegades, algunes antipaties insuportables sobreviuen gràcies a algunes maneres de camuflatge: es fan mimètiques amb un rerefons d'objeccions legítimes a les ratificacions del punt de vista que és atacat. Malgrat que l'abast de l'entusiasme darwinian ha aconseguit evitar-los, sempre hi ha bones crítiques als excessos del darwinisme entre les quals amagar-se. Passa el mateix, per descomptat, amb els excessos dels ideòlegs de la IA. I d'aquesta manera esclata la batalla, que genera tanta sospita com perspicàcia. Els darwinistes que estan segurs que un darwinisme sofisticat i convenientment acotat és una prova contra totes les objeccions i reserves —jo en sóc un d'ells— haurien de recordar tanmateix la sort que van tenir els portadors de l'epidèmia freudiana dels anys cinquanta i seixanta, que van insistir de veure-ho tot amb la perspectiva de les categories del seu heroi, fins que van descobrir que a partir del moment que el freudianisme s'atenua per poder-ho incloure-ho *tot*, el resultat és un freudianisme Pickwickian la major part del temps. De vegades una cigarreta és només una cigarreta, i una idea és només una idea —no un *meme*— i de vegades un detall de maquinària mental no s'interpreta com una adaptació que data dels temps dels nostres avantpassats caçadors-recol·lectors —o fins i tot d'abans— encara que provingui òbviamment (amb modificacions) d'una o d'una altra combinació d'aquelles adaptacions. Nosaltres, darwinistes, intentarem estar alertes, tot desitjant que els nostres indòmits opositors arribin a reconèixer en algun moment que una teoria darwiniana de la creativitat no és només una solució

prometedora, sinó la única solució coneguda per a un problema que és el de tots: *com un grup de cent bilions de neurones no intel·ligents poden compondre una ment creadora, i jo?*

William Poundstone ha enunciat resumidament l'inevitable desafiament d'aquesta manera "l'antiga fantasia del mico escrivint *Hamlet* per accident". Ell calcula que les possibilitats que això passi són "1 en 50 multiplicat per ell mateix 150.000 vegades". Veient això, sembla extraordinari que una cosa tan complexa com el text de *Hamlet* existeixi. L'observació que *Hamlet* hagi estat escrit per Shakespeare i no per un agent qualsevol de la probabilitat només transfereix el problema. Shakespeare, com qualsevol cosa al món, ha d'haver sorgit (en definitiva) d'un univers original homogeni. Ho miris com ho miris, *Hamlet* és el producte d'aquell caos primer.

D'on ve tot aquest disseny? Quins processos han pogut alliberar aquestes "consecucions d'habilitats creatives" tan improbables? El que Darwin va descobrir va ser que el disseny és valuós i costós alhora. Que no cau com manà del cel, sinó que s'ha d'acumular amb esforç, mitjançant processos que necessiten temps i energia, a través de recerques tedioses dins el "caos primer", i desant preciosament tots els accidents feliços que puguin passar. Aquest important procés d'investigació i desenvolupament és insofriblement ineficient, però —aquesta va ser la gran visió de Darwin— si els costosos fruits d'I + D poden ser curosament conservats, copiats i reutilitzats, es poden acumular en el temps per alliberar "les consecucions d'habilitats creatives". "A aquest principi de conservació," diu Darwin, "l'he anomenat, per una qüestió de comoditat, selecció natural"

En la visió de Darwin no és indispensable que aquests processos d'I + D funcionin a tot arreu, sempre al mateix ritme i amb la mateixa (in-)eficiència. Considerem l'espai multidimensional incommensurable de totes les *possibles* coses dissenyades —tant naturals com artificials. Cada balena, cada unicorn imaginable, cada automòbil, cada nau espacial i cada robot, cada poema, cada demostració matemàtica i cada simfonia, té el seu lloc en alguna part de l'espai de disseny. Si pensem en el treball de disseny, o en I + D com una mena d'*estímul* en l'espai de disseny, llavors podrem veure com la feina gradual de recerca bàsica, generalment ineficient, i que comporta ensopegades freqüents, pot, en ocasions importants, crear noves condicions que n'acceleren el procés, i permeten estímuls locals més ràpids i efectius. Qualsevol dels productes d'I + D esmentats abans s'anomenarà *grua*, i el distingirem d'allò que el darwinisme diu que no passa: els *skyhooks*. Els *skyhooks* són els miracles, caiguts com manà del cel; i si concebem la presència *skyhook* en qualsevol moment de la nostra "explicació" de la creativitat, haurem acceptat la derrota. "Llavors hi ha un miracle".

Què és doncs una ment? La resposta darwiniana és directa. Una ment és una grua, feta de grues, un mecanisme d'una complexitat gairebé totalment inconcebible que pot enfilarse a l'espai de disseny a un ritme vehement —però no miraculosament vehement— gràcies al maneig profitós de tots els I + D de totes les fonts existents. Quina és la resposta antidarwiniana? Ha estat perfectament expressada per un dels grans genis creatius del segle XX (encara que, de la mateixa manera que MacKenzie, ell probablement no volia dir el que jo intento dir aquí amb les seves paraules).

Je ne cherche pas; je trouve.

Pablo Picasso

Picasso es declara un geni, algú que no necessita participar de la feina avorrida d'assaig i error, gènesi i prova, I + D; manifesta que és capaç de *saltar* fins al cim dels pics —els dissenys sublims— de l'extens abast de l'espai de disseny sense tenir l'obligació de guiar la seva trajectòria (ell no cerca) amb l'ús de proves indirectes en cap punt del recorregut. Com a inspirat exemple d'arrogància, aquesta cita és un *non pareil*, però no en crec la veracitat ni per un segon. I qualsevol que hagi recorregut una exposició dels dibuixos de Picasso (tal com vaig fer jo a València) observant desenes de variacions sobre un mateix motiu, totes firmades —i venudes— per l'artista, ha pogut observar que malgrat el que Picasso hagi volgut expressar amb el seu *bon mot*, no pot haver pensat sincerament que no duia a terme àrdues exploracions de veïnatges de l'espai de disseny. Com a molt podia dir que les seves pròpies recerques eren tan avançades, tan eficients, que no tenia la impressió d'estar fent —ell personalment— una *feina* de disseny en absolut. Però llavors, quina característica posseïa que el convertia en un tan magnífic dissenyador? Un *skyhook*, o una extraordinària col·lecció de grues?

Entre darwinians i antidarwinians hi detectem una sospita mútua que distorsiona la investigació empírica de la creativitat. Els darwinistes sospiten que els seus opositors anhelan un *skyhook*, un regal miraculós i genial els poders del qual no es poden descompondre en operacions mecàniques, tot i així complex i portador de processos previs d'I + D. Els antidarwinistes sospiten dels seus antagonistes de cercar amb deler tot un seguit de processos creatius que disminueixin la importància del Descobridor, l'Autor, el Creador, que desaparegui, a molt estirar que estigui present com un *locus temporis* de rèplica diferencial no intel·ligent. Crec que podem progressar construint sobre la base de l'exemple de la *creació del creador* de *Hamlet* de Poundstone. Considerem doncs aquest petit exercici de reflexió.

Suposem que el Dr. Frankenstein dissenya i construeix un monstre, Spakesheare, que tot seguit s'asseu i escriu una obra de

teatre, *Spamlet*. La meua pregunta no és sobre l'autor de *Waverley* sinó sobre l'autor d'*Spamlet*.

Qui és l'autor d'*Spamlet*?

Primer, repassem allò que jo he considerat irrellevant en aquest exercici reflexiu. No he deixat clar si Spakesheare és un robot, construït de metall i xips de silicona, o si, igual que el monstre original de Frankenstein, està construït amb teixits humans —o cèl·lules, o proteïnes, o aminoàcids, o àtoms de carboni. Si la feina de disseny i la construcció posterior les va dur a terme el Dr. Frankenstein, els materials utilitzats no són rellevants per a aquest exemple. Podria ser que la única manera de construir un robot que sigui prou petit, ràpid i eficient en l'ús d'energia per poder seure en un banc i escriure una obra de teatre, és construir-lo a partir de cèl·lules artificials, carregades de proteïnes amb motor delicadament construïdes, i d'altres nano-robots basats en el carboni. Aquesta és una pregunta tècnica i científicament interessant, però que aquí no ens interessa. Per la mateixa raó, si Spakesheare és un robot de metall i silicona, podria ser més gran que una galàxia, si això és inevitable per aconseguir la complexitat necessària en els seus programes —i no tindrem altre remei que ignorar la limitació de la velocitat de la llum, en bé del nostre exercici de reflexió. Normalment aquestes limitacions tècniques s'exclouen dels límits d'aquests exercicis de reflexió, i així ho farem. Si el Dr. Frankenstein s'estima més fer el seu robot d'IA a partir de proteïnes i materials d'aquesta mena, és problema seu. Si el seu robot és apte per creuar-se amb un ésser humà normal, i per tant és capaç de crear el que es podria considerar una nova espècie en concebre i donar a llum un nen, és fascinant, però el que a nosaltres ens interessarà serà el suposat fruit de l'intel·lecte d'Spakesheare, *Spamlet*. Tornem a la nostra pregunta:

Qui és l'autor d'*Spamlet*?

Per entendre aquesta pregunta, hem de mirar a dins, i veure què li passa a Spakesheare. En un extrem hi trobem un arxiu (si Spakesheare és un robot amb una memòria d'ordinador) o una versió d'*Spamlet* bàsicament *memoritzada*, carregada i a punt per fer-la servir. En aquest cas tan extrem, el Dr. Frankenstein és sens dubte l'autor d'*Spamlet*, que ha fet servir la seva creació intermèdia, Spakesheare, com un simple estri d'emmagatzematge i lliurament, un processador de textos particularment inusual. *Tota* la feina d'I + D es va fer amb anterioritat, i es va copiar a Spakesheare per un mitjà o per un altre.

Ho podem visualitzar millor si ens imaginem un subespai dins de l'espai de disseny, que anomenaré la Biblioteca de Babel, com en el clàssic relat curt de Jorge Luis Borges que duu aquest títol. Borges ens convida a imaginar una barraca plena de llibres que, als ulls dels seus habitants, sembla infinita; en algun moment decideixen que no ho és, però que podria ser-ho, ja que sembla que en els seus

prestatges hi descansen —sense cap ordre, desgraciadament— tots els llibres *possibles*.

Suposem que cada llibre té 500 pàgines, i que cada pàgina conté 40 línies de 50 espais, per tant hi ha dos mil caràcters-espais per pàgina. Cada espai o bé està en blanc, o bé té un caràcter imprès agafat d'un grup de 100 (les lletres majúscules i minúscules de l'anglès i d'altres llengües europees, més l'espai i els signes de puntuació). En algun punt de la Biblioteca de Babel hi ha un volum format íntegrament per espais buits, i un altre volum que només conté signes d'interrogació, però la gran majoria consisteix en un sense sentit imprès; qualsevol regla d'ortografia o gramàtica per dir alguna cosa amb sentit prohibeix la inclusió del volum. Cinc-centes pàgines per dos mil caràcters per pàgina tenen com a resultat un milió de caràcters-espais per llibre, llavors hi ha $100^{1.000.000}$ llibres a la Biblioteca de Babel. Es creu que n'hi ha únicament 100^{40} (aproximadament) *partícules* (protons, neutrons i electrons) en la regió de l'univers que podem observar, per tant no existeix ni la més remota possibilitat que la Biblioteca de Babel sigui un objecte físicament possible, però gràcies a les estrictes regles amb què Borges la va construir a la seva imaginació, hi podem pensar clarament.

Ens cal vocabulari per a les quantitats involucrades. La Biblioteca de Babel no és infinita, per tant la possibilitat de trobar-hi alguna cosa interessant no és totalment infinitesimal. Aquestes paraules exageren d'una manera col·loquial, però les hauríem d'evitar. Desgraciadament totes les metàfores estàndard —astronòmica, una agulla en un paller, una gota en el mar— resulten còmicament petites. No hi ha cap quantitat astronòmica *real* (com el nombre de partícules elementals a l'univers, o el temps passat des del Big Bang, mesurat en nano-segons) que sigui ni tan sols visible contra el teló d'aquests exorbitants —però finits— nombres. Si un dels volums llegibles de la Biblioteca fos tan fàcil de trobar com una gota al mar, estariem llestos.

Si es moguéssim a l'atzar dins de la Biblioteca, les possibilitats que alguna vegada trobés cap volum que inclogués una sola oració gramaticalment correcta serien tan fantasmagòricament petites que fariem bé de capitalitzar el terme —*fantasmagòricament* petit— i donar-li una companyia, *colossalment*, abreviatura de moltíssim-més-que-astronòmicament.

És divertit revelar les dimensions d'aquest conjunt finit de tots els llibres possibles, comparat amb una biblioteca real. La major part dels llibres són un pur sense sentit, com ja hem dit; llavors considerem el fantasmagòric subconjunt dels llibres compostos totalment per paraules en anglès, sense cap errada ortogràfica. És en ell mateix un conjunt colossal, per descomptat, que a dins hi conté, encara que fantasmagòricament difícil de trobar,

el colossal subconjunt d'aquells llibres les paraules en anglès dels quals s'alineen en un ordre gramatical correcte per formar oracions. Un subconjunt colossal però fantasmagòric d'aquest subconjunt és alhora el subconjunt dels llibres compostos d'oracions en anglès que realment tenen sentit. Un subconjunt colossal però fantasmagòric d'aquests darrers tracten d'algú anomenat John, i un subconjunt colossal però fantasmagòric d'aquells són sobre la mort de John F. Kennedy. Un subconjunt colossal però fantasmagòric d'aquests, diuen la veritat... i un subconjunt colossal però fantasmagòric dels llibres possiblement certs sobre la mort de JFK estan escrits totalment en sonets. Hi ha molts més ordres de magnitud de possibles llibres certs escrits en forma de sonets sobre la mort de JFK, que llibres a la Biblioteca del Congrés.

Ara ja estem a punt per tornar a l'agulla en un paller, *Spamlet*, i considerar com va ser la trajectòria cap a aquell lloc particular en la Biblioteca de Babel en la història real. Si descobrim que el viatge s'havia acabat en el moment en què la memòria d'Spakesheare va ser construïda i alimentada amb informació, sabrem que Spakesheare no hi va jugar cap paper, en la recerca. Si mirant enrere descobrim que l'únic paper d'Spakesheare va ser passar el text pel corrector ortogràfic abans de fer-lo servir per guiar el tecleig, tancarem l'orella als reclams d'autoria d'Spakeshearian. Això és una part mesurable, però fantasmagòrica, d'I + D total. Hi ha una galàxia considerable de textos gairebé bessons d'*Spamlet* — grollerament, uns cent milions de mutants diferents, amb un únic caràcter no corregit; i si expandíssim el nostre horitzó per incloure'n aquells amb una grafia per pàgina, entrarem al terreny dels nombres colossals de variacions en el tema. Mirant encara més cap enrere, vegada superat el nivell dels caràcters i arribant al dels *thinkos*, aquelles paraules possiblement equívokes, escollides d'una manera no òptima, ens endinsem en el territori de l'autoria seriosa, que tant contrasta amb la simple còpia-edició. La relativa trivialitat de la feina de còpia-edició, i tanmateix la innegable importància en referència a la forma del producte final, troba el seu reflex en termes de la nostra metàfora de l'espai de disseny, on cada petit estímul et mou cap a una trajectòria completament diferent. Com de costum, aquesta vegada citarem Ludwig Mies van der Rohe: "Déu està en els detalls".

Fem un gir més al nostre exercici reflexiu, tal com recomana Douglas Hofstadter, i mirem cap a l'altre extrem, on el Dr. Frankenstein deixa que Spakesheare faci la major part de la feina. El panorama més realista és que el Dr. Frankenstein hagi equipat Spakesheare amb un passat virtual, una reserva de pseudomemòries d'experiències per a tota una vida en les quals s'inspira mentre respon al desig obsessiu instal·lat per Frankenstein d'escriure una obra de teatre. Podem suposar que entre aquestes pseudomemòries hi ha moltes vetllades al teatre, o d'altres vetllades llegint llibres,

però també alguns amors no correspostos, algunes situacions de risc, algunes traïcions vergonyoses, i altres coses per l'estil. I ara, què passa? Potser algun retall sobre una història d'"interès humà" apareguda a les notícies sigui el catalitzador que empenyi Spakesheare cap a l'apassionat procés de gènesi i prova, escodrint en la seva memòria per trobar-hi detalls i temes útils, transformant-transposant, modelant el que troba, remonent les peces en estructures temporals i esperançades que competeixen per completesa, la major part de les quals seran desmantellades per el procés corrosiu de la crítica, que tanmateix n'exposa trossos útils aquí i allà, i així successivament; tota aquesta recerca de diferents nivells estarà guiada per avaluacions realitzades també a diversos nivells, generades internament, incloent-hi una avaluació de l'avaluació... de les funcions de l'avaluació com a resposta a l'avaluació de... els productes de recerques en curs.

Si l'increïble Dr. Frankenstein realment hagués anticipat tota aquesta activitat des dels més mínims detalls fins als nivells més caòtics i turbulents, i hagués dissenyat a mà el passat virtual d'Spakesheare i tota la seva maquinària de recerca per lliurar només aquest producte (*Spamlet*), seria llavors, una vegada més, l'autor d'*Spamlet*, però també, en una paraula, Déu. Aquesta visió colossal hauria estat simplement miraculosa. Si reinstaurem una gota de realisme a la nostra fantasia, i posem rumb cap a una posició una mica menys extrema, podem assumir que el Dr. Frankenstein no era capaç de preveure tot això en detall, sinó que més aviat va delegar en Spakesheare gran part de la dura feina de completar la trajectòria en l'espai del disseny vers *un treball literari qualsevol*, la qual cosa s'hauria determinat en posteriors I + D esdevinguts dins del mateix Spakesheare. Arribem aquí, mitjançant aquest simple gir de maneta, al veïnatge de la realitat mateixa, ja que actualment ja hi ha exemples d'autors artificials impressionants que superen colossalment les expectatives dels seus creadors. Ningú no ha creat encara un autor artificial de teatre digne d'una atenció real, però sí s'han creat un jugador artificial d'escacs —Deep Blue d'IBM— i un compositor artificial —l'EMI de David Cope—, i tots dos han aconseguit resultats que mostren, *en alguns aspectes*, un domini igual al dels millors genis humans creatius.

Qui va vèncer Garry Kasparov, el campió mundial d'escacs? No va ser ni Murray Campbell, ni cap dels membres del seu equip IBM. Deep Blue va batre Kasparov. Deep Blue dissenya unes partides d'escacs millors que les que cap d'ells poden dissenyar. No n'hi ha cap que pugui crear una partida guanyadora contra Kasparov. Deep Blue pot fer-ho. Sí, però... Sí, però... Estic segur que molts de vosaltres estareu temptats a insistir sobre el punt que quan Deep Blue guanya Kasparov als escacs, els mètodes de recerca de la seva força bruta són *completament* diferents als processos d'exploració

que Kasparov fa servir quan trama els seus moviments. Però això no és així —o almenys no és aquesta la única manera en què podria servir-nos en el context d'aquest debat sobre la universalitat de la perspectiva darwiniana sobre la creativitat. El cervell de Kasparov està format per materials orgànics, i té una arquitectura radicalment diferent al de Deep Blue, però tot i així, i a partir de tot el que sabem, es tracta d'un motor de recerca comparable que amb el pas del temps ha anat acumulant una increïble col·lecció de tècniques heurístiques de tala que fan que no perdi temps amb les ramificacions dubtoses. Sens dubte, la inversió en I + D té p erfils diferents en aquests dos casos; Kasparov té mètodes per extraure de partides anteriors aquells principis de disseny convenients, de manera que ell reconeix, i en sap prou per ignorar, els grans espectres de l'espai del joc que Deep Blue ha d'investigar pacientment *seriatim*. La "visió" de Kasparov canvia dràsticament la manera de cercar en la qual s'introdueix, però això no constitueix un recurs de creació "completament diferent". Cada vegada que la recerca exhaustiva de Deep Blue tanca un *tipus* d'avinguda per la qual té alguna estratègia de reconeixement (una tasca difícil, però no impossible), pot tornar a utilitzar aquest I + D en qualsevol moment apropiat, de la mateixa manera que Kasparov. Els dissenyadors de Deep Blue van fer molt d'aquest treball analític, donat com una donació innata, però Kasparov també s'ha vist beneficiat per centenars de milers d'anys/persona d'exploració dels escacs, que li van transmetre altres jugadors, entrenadors i llibres. És interessant reflexionar sobre aquest punt, en referència al suggeriment que recentment va fer Bobby Fischer, que va proposar restaurar el joc dels escacs a la seva puresa racional deliberada, i va demanar que les peces més grans fossin ubicades *a l'atzar* en la darrera fila del tauler al principi de cada partida (a l'atzar, però en imatge especular entre blanques i negres). Això faria que la muntanya d'obertures memoritzades es tornés gairebé completament obsoleta, tant per els humans com per a les màquines, ja que tota aquesta saviesa es podria abocar només excepcionalment en el joc. Llavors estariem condemnats a confiar en els principis fonamentals; hauríem de realitzar gran part del dur treball de disseny en temps real -amb el rellotge corrent. No podem assegurar que aquest canvi de regles sigui més beneficiós per els homes que per els ordinadors. Respondrà del grau de dependència de cada tipus de jugador respecte a la memorització pura —dependència *amb mínima comprensió* dels I + D d'exploradors anteriors.

El fet és que l'espai de recerca per els escacs és massa gran, fins i tot perquè Deep Blue l'explori exhaustivament en temps real, llavors, igual que Kasparov, tala les seves ramificacions de recerca corrent riscos calculats, i igual que Kasparov, sovint té els riscos precalculats. Presumim que ambdós practiquen molta computació de "força bruta" dins de les seves arquitectures tan dissemblants. Al

cap i a la fi, què saben les neurones d'escacs? Qualsevol feina que elles facin deu ser, en algun aspecte, feina de força bruta.

Quan descriu la feina del cervell de Kasparov d'aquesta manera pot semblar que estic argumentant a favor de l'enfocament computacional de la IA, però la feina es fa d'alguna manera, i fins ara no s'ha enunciat *una altra* manera de fer-la. No ajuda pas dir que Kasparov utilitza "visió" o "intuïció" perquè això equivaldria a declarar que Kasparov no té un accés privilegiat, ni perspectiva, a la manera d'aconseguir bons resultats. Llavors, com que ningú no sap amb exactitud com treballa el cervell de Kasparov —i encara menys el mateix Kasparov— no existeixen en absolut evidències suficients per donar suport a l'enunciat que proposa que els mètodes de recerca de Kasparov són "completament diferents" dels recursos utilitzats per Deep Blue. Caldria recordar això si tenim la temptació d'insistir dient que "per suposat" els mètodes de Kasparov són consumadament diferents. Quina raó podria provocar que algú arribi a tal extrem? Esperança? Por?

Però tan sols són escacs, podria dir vostè, no art. Els escacs són *trivals* comparats amb l'art (ara que el campió mundial d'escacs és un ordinador). I aquí és on intervé l'EMI de David Cope que va començar el seu treball intentant crear un mer millorador d'eficiència, un assistent que l'ajudés en els bloquejos de composició amb què s'enfronta, una extensió d'alta tecnologia dels vehicles tradicionals de recerca (el piano, els pentagrames, la gravadora, etc.) A mesura que les aptituds d'EMI van augmentar, se'l va ascendir a la categoria de compositor, incorporant cada dia més processos dels de gènesi i prova. Quan li carreguen a EMI arxius amb música de Bach, respon generant composicions musicals que segueixen l'estil de Bach. Quan li carreguen arxius de Mozart, o Schubert, o Puccini, o Scott Joplin, analitza voluntariosament els seus estils i compon una nova música que segueix aquells mateixos estils, unes imitacions millors que les que el mateix Cope —o gairebé qualsevol compositor humà— pot compondre. Quan se li carrega música de dos compositors, pot compondre immediatament peces que uneixen llurs estils d'una manera totalment discordant, i quan el carreguen d'un cop (sense netejar-li el paladar, podríem dir) amb tots els estils alhora, comença a escriure música basada en tota la seva experiència musical. Aquestes composicions resultants se li poden tornar a carregar, un cop i un altre, juntament amb qualsevol altra música que aparegui en format MIDI, i el resultat és l'estil musical "personal" d'EMI, un estil que revela càndidament el seu deute amb els mestres, sense deixar de ser una integració idiosincràtica inqüestionable de tota aquesta "experiència". EMI no només pot compondre invencions a dues veus i cançons d'art, sinó també simfonies completes —i segons les darreres notícies que vaig rebre, ja n'ha compost més de mil. Són prou bones per enganyar els

experts (compositors i professors de música) i jo puc acreditar personalment que una ària d'EMI-Puccini em va fer un nus a la gola. Sóc extremadament sensible a Puccini, i es tractava d'una imitació prou bona per enganyar-me. Ni David Cope es pot considerar com el compositor de les simfonies, cors sacres i cançons d'art d'EMI, ni Murray Campbell pot presumir d'haver batut Kasparov als escacs.

Per un darwinista, aquest nou element en la sèrie de grues és simplement la novetat en una llarga història, i hauríem de reconèixer que el límit entre els autors i els seus artefactes hauria de ser tan permeable com tots els altres límits de la cadena. Quan Richard Dawkins observa que el llac del castor forma part del fenotip del castor en la mateixa mesura que les seves dents o el seu pelatge —el seu fenotip estès—, prepara el terreny per fer un pas més, indicant que els límits d'un autor estan igualment disposats a extensió. De fet, això ho sabem amb el pas dels segles, i hem determinat diverses convencions mig establertes per tractar amb els productes de Rubens, de l'*estudi* Rubens, dels nombrosos estudiants de Rubens. Si això pot ajudar, podem interrogar-nos sobre qui ajuda a qui, què significa creador i què significa creació. Com tractar aquestes preguntes? Tenint en compte que els antidarwinians desitgen simplement que preservem alguna tradició d'autoria per tenir algunes *convencions de fet* i així determinar qui o què rebrà l'honor (o la culpa) que acompanya l'autoria, els seus desitjos poden ser registrats i reunits, d'una manera o d'una altra (la qual cosa no significa necessàriament que nosaltres haguem de reunir-nos amb ells). En la mesura que amb això els antidarwinians no en tenen prou, si ells volen utilitzar els autors com un objectiu, metafísicament basat, “tipus natural” (Oh, la ironia d'aquestes frases de llop en pell de xai naturalista!), llavors estan buscant un *skyhook*.

La renúncia als *skyhooks* és, penso, l'herència més profunda i important de Darwin en filosofia, i posseeix una vastíssima àrea d'influència, que s'estén molt més enllà de les escaramusses de l'epistemologia i de l'ètica evolutives. Si ens lliurem a “l'estranya inversió del raonament” de Darwin, girem l'esquena a idees categòriques que han estat el centre de la tradició filosòfica durant segles, no només l'essencialisme d'Aristòtil i el seu irreductible *telos*, sinó també el *res cogitans* de Descartes com un causal fora del món mecanicista, per nomenar els tres que han estat els més irresistibles fins a l'aparició de Darwin. Lamentablement, els cants de sirenes d'aquestes persuasives tradicions encara convencen molts filòsofs que encara no han optat per realitzar la inversió. Amarrats a les seves suposicions predarwinianes, creen problemes per a ells mateixos, que sense cap mena de dubte, mantindran ocupats molts filòsofs en el futur. Tots els temes convergeixen quan la qüestió és creativitat i autoria, on la urgència està a trobar una “essència” de la creativitat, una font “intrínseca” de sentit i intenció, un *locus* de

responsabilitat aïllada dins del teixit causal en què està implantada, de manera que dins d'aquests límits pugui generar, a partir del seu *propri* geni, el seu geni *irreductible*, les paraules i les accions significatives que ens distingeixen tan radicalment dels simples mecanismes.

Plató ens va cridar a tallar a la natura en les seves articulacions, una imatge biològica magnífica, i Darwin ens va mostrar que els marges rellevants en la biosfera no eren els emmixonats i teòricament establerts límits de l'essencialisme, sinó els efectes emergents de processos històrics. Quan una espècie es divideix en dos, amb el pas del temps l'estret istme dels intermedis desapareix, deixant illes, concentracions que comparteixen trets familiars envoltades d'espai buit. Tal com va observar Darwin (en termes una mica diferents), hi ha processos de *feedback* que n'incrementen la separació, despoblant activament aquell terreny intermedi. Podríem esperar el mateix tipus d'efecte en l'esfera de la ment humana i la cultura, hàbits o pràctiques culturals que afavoreixen l'aïllament dels processos de creació artística en una ment individual "És l'autor d'això vostè?" "Aquest és el seu treball?" El simple fet que aquestes preguntes ens resultin familiars, demostra que hi ha pressions culturals que estimulen la gent a *fer* que les respostes afirmatives siguin veritat. Un nen petit amb un llapis a la mà, recolzat en el seu dibuix, rebutja la mà del pare o del germà que l'intenta ajudar perquè vol que aquest sigui el *seu* dibuix. Ja valora la norma d'orgull de l'autoria, una predisposició inspirada culturalment, construïda en el palimpsest de la territorialitat i de la propietat biològica. La simple ocurrència de ser un artista canvia la seva apreciació sobre les oportunitats existents, i modela l'avaluació dels trets que descobreix en ell mateix. I això a la vegada influenciarà dramàticament la manera com condueix la seva pròpia recerca a través de l'espai de disseny, en la seva emulació en gran part inconscient de l'ideal de Picasso, o si té un esperit de contradicció, desafiant aquest ideal, com Marcel Duchamp:

Cabanne: -Què és el que determina la seva elecció dels *prêt-à-porter*?

Duchamp: -Això depèn de l'objecte. En general, he de tenir cura del seu *look*. És molt difícil escollir un objecte perquè quinze dies després comença a agradar-te, o el comences a odiar. Ho has de considerar amb indiferència, com si no tinguessis emoció estètica. L'elecció dels *prêt-à-porter* es basa sempre en la indiferència visual, i al mateix temps en l'absència total de bon gust o mal gust...

Hi ha un persistent problema de gerència de la imaginació en els debats que engloben aquesta temàtica: gent d'ambdós costats té tendència a subestimar els recursos del darwinisme, imaginant alternatives simplistes que no cobreixen l'espectre de possibilitats. Per exemple, els darwinistes són coneguts per trobar (o inventar)

diferències de *vigor genètic* que acompanyen cadascuna de les diferències que observen. Mentrestant, els antidarwinistes, prenent nota de l'enorme distància existent entre un rusc i *La Passió segons Sant Mateu* com a objectes creats, estan preparats per assumir que qui es proposi explicar els dos processos creatius amb un mateix grup de principis és culpable d'alguna mena de fantasia reduccionista: "Bach tenia un gen per escriure contrapunts barrocs, de la mateixa manera que les abelles en posseeixen un per formar hexàgons de cera" o "Bach no va ser altre cosa que un 'assaig i error' sense intel·ligència, mutant i seleccionador dels *memes* musicals que afloraven en aquella època en el seu entorn cultural". Ambdues alternatives són ridícules, per descomptat, però assenyalar els seus errors no ajuda gens en la consolidació de la idea que ("per tant") en qualsevol explicació de la creativitat de Bach hi han d'estar involucrats principis *no-darwinians* irreductibles. En lloc d'aquest abisme nuvolosament imaginat, amb el "fenomen darwinista" d'un costat i el "fenomen no darwinista" de l'altra, hem d'aprendre a veure l'espai que hi ha entre l'abella i Bach com ple d'una barreja de tota mena de casos, que difereixen del seu veí més pròxim en formes gairebé perceptibles, reemplaçant l'abisme per un gradient salvable de no-intel·ligències, proto-ments, hemi-demi-semi ments, ments de garsa, ments imitadores, ments de simis, ments de plagi intel·ligent, ments "troba-senderes", ments "trenca-terres", i finalment, ments genials. I les ments individuals, de tota mena, estaran compostes de diferents tipus de peces que inclouran segurament alguns "mòduls" amb funcions especials, adaptats a nous artificis i tasques, així com una sèrie d'adreços de reflexió d'alta complexitat, capaços de generar recerques cada vegada més complexes i delimitades a través de regions preseleccionades de l'espai colossal de dissenys possibles.

És important reconèixer que el geni és en si mateix un producte de la selecció natural i que involucra processos de creació i prova des del principi a la fi. Un cop obtingut el producte, no és recomanable veure'l exclusivament com un seguit de procediments de creació i prova. Sovint cal capbussar-se en un camí de *narrativa*, pensant en l'agent com si fos un ens en ell mateix, amb una gran multitud de projectes, ambicions, prejudicis, esperances... En definitiva, moltes vegades cal assumir una actitud calculada respecte de tot el complex producte dels processos evolutius. Això aplega d'una manera eficaç tant els micro-processos mecànics, desconeguts i incomprensibles per la majoria, com la història que els va posar en marxa, i que els deixa fora de focus mentre que n'accentua els patrons d'activitat racional que aquests mateixos micro-processos mecànics segueixen tan de prop. Aquesta tàctica té sentit per el mateix creador o la mateixa creadora, que ha d'aprendre a sentir-se oprimít/da per la revelació que sota una detallada inspecció, fins i tot sota una *introspecció*, un geni es dissol en *a pack rat*, que alhora

es dissol en tot un seguit de processos d'assaig i error sobre els quals ningú no en té el control absolut.

Aquesta presa de consciència s'afegeix a la pèrdua —una eliminació— de personalitat, de geni, de creativitat? Aquells que es senten més a prop del tema —genis artístics i científics que s'hi han vist reflectits— aborden aquest descobriment amb equanimitat. Mozart, sobre les seves millors idees musicals, va dir el següent: “D'on i com s'originen? No ho sé, i no hi tinc res a veure”. El pintor Philip Guston també es va mostrar impertorbable davant d'aquesta evaporació de la seva persona visible quan els suc creatius comencen a fluir:

“Quan entro a l'*atelier* a treballar, un soroll de multituds em segueix; que inclou tots els pintors importants de la història, tots els meus contemporanis, tots els crítics d'art, etc. Tal com m'endinsó en la feina, tots se'n van, un cada vegada. Si tinc sort, tots desapareixen. Si tinc realment molta sort, jo també desapareixeré.

25- Síntesis sociobiològica

La hipotètica transformació de les esglésies en súper ONG, no és gaire fàcil que es produeixi, almenys mentre restin feligresos i seminaristes. Però una ONG ara activa i de suficient potència econòmica i intel·lectual que assolís agrupar-ne un bon nombre, sense altre objectiu que el de reunir personalitats intel·lectuals d'arreu del món per a labor sociobiològica, podria capgirar aquesta previsió, i produir un canvi de rumb de les esglésies, puix que més aviat o més tard hauran de decidir entre desaparèixer o renovar-se. Només que una de suficient prestigi decidís renovar-se, podria donar lloc a un moviment més o menys accelerat de renovació de totes elles. Aquesta hipòtesi és poc probable que es produeixi. Pot ser que a temps futur una església, declaradament o subrepticiament, el promogui. Seria una acció pròpia d'un col·lectiu que ha tingut lluminàries intel·lectuals en moltes de les seves èpoques d'actuació. Seria una sortida de l'actual situació, al permetre l'actuació paral·lela en sentits oposats. Una església de calculada extinció per mort natural per manca d'elements humans, i una altra prosperant a través d'activitat cultural, redimint culpes a la primera per la llarga resistència a renovar-se, i així connectar amb el sincretisme que l'ha mantingut viva fins ara. Aquesta veritablement terrible alternativa que viuen els màxims responsables eclesiàstics, fa comprensible la manca d'iniciatives per a actuar. Ben diferent és en la partitocràcia. Res priva que els polítics professionals realitzin el canvi, més necessari per revalorar-se que el de les esglésies. Si no és la seva pròpia incapacitat intel·lectual per a fer-ho, hipòtesi gens forassenyada. L'espectacle de l'actuació dels polítics professionals sovint tendeix a ésser grotesca, que no és senyal d'intel·ligència.

La professió d'ambdues activitats tenen antiguitat igual, puix que en els seus inicis es confonien en una mateixa persona. Ara mort Jomeini, i per la seva iniciativa — les esglésies cristianes a la recerca de motius per subsistir secundant-lo—, es torna a confondre l'activitat política i la religiosa. Explícitament l'Islam. Implícitament el cristianisme i judaisme. Una manera de cercar —sense troba-la— resposta al laïcisme ara abassegant com abans ho van fer totes les religions.

Una part important dels feligresos de les esglésies, necessiten el suport religiós que els ha condicionat les seves vides. Una rectificació del fons esotèric de la doctrina no podrien suportar-la. Al contrari dels que ara suporten l'espectacle grotesc de la política, que els que no voten i els qui sí ho fan, agrairien cordialment un canvi de sistema que donés a la política l'aparença i fons real que mereix l'activitat que recull els resultats de tota l'activitat humana, intel·lectual i productiva material.

L'essència de la religiositat que era guanyar el cel i témer l'infern, ha desaparegut. Per a perseverar les esglésies necessiten valors essencials prou importants per a substituir els que encara mouen l'ànima (complex pensar-sentir) d'una part dels feligresos. Els valors ja existeixen. El canvi d'uns esotèrics a altres reals, completament aliens i contradictoris entre ells, fa difícil, i fins aquí impossible, la substitució. Al contrari de la política que només necessita donar concreció encertada dels problemes d'anivellació de la humanitat diversificada socialment, i ara consciencijada de la seva igualtat genòmica que ho fa possible. Els desafiaments apareguts per causa de no haver-los atès a mesura que cada problema sorgia a llum —deure essencial dels professionals de la política—, ara són motiu ben concret per veure que aquests professionals no necessiten crear ni substituir valors essencials com el anímics religiosos. Només son ells mateixos el que cal substituir, i no existeixen substituïts, i per tant l'alternativa és clara: canviar el seu comportament, el d'ara teatral i efectiu per a els objectius personals de cada polític: el quasi exclusiu motiu de mantenir-se en llur activitat, generalment la única per a la qual son aptes. Es necessari, també per a ells mateixos, l'actuació formal i de fons per revalorar la professió a través d'augment d'especialització que els doni la cultura del coneixement abastat per els professionals d'altres activitats. Assolir aquest objectiu requereix dels polítics l'acceptació de simultanejar el treball habitual amb l'estudi de matèries d'indispensable coneixement per a estar capacitats per desenvolupar un nou sistema polític que els faci aptes per afrontar els problemes globals.

L'aspecte personal dels clergues és tema extremament delicat. Aquells que les circumstàncies el han portat a exercir professorat estan en situació semblant a la dels polítics. Els que

actuen en àmbits de proselitisme i manteniment de la fe, fins a les més altes jerarquies, un canvi d'orientació de les seves respectives esglésies suposa un canvi radical en la seva vida personal i íntima. La substitució laboral reporta una substitució de conceptes vitals en les persones que durant la seva vida fins ara ha estat dedicada al proselitisme religiós. Al contrari els polítics —i també els clergues de professorat—, que només han de fer l'esforç necessari d'adaptació a una nova forma de treball, amb continuïtat de l'anterior. Per a uns i altres, quelcom semblant a un canvi de pla d'estudis. Vells clergues professors, i polítics recuperats de la l'activitat política teatral, no són els idonis per a dur a terme el canvi de sistema eclesiàstic i el polític. Però per a ells no suposa un trencament del seu *modus vivendi*, com el que viuria el clergat no docent. La formació de nous professors i nous polítics, necessita una termini important d'anys. Els reciclats tindrien llarg avenir docent professional sense canviar llur activitat, i podrien exercir eficientment en breu termini de temps. Amb seguretat la incomoditat del canvi del "plans d'estudi" per a uns i altres seria passatgera. Ben aviat gaudirien les avantatges de desenvolupar una labor útil socialment, i a la vegada sentir-se útils ells mateixos.

Els canvis en la manera de viure dels clergues de professorat, segurament seria possible. No depèn d'ells la decisió. Depèn de les més altes instàncies en cadascuna de les esglésies, amb totes les dificultats que comentem i moltes altres. Al contrari també els polítics. Per sí mateixos, en el seu conjunt o en parts escindides, poden iniciar en tot moment una virada en el seu sistema de vida personal i professional, relativament fàcil per els joves, i més, difícil per els d'edat avançada. (Potser no tant veient com en el seu corporativisme tenen ben coberta llur jubilación). L'aposta per a uns i altres és arriscada, però si es fa a consciència ho pot ésser menys, puix que sense aposta resten en l'actual situació que pot empitjorar encara, i convertir-se en insostenible amb conseqüències difícils d'imaginar, però que poden ser catastròfiques per a ells i per els col·lectius de pertinença.

Si la iniciativa de canvi de sistema polític arrenca dels mateixos polítics, no existeix poder que els pugui obligar a desenvolupar-lo de determinades maneres i ritmes. El poden fer en les condicions que considerin assumibles. Només tenint en compte que existeixen problemes que no admeten demores en la recerca de la seva solució. Són problemes que afecten poc al canvi de sistema personal de vida. En general admeten, i fins i tot necessiten, de la col·laboració de tècnics independents que supleixin les mancances dels polítics, o grups de polítics. I són d'una tan gran importància, que poden representar un factor de promoció per els que en facin objectiu personal o de partit. Per exemple:

(6)

Demografia i migració

Polítics de tots els partits, presumeixen d'ésser moderns i avançats, proclamant-se contraris a las idees maltusianes inspiradores de Darwin. És una demagògia barata. No els cal desviar fons econòmics per a cobrir altres objectius “socials” que donen vots.

El descrèdit de Malthus, en part justificat per el comportament demogràfic que va tenir lloc en el període immediatament posterior a la seva mort (1834) i fins al segle vint, no s'hauria produït si el creixement de la població hagués continuat al mateix ritme que el que hi havia en el seu temps de vida. I molt menys si el clergue anglès i la seva idea haguessin aparegut a mitjans segle passat quan el creixement de població que en part decisiva ha estat a conseqüència de la major pervivència els humans. Aquesta circumstància pot repetir-se. No només a causa dels avenços en biologia que assenyalen possibilitats de restauració de membres i òrgans, sinó també perquè si assolim un coneixement més profund del genoma humà podem acabar prolongant l'edat d'envelliment de la població en general de manera que l'esperança de vida superi en molt la d'un segle.

El que és realment important, sense necessitat de cap metodologia ni sistema, és l'evidència que qualsevol espai limitat —en el nostre cas el planeta Terra— no pot sostenir una massa afegida de creixement continu indefinidament. Els vaivens demogràfics que permeten creixements com el que es va produir realment al segle xx (sobretot en els darrers quaranta anys) ens indiquen que es podria arribar a l'any 2040 amb una població a la Terra de dotze mil milions de pobladors, i abans d'acabar el nostre segle, podria ser de vint-i-quatre mil milions. Una saturació explosiva que, sense prendre-la com a predicció, és prou alarmant com per reconsiderar la idea de Malthus. I més encara quan un creixement patològic d'aquestes característiques es donaria —com el segle passat— entre la població menys evolucionada econòmicament i culturalment. Seria un regressió espantosa.

Encara que la manca de planificació de la natalitat produís un creixement de la població molt inferior a la del segle vint, aquest suposat fenomen de creixement demogràfic patològic causaria una situació explosiva que produiria un cataclisme humà inenarrable. En quaranta anys —1960 a 2000— s'han aguditzat els problemes de desequilibri entre població i producció, gairebé sense cridar l'atenció dels humans actuals. Malgrat que les fams es succeeixen amb més freqüència i intensitat que mai. Si en els pròxims quaranta anys es donessin unes circumstàncies sociopolítiques que afavorissin una explosió demogràfica igual o semblant a la del final del segle passat, això seria suficient per a radicalitzar els problemes que ara encara es

poden controlar regulant el control de la natalitat. Sense cometre cap «crim» ni genocidi. Hi ha una estadística que tot i no ser infal·lible resulta més que suficient en aproximació a la realitat demogràfica. Hi ha coneixement cert de la imprevisibilitat dels factors que hi poden incidir. Aquests factors, tant poden ser de tipus sociològic —les migracions en primer lloc; també les guerres, i la fam; de tipus sociobiològic —les pandèmies—; de tipus geofísic —els cataclismes—, o purament biològics, com l'expectativa de durada de vida que acabem de comentar. Això quan un sol programa permet que es reguli demogràficament la humanitat, amb oscil·lacions màximes d'un 10%, mitjançant un control constant de la natalitat en el món, a fi que el creixement vegetatiu sigui el convenient per a frenar o parar el creixement, sense que causi traumatismes sociopolítics. Deixar el problema desatès, a més de generar la dificultat de poder afrontar-lo en el futur, produiria una sinergia negativa ja que la solució passaria per disminuir sensiblement la població dràsticament i a gran ritme, amb tot el rosari de problemes afegits —perfectament previsibles— que això comportaria. Tenim l'exemple de l'explosió de natalitat dels palestins en l'exili forçat, que és el factor més important que els priva d'un acord real amb l'Estat d'Israel.

La població mundial es comporta com si realment la Terra tingués la facultat de créixer o com si el trasllat de la població sobrant a un altre planeta fos una perspectiva factible i immediata. Així les perspectives negatives i positives referents al creixement vegetatiu de la humanitat que acabem de comentar, resten marginades. L'obsessió de créixer anul·la fins i tot la possibilitat d'argumentar maltusianament, i no per demagògia interessada dels governants, sinó per pura filigrana intel·lectual desproveïda de realisme. Sembla que atacar Malthus basant-se en ideologies socials i fins i tot religioses, és una actitud liberal i moderna. El tema no figura en les agendes dels atribolats governants i es converteix en tabú.

La creació d'un programa demogràfic aplicat a escala mundial pot rectificar qualsevol línia de comportament humà, sense que provoqui cap pessimisme orwel·lià o d'altres signes. Al contrari, aquesta circumstància no ha de fer-nos reticents a normalitzar la natalitat, ni a establir condicions per a l'ingrés al club de la nostra espècie, que ni tan sols ha de provocar amargor o decepció als no nascuts. El programa podria ser de gran flexibilitat i adequar-se a cada nova situació que sorgís en la seva aplicació. Això provocaria un nou equilibri de la Terra —fins ara aparentment «insensible»— i, especialment, a la sensibilitat real i evident de l'espècie. El conjunt actual de pobladors representa un nombre possiblement acceptable. Almenys durant la vida de unes poques generacions que permetria mantenir un equilibri a precari, si fos necessari disminuir la

població, fins adquirir un estat de *sostenibilitat* real en tots els aspectes de la vida. El efectes d'aquesta reorientació demogràfica, faria possible el control dia a dia per a establir constantment la població adient. Serà erroni no prendre en consideració la idea de Malthus de no intentar pressionar la Terra per mitjà d'un procés de creixement de la natalitat, que actualment és produït per uns determinats pobles que, sense intenció, perquè no tenen consciència del problema, descarreguen la seva sexualitat sense associar l'acte sexual a la idea de la sostenibilitat demogràfica, tant els que procreen en excés com aquells que ho fan per defecte. Els atacs a la sostenibilitat redueixen la qualitat del producte, especialment del principal producte de la Terra: la humanitat.

La demografia produeix efectes indiscutibles i no són consensuables perquè tenen una base completament racional i matemàtica. Només manca temptejar els factors que el desenvolupament del projecte demogràfic indica amb precisió i, sense prescindir de les prediccions de futur, sempre aleatòries, respondre essencialment a les actituds d'uns éssers tan imprevisibles com els humans. Això només s'aconsegueix fent assaigs continuats. S'han d'assumir els costos que suposarà el canvi de directriu en la metodologia que ens aportarà un coneixement suficient per a establir la dimensió de la humanitat. Cal assolir les millors condicions per a l'evolució vers la convivència pacífica, encara que resulti costós i que suposi que els humans actuals han de laborar durament per a que assoleixin aquest objectiu. L'operativa no ha de ser d'acord amb possibilitats de futur, sinó que ha de partir exclusivament de la realitat existent en cada moment. El que es coneix ha de ser la base i s'ha de permetre la prospecció a través d'assaigs que no suposin cap trava per explorar noves realitats. L'excessiva natalitat dels pobres o incults, la natalitat insuficient dels rics i cultes, l'espai limitat de la Terra són realitats actuals indiscutibles.

L'exactitud numèrica dels factors és important. Examinar exhaustivament els resultats obtinguts en cada canvi tàctic per a evitar desviar-se de l'objectiu —el principal—, organitzar la població de la Terra en relació del nombre dels seus pobladors i la capacitat productiva d'ella mateixa; i estudiar quines són les agrupacions adequades, tenint en compte les diferents situacions culturals i econòmiques de la gran quantitat de pobles que la constitueixen. I això exigeix una condició: que l'examen de cada resultat dels assaigs fets sigui l'encertat. En l'aspecte demogràfic considerem:

(20) La taxa de fertilitat idònia per a la humanitat, amb l'actual índex de creixement vegetatiu, és d'aproximadament de 2,1 fills per dona. Només fent petits retocs en el mètode per a assolir-la s'obtindriem taxes de natalitat adequades per el sosteniment de la dimensió de la població.

Als països desenvolupats, el cultiu del gaudi sexual sense contrapartida de natalitat, ha situat la mitjana per sota d'un fill per dona. El resultat és el de poblacions envellides amb una relació de 35 habitants majors de 60 anys per 6 habitants menors de 15 anys. De no haver-se produït la prolongació d'edat, els humans autòctons del Primer Món s'haurien convertit en minoritaris, en el seu propi territori, a conseqüència de la immigració molt més nombrosa.

Els països en què la taxa excedeix de 2,1 fills per dona presenten creixements absolutament insostenibles. A l'Àfrica, durant la segona meitat del segle vint, la mitjana era de 5,9 fills per dona i, a la resta del món no desenvolupat, oscil·lava entre els 2,5 i 6,5 fills per dona. Això va significar el 90% de l'explosiu creixement de la natalitat durant el segle vint. El resultat resta reflectit en la sinopsi, que deixa clar que a major fertilitat menys desenvolupament cultural i econòmic.

Deixant a part la lògica d'aquest resultat global i a la vegada acceptant la irresponsabilitat dels humans menys desenvolupats, i l'absència de mèrits dels més desenvolupats, resten els valors establerts per uns i per els altres.

En la nostra realitat hi ha tres móns diferenciats i només podrem solucionar els problemes greus que hem anat assenyalant i evitar-ne l'aparició d'altres de solució cada dia més difícils, si no ho s'afronten oportunament, ara. Ens hem d'adonar que el Primer i el Tercer Món es distancien econòmicament i culturalment amb gran rapidesa; que el Segon Món oscil·la entre els altres dos; i que per circumstàncies d'atzar, pot decantar-se vers l'un o vers a l'altre, produint progressió o regressió.

Però el que ens ha d'importar als que vivim ara no és com viuran els humans en el pròxim mil·lenni (com a conseqüència del que estem gestant nosaltres), sinó que el realment important és considerar que els antecessors que van viure regressions —algunes de les quals van durar períodes molt llargs— van viure pitjor que els seus antecessors immediats. És a dir, si ara es produís una regressió podria afectar els successors immediats però també a nosaltres mateixos. Aquesta mena de fracassos com a conseqüència de projectes regressius els hem presenciat al segle passat, i és inevitable pensar com viuria el nostre món d'haver vençut algun dels retrògrades nazis, comunistes i feixistes de diferents signes.

(25)

Per forta que sigui la personalitat d'un polític d'alt nivell internacional, difícilment pot remoure voluntats per afrontar problemes com aquests aquí i ara assenyalats. El règim presidencial és impossible per el Món. Manca un fòrum on aquells que pensen però no tenen poder per a establir els nexes necessaris entre ells per a proclamar les realitats que separadament formen la realitat global actual. Els components de l'ONU renovada que hem proposat crearia

un seminari de funció constant —que ja és fàcil sostenir-la econòmicament amb els mitjans de comunicació existents— i a través de les propostes lògiques que molts dels notables components d'un fòrum d'aquestes característiques ja estan donant a conèixer, il·lustrarien una societat civil que superaria en evolució pròpia la dels governants i polítics, els quals tenen acotada la seva parcel·la de poder i només pensen en el seu àmbit d'actuació, sense tenir voluntat d'unir aquests àmbits per mitjà d'un sistema federal, com si cadascun d'ells cregués que és apte per a governar el món.

Mentrestant el procés de globalització es va desenvolupant al marge de tota planificació i d'intervenció d'un organisme també global. Els governants en lloc de col·laborar entre ells es barallen per qüestions menys importants, problemes satèl·lits, i no s'animen per a aliar-se en la lluita contra els problemes veritablement transcendents que estan gestant el futur de la humanitat. Un futur indesitjable que pot produir-se en un termini de pocs anys. Els problemes que ja s'han identificat i són d'escala global no s'estan tractant per manca de voluntat, perquè no donen vots. Aquest sistema, no pot subsistir indefinidament.

Les conseqüències de la seva constant prolongació ja les comencem a pagar ara i aviat les pagarem a un preu més alt. Gairebé sempre es pot rectificar, però fer-ho a deshora augmenta els costos extraordinàriament. Ara és el moment oportú per posar atenció a l'ecologia de la Terra, però no només en l'aspecte geofísic sinó també en l'aspecte d'*ecologia humana sobre la Terra*. En síntesi extrema, no és exagerat en absolut concloure que, amb els coneixements de l'actual situació de la Terra i la humanitat, calen accions per a establir un nou sistema de convivència d'abast mundial, desenvolupat gradualment, que permeti:

Urgentment

—Anivellar demogràficament la humanitat global; s'ha d'augmentar la natalitat en els àmbits culturals més desenvolupats, al Primer Món; s'ha frenar la natalitat fins a assolir el creixement zero de la població situada en l'àmbit cultural mitjà, al Segon Món; i s'ha de reduir dràsticament la natalitat al Tercer Món.

Prioritàriament

—Establir un lloc de reunió i col·laboració mútua entre tots els països del Primer Món per a imposar un sistema contributiu ajustat a les possibilitats de cada membre i en cada moment. Establir un Fons Econòmic Mundial de Solidaritat, per a crear cultura i riquesa al Tercer Món.

En un termini immediat

—Organitzar un dispositiu militar amb participació obligada de tots els països adherits a l'organisme internacional (organisme de nova creació o per reorganització de l'ONU) per a dirigir un aparell de

defensa amb poder suficient per a dissuadir tota mena de desafiaments violents.

Gradualment

—Revalidar «els Drets Humans» i concretar-los. Utilitzar el sistema federal fins a convertir-lo en global, partint dels municipis, és a dir, fer un únic sufragi universal per a escollir els consistoris, des dels quals s'iniciaria l'elecció de càrrecs per a cada nivell de governació superior mitjançant la delegació del vot als representants, que serien portadors del nombre de vots aconseguits en cada procés electoral directe. Regular el sistema perquè els perdedors, que resten a l'oposició, vetllin per l'acompliment del programa proposat per la coalició majoritària, lliure de constituir-se postelectoralment en diversos nivells de governs federats com, per exemple:

Municipis o Districtes municipals

Regions (cantons, *landers*, aldees autònomes, comarques, etc.)

Estats

Federacions

ONU.

Amb tres estaments: un que correspongui al Primer Món, un altre al Segon Món i un altre al Tercer Món. Cada estament disposant de tres consells: el Fons Econòmic Mundial, el Mundial d'Educació i el Mundial de Defensa.

Els polítics que saben la realitat de que tots els mals que suporta la humanitat son obra de sí mateixa, —i en part considerable obra majorment d'ells mateixos quan governen— i conseqüentment que part important dels mals que es pateixen, ells els polítics en son responsables. Sense entrar en el tema de com, quan, i causa de la manca de facultats professionals, acceptar el repte que suposa per a ells entre elegir continuar en l'algorisme darwinia en la seva trajectòria vital i col·lectiva de la humanitat. O al contrari, convertir l'algorisme en un projecte obert a tots els canvis que el seu desenvolupament aconselli.

A partir d'aquí, tots els desafiaments que hem contemplat son quasi res. L'inescrutable Univers apareix com l'únic desafiament real. En primer pla, conèixer-lo. L'experiència de creure a traves de les religions per a trobar la (o les) causes de les facultats humanes adquirides en un llarg recorregut de milions d'anys, serveix per a no insistir en l'intent. Hi ha alternatives? No. Però hi ha indicis que poden aparèixer. Un primer intent en besllum es com una hipòtesi del que pot donar de sí la rebel·lia contra l'algorisme darwinia.

Resten les preguntes sense resposta. Que seria Déu si resultés ésser la causa de l'existència de totes les realitats ?; i perquè els humans, primer per instint, i a partir d'ara no podem programar el desenvolupament de la nostra pròpia evolució?

Cap meditació, tranquil·la o agònica, feta amb la ment que disposem, pot donar resposta encertada a aquestes paral·leles preguntes. Però cal plantejar si en la recerca de preguntes amb resposta, a través de múltiples intents, puguem arribar a tenir resposta per a totes les preguntes, o almenys saber que són inútils aquestes recerques. Que és temps perdut i esforç intel·lectual no aprofitat.

La definició resumida de les meditacions que han donat lloc al text precedent, dona lloc a més i més preguntes de resposta possible. Afirmacions o negacions a possibilitats d'evolució en el Tercer Mil·lenni, per decisions preses per els humans que ens toca viure-les. Intentant compactar el discurs a prop dels desafiaments del segle XXI —que és el que hem fet fins aquí— en base a la capacitat del mapa genòmic i el sistema nerviós central del humans, hem vist que tota l'argumentació possible a utilitzar, més que complexa és d'extensió imponent. Per a demostrar que les qüestions que essencialment afecten a les realitats sociològiques del nostre temps, i biològicament l'estat d'evolució de la nostra espècie, és un conjunt circular i sense fi, perquè la concatenació de causes és tan intensa que pràcticament exigeix un resum de tot el que ha meditat la ment humana. No per a alleugerir la complexitat del discurs. Només per a cercar camí d'exploració de la realitat que vivim, considerem necessari trencar el cercle viciós de la concatenació de causes comentada, fins i tot a costa de desfigurar moltes realitats que exigeixen dilatada atenció, espai i temps. I centrar els temes considerant la seva essencialitat per a incidir en la determinació de causes. Si així s'assoleixen respostes positives, seria compensatòria l'exploració, per molt fatigós que sigui el camí, amb fites establertes en aquest ordre:

(25)

—Que els polítics professionals superin el vicis que hem posat de manifest. Que sense altres sacrificis que aprendre el seu ofici a través d'un òrgan humà col·lectiu —en el qual destacats membres d'ells mateixos, inclosos jubilats, hi haurien d'estar— per aprofundir l'estudi de realitats existents en cada moment.

Establir la racionalitat.

—Lliçons magistrals impartides per els millors pensadors, cursades per via informàtica, que produeixin una desintoxicació doctrinal necessària per a regular l'egoisme propi del ésser humans.

Establir coneixement—

—Que les romanents clerecies, sense Mea Culpa, acceptin les realitats existents en cada moment, per connexió contínua amb el

seminari proposat en paràgrafs anteriors. Activitat exclusiva: ensenyança i educació en tots els àmbits del Planeta.

Establir la Veritat.

—Que mitjançant una educació possibilitada per el reciclatge dels polítics professionals, aquiescència de les esglésies, i l'adhesió de la ciutadania, es desenvolupi un projecte polític per assolir un equilibri demogràfic d'àmbit mundial; una compatibilitat econòmica-cultural de tots el Pobles-nació a establir formalment; la creació d'un projecte polític raonable, que a través del seu desenvolupament amb consciència per part d'un contingent humà en creixement constant a través de l'educació, hi participin les poblacions de tot el món; i establiment d'idioma comú, convivint amb els idiomes propis de cada Poble-nació.

Establir la negociabilitat, com factor d'entesa.

I que simultàniament, la ciència i la tecnologia vagin establint noves realitats donades a conèixer al major nombre possible d'humans, en cada moment del desenvolupament cultural.

Entelèquia ?

En el suposat que es produeixi la reconversió dels polítics professionals i de les clerecies, la possibilitat d'iniciar un canvi radical en l'orientació política dels humans, automàticament es produiria la reorientació.

En altre suposat. Que només siguin els polítics professionals els que es reconvertissin. El procés patiria demora, però amb més o menys violència entre ambdós col·lectius, polítics i clerecia, el procés prosperaria.

Y en darrer terme, si les dues corporacions enfrontades decidissin en definitiva no reciclar-se, el projecte podria restar en entelèquia, però no definitivament: la lluita entre polítics professionals i la societat general s'ha iniciat ja. El resultat fins ara és el de la divisió de la societat en els països del Primer i Segon Món, entre polítics professionals i ingenus seguidors que voten en comicis, un cinquanta per cent, i la meitat restant que s'absté o vota en blanc. Si els polítics no rectifiquen, el procés d'augment d'abstenció portarà a la rebel·lió dels que es van convertint en majoria. El xoc seria entre polítics professionals i la gran majoria d'electors. Potser sigui aquest el futur ineludible. Futur construït lentament, secularment. Aquesta perspectiva no es correspon amb el nivell de coneixement adquirit fins el tercer mil·lenni. En la mesura que els polítics professionals rectifiquin la seva trajectòria conservadora, augmentarà el percentatge de col·laboradors. La conseqüència seria l'establiment de la democràcia real. El govern del Poble. Quelcom horrible si cadascun del Pobles existents no hagués adquirit el nivell cultural necessari per a saber realment els que els hi és convenient. El procés d'aculturació racional ha d'ésser simultani entre electors i elegits. Procés gradual possibilitant millora constant, sense trauma.

Corol·lari

La responsabilitat dels proselitistes conservadors de creences, ja des de molt temps passat, és extraordinària. El solc iniciat per Abraham adreçat vers la vida eterna i feliç per a els creients, és continuat per dues institucions: esglésies i governs estatals. Mentre, l'algorisme de Darwin lentament continua exercint la seva funció, interferint el solc d'Abraham. Aquest, retardant inútilment l'efecte evolutiu de l'algorisme darwinianà, i aquest algorisme entrant a l'àmbit de la ciència, destruint sense necessitat el primitiu solc religiós i polític, ideat per humans menys coneixedors de realitats en la seva plenitud i maduresa, que els joves i fins i tot adolescents actuals.

Clergues i polítics professionals. Per passivitat o activitat desviada, sense cap canvi d'orientació donant per bona la paraula d'Abraham, i així negligint el discurs de Darwin, creen també interferència que es converteix en mútua. La interferència te doncs dos orígens: les imaginacions d'Abraham, sincretisme d'altres paraules d'antecessors imaginatius com ell mateix, i les realitats convertides en evidències per observadors anteriors i posteriors de Darwin. El resultat d'aquesta interferència mútua ha creat l'actual situació: una tercera part de la humanitat situada al solc de la realitat, i les altres dues terceres parts situades en el solc de la imaginació que no mena a cap lloc. Traslladar els situats en el solc imaginatiu al de les realitats, és la clau que pot obrir la racionalització de l'algorisme darwinianà, perquè deixi de ser algorisme i es converteixi en un procés dissenyat per els propis humans.

L'educació per assolir que tots els humans coneixin les realitats establertes empíricament, ha d'ésser un tercer solc a obrir prèvia la conjunció dels dos solcs ara també realment existents, que sense interferir-se, paral·lelament menin al humans a conèixer l'objectiu de tipus universal—si existeix— de la nostra realitat personal i col·lectiva. O que com tot el que s'ha conegut de l'espai, sobrevingui la nostra extinció en la cadena d'extincions universals i constants. Aquesta alternativa, és qüestió secundària per a nosaltres. No ho és triar entre viure de realitats o d'imaginacions, considerant que la interferència del gaudi i el dolor, font inesgotable de desig de viure, neix de la consciència adquirida. Facultat exclusiva dels humans que no podem renunciar-la. L'educació, per el seu desenvolupament, essent compatible per a tots, només pot fer-se realitat si està dissenyada per professionals de l'ensenyança, conscienciejats de l'abast que pot tenir aquesta educació per assumir la interferència de gaudi i de dolor, com resultat d'una capacitat i voluntat personal per a evolucionar —qui sap si fins a convertir-nos en colonitzadors siderals. O els religiosos i el governants es capaciten per fer aquest disseny, o han de renunciar a utilitzar com mitjà de vida, els sistemes educatiu, de governar, i d'ordenar la convivència pacífica i activa de la família humana. Els tres, indistriablement.

Apartat jorge Wagensberg.

Bibliografia

- [01] Wagensberg, J. *Complexity versus Uncertainty: the question of staying alive*, Biology and Philosophy, 15(4), (493-508) , 2000
- [02] Spinoza Baruj. *Ética demostrada según el orden geométrico*. Editorial Trotta, 2000.
- [03] Wagensberg Jorge. *La rebelión de las formas*. Editorial Tusquets. Metatemas 84, 2004.
- [04] Kant, E. *Crítica de la razón pura*. Sopena, 1952.
- [05] Quine, Willard Van Orman. *Two Dogmas of empericism*. En *From a Logical point of view*. Logico - Philosophical essays. Harvard University Press. Cambridge. Massachusetts. 1953.
- [06] Moulines, Ulises. *Exploraciones Metacietíficas*. Estructura, desarrollo y contenido de las ciencias. Alianza Universitaria
- [07] Lewis, C.I. *The Pragmatic Conception of the A Priori*, The Journal of Philosophy, 20(7), 169-177, 1923
- [08] Taube, M, *Evolution of Matter and Energy, on a cosmic and planetary scale*, Springer Verlag, 1985.
- [09] Dawkins R. *El gen egoísta*, Salvat editores, 2000.
- [10] Wagensberg, J. *El gozo intelectual*, Tusquets editores, Metatemas97, 2007
- [11] Arendt, H. *Los orígenes del totalitarismo*, Alianza Editorial, 2006
- [12] Young-Bruehl. *Why Arendt matters*, Yale University Press, 2006

Apartat Lorenzo Calabi

Peu de pàgina:

* Professore di Filosofia della Storia e di Filosofia Morale,
Dipartimento di Filosofia, Università degli Studi di Pisa.

1) «Considerable revolution» è, notoriamente, espressione di Ch. Darwin, *On the Origin of Species, by Means of Natural Selection* (London, J. Murray, 1859¹), ed. with an Introduction by S. W. Burrow, Penguin Books, 1968, 1984, p. 455. Quanto alla caratterizzazione di S. Freud, v. Idem, *Introduzione alla psicoanalisi (Lezione 18) e Una difficoltà della psicoanalisi*, in *Opere*, a c. di Musatti, Torino, Boringhieri, vol. 8, 1976.

2) J. Habermas, *I rischi di una genetica liberale*, in Idem, *Il futuro della natura umana*, a c. di L. Ceppa, Torino, Einaudi, 2002, p. 24.

3) L. Calabi, *Darwinismo morale. Aspetti della riflessione contemporanea*, Pisa, Edizioni ETS, 2002; *Tra Darwin e Habermas. Sul caso e l'«indisponibilità» dell'individuo*, in L. Calabi, B. Continenza, E. Gagliasso, M. Giovannetti, S. Tagliagambe, *Ai confini tra scienza e filosofia*, a c. di M. Giovannetti, Pisa, PLUS-Pisa University Press, 2004.

4) R. Rorty, *Invidia della filosofia*, in «MicroMega», *Almanacco di filosofia*, 4/2005, pp. 127-134.

5) *Ivi*, p. 128.

6) C. Degler, *In Search of Human Nature: The Decline and Revival of Darwinism in American Social Thought*, New York, Oxford University Press, 1991.

7) S. Pinker, *The Blank Slate. The Modern Denial of Human Nature*, Great Britain, Allen Lane, The Penguin Press, 2002.

8) R. Rorty, *op. cit.*, p. 133.

9) *Ivi*, p. 129.

10) *Ivi*, p. 134.

11) A.-R.-J. Turgot, *Tableau philosophique des progrès succesifs de l'esprit humain*, 1750; e v. anche *Plan de deux discours sur l'histoire universelle* (tr. it. a c. di R. Finzi in Idem, *Le ricchezze, il progresso e la storia universale*, Torino, Einaudi, 1978).

12) Ch. Darwin, *The Descent of Man, and Selection in Relation to Sex*, London, J. Murray, 1871, Repr. With An Introduction by John Tyler Bonner and Robert M. May, Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 1981.

13) L'espressione famosa si trova in Ch. Darwin to J. Hooker, 13 July 1856: «Che libro potrebbe scrivere un Cappellano del Diavolo sul lavoro della natura, così maldestro, dispendioso, grossolonomamente meschino e orribilmente crudele» (F. Darwin and A. C. Seward, eds., *More Letters of Charles Darwin. A Record of his Work in a Series of hitherto Unpublished Letters*, Cambridge, 1903, I, p. 94).

14) Ch. Darwin, *Journal of Researches into the Natural History and Geology of the Countries visited during the Voyage of H. M. S. «Beagle» round the World (1845²)*, tr. it. di M. Magistretti *Viaggio di*

- un naturalista intorno al mondo*, a c. di L. Lamberti, Torino, Einaudi, 1989, cap. II. E cfr. p. es. F. Marengo, *Introduzione*, *ivi*, p. XIII ssgg. O anche, p. es., O. Albò, *El viaje del Beagle a partir del relato de Charles Darwin*, in Ch. Darwin, *Viaje del Beagle*, Edición y material didáctico: Oriol Albò, Madrid, Alhambra Longman, 1990, pp. 51-52.
- 15) M. Ingrosso, S. Manghi, V. Parisi (a c. di), *Sociobiologia possibile*, Milano, F. Angeli, 1982.
- 16) Si può qui citare, tra le tematizzazioni più recenti, S. Mithen, *The Singing Neanderthals: The Origins of Music, Language, Mind and Body*, Weidenfeld and Nicholson, 2005, «the first book-length exposition of Darwin's musical protolanguage hypothesis», anche se - osserva criticamente W. Tecumseh Fitch in «Nature», vol. 438, 17. Nov. 2005, p. 288 - «nowhere in this long volume [...] does [the author] acknowledge that the core idea of the book is Darwin's».
- 17) C. A. Viano, *La natura invisibile*, in «MicroMega». *Almanacco di filosofia*, 4/2005, pp. 83-102.
- 18) Con riferimento a O. Spengler, cfr. Th. Mann, *Della repubblica Tedesca* (1922), in Idem, *Scritti storici e politici*, in *Tutte le opere di Thomas Mann*, tr. it. a c. di L. Mazzucchetti, Milano, Mondadori, 1957, pp. 145-146.
- 19) C. A. Viano, *op. cit.*, pp. 87-88.
- 20) «Collettività» è espressione di Svevo in una delle pagine aventi per oggetto Darwin (I. Svevo, *La coscienza di Zeno*, in *Romanzi e «Continuazioni»*, a c. di N. Palmieri e F. Vittorini, Milano, Mondadori, 2004, 2006², p. 957), questo «eroe del pensiero moderno» (come lo dice in *Del sentimento in arte*, in I. Svevo, *Teatro e Saggi*, a c. di F. Bertoni, Milano, Mondadori, 2004, p. 841).
- 21) N. Eldredge, *Perché lo facciamo. Il gene egoista e il sesso*, Torino, Einaudi, 2005.
- 22) Cfr. Ch. Darwin to A. Gray, 20. 7. 1856, in *The Life and Letters of Charles Darwin. Including an Autobiographical Chapter*, edited by his son Francis Darwin, London, J. Murray, 1887, repr. New York, D. Appleton and Co., 1896, I, p. 437.
- 23) C. A. Viano, *op. cit.*, pp. 89-90.
- 24) Il tema dell'anima riaffiora «attraverso una questione che proprio lo sviluppo della genetica ha reso sempre più importante. Una delle caratteristiche della specie umana è stata spesso individuata nella *incompletezza* degli esseri umani, cioè nel fatto che i tratti effettivi degli esseri umani sono almeno in gran parte dovuti alla cultura. La dottrina dell'anima potrebbe perciò essere intesa come una prefigurazione del riconoscimento dell'importanza della cultura» (*ivi*, p. 90).
- 25) L. e F. Cavalli-Sforza, *Tutto ci dice che Darwin aveva ragione*, in «La Repubblica», 3 novembre 2005, pp. 46-47.
- 26) Cfr. Ch. Darwin, *The Autobiography of Charles Darwin 1809-1882*. With original omissions restored. Edited with appendix and notes by

- his grand-daughter Nora Barlow, W. W. Norton & Company, 1958, p. 59.
- 27)J. Monod, *L'hazard et la nécessité*, Paris, Editions du Seuil, 1970.
- 28)P. es. F. Jacob, *Le jeu des possibles : essai sur la diversité du vivant*, Paris, Fayard, 1981.
- 29)L.L.Cavalli-Sforza, *Geni, popoli e lingue*, tr. it. di E. Stubel, Milano, Adelphi, 1996, 1999, p. 254. Il corsivo è dell'autore.
- 30)A. Sen, *Sulla visione darwiniana del progresso*, in Idem, *Razionalità e libertà*, tr. it. di F. Alberti, C. Sandri, L. Zarri, Bologna, il Mulino, 2005, pp. 325-345.
- 31)Ammessa un'interpretazione realistica di A. Smith, *Ricerca sulla natura e le cause della ricchezza delle nazioni*, 1776. Se quest'opera venisse cogentemente letta e interpretata alla luce del saggio sui *Principi che guidano e dirigono le ricerche filosofiche: illustrati dalla storia dell'astronomia*, l'ordine rappresentato nelle *Ricchezza delle nazioni* non verrebbe meno, ma dovrebbe intendersi secondo il primo dei modi che ho indicato sopra. (Cfr. A. Smith, *Essays on Philosophical Subjects*, ed. by S. Black and J. Hutton, in A. Smith, *The Works of A. S.*, repr. of the 1811-1812 edn., vol. V, Aalen, Otto Zeller, 1963).
- 32)Ch. Darwin, *On the Origin of Species, by Means of Natural Selection*, cit., pp. 459-460.
- 33)Ch. Darwin, *The Autobiography of Charles Darwin 1809-1882*, cit., p. 90-92.
- 34)Cfr. in particolare il V Capitolo del suo *Lo stato vivente della materia. Le frontiere della nuova biologia*, Torino, UTET, 2000.
- 35)Ch. Darwin, *Notebook D*, p. 135, in *Charles Darwins Notebooks, 1836-1844*, ed. by P. H. Barrett, O. J. Gautrey, S. Herbert, D. Kohn, S. Smith, British Museum (Natural History) Cambridge University Press, 1987, pp. 375-376. *Zoonomia* è il titolo apposto al primo di tali *Notebooks on transmutation of Species. Zoonomia, or the Laws of Organic Life* è il titolo del lavoro di Erasmus Darwin, London, 2 vols., 1794-1796. Ho affrontato il tema della metafisica e della causa finale in L. Calabi, *On Darwin's Metaphysical Notebooks. II: Metaphysics and Final Cause*, in «Biology Forum», 94 (2001), pp. 277-292.
- 36)Ch. Darwin, *On the Origin of Species, by Means of Natural Selection*, cit., p. 68.
- 37)K. Marx a F. Engels, 18 giugno 1862; F.Engels a K. Marx, 11 o 12 dicembre 1859, (in K. Marx - F. Engels, *Opere*, vol. XL, Roma, Editori Riuniti, a c. di M. Montinari, 1973, pp. 143 e 551).
- 38)Th. R. Malthus, *An Essay on the Principle of Population* (1798), ed. with an Introduction by A. Flew, Penguin Books, 1970, 1976, 1979 pp. 77 e 72. E v. Th. R. Malthus to D. Ricardo, Jan. the 26th 1817, in *The Works and Correspondence of David Ricardo*, ed. by P. Sraffa, Cambridge University Press, 1962, VII, pp. 121-122.
- 39)Ho scritto alcune pagine al riguardo in L. Calabi, *Il principio di Malthus, tra politica e filosofia. Thomas Robert Malthus «political*

moralist», in «Il pensiero politico», Anno XXVIII, n. 2, 1995, pp. 178-209.

40)Th. R. Malthus, *The Crisis, a View of the Present Interesting State of Great Britain, by a Friend to the Constitution*, in W. Empson, *Art. IX—Principles of Political Economy considered with a View to their Pratical Application*. By the Reverend T. R. Malthus, F. R. S., Second Edition. *To Which is prefixed a Memoir of the Author's Life* 8 vo. London: 1836, in «The Edinburgh Review», Jan. 1837, vol. LXIV, p. 482, repr. in B. Semel (ed.), *Occasional Papers of T. R. Malthus*, New York, Burt Franklin, 1963, p. 244.

41)Ch. Darwin, *The Autobiography of Charles Darwin 1809-1882*, cit., pp. 73-75.

42)Ivi, pp. 78 e 75.

43)A. Ure, *The Philosophy of Manufactures: or An Exposition of the Scientific, Moral, and Commercial Economy of the Factory System of Great Britain*, London, 1835², p. 32.

44)Sebbene la distinzione non sia in questo caso dirimente, è un Dio diverso da quello del Credo Unitariano dell'ambiente originario dei Darwins e degli Wedgwoods. Cfr. H. E. Darwin Litchfield, in *Emma Darwin, Wife of Charles Darwin: A Century of Family Letters. 1792-1896*, London, J. Murray, 1915, II, p.176: «In our childhood and youth — dice Henrietta, sorella di Charles, riferendosi alla madre — she was not only sincerely religious — this she always was in the true sense of the world — but definite in her beliefs. She went regularly to Church and took the Sacrament. She read the Bible with us and taught us a simple Unitarian Creed, though we were baptised and confirmed in the Church of England».

45)Ch. Darwin, *The Autobiography of Charles Darwin, 1809- 1882*, cit., p. 73.

46)T. Pievani, *Ma il banco di prova è la teoria di Darwin*, in «La Repubblica», 21 luglio 2005, p. 36.

47)P. Tort, *Introduction à l'anthropologie darwinienne*, in P. Tort, *Marx et le problème de l'idéologie*, Paris, PUF, 1998; P. Tort, *La seconde révolution darwinienne*, in P. Tort, *Darwinisme et société*, Paris, PUF, 1992.

48)D. Quammen, *Le prove dell'evoluzione sono schiaccianti, in Darwin aveva torto?*, fascicolo tematico di «National Geographic», vol. 14, n. 5, novembre 2004.

49)«One long argument» - un *unico* lungo ragionamento - è, come è noto, è la definizione che Ch. Darwin dà della propria opera nell'*Autobiografia*.

50)T. Pievani è tornato piu' distesamente sulla questione in *Creazione senza Dio*, Torino, Einaudi, 2006.

51)Ch. Darwin, *The Autobiography of Charles Darwin 1809-1882*, cit., p. 73.

- 52)G. W. F. Hegel, *Wissenschaft der Logik*, III, 3, 2, Hamburg, Felix Meiner Verlag, 1969, II, p. 459.
- 53)K. Marx, *Eileitung zu den "Grundrisse der Kritik der politischen Ökonomie"*, in Idem, *Ökonomische Manuskripte 1857/58*, Berlin, MEGA, II. 1. 1, Teil 1, 1976, p.40.
- 54)Le ultime due espressioni citate sono di Ch. Darwin, *On the Origin of Species, by Means of Natural Selection*, 6th edn., tr. it. di L. Fratini *L'origine delle specie*, Torino, Boringhieri, 1967, 1972⁶, p. 147.
- 55)T. H. Huxley, *On the Reception of the 'Origin of Species'*, in *The Life And Letters of Charles Darwin. Including an Autobiographical Chapter*, edited by his son Francis Darwin, London, J. Murray, 1887, repr. New York, D. Appleton and Co., 1896.
- 56)Ivi, p. 553.
- 57)Ch. Darwin, *Notebook B*, in *Charles Darwins Notebooks, 1836–1844*, cit., pp. 195, 196, 219-20.
- 58)T. H. Huxley, *op. cit.*, pp. 554-555.
- 59)Ivi, p. 555.
- 60)In «La Repubblica», 4 novembre 2005.
- 61)Ch. Darwin, *The Red Notebook of Charles Darwin*, ed. by S. Herbert, Ithaca and London, 1980, p. 129.
- 62)Ch. Schönborn, *C'è un disegno nell'universo*, in «La Repubblica», 6 novembre 2005.
- 63)Chr. Schönborn, *ibidem*.
- 64)Alla luce della sua biografia intellettuale in genere e della sua *Autobiografia* in particolare, la professione di deismo sembra poter essere propria di una fase soltanto della sua vita; o propria soltanto di un Darwin essoterico, effettivamente, o anche solo conclusivamente, riconosciutosi agnostico: v. Ch. Darwin, *The Autobiography of Charles Darwin 1809-1882*, cit., pp. 77-80. E cfr. J. Bowlby, *Charles Darwin. A Biography*, London, Hutchinson, 1990; J. Browne, *Charles Darwin: The Power of Place*, Princeton, Princeton University Press, 2002.
- 65)E. M. Carreira Pérez, S. I., *Scienza E Fede: Caso E Progetto*, in «Civiltà Cattolica», n. 4, Quaderno 3736, 18 febbraio 2006, pp. 319-331.
- 66)Ivi, p. 324.
- 67)Ivi, pp. 322-23.
- 68)Ivi, pp. 320 e 321.
- 69)Ivi, p. 319.
- 70)J. Barrow - F. Tipler, *The Anthropic Cosmological Principle*, Oxford, Clarendon Press, 1986.
- 71)E. M. Carreira Pérez, *op. cit.*, p. 322. I corsivi sono dell'autore.
- 72)Ivi, p. 323. «Fatto» è corsivo mio. Gli altri corsivi sono dell'autore.
- 73)W. Hazlitt, *The Spirit of the Age: or, Contemporary portraits*, edited by his son, London, C. Templeman, 1858.

- 74)Ch Darwin, *The Variations of Animals and Plants under Domestication*, 1875², repr. of the 1896 edn. (New York, D. Appleton and Company), New York, AMS Press, 1972, vol. II, p. 426.
- 75)Ivi, p. 428.
- 76)L. Arnhart, *Darwinian Natural Law. The Biological Ethics of Human Nature*, State University of New York Press, 1998.
- 77)L. Strauss, *Natural Right and History*, Chicago, University of Chicago Press, 1953.
- 78)M. Nussbaum, *Aristotle's "De Motu Animalium"*, Princeton, Princeton University Press, 1978; A. Gotthelf and G. Lennox, eds., *Philosophical Issues in Aristotle's Biology*, Cambridge, Cambridge University Press, 1987.
- 79)R. D. Masters, *Evolutionary Biology and Natural Right*, in K. L. Deutsch and W. Soffer, eds., *The Crisis of Liberal Democracy: A Straussian Perspective*, Albany, State University of New York Press, 1987, pp. 48-67.
- 80)Ch. Darwin, *The Descent of Man, and Selection in Relation to Sex*, cit., p. 97.
- 81)B. Brodie, *Psychological Inquiries in a series of essays, intended to illustrate the mutual relations of the physical organization and the mental faculties*, London, Longman, Brown, Green and Longmans, 1854, p. 192; J. St. Mill, *Utilitarianism*, London, Parker, Son, and Bourn, 1863, pp. 45-46.
- 82)Ch. Darwin, *The Descent of Man, and Selection in Relation to Sex*, cit., pp. 70-71. Darwin cita da I. Kant, *The Metaphysics of Ethics*, translated by J. W. Semple, Edinburgh, 1836, p. 136.
- 83)A. MacIntyre, *Hume on "Is" and "Ought"*, in «Philosophical Review», 68, 1959, pp. 451-468.
- 84)L. Arhart, *op. cit.*, p. 15.
- 85)P. es. E. Mayr, *Evolution and the Diversity of Life*, Cambridge, The Belknap Press of Harvard University Press, 1976. La critica della teleologia mi sembra essere stata la condizione di possibilità del concepimento della teoria darwiniana: cfr. L. Calabi, *On Darwin's Metaphysical Notebooks. I: Teleology and the Project of a Theory*, in «Biology Forum», 94 (2001), pp. 123-160.
- 86)Ch. Darwin, *The Autobiography of Charles Darwin 1809-1882*, cit., p. 77.
- 87)*Lettera di Benedetto XVI al Convegno «Libertà e laicità»*, organizzato dalla Fondazione Magna Carta, in «La Repubblica», 16 ottobre 2005, p. 7. E cfr. J. Ratzinger, *Europa. I suoi fondamenti spirituali ieri, oggi e domani*, in M. Pera e J. Ratzinger, *Senza radici*, Milano, Mondadori, 2004, pp. 47-72.
- 88)G. Verdi, *Don Carlos*, libretto di J. Méry e C. du Locle, da F. von Schiller, (tr. it. di A. De Lauzières, Milano-Napoli-Firenze, Ricordi), 1867.

Bibliografia delle opere citate

ALBO, O., *El viaje del Beagle a partir del relato de Charles Darwin*, in Ch. Darwin, *Viaje del Beagle*, Edición y material didáctico: Oriol Albó, Madrid, Alhambra Longman, 1990.

ARNHART, L., *Darwinian Natural Law. The Biological Ethics of Human Nature*, State University of New York Press, 1998.

BARROW, J. - TIPLER, F., *The Anthropic Cosmological Principle*, Oxford, Clarendon Press, 1986.

BOWLBY, J., *Charles Darwin. A Biography*, London, Hutchinson, 1990.

BRODIE, B., *Psychological Inquiries in a series of essays, intended to illustrate the mutual relations of the physical organization and the mental faculties*, London, Longman, Brown, Green and Longmans, 1854.

BROWNE, J., *Charles Darwin: The Power of Place*, Princeton, Princeton University Press, 2002.

BUIATTI, M., *Lo stato vivente della materia*. Le frontiere della nuova biologia, Torino, UTET, 2000.

CALABI, L., *Il principio di Malthus, tra politica e filosofia*. Thomas Robert Malthus «political moralist», in «Il pensiero politico», Anno XXVIII, n. 2, 1995, pp. 178-209.

CALABI, L., *On Darwin's Metaphysical Notebooks. I: Teleology and the Project of a Theory*, in «Biology Forum», 94 (2001), pp. 123-160.

CALABI, L., *On Darwin's Metaphysical Notebooks. II: Metaphysics and Final Cause*, in «Biology Forum», 94 (2001), pp. 277-292.

CALABI, L., *Darwinismo Morale*. Aspetti della riflessione contemporanea, Pisa, Edizioni ETS, 2002.

CALABI, L., *Tra Darwin e Habermas. Sul caso e l'«indisponibilità» dell'individuo*, in L. Calabi, B. Continenza, E. Gagliasso, M. Giovanetti, S. Tagliagambe, *Ai confini tra scienza e filosofia*, a c. di M. Giovannetti, Pisa, PLUS-Pisa University Press, 2004.

CARREIRA PÉREZ, E. M. (S. I.), *Scienza E Fede: Caso E Progetto*, in «Civiltà Cattolica», n. 4, Quaderno 3736, 18 febbraio 2006, pp. 319-331.

CAVALLI-SFORZA, L. e F., *Tutto ci dice che Darwin aveva ragione*, in «La Repubblica», 3 novembre 2005, pp. 46-47.

CAVALLI-SFORZA, L. L., *Geni, popoli e lingue*, tr. it. di E. Stubel, Milano, Adelphi, 1996, 1999.

DARWIN, Ch., *The Red Notebook of Charles Darwin*, ed. By S. Herbert, Ithaca and London, 1980.

DARWIN, Ch., *Charles Darwin's Notebooks, 1836-1844*, ed. by P. H. Barrett, O. J. Gautrey, S. Herbert, D. Kohn, S. Smith, British Museum (Natural History) Cambridge University Press, 1987.

DARWIN, Ch., *Journal of Researches into the Natural History and Geology of the Countries visited during the Voyage of H. M. S. «Beagle» round the World (1845²)* tr. it. di M. Magistretti *Viaggio di un naturalista intorno al mondo*, a c. di L. Lamberti, Torino, Einaudi, 1989.

DARWIN, Ch., *On the Origin of Species, by Means of Natural Selection* (London, J. Murray, 1859¹), ed. with an Introduction by S. W. Burrow, Penguin Books, 1968, 1984.

DARWIN, Ch., *On the Origin of Species, by Means of Natural Selection*, 6th edn., tr. it. di L. Fratini *L'origine delle specie*, Torino, Boringhieri, 1967, 1972⁶.

DARWIN, Ch., *The Descent of Man, and Selection in Relation to Sex*, London, J. Murray, 1871, Repr. With An Introduction by John Tyler Bonner and Robert M. May, Princeton, N. J., Princeton University Press, 1981.

DARWIN, Ch., *The Variations of Animals and Plants under Domestication*, 1875², repr. of the 1896 edn. (New York, D. Appleton and Company), New York, AMS Press, 1972.

DARWIN, Ch., *The Life and Letters of Charles Darwin. Including an Autobiographical Chapter*, edited by his son Francis Darwin, London, J. Murray, 1887, repr. New York, D. Appleton and Co., 1896.

DARWIN, Ch., *More Letters of Charles Darwin. A Record of his Work in a Series of hitherto Unpublished Letters*, edited by F. Darwin and A. C. Seward, Cambridge, 1903.

DARWIN, Ch., *The Autobiography of Charles Darwin 1809-1882*. With original omissions restored. Edited with appendix and notes by his grand-daughter Nora Barlow, W. W. Norton & Company, 1958.

DARWIN, E., *Zoonomia, or the Laws of Organic Life*, London, 2 vols., 1794-1796.

DARWIN LITCHFIELD, H. E., in *Emma Darwin, Wife of Charles Darwin: A Century of Family Letters. 1792-1896*, London, J. Murray, 1915.

DE RITA, G., Contributo in «La Repubblica», 4 novembre 2005.

DEGLER, C., *In Search of Human Nature: The Decline and Revival of Darwinism in American Social Thought*, New York, Oxford University Press, 1991.

ELDREDGE N., *Perché lo facciamo. Il gene egoista e il sesso*, Torino, Einaudi, 2005.

FREUD, S., *Introduzione alla psicoanalisi (Lezione 18) e Una difficoltà della psicoanalisi*, in *Opere*, tr. it. a c. di C. Musatti, Torino, Boringhieri, vol. 8, 1976.

GOTTHELF, A., and LENNOX, G., eds., *Philosophical Issues in Aristotle's Biology*, Cambridge, Cambridge University Press, 1987.

HABERMAS, J., *Il futuro della natura umana*, a c. di L. Ceppa, Torino, Einaudi, 2002.

HAZLITT, W., *The Spirit of the Age: or, Contemporary portraits*, edited by his son, London, C. Templeman, 1858.

HEGEL, G. W. F., *Wissenschaft der Logik*, III, 3, 2, Hamburg, Felix Meiner Verlag, 1969, II.

HUXLEY, T. H., *The Genealogy of Animals*, in «The Academy», 1869.

HUXLEY, T. H., *On the Reception of the 'Origin of Species'*, in *The Life And Letters of Charles Darwin. Including an Autobiographical Chapter*, edited by his son Francis Darwin, London, J. Murray, 1887, repr. New York, D. Appleton and Co., 1896.

INGROSSO, M.-MANGHI, S.-PARISI, V. (a c. di), *Sociobiologia possibile*, Milano, F. Angeli, 1982.

JACOB, F., *Le jeu des possibles: essai sur la diversité du vivant*, Paris, Fayard, 1981.

KANT, I., *The Metaphysics of Ethics*, translated by J. W. Semple, Edinburgh, 1836.

MACINTYRE, A., *Hume on "Is" and "Ought"*, in «Philosophical Review», 68, 1959, pp. 451-468.

MALTHUS, Th. R., *An Essay on the Principle of Population* (1798), ed. with an Introduction by A. Flew, Penguin Books, 1970, 1976, 1979.

MALTHUS, Th. R., *Th. R. Malthus to D. Ricardo*, Jan. the 26th 1817, in *The Works and Correspondence of David Ricardo*, ed. by P. Sraffa, Cambridge University Press, 1962.

MALTHUS, Th. R., *The Crisis, a View of the Present Interesting State of Great Britain, by a Friend to the Constitution*, in W. Empson, Art. IX—*Principles of Political Economy considered with a View to their Practical Application*. By the Reverend T. R. Malthus, F. R. S., Second Edition. To Which is prefixed a Memoir of the Author's Life 8 vo. London: 1836, in «The Edinburgh Review», Jan. 1837, vol. LXIV, p. 482, repr. in B. Semel (ed.), *Occasional Papers of T. R. Malthus*, New York, Burt Franklin, 1963.

MARENCO, F., *Introduzione*, in DARWIN, Ch., *Journal of Researches into the Natural History and Geology of the Countries visited during the Voyage of H. M. S. «Beagle» round the World (1845²)* tr. it. di M. Magistretti *Viaggio di un naturalista intorno al mondo*, a c. di L. Lamberti, Torino, Einaudi, 1989.

MARX, K., *Eileitung zu den "Grundrisse der Kritik der politischen Ökonomie"*, in Idem, *Ökonomische Manuskripte 1857/58*, Berlin, MEGA, II. 1. 1, Teil 1, 1976.

MARX, K. - ENGELS, F., *K. Marx a F. Engels*, 18 giugno 1862; *F. Engels a K. Marx*, 11 o 12 dicembre 1859 (in Idem, *Opere*, vol. XL, Roma, Editori Riuniti, a c. di M. Montinari, 1973).

MASTERS, R. D., *Evolutionary Biology and Natural Right*, in K. L. Deutsch and W. Soffer, eds., *The Crisis of Liberal Democracy: A Straussian Perspective*, Albany, State University of New York Press, 1987, pp. 48-67.

MAYR, E., *Evolution and the Diversity of Life*, Cambridge, The Belknap Press of Harvard University Press, 1976.

MILL, J. St., *Utilitarianism*, London, Parker, Son, and Bourn, 1863.

MITHEN, S. J., *The Singing Neanderthals: The Origins of Music, Language, Mind and Body*, London, Weidenfeld and Nicolson, 2005.

MONOD, J., *L'hazard et la nécessité*, Paris, Editions du Seuil, 1970.

NUSSBAUM, M., *Aristotle's "De Motu Animalium"*, Princeton, N. J., Princeton University Press, 1978.

PIEVANI, T., *Ma il banco di prova è la teoria di Darwin*, in «La Repubblica», 21 luglio 2005, p. 36.

PIEVANI, T., *Creazione senza Dio*, Torino, Einaudi, 2006.

PINKER, S., *The Blank Slate. The Modern Denial of Human Nature*, Great Britain, Allen Lane, The Penguin Press, 2002.

POUPARD, P., Contributo in «La Repubblica», 4 novembre 2005.

QUAMMEN, D., *Le prove dell'evoluzione sono schiaccianti*, in *Darwin aveva torto?*, fascicolo tematico di «National Geographic», vol. 14, n. 5, novembre 2004.

RATZINGER, J., *Europa. I suoi fondamenti spirituali ieri, oggi e domani*, in M. Pera e J. Ratzinger, *Senza radici*, Milano, Mondadori, 2004, pp. 47-72.

RATZINGER, J., Papa Benedetto XVI, *Omelia della Santa Messa per l'inizio del Ministero del Sommo Pontefice Benedetto XVI*, 24 aprile 2005.

RATZINGER, J., Papa Benedetto XVI, *Lettera al Convegno «Libertà e laicità»*, organizzato dalla Fondazione Magna Carta, in «La Repubblica», 16 ottobre 2005.

RORTY, R., *Invidia della filosofia*, in «MicroMega», Almanacco di filosofia, 4/2005, pp. 127-134.

SCHÖNBORN, Chr., *C'è un disegno nell'universo*, in «La Repubblica», 6 novembre 2005.

SEN, A., *Sulla visione darwiniana del progresso*, in Idem, *Razionalità e libertà*, tr. it. di F. Alberti, C. Sandri, L. Zarri, Bologna, il Mulino, 2005.

SMITH, A., *Essays on Philosophical Subjects*, ed. by S. Black and J. Hutton, in A. Smith, *The Works of A. S.*, repr. of the 1811-1812 edn., vol. V, Aalen, Otto Zeller, 1963.

STRAUSS, L., *Natural Right and History*, Chicago, University of Chicago Press, 1953.

SVEVO, I., *Del sentimento in arte e L'uomo e la teoria darwiniana*, in *Teatro e Saggi*, a c. di F. Bertoni, Milano, Mondadori, 2004.

SVEVO, I., *La coscienza di Zeno*, in *Romanzi e «Continuazioni»*, a c. di N. Palmieri e F. Vittorini, Milano, Mondadori, 2004, 2006.

TECMUSEH FITCH, W., *Recensione* di MITHEN, S. J., *The Singing Neanderthals: The Origins of Music, Language, Mind and Body*, London, Weidenfeld and Nicolson, 2005, in «Nature», vol. 438, 17. Nov. 2005.

TORT, P., *La seconde révolution darwinienne* (Conferenza inaugurale del Congresso Internazionale «Darwinisme et société», Paris, Collège de France, mars 1991), in P. Tort, *Darwinisme et société*, Paris, PUF, 1992.

TORT, P., *Introduction à l'anthropologie darwinienne*, in P. Tort, *Marx et le problème de l'idéologie*, Paris, PUF, 1998.

TURGOT, A.-R.-J., *Tableau philosophique des progrès succesifs de l'esprit humain e Plan de deux discours sur l'histoire universelle* (in Idem, *Le ricchezze, il progresso e la storia universale*, tr. it. a c. di R. Finzi, Torino, Einaudi, 1978).

URE, A., *The Philosophy of Manufactures: or An Exposition of the Scientific, Moral, and Commercial Economy of the Factory System of Great Britain*, London, 1835².

VERDI, G., *Don Carlos*, libretto di J. Méry e C. du Locle, da F. von Schiller, (tr. it. di A. De Lauzières, Milano-Napoli-Firenze, Ricordi), 1867.

VIANO, C. A., *La natura invisibile*, in «MicroMega». Almanacco di filosofia, 4/2005, pp. 83-102.

WILSON, E. O., *Sociobiology: the new synthesis*, Cambridge, Belknap Press, 1975.

Apartat Daniel C. Dennet

Autors consultats:

Anonymous	-Jorge Luis Borges	-David Cope
Charles Darwin	-Richard Dawkins	-Susan Dennett
René Descartes	-Marcel Duchamp	-Thomas Edison
Bobby Fischer	-Philip Guston	-Douglas Hofstadter
Nicholas Humphrey	-Robert MacKenzie	-Tony Marcel
Victoria McGeer	-Ludwig Mies van der Rohe	-Pablo Picasso
William Poundstone	-William Shakespeare	-John Searle
Mary S��ller	-Paul Valéry	

Refer  ncies

Paul Valéry, *Cahiers*, ed. Judith Robinson, 2 vols. (Paris: Edition de la Pleiade 1973-74). vol. 2 (1974), p. 1388.

Dennett, D. 1984, *Elbow Room*, p13.

Robert Beverley MacKenzie, 1868, *The Darwinian Theory of the Transmutation of Species Examined* (published anonymously "By a Graduate of the University of Cambridge"). London: Nisbet & Co. Quoted in a review, *Athenaeum*, no 2102, February 8, p217.

Searle, John, 1980, "Minds, Brains and Programs," Behavioral and Brain Sciences, 3, pp.417-58.

This is obviously true of all competences of information-processing or control, but not of productive or transformative processes, such as lactation, which requires the transport and assembly of particular materials. Since Searle purports to distinguish the brain's "control powers" from its "bottom-up causal powers" that "produce intentionality," some have thought Searle imagines intentionality to be a special sort of substance secreted by the brain. Since he denies this, he owes us some other way to distinguish these mysterious causal powers from the control powers that software can implement

and an explanation of why they are not implementable in a virtual machine.

This perspective helps to explain the visceral appeal to many onlookers of the various *apparent* alternatives to Darwinian mechanism that have flourished over the years. The most prominent recently have been the appeal to “self-organization” “on the edge of chaos” (Stuart Kauffman, Per Bak, and others), and “dynamical systems theory” in both evolution and cognition (Esther Thelen, Walter Freeman, Timothy van Gelder, and others), and, of course, Stephen Jay Gould’s insistence that evolution is not, as I have claimed (building on the work of theorists from Darwin to Fisher and Haldane to Williams and Maynard Smith), fundamentally an algorithmic process. After the smoke of battle clears, these ideas can be readily seen to be, at best, interesting complications of the basic Darwinian mechanisms, just as connectionist architectures and embodied cognition models are interesting complications of the basic ideas of AI. These controversies are, at best, constructive disagreements over how to “give the details”, not challenges to the basic Darwinian vision.

William Poundstone, 1985, *The Recursive Universe: Cosmic Complexity and the Limits of Scientific Knowledge*, New York: Wm Morrow, p23.

Charles Darwin, *Origin of Species*, Ch. 4 summary (p.127 in facs. edition)

This tactic of mapping evolutionary processes and results onto space is a natural and oft-used metaphor, exploited in models of hill-climbing, and peaks in adaptive landscapes, to name the most obvious and popular applications. Its naturalness does not guarantee its soundness, of course, and may even mask its limitations, but since the basic mapping strategy has proven to be particularly useful in expressing *criticisms* of over-simple evolutionary ideas (e.g., Kauffman’s “rugged landscape”, Eigen’s “quasi-species”), it is not obviously biased in favor of simplistic visions of Darwinism.

John Maynard Smith and Eörs Szathmáry, 1995, *The Major Transitions in Evolution*, Oxford: Freeman, identify eight occasions (major transitions) when the evolutionary process became more efficient, creating cranes.

Daniel C. Dennett, *Darwin’s Dangerous Idea*, 1995, “The Tools for R and D: Skyhooks or Cranes?” pp 73-80.

See the famous cartoon by Sydney Harris, in which the physicist's blackboard is covered with impressive formulae, except for this bracketed phrase in the middle, which leads the onlooker scientist to say "I think you should be more explicit here in step two." (reprinted in Daniel Dennett, *Consciousness Explained*, 1991, p38).

I have been unable to discover the source of Picasso's claim, which is nicely balanced by a better known remark by a more down-to-earth creative genius, Thomas Edison: "Genius is one per cent. inspiration and ninety-nine per cent. perspiration." (in a newspaper interview. *Life* [1932], ch. 24, according to the *Oxford Dictionary of Quotations*.)

Yes, I intend the homage to an old favorite of mine, *What Happens in Hamlet*, by J. Dover Wilson (1951, Cambridge Univ. Press).

unless we find there is a Ms. Shelley who is the author of Dr. Frankenstein. . . . !

Borges, J. L. 1962, *Labyrinths: Selected Stories and other Writings*, New York: New Directions. [La Biblioteca de Babel, 1941, in El jardín de los senderos que se bifurcan, published with another in *Ficciones*. 1956, Emece Editores, S. A., Buenos Aires.]

Borges chose slightly different figures: books 410 pages long, with 40 lines of 80 characters. The total number of characters per book is close enough to mine (1,1312,000 versus 1,000,000) to make no difference. I chose my rounder numbers for ease of handling. Borges chose a character set with only 25 members, which is enough for upper-case Spanish (with a blank, a comma and a period as the only punctuation), but not for English. I chose the more commodious 100 to make room without any doubt for the upper and lower case letters and punctuation of all the Roman alphabet languages.

Steven Hawking insists on putting it this way: "There are something like ten million million million million million million million million million million million million million million million (1 with eighty zeroes after it) particles in the region of the universe that we can observe." *A Brief History of Time*, New York: Bantam, p.129. Michael Denton (*Evolution: A Theory in Crisis*, London: Burnett Books. 1985) provides the estimate of 10^{70} atoms in the observable universe. Manfred Eigen (*Steps Towards Life*, Oxford University Press 1992, p.10) calculates the volume of the universe as 10^{84} cubic centimeters.

The Library of Babel is finite, but curiously enough, it contains all the grammatical sentences of English within its walls. But that's an

infinite set, and the library is finite! Still, any sentence of English, of whatever length, can be broken down into 500-page chunks, each of which is somewhere in the library! How is this possible? Some books may get used more than once. The most profligate case is the easiest to understand: since there are volumes which each contain a single character and are otherwise blank, repeated use of these one hundred volumes will create any text of any length. As Quine (*Quiddities: An Intermittently Philosophical Dictionary*, Cambridge, MA: Harvard Univ. Press. 1987) points out, in his informative and amusing essay, "Universal Library," if you avail yourself of this strategy of re-using volumes, and translate everything into the ASCII code your wordprocessor uses, you can store the whole Library of Babel in two extremely slender volumes, in one of which is printed a 0 and in the other of which appears a 1! (Quine also points out that Theodor Fechner, the psychologist, propounded the fantasy of the universal library long before Borges.)

Quine, *loc.cit.*, coins the term "hyperastronomic" for the same purpose. The previous two paragraphs are drawn, with minor changes, from *Darwin's Dangerous Idea*, pp108-9.

For more on this concept, see my "From Typo to Thinko: When Evolution Graduated to Semantic Norms," forthcoming in the Fyssen conference volume on cultural evolution.

Douglas R. Hofstadter, 1981, "Reflections," (on Searle) in Hofstadter and Dennett, eds., *The Mind's I: Fantasies and Reflections on Self and Soul*, 1981, New York: Basic Books and Hassocks, Sussex: Harvester

Shakespeare himself was, of course, a tireless exploiter of the design work of others, and may well have been poking fun at his own reputation, quoting a critic, when he had Autolycus describe himself as "a snapper-up of unconsidered trifles" in *A Winter's Tale* (Act IV, scene iii). Thanks to Tony Marcel for drawing this passage to my attention.

For the details, see David Cope, ed., *Virtual Music* (forthcoming from MIT Press), including my commentary, "Collision Detection, Muselot, and Scribble: Some Reflections on Creativity."

Richard Dawkins, 1982, *The Extended Phenotype*, Oxford and San Francisco: Freeman.

Three examples: Jerry Fodor's series of flawed theories of psychosemantics; John Searle's inability to account for how "intrinsic intentionality" could evolve when it has no "control power" consequences visible to selective pressure; John McDowell's quest for a non-Darwinian alternative to what he calls "bald naturalism," a struggle to secure a variety of normativity that is not the mere *as-if* normativity he finds discernible in evolution. See Dennett, *Darwin's Dangerous Idea*, 1995, and "Granny versus Mother Nature -- No Contest," *Mind & Language*, 11 no.3, 1996, pp 263-269, and "Review of John Searle, *The Rediscovery of the Mind*" *Journal of Philosophy*, 60, (4), 193-205, Apr. 1993, for my analyses of Fodor's and Searle's difficulties. My discussion of McDowell must be deferred to another occasion.

See "Do-It-Yourself Understanding," in *Brainchildren*, Cambridge MA: MIT Press, 1998, pp59-80, for my analysis of this theme in Fred Dretske's search for a privileged place where the understanding happens.

Dialogues with Marcel Duchamp, Pierre Cabanne (transl Ron Padgett), New York, Viking Press, 1971, p.48. Thanks to Nicholas Humphrey and Victoria McGeer for ideas expressed in the previous paragraph.

In an oft-quoted but possibly spurious passage-see *Darwin's Dangerous Idea*, p346-7.

I have been unable to locate the source of Guston's quote, but I have found much the same remark attributed to the composer, John Cage, a close friend and contemporary of Guston's, who [is said to have]said this about painting:

When you are working, everybody is in your studio-the past, your friends, the art world, and above all, your own ideas-all are there. But as you continue painting, they start leaving, one by one, and you are left completely alone. Then, if you are lucky, even you leave.

184Like all other creators, Guston and I like to re-use what we find, adding a few touches from time to time.

SINOPSIS
ECONÒMICA I SOCIAL MUNDIAL
ANYS 1993/4 - 2003/4

SINOPSIS ECONOMICA I SOCIAL MUNDIAL ANYS 1993/4 - 2003/4

UNIO EUROPEA

		DEMOGRAFIA - POBLACIÓ					PIB/PAÍS		PXCAP		Món Mahometà		EDUCACIÓ		DEFEN.		FERTILITAT	
Nº	ANY	PAÍS	KM2	HAB	DENS.		Mi\$ \$	\$	Nombre/h	%	LLENGUA	S/PIB	S/PIB	DONA/ ANY	EVOLUCIÓ VEGETATIVA X 1000 HAB.	Nº		
1	1993/4	ALEMANYA	357.021	81.912.000	229.50		1.935.580.560	23.630			ALEMANY	4,00%	2,20%		-1,30	1		
	2003/4	"	357.021	82.398.320	230.79		2.160.000.000	26.200	3.000.000	3,64	"	4,60%	1,30%	1,37	-1,74			
2	1993/4	ÀUSTRIA	83.858	8.063.000	96.14		186.416.560	23.120			ALEMANY	5,80%	1,00%		1,50	2		
	2003/4	"	83.858	8.188.207	97,64		227.700.000	27.900			"	5,80%	0,80%	1,56	-0,26			
3	1993/4	BÈLGICA	30.510	10.064.000	329.85		213.457.440	21.210			NE/FRAN/AL	5,10%	1,80%		1,30	3		
	2003/4	"	30.510	10.289.088	337,23		299.700.000	29.200	200.000	1,94	"	5,90%	1,10%	1,62	0,38			
4	1993/4	XIPRE	9.250	733.000	79.24		4.588.580	6.260			GREC/TURC	3,90%	2,30%		9,00	1970	4	
	2003/4	"	9.250	771.657	83,42		9.400.000	15.000			"	5,40%	3,50%	1,88	5,14			
5	1993/4	DINAMARCA	43.098	5.223.000	121.18		146.818.530	28.110			DANÈS	7,40%	2,00%		1,60		5	
	2003/4	"	43.098	5.384.384	124,93		155.300.000	28.900			"	8,20%	1,40%	1,73	0,80			
6	1993/4	ESLOVÀQUIA	48.845	5.289.608	108.29		11.794.470	2.230			ESLOVAC	5,70%	2,40%		4,00		6	
	2003/4	"	48.845	5.430.033	111,16		67.340.000	12.400			"	4,20%	1,90%	1,25	0,88			
7	1993/4	ESLOVÈNIA	20.273	1.971.000	97.22		14.072.940	7.140			ESLOVÈ	s/dades	s/dades		-0,10		7	
	2003/4	"	20.273	1.935.620	95,48		37.060.000	19.200			"	5,50%	1,50%	1,27	-0,92			
8	1993/4	ESPANYA	504.782	39.652.742	78.55		526.578.560	13.280			CA/CAT/GV	4,60%	1,60%		0,70		8	
	2003/4	"	504.782	40.217.413	79,67		850.700.000	21.200	291.631	0,72	"	4,50%	1,30%	1,26	0,60			
9	1993/4	ESTÒNIA	45.226	1.487.000	32.87		4.193.340	2.820			ESTONIA	5,90%	5,00%		-5,20		9	
	2003/4	"	45.226	1.408.556	31,14		15.520.000	11.000			"	7,50%	2,20%	1,27	-4,18			
10	1993/4	FINLÀNDIA	337.030	5.101.000	15.13		96.153.850	18.850			FINES/SUEC	7,20%	2,20%		3,60		10	
	2003/4	"	337.030	5.190.785	15,40		133.800.000	25.800			"	6,10%	1,30%	1,70	0,72			
11	1993/4	FRANÇA	547.030	58.172.000	107,00		1.365.296.840	23.470			FRANCÈS	5,80%	3,40%		3,30		11	
	2003/4	"	547.030	60.280.529	110,20		1.558.000.000	26.000	5.000.000	8,29	"	5,80%	2,10%	1,85	3,49			
12	1993/4	GRÈCIA	131.940	10.493.000	79.52		80.901.030	7.710			GREC	3,10%	5,50%		0,50		12	
	2003/4	"	131.940	10.665.989	80,84		203.300.000	19.100			"	3,80%	2,60%	1,35	-0,07			
13	1993/4	HONGRIA	93.030	10.231.000	109.97		39.287.040	3.840			HUNGARÈS	6,70%	2,00%		-3,00		13	
	2003/4	"	93.030	10.045.407	107,98		134.000.000	13.300			"	5,00%	1,70%	1,25	-3,68			
14	1993/4	IRLANDA	70.280	3.590.000	51.08		48.931.700	13.630			ANG/IRLANDE.	6,20%	1,30%		6,00	1990	14	
	2003/4	"	70.280	3.924.140	55,84		113.700.000	29.300			"	4,50%	0,60%	1,89	6,69			
15	1993/4	ITALIA	301.230	57.282.824	190.16		1.103.824.140	19.270			ITALIÀ	5,40%	2,10%		-0,20		15	
	2003/4	"	301.230	57.998.353	192,54		1.455.000.000	25.100	410.587	0,70	"	4,00%	1,60%	1,26	-0,94			
16	1993/4	LETÒNIA	64.589	2.515.000	38.93		5.759.350	2.290			LETÓ	6,70%	4,00%		-4,90		16	
	2003/4	"	64.589	2.348.784	36,37		20.990.000	8.900			"	5,90%	1,40%	1,20	-6,15			
17	1993/4	LITUÀNIA	65.200	3.707.000	56.85		5.004.450	1.350			LITUANES	7,00%	5,00%		-1,10		17	
	2003/0	"	65.200	3.592.561	55,10		30.080.000	8.400			"	6,40%	1,80%	1,45	-2,41			
18	1993/4	LUXEMBURG	2.586	415.000	160.47		16.425.700	39.580			AL/LUXEMBU	4,30%	0,80%		4,30		18	
	2003/4	"	2.586	454.157	175,62		21.940.000	48.900			"	3,70%	0,90%	1,70	3,14			
19	1993/4	MALTA	316	372.000	1.177,2		2.976.000	8.000			ANG/MALTÈS	4,60%	0,90%		5,80		19	
	2003/4	"	316	400.420	1.267,1		17.200.000	17.200			"	4,90%	0,70%	1,91	4,95			
20	1993/4	PAÏSOS BAIXOS	41.526	15.589.000	375.40		342.490.330	21.970			NEERLAND.	5,90%	2,20%		3,50		20	
	2003/4	"	41.526	16.150.511	388,93		437.800.000	27.200	400.000	2,47	"	4,80%	1,60%	1,65	2,65			
21	1993/4	POLÒNIA	312.685	38.731.000	123.86		95.665.570	2.470			POLAC	5,50%	2,40%		1,10		21	
	2003/4	"	312.685	38.622.660	123,52		373.200.000	9.700			"	5,00%	1,90%	1,37	0,51			

22	1993/4	PORTUGAL	92.391	9.927.000	107.44	93.015.990	9.370			PORTUGUÈS	5,00%	2,50%		0,04	22
	2003/4	"	92.391	10.102.022	109.34	195.200.000	19.400	5.296	0,05	"	5,80%	2,10%	1,49	1,24	
23	1993/4	REGNE UNIT	244.820	58.586.000	239.30	1.078.568.260	18.410			ANG/GAL/ESC	5,20%	3,60%		1,80	23
	2003/4	"	244.820	60.094.648	245.46	1.528.000.000	25.500	1.000.000	1,66	"	4,50%	2,50%	1,66	0,78	
24	1993/4	REPUB. TXECA	78.866	10.345.644	131.18	28.241.850	2.730			XEC	5,80%	2,60%		0,30	24
	2003/4	"	78.866	10.249.216	129.96	157.100.000	15.300			"	4,40%	2,30%	1,18	-1,73	
25	1993/4	SUÈCIA	449.964	8.858.000	19.68	209.314.540	23.630			SUEC	8,30%	2,80%		1,10	25
	2003/4	"	449.964	8.878.085	19.73	230.700.000	26.000			"	7,80%	1,90%	1,54	-0,87	
		TOTALS 1993/4	3.976.346	448.310.818	112.74	7.655.357.620	17.076				5,63%	2,57%		1,35	
		TOTALS 2003/4	3.976.346	455.021.545	114,43	10.432.730.000	22.928	10.307.514	2,27		5,36%	1,68%	1,51	0,36	

EUROPA EXTRACOMUNITARIA

		DEMOGRAFIA - POBLACIÓ				PIB/PAIS		PXCAP	Món Mahometà		EDUCACIÓ		DEFEN.		FERTILITAT		
Nº	ANY	PAÍS	KM2	HAB	DENS.	Mil \$	\$		Nombre/h	%	LLENGUA	S/PIB	S/PIB	DONA/ ANY	EVOLUCIÓ VEGETATIVA X 1000 HAB.	Nº	
26	1993/4	ALBÀNIA	28.718	3.412.000	118,81	1.160.080	340				ALBANÈS	2,00%	4,10%		18,40	26	
	2003/4	"	28.718	3.582.205	124,74	15.690.000	4.400		2.507.543	70	"	3,10%	3,00%	2,22	11,72		
27	1993/4	ANDORRA	468	62.900	134,40	s/dades	s/dades				CATALÀ	s/dades	s/dades		8,10	27	
	2003/4	"	468	69.150	147,76	1.300.000	19.000				"	s/dades	s/dades	1,27	3,91		
28	1993/4	BÒSNIA I HERCE.	51.129	3.459.000	67,65	2.421.300	700				BOSNIA	s/dades	s/dades		7,10	28	
	2003/4	"	51.129	3.980.018	77,84	7.300.000	1.900		1.592.007	40	"	s/dades	s/dades	1,71	4,44		
29	1993/4	BULGÀRIA	110.910	8.351.000	75,29	9.687.160	1.160				BÚLGAR	5,80%	3,20%		-3,80	29	
	2003/4	"	110.910	7.537.929	67,96	49.230.000	6.500				"	3,40%	2,70%	1,13	-6,32		
30	1993/4	CROÀCIA	56.542	4.495.000	79,49	13.745.710	3.058				CROAT	8,00%	4,00%		-0,60	30	
	2003/4	"	56.542	4.422.248	78,21	43.120.000	8.300		57.489	1,3	"	4,20%	2,80%	1,93	1,51		
31	1993/4	ISLÀNDIA	103.000	269.000	2,61	6.614.710	24.590				ISLANDÈS	5,60%	0,00%		10,20	31	
	2003/4	"	103.000	280.798	2,73	8.444.000	30.200				"	4,90%	0,30%	1,98	7,18		
32	1993/4	LIECHTENSTEIN	160	30.900	193,12	s/dades	s/dades				ALEMANY	s/dades	s/dades		s/dades	32	
	2003/4	"	160	33.145	207,16	825.000	25.000				"	s/dades	s/dades	1,50	4,07		
33	1993/4	MACEDÒNIA	25.333	1.968.000	77,68	1.678.704	853				MACEDÒNIC	s/dades	s/dades		9,20	33	
	2003/4	"	25.333	2.063.122	81,44	10.570.000	5.100		618.936	30	"	4,10%	3,00%	1,75	5,42		
34	1993/4	MÒNACO	1,95	30.500	15641,02	s/dades	s/dades				FRANCÈS	s/dades	s/dades		4,40	34	
	2003/4	"	1,95	32.130	16476,92	870.000	27.000				"	s/dades	s/dades	1,76	-3,36		
35	1993/4	NORUEGA	324.220	4.382.000	13,51	116.035.360	26.480				NORUEC	8,40%	3,10%		3,40	35	
	2003/4	"	324.220	4.546.123	14,02	149.100.000	33.000				"	6,90%	2,00%	1,80	2,45		
36	1993/4	ROMANIA	238.391	22.670.000	95,45	60.075.500	2.650				RUMANÈS	3,60%	2,60%		4,40	36	
	2003/4	"	238.391	22.271.839	93,43	169.300.000	7.600				"	3,50%	2,70%	1,36	-1,46		
37	1993/4	SAN MARINO	61	25.300	414,75	s/dades	s/dades				ITALIÀ	9,00%	0,00%		s/dades	37	
	2003/4	"	61	28.119	460,97	940.000	34.600				"	9,00%	0,00%	1,31	2,63		
38	1993/4	SÈRBIA I MONT.	102.350	10.473.000	102,32	15.814.230	1.510				SERB/ALBAN.	s/dades	3,90%		3,00	38	
	2003/4	"	102.350	10.655.774	104,11	23.150.000	1.500				"	5,10%	s/dades	1,77	2,12		
39	1993/4	SUISSA	41.290	7.087.000	171,63	249.320.660	35.180				AL/FR/IT/ROM	5,20%	1,90%		3,00	39	
	2003/4	"	41.290	7.318.638	177,25	233.400.000	32.000		300.000		"	5,50%	1,20%	1,48	0,77		
40	1993/4	TURQUIA	780.580	62.650.000	80,26	153.492.500	2.450				TURC	4,00%	4,10%		17,00	1990	40
	2003/4	"	780.580	68.109.469	87,25	489.700.000	7.300		67.767.921	99,5	"	3,50%	3,20%	2,03	11,64		
41	1993/4	VATICA	0,44	750	1.704,54	s/dades	s/dades				LLATÍ	s/dades	s/dades		s/dades	41	
	2003/4	"	0,44	911	2.070,5	s/dades	s/dades				"	s/dades	s/dades		s/dades		

Nº	ANY	DEMOGRAFIA - POBLACIÓ		HAB	DENS.	PIB/PAIS		PXCAP	Món Mahometà		EDUCACIÓ		DEFEN.	FERTILITAT	
		PAÍS	KM2			MiIs \$	\$		Nombre/h	%	LLENGUA	S/PIB		DONA/ ANY	EVOLUCIÓ VEGETATIVA X 1000 HAB.
		TOTALES 1993/4	1.863.154	129.366.350	69,43	630.045.914	4.870					5,73%	2,69%		6,45
		TOTALES 2003/4	1.863.154	134.931.618	72,42	1.202.939.000	8.915		72.843.896	53,99		4,84%	2,13%	1,67	3,11

AMÈRICA DEL NORT

Nº	ANY	DEMOGRAFIA - POBLACIÓ		HAB	DENS.	PIB/PAIS		PXCAP	Món Mahometà		EDUCACIÓ		DEFEN.	FERTILITAT	
		PAÍS	KM2			MiIs \$	\$		Nombre/h	%	LLENGUA	S/PIB		DONA/ ANY	EVOLUCIÓ VEGETATIVA X 1000 HAB.
42	1993/4	EEUU	9.629.091	260.711.000	27,07	6.439.561.700	24.700				ANGLÈS	5,30%	4,90%		6,90
	2003/4	"	9.629.091	290.342.554	30,15	10.450.000.000	36.300		6.000.000	2,06	"	4,90%	3,40%	2,07	5,70
43	1993/4	CANADÀ	9.984.670	29.107.000	3,20	601.641.690	20.670				ANGL/FRANC.	7,40%	2,00%		7,00
	2003/4	"	9.984.670	32.207.113	3,23	934.100.000	29.300		300.000	0,93	"	5,50%	1,00%	1,61	3,38
		TOTALES 1993/4	19.613.761	289.818.000	14,78	7.041.203.390	24.295					6,35%	3,45%		6,95
		TOTALES 2003/4	19.613.761	322.549.667	16,45	11.384.100.000	35.294		6.300.000	1,95		5,20%	2,20%	1,84	4,54

AMÈRICA CENTRAL

Nº	ANY	DEMOGRAFIA - POBLACIÓ		HAB	DENS.	PIB/PAIS		PXCAP	Món Mahometà		EDUCACIÓ		DEFEN.	FERTILITAT	
		PAÍS	KM2			MiIs \$	\$		Nombre/h	%	LLENGUA	S/PIB		DONA/ ANY	EVOLUCIÓ VEGETATIVA X 1000 HAB.
44	1993/4	ANTIGUA I BARB.	443	66.000	148,98	sin datos	sin datos				ANGLÈS	s/dades	s/dades		44
	2003/4		443	67.897	153,27	750.000	11.000				"	3,20%	0,60%	2,28	12,59
45	1993/4	BAHAMES	13.940	264.000	18,93	3.038.640	11.510				ANGLÈS	1,95%	3,00%		17,00
	2003/4		13.940	297.477	21,34	4.590.000	15.300				"	3,20%	0,50%	2,25	9,89
46	1993/4	BARBADOS	431	260.000	603,24	1.723.800	6.630				ANGLÈS	s/dades	0,60%		6,00
	2003/4		431	277.264	643,30	4.153.000	15.000				"	7,10%	0,50%	1,65	4,13
47	1993/4	BELIZE	22.966	204.000	8,88	418.200	2.050				ANGLÈS	2,00%	0,50%		30,00
	2003/4		22.966	266.440	11,60	1.280.000	4.900				"	6,20%	2,40%	3,86	24,41
48	1993/4	COSTA RICA	51.100	3.308.000	64,73	6.616.000	2.000				CASTELLÀ	4,50%	0,40%		21,50
	2003/4		51.100	3.896.092	76,24	32.000.000	8.300				"	4,40%	0,60%	2,38	15,09
49	1993/4	CUBA	110.860	10.994.000	99,17	17.370.520	1.580				CASTELLÀ	6,70%	4,20%		10,00
	2003/4		110.860	11.263.429	101,60	30.690.000	2.700				"	8,50%	s/dades	1,61	4,49
50	1993/4	DOMINICA	754	73.900	98,01	183.230	2.510				ANGLÈS	s/dades	s/dades		50
	2003/4		754	69.655	92,38	380.000	5.400				"	5,10%	s/dades	1,99	9,79
51	1993/4	EL SALVADOR	21.040	5.768.000	274,14	7.613.760	1.320				CASTELLÀ	1,60%	1,30%		27,00
	2003/4		21.040	6.470.379	307,53	29.410.000	4.600				"	2,30%	0,80%	3,25	21,89
52	1993/4	GUATEMALA	108.890	10.322.000	94,79	11.457.420	1.110				CASTELLÀ	1,20%	1,00%		28,50
	2003/4	"	108.890	13.909.384	127,74	53.200.000	3.900				"	1,70%	0,60%	4,67	28,27
53	1993/4	HAÏTÍ	27.750	6.491.000	233,91	2.401.670	370				FRANCÈS	1,80%	2,00%		22,00
	2003/4	"	27.750	7.527.817	271,27	10.600.000	1.400				"	1,10%	1,30%	4,86	20,70
54	1993/4	HONDURES	112.090	5.302.000	47,30	3.075.160	580				CASTELLÀ	4,00%	1,70%		29,40
	2003/4	"	112.090	6.669.789	59,50	16.290.000	2.500				"	4,00%	1,70%	4,07	25,23
55	1993/4	JAMAICA	10.991	2.497.000	227,19	3.345.980	1.340				ANGLÈS	4,10%	0,70%		18,30
	2003/4	"	10.991	2.695.867	245,28	10.080.000	3.800				"	6,30%	0,50%	2,01	11,93
56	1993/4	MÈXIC	1.972.550	81.249.645	41,19	304.683.750	3.750				CASTELLÀ	6,00%	0,50%		24,00

	2003/4	"	1.972.550	104.907.991	53,18	924.400.000	8.900			"	4,40%	0,50%	2,53	16,95	
57	1993/4	NICARAGUA	129.494	4.340.000	33,52	1.562.400	360			CASTELLÀ	4,10%	0,60%		31,00	57
	2003/4	"	129.494	5.128.517	39,60	11.160.000	2.200			"	5,00%	0,90%	3,00	21,60	
58	1993/4	PANAMA	78.200	2.631.000	33,64	6.866.910	2.610			CASTELLÀ	5,60%	0,00%		20,00	58
	2003/4	"	78.200	2.960.784	37,86	18.060.000	6.200			"	5,90%	1,20%	2,53	14,53	
59	1993/4	PUERTO RICO	9.104	3.522.037	386,87	24.308.844	6.902			CAS/INGLES	s/dades	s/dades		10,60	59
	2003/4	"	9.104	3.885.877	426,83	43.010.000	11.100			"	7,70%	s/dades	2,02	7,32	
60	1993/4	REP.DOMINICANA	48.730	7.803.000	160,13	8.427.240	1.080			CASTELLÀ	1,50%	0,80%		23,00	60
	2003/4	"	48.730	8.715.602	178,85	53.780.000	6.300			"	2,50%	0,70%	2,92	17,06	
61	1993/4	SAINT CHRISTOP.	261	41.800	160,15	183.270	4.470			ANGLÈS	s/dades	s/dades	2,37	12,40	61
	2003/4	"	261	38.763	148,52	339.000	8.800			"	s/dades	s/dades		9,60	
62	1993/4	SAINT LUCIA	616	142.000	230,52	411.800	2.900			ANGLÈS	5,50%	s/dades		19,00	62
	2003/4	"	616	162.157	263,24	866.000	5.400			"	5,80%	s/dades	2,29	15,69	
63	1993/4	SAINT VICENT G.	389	110.000	282,78	234.300	2.130			ANGLÈS	6,70%	s/dades		18,10	63
	2003/4	"	389	116.812	300,29	339.000	2.900			"	9,30%	s/dades	1,95	11,08	
64	1993/4	TRINITAT I TOB.	5.128	1.265.000	246,68	4.718.450	3.730			ANGLÈS	4,00%	2,00%		10,90	64
	2003/4	"	5.128	1.104.209	215,33	11.070.000	10.000			"	4,00%	0,70%	1,78	4,03	
		TOTALES 1993/4	2.725.727	146.654.382	53,80	408.641.344	2.786				3,83%	1,21%		18,94	
		TOTALES 2003/4	2.725.727	180.432.202	66,20	1.256.447.000	6.963				4,89%	0,90%	2,68	14,58	

AMÉRICA DEL SUD

		DEMOGRAFIA - POBLACIÓ					PIB/PAIS	PXCAP	Mon Mahometà		EDUCACIÓ		DEFEN.	FERTILITAT	
Nº	ANY	PAÍS	KM2	HAB	DENS.		Mils \$	\$	Nombre/h	%	LLENGUA	S/PIB	S/PIB	DONA/ ANY	EVOLUCIÓ VEGETATIVA X 1000 HAB.
65	1993/4	ARGENTINA	2.766.890	32.423.465	11,72		90.135.940	2.780			CASTELLÀ	9,30%	8,60%		11,00
	2003/4	"	2.766.890	38.740.807	14,00		403.800.000	10.500			"	4,00%	1,40%	2,28	9,89
66	1993/4	BOLÍVIA	1.098.580	7.888.000	7,18		5.363.840	680			CAS/QUIT/AIM	2,70%	2,40%		24,20
	2003/4	"	1.098.580	8.586.443	7,82		21.150.000	2.500			"	5,50%	1,70%	3,23	15,62
67	1993/4	BRASIL	8.511.965	159.000.000	18,68		478.590.000	3.010			PORTUGUÉS	4,60%	1,30%		18,70
	2003/4	"	8.511.965	182.032.604	21,39		1.376.000	7.600			"	4,70%	1,90%	2,01	11,54
68	1993/4	COLÒMBIA	1.141.748	34.520.185	30,23		44.530.800	1.290			CASTELLÀ	3,10%	2,60%		19,90
	2003/4	"	1.141.748	41.662.073	36,49		251.600.000	6.100			"	3,50%	2,40%	2,61	15,96
69	1993/4	XILE	756.950	13.231.803	17,48		36.120.630	2.730			CASTELLÀ	2,90%	3,40%		15,70
	2003/4	"	756.950	15.665.216	20,70		156.100.000	10.100			"	4,20%	2,90%	2,09	10,47
70	1993/4	EQUADOR	283.560	11.221.000	39,57		12.006.470	1.070			CASTELLÀ	2,70%	2,10%		20,70
	2003/4	"	283.560	13.710.234	48,35		42.650.000	3.200			"	1,60%	2,50%	2,99	19,65
71	1993/4	GRENADA	344	91.000	264,53		210.210	2.310			ANGLÈS	4,60%	s/dades		s/dades
	2003/4	"	344	89.258	259,47		440.000	5.000			"	4,20%	s/dades	2,45	15,41
72	1993/4	GUYANA	214.970	730.000	3,40		240.900	330			ANGLÈS	8,80%	2,70%		16,00
	2003/4	"	214.970	702.100	3,27		2.628.000	3.800	70.210	10,0	"	4,10%	0,80%	2,07	8,60
73	1993/4	PARAGUAI	406.750	4.828.000	11,87		7.242.000	1.500			CAS/GUARANI	2,80%	1,80%		29,00
	2003/4	"	406.750	6.036.900	14,84		25.190.000	4.300			"	5,00%	1,10%	4,02	25,50
74	1993/4	PERÚ	1.285.220	23.489.000	18,28		34.998.610	1.490			CAS/QUITXUA	1,50%	1,80%		21,40
	2003/4	"	1.285.220	28.409.897	22,11		138.800.000	5.000			"	3,40%	1,40%	2,81	17,12
75	1993/4	SURINAM	163.270	430.000	2,63		520.300	1.210			HOLANDÈS	s/dades	s/dades		17,00
	2003/4	"	163.270	435.449	2,67		1.469.000	3.400	87.090	20	"	3,60%	1,10%	2,40	12,57
76	1993/4	URUGUAY	176.220	3.186.000	18,08		12.457.260	3.910			CASTELLÀ	2,80%	2,00%		8,30
	2003/4	"	176.220	3.413.329	19,37		26.820.000	7.900			"	2,80%	2,10%	2,35	8,22

EXTREM ORIENT

		DEMOGRAFIA - POBLACIÓ				PIB/PAIS		PKCAP	Món Mahometà		EDUCACIÓ		DEFEN.	FERTILITAT	
Nº	ANY	PAIS	KM2	HAB	DENS.	MiIs \$	\$		Nombre/h	%	LLENGUA	S/PIB	S/PIB	DONA/ ANY	EVOLUCIÓ VEGETATIVA x 1000 HAB.
90	1993/4	JAPÓ	377.835	123.612.000	327,16	3.143.453.160	25.430				JAPONÈS	4,80%	1,00%		3,20
	2003/4	"	377.835	127.214.499	336,69	3.651.000.000	28.700				"	3,50%	1,10%	1,38	1,06
91	1993/4	XINA	9.596.960	1.133.682.000	118,13	4.19.462.340	370				XINÈS	2,40%	8,40%		13,00
	2003/4	"	9.596.960	1.286.975.468	134,10	5.989.000.000	4.700		100.000.000	7,77	"	2,90%	1,60%	1,70	6,22
92	1993/4	MONGÒLIA	1.565.000	2.182.000	1,39	s/dades					KHALKHA	0,90%	0,90%		28,00
	2003/4	"	1.565.000	2.712.315	1,73	5.060.000	1.900		54.246	2,00	"	2,40%	2,30%	2,28	14,21
93	1993/4	COREA SUD	98.480	43.520.000	441,92	235.008.000	5.400				COREA	1,90%	2,50%		10,00
	2003/4	"	98.480	48.289.037	490,34	941.500.000	19.600				"	3,80%	3,10%	1,56	6,57
94	1993/4	COREA NORD	120.540	22.227.000	184,40	23.982.933	1.079				COREA	3,60%	12,10%		13,00
	2003/4	"	120.540	22.466.481	186,38	22.260.000	1.000				"	s/dades	s/dades	2,25	10,68
95	1993/4	TAIWAN	35.980	20.592.048	572,32	181.003.680	8.790				XNO MAND.	3,60%	5,40%		10,40
	2003/4	"	35.980	22.603.000	628,21	406.000.000	18.000				"	4,10%	2,50%	1,57	6,54
		TOTALS 1993/4	11.794.795	1.345.815.048	114,10	4.002.910.113	2.974					2,87%	5,05%		12,93
		TOTALS 2003/4	11.794.795	1.510.260.800	128,04	11.014.820.000	7.293		100.054.246	6,62		3,34%	2,12%	1,79	7,55

ÀFRICA

		DEMOGRAFIA - POBLACIÓ				PIB/PAIS		PKCAP	Món Mahometà		EDUCACIÓ		DEFEN.	FERTILITAT	
Nº	ANY	PAIS	KM2	HAB	DENS.	MiIs \$	\$		Nombre/h	%	LLENGUA	S/PIB	S/PIB	DONA/ ANY	EVOLUCIÓ VEGETATIVA x 1000 HAB.
96	1993/4	ALGÈRIA	2.381.740	27.029.000	11,35	54.598.580	2.020				ÀRAB	9,10%	5,10%		25,00
	2003/4	"	2.381.740	32.818.500	13,78	173.800.000	5.400		32.818.500	100	"	4,80%	5,90%	2,55	16,85
97	1993/4	EGIPTE	1.001.450	57.109.000	57,03	35.978.670	630				ÀRAB	6,70%	5,00%		23,00
	2003/4	"	1.001.450	74.718.797	74,61	289.800.000	4.000		70.235.669	94	"	4,70%	3,50%	3,02	19,01
98	1993/4	LIBIA	1.759.540	4.573.000	2,60	28.809.900	6.300				ÀRAB	9,60%	14,90%		18,00
	2003/4	"	1.759.540	5.499.074	3,13	33.360.000	6.200		5.334.101	97	"	7,10%	4,20%	3,49	23,94
99	1993/4	MARROC	446.500	26.494.000	59,34	27.288.820	1.030				ÀRAB	7,40%	5,50%		21,00
	2003/4	"	446.500	31.689.265	70,97	121.800.000	3.900		31.372.372	99	"	5,50%	4,60%	2,89	17,48
100	1993/4	TUNÍSIA	163.610	8.757.000	53,52	15.587.460	1.780				ÀRAB	6,20%	3,40%		21,00
	2003/4	"	163.610	9.924.742	60,66	67.130.000	6.800		9.726.247	98	"	6,80%	2,00%	1,90	11,51
101	1993/4	MAURITÀNIA	1.030.700	2.171.000	2,11	1.128.920	520				FRA/ÀRAB	4,90%	4,30%		26,00
	2003/4	"	1.030.700	2.912.584	2,83	4.891.000	1.700		2.912.584	100	"	3,00%	2,60%	6,08	29,12
102	1993/4	ANGOLA	1.246.700	10.916.000	8,76	8.514.480	780				PORTUGUÈS	7,30%	34,00%		28,00
	2003/4	"	1.246.700	10.766.471	8,64	18.360.000	1.700				"	2,70%	17,00%	6,38	19,74
103	1993/4	BENÍN	112.620	5.091.000	45,21	2.087.310	410				FRANCÈS	5,10%	1,70%		32,00
	2003/4	"	112.620	7.041.490	62,52	7.380.000	1.100		1.408.298	20	"	3,20%	1,70%	6,04	29,50
104	1993/4	BOTSWANA	600.370	1.406.000	2,34	3.936.800	2.800				ANGLÈS	8,10%	2,80%		28,00
	2003/4	"	600.370	1.573.267	2,62	13.480.000	8.500				"	8,60%	5,50%	3,27	-5,50
105	1993/4	BURKINA	274.200	9.780.000	35,67	2.934.000	300				FRANCÈS	2,30%	2,10%		28,00
	2003/4	"	274.200	13.228.460	48,24	14.510.000	1.100		6.614.200	50	"	1,50%	1,30%	6,34	26,02
106	1993/4	BURUNDI	27.830	5.665.000	203,56	1.189.650	210				FRA/KIRUNDI	3,50%	2,60%		27,00
	2003/4	"	27.830	6.096.156	219,05	3.146.000	500		609.615	10	"	3,40%	5,30%	5,99	21,92
107	1993/4	CAP VERD	4.033	350.000	86,78	297.500	850				PORTUGUES	2,90%	11,80%		31,00
	2003/4	"	4.033	412.137	102,19	600.000	1.400				"	4,40%	0,80%	3,77	20,09

continuació										ÀFRICA				Pàgina 4			
Nº	ANY	PAÍS	KM2	HAB	DENS.	Mi\$ \$	\$	Nombre/h	%	LLENGUA	S/PIB	S/PIB	DEFEN.	DONAT ANY	EVOLUCIÓ VEGETATIVA X 1000 HAB.	Nº	
108	1993/4	CAMERUN	475.440	13.103.000	27,56	10.744.460	820			FRI/ANGLÈS	1,30%	8,80%			28,00	108	
	2003/4	"	475.440	15.746.179	33,12	26.840.000	1.700	3.149.203	20	"	3,20%	1,50%	4,63		20,19		
109	1993/4	CENTROAFRI.R.	622.984	2.998.000	4,81	1.229.180	410			FRANCÈS	2,80%	1,70%			25,00	109	
	2003/4	"	622.984	3.683.538	5,91	4.296.000	1.200	552.530	15	"	1,90%	2,00%	4,68		16,20		
	DEMOGRAFIA - POBLACIÓ					PIB/PAÍS	PXCAP	Món Mahometà	EDUCACIÓ				FERTILITAT				
110	1993/4	COMORES	1.862	516.000	277,12	263.160	510			ÀRAB/FRAN.	6,50%	2,60%			30,00	110	
	2003/4	"	1.862	632.948	339,93	441.000	700	620.289	98	"	3,80%	3,00%	5,21		29,64		
111	1993/4	CONGO R.DEMOC.	2.345.410	43.775.000	18,66	9.630.500	220			FRANCÈS	1,00%	0,80%			30,00	111	
	2003/4	"	2.345.410	56.625.039	24,14	34.000.000	600	5.662.503	10	"	s/dades	7,30%	6,69		30,25		
112	1993/4	COSTA D'IVORI	322.460	13.459.000	41,74	9.421.300	700			FRANCÈS	7,00%	1,50%			31,00	112	
	2003/4	"	322.460	16.962.491	52,60	24.030.000	1.400	6.784.996	40	"	4,60%	0,80%	5,51		21,60		
113	1993/4	CHAD	1.284.000	6.118.000	4,76	1.284.780	210			FRA/ÀRAB	1,80%	4,30%			29,00	113	
	2003/4	"	1.284.000	9.253.493	7,21	9.297.000	1.000	4.719.281	51	"	2,00%	0,70%	6,44		30,68		
114	1993/4	DJIBOUTI	23.000	565.000	24,57	774.050	1.370			FRA/ÀRAB	2,50%	s/dades			28,00	114	
	2003/4	"	23.000	457.130	19,88	619.000	1.300	438.844	96	"	3,50%	3,90%	5,56		21,33		
115	1993/4	ERITREA	121.320	3.317.000	27,34	s/dades	s/dades			TIGRI/ÀRAB	s/dades	s/dades			26,00	115	
	2003/4	"	121.320	4.362.254	35,96	3.300.000	700	1.744.901	40	"	4,80%	18,30%	5,74		26,21		
116	1993/4	ETIÒPIA	1.127.127	44.265.539	39,27	5.311.800	120			AMHARICO	7,90%	9,00%			29,00	116	
	2003/4	"	1.127.127	66.557.553	59,05	48.530.000	700	33.278.776	50	"	4,80%	8,00%	5,55		19,64		
117	1993/4	GABON	267.667	1.280.000	4,78	5.734.400	4.480			FRANCÈS	5,70%	4,50%			28,00	117	
	2003/4	"	267.667	1.321.560	4,94	8.354.000	6.500			"	3,90%	2,50%	4,83		25,37		
118	1993/4	GÀMBIA	11.300	1.033.000	91,42	402.870	390			ANGLÈS	5,20%	4,00%			25,40	118	
	2003/4	"	11.300	1.501.050	132,84	2.582.000	1.800	1.350.950	90	"	2,70%	0,70%	5,53		28,42		
119	1993/4	GHANA	239.460	13.482.000	56,30	5.419.764	402			ANGLÈS	1,50%	1,20%			28,00	119	
	2003/4	"	239.460	20.467.747	85,47	41.250.000	2.000	3.274.839	16	"	4,10%	0,70%	3,32		15,31		
120	1993/4	GUINEA R.	245.857	7.418.000	30,17	3.783.180	510			FRANCÈS	1,40%	1,20%			27,00	120	
	2003/4	"	245.857	9.030.220	36,73	18.690.000	2.100	7.675.687	85	"	1,90%	1,40%	5,90		26,80		
121	1993/4	GUINEA BISSAU	36.120	1.036.000	28,68	217.560	210			PORTUGUÈS	2,80%	s/dades			27,00	121	
	2003/4	"	36.120	1.360.827	37,68	901.400	700	612.372	45	"	2,10%	1,50%	5,07		21,79		
122	1993/4	GUINEA EQUAT.	28.051	377.000	13,44	124.410	330			CASTELLÀ	s/dades	s/dades			24,00	122	
	2003/4	"	28.051	510.473	18,20	1.270.000	2.700			"	0,60%	1,70%	4,75		24,40		
123	1993/4	KENYA	582.650	28.113.000	48,25	9.277.290	330			SWAHILI	6,40%	2,70%			37,30	123	
	2003/4	"	582.650	31.639.091	54,30	32.890.000	1.100	3.163.909	10	"	6,40%	2,30%	3,47		12,80		
124	1993/4	LESOTHO	30.355	1.903.000	62,69	1.103.740	580			SOTHO/INGL	4,00%	6,00%			25,00	124	
	2003/4	"	30.355	1.861.959	61,34	5.106.000	2.700			"	10,1%	2,70%	3,52		2,68		
125	1993/4	LIBÈRIA	111.370	3.580.000	32,15	716.000	200			ANGLÈS	5,70%	4,80%			29,00	125	
	2003/4	"	111.370	3.317.176	29,79	3.116.000	1.000	663.435	20	"	1,10%	5,60%	6,23		27,44		
126	1993/4	MADAGASCAR	587.040	13.225.000	22,53	3.041.750	230			MALGACHE	1,90%	1,50%			29,00	126	
	2003/4	"	587.040	16.979.744	28,92	12.590.000	800	1.188.582	7	"	3,20%	1,10%	5,73		30,28		
127	1993/4	MALAWI	118.480	9.480.000	80,01	1.990.800	210			ANGLÈS	3,50%	2,30%			32,00	127	
	2003/4	"	118.480	11.651.239	98,34	6.811.000	600	2.330.247	20	"	4,10%	0,30%	6,10		22,06		
128	1993/4	MALI	1.240.000	8.646.000	6,97	2.539.200	300			FRANCÈS	3,30%	2,00%			23,00	128	
	2003/4	"	1.240.000	11.626.219	9,38	9.775.000	900	10.463.597	90	"	2,80%	2,20%	6,66		28,58		
129	1993/4	MAURICI	2.040	1.103.000	540,69	3.022.220	2.740			ING/FRANCÈS	1,60%	1,00%			14,10	129	

2003/4	"	2.040	1.210.447	593,36	12.150.000	10.100	200.934	16,6	"		3,50%	0,20%	1,98	9,29	
130 1993/4	MOÇAMBIC	799.380	15.243.000	19,07	914.580	60			PORTUGUÈS	s/dades	9,70%		23,00	1990 130	
2003/4	"	799.380	17.479.266	21,87	19.520.000	1.100	3.495.853	20	"		2,40%	1,80%	4,87	8,16	
131 1993/4	NAMÍBIA	825.418	1.401.711	1,70	1.569.120	1.120			ANGLÈS		2,20%	0,70%	31,00	131	
2003/4	"	825.418	1.927.447	2,34	13.150.000	6,90			"		8,10%	2,90%	4,71	14,93	
132 1993/4	NÍGER	1.267.000	8.516.000	6,72	2.639.960	310			FRANCÈS		3,10%	7,60%	31,00	1990 132	
2003/4	"	1.267.000	11.058.590	8,73	8.713.000	800	8.846.872	80	"		2,80%	1,50%	6,91	27,83	
133 1993/4	NIGÈRIA	923.768	91.549.000	99,10	29.295.680	320			ANGLÈS		1,70%	0,50%	32,50	133	
2003/4	"	923.768	133.881.703	144,93	112.500	900	66.935.851	50	"		0,70%	1,20%	5,40	24,99	
134 1993/4	RWANDA	26.338	7.817.000	296,80	1.563.400	200			FRA/RUAND.		3,80%	7,50%	15,00	1990 134	
2003/4	"	26.338	7.810.056	296,53	8.920.000	1.200	359.262	4,6	"		2,80%	2,90%	5,60	18,38	
135 1993/4	SAO TOME I P	1.001	128.000	127,87	44.800	350			PORTUGUÈS	s/dades			27,00	1990 135	
2003/4	"	1.001	175.883	175,71	200.000	1.200			"		3,60%	1,00%	5,88	34,76	
136 1993/4	SENEGAL	196.190	8.112.000	41,35	5.921.760	730			FRANCÈS		3,70%	1,90%	31,00	136	
2003/4	"	196.190	10.580.307	53,93	15.640.000	1.500	9.945.488	94	"		3,20%	1,30%	4,93	25,35	
137 1993/4	SEYCHELLES	455	71.800	157,80	386.950	5.450			INFR/CRIOILL		8,50%	5,60%	15,10	137	
2003/4	"	455	80.469	176,85	626.000	7.800			"		7,60%	1,80%	1,79	10,40	
138 1993/4	SIERRA LEONE	71.740	4.616.000	64,34	646.240	140			ANGLÈS		1,40%	2,30%	22,00	1990 138	
2003/4	"	71.740	5.732.681	79,91	2.826.000	500	3.439.608	60	"		1,00%	2,30%	5,86	23,23	
139 1993/4	SOMÀLIA	637.657	6.667.000	10,46	1.000.050	150			SOMALI		0,40%	3,20%	24,00	1990 139	
2003/4	"	637.657	8.025.190	12,59	4.270.000	600	8.025.190	100	"		0,50%	4,50%	6,98	28,78	
140 1993/4	SUD-ÀFRICA	1.219.912	40.763.000	33,41	118.212.700	2.900			AFR/ANGLÈS	s/dades	3,70%		26,00	140	
2003/4	"	1.219.912	42.768.678	35,06	427.700.000	10.000	855.373	2	"		5,50%	1,70%	2,24	0,45	
141 1993/4	SUDAN	2.505.813	25.699.000	10,26	7.709.700	300			ÀRAB		4,80%	7,70%	25,00	1990 141	
2003/4	"	2.505.813	38.114.160	15,21	52.900.000	1.400	26.679.912	70	"		7,60%	4,80%	5,10	26,89	
142 1993/4	SWAZILÀNDIA	17.363	883.000	50,86	927.150	1.050			SWAZI/ANGL.		6,40%	1,40%	31,00	1990 142	
2003/4	"	17.363	1.161.219	66,88	5.542.000	4.800	116.121	10	"		1,50%	1,50%	3,92	8,29	
143 1993/4	TANZÀNIA	945.087	27.296.000	28,88	3.002.560	110			SWAHILI		6,40%	1,40%	31,00	1990 143	
2003/4	"	945.087	35.922.454	38,01	20.420.000	600	12.572.893	35	"		2,10%	1,50%	5,24	22,12	
144 1993/4	TOGO	56.785	3.922.000	69,07	1.294.260	330			FRANCÈS		5,70%	3,00%	32,00	1990 144	
2003/4	"	56.785	5.429.299	95,61	7.594.000	1.400	1.085.859	20	"		4,80%	2,40%	4,97	23,72	
145 1993/4	UGANDA	236.040	18.194.000	77,08	3.456.860	190			ANGLÈS		1,70%	2,60%	32,00	1990 145	
2003/4	"	236.040	25.632.794	108,60	30.490.000	1.200	4.101.239	16	"		2,30%	2,40%	6,72	29,62	
146 1993/4	ZÀMBIA	752.614	9.132.000	12,13	3.378.840	370			ANGLÈS		2,30%	2,40%	29,00	1990 146	
2003/4	"	752.614	10.307.333	13,70	8.240.000	800	2.473.760	24	"		2,30%	0,60%	5,25	15,23	
147 1993/4	ZIMBABWE	390.580	10.971.000	28,09	7.350.570	670			ANGLÈS		7,40%	5,50%	29,00	1990 147	
2003/4	"	390.580	12.576.742	32,20	26.070.000	2.100			"		10,4%	3,30%	3,66	8,32	
	TOTALS 1993/4	29.746.427	659.115.050	22,16	447.699.694	679					4,39%	4,67%	26,91		
	TOTALS 2003/4	29.746.427	852.103.591	28,65	1.708.028.900	2.004	397.840.742	46,69			3,92%	3,12%	4,90	20,62	

ÀSIA

Nº	ANY	DEMOGRAFIA - POBLACIÓ		HAB	DENS.	PIB/PAÍS		PXCAP	Món Mahometà		EDUCACIÓ		DEFEN.	FERTILITAT	
		PAÍS	KM2			Mls \$	\$		Nombre/h	%	LLENGUA	S/PIB			S/PIB
148	1993/4	AFGANISTAN	652.225	18.052.000	27,68	3.971.440	220						9.50%	23,70	148
	2003/4	"	652.225	28.717.213	44,03	19.900.000	700			99			1.50% 14.50%	5,64	
149	1993/4	ARÀBIA SAUDITA	1.960.582	15.267.000	7,79	95.113.410	6.230						30.00%	31,00	1990 149
	2003/4	"	1.960.582	24.293.844	12,39	268.900.000	11.400			100			9.50% 11.20%	31,41	

continuuació														ÀSIA			Pàgina 5			
		DEMOGRAFIA - POBLACIÓ						PIB/PAIS		PXCAP		Món Mahometà		EDUCACIÓ		DEFEN.		FERTILITAT		
Nº	ANY	PAÍS	KM2	HAB	DENS.	Mi\$ \$	\$	Nombre/h	%	LLENGUA	S/PIB	S/PIB	S/PIB	DOMA/ ANY	EVOLUCIÓ VEGETATIVA X 1000 HAB.	Nº				
150	1993/4	BAHRAIN	665	518.240	779.31	3.304.840	6.380			ÀRAB	1,00%	13.50%			25,00	1990	150			
	2003/4	"	665	667.238	1003.37	9.910.000	15.100	667.238	100	"	3,70%	6.40%		2,71	15,03					
151	1993/4	BANGLADESH	144.000	110.602.000	768.07	22.120.400	200			BENGALÍ	1,80%	1,00%			23,00	1990	151			
	2003/4	"	144.000	138.448.210	961.45	238.200.000	1.800	114.912.019	83	"	2,50%	1.40%		3,17	21,27					
152	1993/4	BHUTAN	47.000	1.511.000	32.15	287.090	190			TIBETÀ	1,30%	0.00%			25,00	1990	152			
	2003/4	"	47.000	2.139.549	45.52	2.700.000	1.300			"	5,20%	5,60%		4,49	21,35					
153	1993/4	EMIRATS ÀRABS	83.600	1.945.000	23.27	32.314.230	16.614			ÀRAB	1,50%	4.30%			24,00	1990	153			
	2003/4	"	83.600	2.484.818	29.72	53.970.000	22.100	2.385.425	96	"	2,00%	2.20%		3,09	14,46					
154	1993/9	INDIA	3.287.590	844.324.222	256.82	295.513.400	350			ANG/HINDI	3,20%	10.20%			20,00	1990	154			
	2003/4	"	3.287.590	1.049.700.118	319.29	2.664.000.000	2.600	125.964.014	12	"	4,10%	3,10%		2,91	14,79					
155	1993/4	IRAN	1.648.000	59.570.000	36.15	145.946.500	2.450			PERSA	3,10%	7.90%			28,00	1990	155			
	2003/4	"	1.648.000	68.278.826	41.43	458.300.000	6.800	67.596.037	99	"	4,40%	3.90%		1,99	11,69					
156	1993/4	IRAQ	437.072	17.903.000	40.96	73.581.330	4.110			ÀRAB	3,80%	30.70%			38,00	1990	156			
	2003/4	"	437.072	24.683.313	56.47	58.000.000	2.400	24.683.313	100	"	s/dades	s/dades		4,52	27,82					
157	1993/4	ISRAEL	20.770	5.239.000	252.24	57.471.830	10.970			HEBREU	8,60%	12.80%			15,10	157				
	2003/4	"	20.770	6.116.533	294.49	117.400.000	19.500	917.480	15	"	7,30%	9.20%		2,50	12,47					
158	1993/4	JORDÀNIA	92.300	3.636.000	39.39	4.508.640	1.240			ÀRAB	5,90%	12.70%			41,00	158				
	2003/4	"	92.300	5.460.265	59.16	2.263.000	4.300	5.023.443	92	"	5,00%	10.80%		3,00	21,06					
159	1993/4	KUWAIT	17.820	2.212.000	124.13	35.723.800	16.150			ÀRAB	5,00%	6.20%			23,60	159				
	2003/4	"	17.820	2.183.161	122.51	36.850.000	17.500	2.183.161	100	"	6,10%	11.70%		3,08	19,38					
160	1993/4	LÍBAN	10.440	2.803.000	268.49	2.859.060	1.020			ÀRAB	5,00%	8.20%			18,00	1990	160			
	2003/4	"	10.440	3.727.703	357.06	17.610.000	4.800	2.189.392	58,7	"	3,00%	3.10%		1,98	13,36					
161	1993/4	MALDIVES	300	213.215	710.72	93.720	440			DIVEHI	1,40%	10.00%			31,00	1990	161			
	2003/4	"	300	329.684	1098.95	1.250.000	3.900	329.684	100	"	3,90%	9.50%		5,26	29,06					
162	1993/4	NEPAL	140.800	19.795.000	140.59	3.563.100	180			NEPALÈS	2,80%	1,20%			26,00	1990	162			
	2003/4	"	140.800	26.469.569	187.99	37.320.000	1.400	1.058.782	4	"	3,70%	1.20%		4,39	22,62					
163	1993/4	OMAN	212.460	1.559.000	7.34	9.863.793	6.327			ÀRAB	8,80%	34.40%			34,00	1990	163			
	2003/4	"	212.460	2.807.125	13.21	22.400.000	8.300	2.807.125	100	"	3,90%	11.20%		5,94	33,50					
164	2003/4	PALAU	458	19.717	43.05	174.000	9000			ANG/SONSOR.	s/dades	s/dades			s/dades	164				
	2003/4	"	458	19.717	43.05	174.000	9.000			"	s/dades	s/dades		2,47	12,02					
165	2003/4	PALEST/REF.LIB	6.257	3.900.000	623.30	s/dades	s/dades			ÀRAB	s/dades	s/dades			s/dades	165				
	2003/4	"	6.257	3.900.000	623.30	s/dades	s/dades	3.233.100	82,9	"	s/dades	s/dades		5,25	s/dades					
166	1993/4	PAQUISTAN	803.940	115.520.000	143.69	43.897.600	380			URDÚ/ANGLÈS	3,00%	3.80%			30,00	166				
	2003/4	"	803.940	150.694.740	187.45	295.300.000	2.000	146.173.897	97	"	1,80%	4.00%		4,10	20,80					
167	1993/4	QATAR	11.437	520.000	45.47	8.247.200	15.860			ÀRAB	5,60%	9.30%			20,00	1990	167			
	2003/4	"	11.437	817.052	71.44	15.910.000	20.100	776.199	95	"	3,60%	9.30%		3,02	11,25					
168	1993/4	SÍRIA	185.180	12.958.000	69.98	13.217.160	1.020			ÀRAB	12,2%	26.3%			s/dades	168				
	2003/4	"	185.180	17.585.540	94.96	63.480.000	3.700	15.826.986	90	"	4,10%	4.50%		3,72	24,50					
169	1993/4	SRI LANKA	65.610	17.247.000	262.87	8.106.090	470			SINGALÈS	4,70%	8.70%			14,20	169				
	2003/4	"	65.610	19.742.439	300.91	73.700.000	3.700	1.382.041	7	"	3,10%	3.90%		1,90	9,66					
170	2003/4	TIMOR ORIENTAL	15.007	997.853	66.49	440.000	500			TÉTUM/PORT	s/dades	1,10%			22,00	1990	170			
	2003/4	"	15.007	997.853	66.49	440.000	500	39.914	4	"	s/dades	1,10%		3,79	21,34					

171	1993/4	YEMEN	527.970	11.546.000	21,87	7.389.440	640			ÀRAB	14,3%	21,90%		38,00	1990	171
	2003/4	"	527.970	19.349.881	36,65	15.070.000	800	19.349.881	100	"	10,0%	5,10%	6,82	34,19		
		TOTALS 1993/4	10.371.483	1.267.858.247	122,24	867.708.073	684				5,33%	12,0%	26,22			
		TOTALS 2003/4	10.371.483	1.599.614.391	154,23	4.473.047.000	2.796	590.223.016	36,90		4,42%	6,3%	3,83	20,28		

SUD-EST ASIÀTIC

		DEMOGRAFIA - POBLACIÓ								EDUCACIÓ		DEFEN.	FERTILITAT	
Nº	ANY	PAÍS	KM2	HAB	DENS.	Mils \$	\$	Nombre/h	%	LLENGUA	S/PIB	S/PIB	DONA/ ANY	EVOLUCIÓ VEGETATIVA X 1000 HAB.
172	1993/4	BRUNEI	5.770	268.000	46,45	3.561.720	13.290			MALAI	1,80%	7,10%		26,00
	2003/4	"	5.770	358.098	62,06	6.500.000	18.600	239.925	67,0	"	4,80%	6,10%	2,37	16,29
173	1993/4	CAMBODJA	182.040	8.974.000	49,30	1.166.620	130			KHMER	s/dades			31,00
	2003/4	"	182.040	13.124.764	72,10	20.420.000	1.600			"	1,90%	6,80%	3,58	18,02
174	1993/4	FILIPINES	300.000	60.477.000	201,59	44.126.310	730			TAGALOG	2,90%	1,70%		23,90
	2003/4	"	300.000	84.619.974	282,07	379.700.000	4.600	4.230.998	5,0	"	4,20%	1,80%	3,29	20,70
175	1993/4	INDONÈSIA	1.919.440	179.136.110	93,33	100.316.160	560			INDONESI	0,90%	1,70%		20,50
	2003/4	"	1.919.440	234.893.453	122,38	714.200.000	3.100	206.706.238	88,0	"	1,30%	0,60%	2,50	s/dades
176	1993/4	LAOS	236.800	4.409.000	18,62	881.800	200			LAOSIÀ	1,00%	10,50%		26,00
	2003/4	"	236.800	5.921.545	25,01	10.400.000	1.800			"	2,30%	2,10%	4,94	24,54
177	1993/4	MALÀISIA	329.750	18.630.000	56,50	46.016.100	2.470			MALAI	5,60%	2,90%		23,40
	2003/4	"	329.750	23.092.940	70,03	198.400.000	8.800	6.927.882	30,0	"	6,30%	3,00%	3,13	18,58
178	1993/4	MYANMAR	678.500	43.486.000	64,09	17.394.400	400			BIRMA	1,70%	3,70%		19,00
	2003/4	"	678.500	42.510.537	62,65	73.690.000	1.700	1.700.421	4,0	"	0,50%	6,10%	2,15	6,98
179	1993/4	SINGAPUR	692	2.762.700	3992,34	34.000.220	12.310			XI/MA/TA/ANG	3,40%	5,10%		12,60
	2003/4	"	692	4.608.595	6659,82	112.400.000	25.200			"	3,70%	5,30%	1,24	8,44
180	1993/4	TAILÀNDIA	514.000	54.532.000	106,09	22.903.440	420			THAI/ANGLÈS	1,90%	1,60%		14,20
	2003/4	"	514.000	64.265.276	125,03	445.800.000	7.000	2.442.080	3,8	"	5,40%	1,50%	1,91	9,51
181	1993/4	VIETNAM	329.560	67.678.700	205,36	15.565.940	230			VIETNAMITA	14,0%	19,40%		23,00
	2003/4	"	329.560	81.624.716	247,68	183.800.000	2.300			"	2,80%	7,00%	2,24	13,39
		TOTALS 1993/4	4.496.552	440.353.510	97,93	285.932.710	649				3,69%	5,97%		21,96
		TOTALS 2003/4	4.496.552	555.019.898	123,43	2.145.310.000	3.865	222.247.544	40,04		3,32%	4,03%	2,74	15,16

ILLES DEL PACÍFIC

		DEMOGRAFIA - POBLACIÓ						Món Mahometà		EDUCACIÓ		DEFEN.	FERTILITAT	
Nº	ANY	PAÍS	KM2	HAB	DENS.	Mils \$	\$	Nombre/h	%	LLENGUA	S/PIB	S/PIB	DONA/ ANY	EVOLUCIÓ VEGETATIVA X 1000 HAB.
182	1993/4	AUSTRÀLIA	7.686.850	17.562.000	2,28	292.958.960	17.080			ANGLÈS	6,00%	2,70%		7,90
	2003/4	"	7.686.850	19.731.984	2,57	525.500.000	26.900			"	9,00%	1,90%	1,76	5,24
183	1993/4	FIJI	18.270	738.000	40,39	1.306.260	1.770			ANGLÈS	5,00%	1,20%		23,00
	2003/4	"	18.270	868.531	47,54	4.822.000	5.600	69.482	8,00	"	5,20%	1,60%	2,81	17,36
184	1993/4	KIRIBATI	811	74.700	92,11	56.240	760			ANG/GILBERT.	16,1%	s/dades		
	2003/4	"	811	98.549	121,52	79.000	800			"	11,4%	s/dades	4,28	22,61
185	1993/4	MARSHALL	181	44.000	243,09	66.000	1.500			ANG/MARSHA.	12,5%	s/dades		
	2003/4	"	181	56.429	311,76	115.000	1.600			"	8,80%	s/dades	4,12	29,15
186	1993/4	MICRONESIA	702	114.000	162,39	228.000	2.000			ANGLÈS	s/dades	s/dades		27,00
	2003/4	"	702	108.143	154,05	277.000	2.000			"	5,50%	s/dades	3,50	21,37
187	1993/4	NAURU	21	9.600	457,14	117.000	13.000			NAURUA	s/dades	s/dades		16,50
	2003/4	"	21	12.570	598,57	60.000	5.000			"	s/dades	s/dades	3,40	19,01

ILLES DEL PACÍFIC										Pàgina 6			
continuació										FERTILITAT			
Nº	ANY	PAIS	DEMOGRAFIA - POBLACIÓ	HAB	DENS.	PIB/PAIS	PXCAP	Món Mahometà	DEFEN.	EDUCACIÓ	SPIB	SPIB	FERTILITAT
						Mil \$	\$	Nombre/h	%	LLENGUA	SPIB	SPIB	EVOLUCIÓ VEGETATIVA X 1000 HAB.
188	1993/4	NOVA ZELANDA	268.680	3.434.950	12,78	41.688.760	12.140			ANGLÈS	5,50%	2,20%	9,00
	2003/4	"	268.680	3.951.307	14,71	78.400.000	20.100			"	6,10%	1,20%	6,60
189	1993/4	PAPUA	462.840	3.772.000	8,15	3.243.920	860			ANGLÈS	4,70%	1,40%	22,00
	2003/4	"	462.840	5.295.816	11,44	10.860.000	2.100			"	2,30%	0,40%	23,44
190	1993/4	SALOMÓ	28.450	318.707	11,20	184.440	580			ANGLÈS	4,70%	s/dades	29,00
	2003/4	"	28.450	509.190	17,90	800.000	1.700			"	3,60%	s/dades	28,33
191	1993/4	SAMOA	2.944	159.862	54,30	116.070	730			SAMOA/ANGL	5,90%	s/dades	27,00
	2003/4	"	2.944	178.173	60,52	1.000.000	5.600			"	4,20%	s/dades	9,00
192	1993/4	TONGA	748	96.300	128,74	96.960	1.010			TONGALO/AN	17,6%	s/dades	24,00
	2003/4	"	748	108.141	144,57	236.000	2.200			"	5,30%	s/dades	18,97
193	1993/4	TUVALU	26	9.100	350,00	8.703	967			TUVALO/ANG	s/dades	s/dades	20,30
	2003/4	"	26	11.305	434,81	12.200.000	1.100			"	s/dades	s/dades	14,24
194	1993/4	VANUATU	12.200	142.944	11,72	150.520	1.060			BISLA/ANG/FR	s/dades	s/dades	30,00
	2003/4	"	12.200	199.414	16,35	563.000	2.900			"	7,30%	s/dades	16,13
	TOTALS 1993/4		8.482.723	26.476.163	3,12	340.221.833	12.850				8,67%	1,88%	21,43
	TOTALS 2003/4		8.482.723	31.129.552	3,67	634.912.000	20.396	69.482	0,22		6,25%	1,28%	17,80

RESUMEN

ANYS	DEMOGRAFIA - POBLACIÓ		HAB	DENS.		PIB/PAÍS		PXCAP	Món Mahometà		EDUCACIÓ		DEFEN.		FERTILITAT EVOLUCIÓ VEGETATIVA X 1000 HAB.
	PAÍS	KM2				Mils \$	\$			%	LLENGUA	S/PIB	S/PIB	DONA/ ANY	
1993/4	UNIÓ EUROPEA	3.976.346	448.310.818	112,74	7.655.357.620	17.076						5,63%	2,57%		1,35
2003/4	"	3.976.346	455.021.545	114,43	10.432.730.000	22.928			10.307.514	0,163		5,36%	1,68%	1,51	0,36
1993/4	EUROPA EXTRA C.	1.863.154	129.366.350	69,43	630.045.914	4.870						5,73%	2,69%		6,45
2003/4	"	1.863.154	134.931.618	72,42	1.202.939.000	8.915			72.843.896	1,158		4,84%	2,13%	1,67	3,11
1993/4	AMÉRICA DEL NORD	19.613.761	289.818.000	14,78	7.041.203.390	24.295						6,35%	3,45%		6,95
2003/4	"	19.613.761	322.549.667	16,45	11.384.100.000	35.294			6.300.000	0,100		5,20%	2,20%	1,84	4,54
1993/4	AMÉRICA CENTRAL	2.725.727	146.654.382	53,80	408.641.344	2.786						3,83%	1,21%		18,94
2003/4	"	2.725.727	180.432.202	66,20	1.256.447.000	6.963						4,89%	0,90%	2,68	14,58
1993/4	AMÉRICA DEL SUD	17.718.517	312.682.453	17,65	783.885.920	2.506						3,98%	2,65%		18,58
2003/4	"	17.718.517	364.139.004	20,55	1.203.723.000	3.305			157.300	0,002		3,97%	1,70%	2,59	14,26
1993/4	RUSSIA	17.075.200	148.070.000	8,67	392.385.500	2.650						3,00%	12,00%		-5,70
2003/4	"	17.075.200	144.526.278	8,46	1.409.000.000	9.700			20.000.000	0,318		4,40%	2,40%	1,33	-3,90
1993/4	EX URRS	5.035.643	133.184.502	26,45	215.320.272	1.616						3,30%	2,79%		16,00
2003/4	"	5.035.643	138.186.263	27,44	616.246.000	4.459			51.197.600	0,814		4,96%	1,80%	2,34	7,86
1993/4	EXTREM ORIENT	11.794.795	1.345.815.048	114,10	4.002.910.113	2.974						2,87%	5,05%		12,93
2003/4	"	11.794.795	1.510.260.800	128,04	11.014.820.000	7.293			100.054.246	1,591		3,34%	2,12%	1,79	7,55
1993/4	ÀFRICA	29.746.427	659.115.050	22,16	447.699.684	679						4,39%	4,67%		26,91
2003/4	"	29.746.427	852.103.591	28,65	1.708.028.900	2.004			397.840.742	6,327		3,92%	3,12%	4,90	20,62

1993/4	ÀSIA	10.371.483	1.267.858.247	122,24	867.708.073	684						
2003/4	"	10.371.483	1.599.614.391	154,23	4.473.047.000	2.796	590.223.016	9.386		5,33%	12,0%	26,22
1993/4	SUD-EST ASIÀTIC	4.496.552	440.353.510	97,93	285.932.710	649				4,42%	6,30%	20,28
2003/4	"	4.496.552	555.019.898	123,43	2.145.310.000	3.865	222.247.544	3.534		3,69%	5,97%	21,96
1993/4	ILLES DEL PACÍFIC	8.482.723	26.476.163	3,12	340.221.833	12.850				3,32%	4,03%	15,16
2003/4	"	8.482.723	31.129.552	3,67	634.912.000	20.396	69.482	0.001		8,67%	1,88%	21,43
	TOTALS 1993/4	132.900.328	5.347.704.523	40,24	23.071.312.373	4.314				6,25%	1,28%	17,80
	TOTALS 2003/4	132.900.328	6.287.914.809	47,31	47.481.302.900	7.551	1.471.241.340	23.390		4,73%	4,74%	14,34
										4,57%	2,47%	10,19

SINOPSIS ECONÒMICA I SOCIAL MUNDIAL ANYS 1993/4 - 2003/4

PRIMER MÓN

		DEMOGRAFIA - POBLACIÓ					PIB/PAIS		PXCAP		Món Mahometà		EDUCACIÓ		DEFEN.		FERTILITAT	
Nº	ANY	PAÍS	KM2	HAB	DENS.		Mils \$	\$		Nombre/h	%	LLENGUA	S/PIB	S/PIB	DONA / ANY	EVOLUCIÓ VEGETATIVA X 1000 HAB.	Nº	
1	1993/4	ALEMANYA	357.021	81.912.000	229.50		1.935.580.560	23.630				ALEMANY	4,00%	2,20%		-1,30	1	
	2003/4	"	357.021	82.398.320	230.79		2.160.000.000	26.200		3.000.000	3,64	"	4,60%	1,30%	1,37	-1,74		
2	1993/4	AUSTRIA	83.858	8.063.000	96.14		186.416.560	23.120				ALEMANY	5,80%	1,00%		1,50	2	
	2003/4	"	83.858	8.188.207	97.64		227.700.000	27.900				"	5,80%	0,80%	1,56	-0,26		
3	1993/4	BÈLGICA	30.510	10.064.000	329.85		213.457.440	21.210				NE/FRAN/AL	5,10%	1,80%		1,30	3	
	2003/4	"	30.510	10.289.088	337.23		299.700.000	29.200		200.000	1,94	GREC/TURC	3,90%	2,30%	1,62	0,38		
4	1993/4	XIPRE	9.250	733.000	79.24		4.588.580	6.260				"	3,90%	2,30%		9,00	1970	4
	2003/4	"	9.250	771.657	83.42		9.400.000	15.000				"	5,40%	3,50%	1,88	5,14		
5	1993/4	DINAMARCA	43.098	5.223.000	121.18		146.818.530	28.110				DANES	7,40%	2,00%		1,60		5
	2003/4	"	43.098	5.384.384	124.93		155.300.000	28.900				"	8,20%	1,40%	1,73	0,80		
6	1993/4	ESLOVÀQUIA	48.845	5.289.608	108.29		11.794.470	2.230				ESLOVAC	5,70%	2,40%		4,00		6
	2003/4	"	48.845	5.430.033	111.16		67.340.000	12.400				"	5,90%	1,90%	1,25	0,88		
7	1993/4	ESLOVÈNIA	20.273	1.971.000	97.22		14.072.940	7.140				ESLOVÈ	s/dades	s/dades		-0,10		7
	2003/4	"	20.273	1.935.620	95.48		37.060.000	19.200				"	5,50%	1,50%	1,27	-0,92		
8	1993/4	ESPANYA	504.782	39.652.742	78.55		526.578.560	13.280				CA/CAT/GV	4,60%	1,60%		0,70		8
	2003/4	"	504.782	40.217.413	79.67		850.700.000	21.200		291.631	0,72	"	4,50%	1,30%	1,26	0,60		
9	1993/4	ESTÒNIA	45.226	1.487.000	32.87		4.193.340	2.820				ESTONIA	5,90%	5,00%		-5,20		9
	2003/4	"	45.226	1.408.556	31.14		15.520.000	11.000				"	7,50%	2,20%	1,27	-4,18		
10	1993/4	FINLÀNDIA	337.030	5.101.000	15.13		96.153.850	18.850				FINES/SUEC	7,20%	2,20%		3,60		10
	2003/4	"	337.030	5.190.785	15.40		133.800.000	25.800				"	6,10%	1,30%	1,70	0,72		
11	1993/4	FRANÇA	547.030	58.172.000	107.00		1.365.296.840	23.470				FRANCÈS	5,80%	3,40%		3,30		11
	2003/4	"	547.030	60.280.529	110.20		1.558.000.000	26.000		5.000.000	8,29	"	5,80%	2,10%	1,85	3,49		
12	1993/4	GRÈCIA	131.940	10.493.000	79.52		80.901.030	7.710				GREC	3,10%	5,50%		0,50		12
	2003/4	"	131.940	10.665.989	80.84		203.300.000	19.100				"	3,80%	2,60%	1,35	-0,07		
13	1993/4	HONGRIA	93.030	10.231.000	109.97		39.287.040	3.840				HUNGARÈS	6,70%	2,00%		-3,00		13
	2003/4	"	93.030	10.045.407	107.98		134.000.000	13.300				ANG/IRLANDE	5,00%	1,70%	1,25	-3,68		
14	1993/4	IRLANDA	70.280	3.590.000	51.08		48.931.700	13.630				"	6,20%	1,30%		6,00		14
	2003/4	"	70.280	3.924.140	55.84		113.700.000	29.300				"	4,50%	0,60%	1,89	6,69		
15	1993/4	ITALIA	301.230	57.282.824	190.16		1.103.824.140	19.270				ITALIA	5,40%	2,10%		-0,20		15
	2003/4	"	301.230	57.998.353	192.54		1.455.000.000	25.100		410.587	0,70	"	4,00%	1,60%	1,26	-0,94		
18	1993/4	LUXEMBURG	2.586	415.000	160.47		16.425.700	39.580				AL/LUXEMBU	4,30%	0,80%		4,30		18
	2003/4	"	2.586	454.157	175.62		21.940.000	48.900				ANG/MALTÈS	3,70%	0,90%	1,70	3,14		
19	1993/4	MALTA	316	372.000	1.177.2		2.976.000	8.000				ANG/MALTÈS	4,60%	0,90%		5,80		19
	2003/4	"	316	400.420	1.267.1		17.200.000	17.200				"	4,90%	0,70%	1,91	4,95		
20	1993/4	PAISOS BAIXOS	41.526	15.589.000	375.40		342.490.330	21.970				NEERLAND.	5,90%	2,20%		3,50		20
	2003/4	"	41.526	16.150.511	388.93		437.800.000	27.200		400.000	2,47	"	4,80%	1,60%	1,65	2,65		
21	1993/4	POLÒNIA	312.685	38.731.000	123.86		95.665.570	2.470				POLAC	5,50%	2,40%		1,10		21
	2003/4	"	312.685	38.622.660	123.52		373.200.000	9.700				"	5,00%	1,90%	1,37	0,51		
22	1993/4	PORTUGAL	92.391	9.927.000	107.44		93.015.990	9.370				PORTUGUÈS	5,00%	2,50%		0,04		22
	2003/4	"	92.391	10.102.022	109.34		195.200.000	19.400		5.296	0,05	"	5,80%	2,10%	1,49	1,24		
23	1993/4	REGNE UNIT	244.820	58.586.000	239.30		1.078.568.260	18.410				ANG/GAL/ESC	5,20%	3,60%		1,80		23
	2003/4	"	244.820	60.094.648	245.46		1.528.000.000	25.500		1.000.000	1,66	"	4,50%	2,50%	1,66	0,78		

24	1993/4	REPUB.LXECA	78.866	10.345.644	131,18	28.241.850	2.730			XEC	5,80%	2,60%		0,30	24
	2003/4	"	78.866	10.249.216	129,96	157.100.000	15.300			"	4,40%	2,30%	1,18	-1,73	
25	1993/4	SUÈCIA	449.964	8.858.000	19,68	209.314.540	23.630			SUEC	8,30%	2,80%		1,10	25
	2003/4	"	449.964	8.878.085	19,73	230.700.000	26.000			"	7,80%	1,90%	1,54	-0,87	
27	1993/4	ANDORRA	468	62.900	134,40	s/dades	s/dades			CATALA	s/dades	s/dades		8,10	27
	2003/4	"	468	69.150	147,76	1.300.000	19.000			"	s/dades	s/dades	1,27	3,91	
31	1993/4	ISLANDIA	103.000	269.000	2,61	6.614.710	24.590			ISLANDÈS	5,60%	0,00%		10,20	31
	2003/4	"	103.000	280.798	2,73	8.444.000	30.200			"	4,90%	0,30%	1,98	7,18	
32	1993/4	LIECHTENSTEIN	160	30.900	193,12	sin dades	sin dades			ALEMANY	s/dades	s/dades		s/dades	32
	2003/4	"	160	33.145	207,16	825.000	25.000			"	s/dades	s/dades	1,5	4,07	
34	1993/4	MÓNACO	1,95	30.500	15641,02	s/dades	s/dades			FRANCÈS	s/dades	s/dades		4,40	34
	2003/4	"	1,95	32.130	16476,92	870.000	27.000			"	s/dades	s/dades	1,76	-3,36	
35	1993/4	NORUEGA	324.220	4.382.000	13,51	116.035.360	26.480			NORUEC	8,40%	3,10%		3,40	35
	2003/4	"	324.220	4.546.123	14,02	149.100.000	33.000			"	6,90%	2,00%	1,80	2,45	
37	1993/4	SAN MARINO	61	25.300	414,75	s/dades	s/dades			ITALIA	9,00%	0,00%		s/dades	37
	2003/4	"	61	28.119	460,97	940.000	34.600			"	9,00%	0,00%	1,31	2,63	
39	1993/4	SUISSA	41.290	7.087.000	171,63	249.320.660	35.180			AL/FR/IT/ROM	5,20%	1,90%		3,00	39
	2003/4	"	41.290	7.318.638	177,25	233.400.000	32.000	300.000		"	5,50%	1,20%	1,48	0,77	
42	1993/4	IEUU	9.629.091	260.711.000	27,07	6.439.561.700	24.700			ANGLÈS	5,30%	4,90%		6,90	42
	2003/4	"	9.629.091	290.342.554	30,15	10.450.000.000	36.300	6.000.000	2,06	"	4,90%	3,40%	2,07	5,70	
43	1993/4	CANADÀ	9.984.670	29.107.000	3,20	601.641.690	20.670			ANGL./FRANC.	7,40%	2,00%		7,00	43
	2003/4	"	9.984.670	32.207.113	3,23	934.100.000	29.300	300.000	0,93	"	5,50%	1,00%	1,61	3,38	
44	1993/4	ANTIGUA Y BARB	443	66.000	148,98	s/dades	s/dades			ANGLÈS	s/dades	s/dades		s/dades	44
	2003/4	"	443	67.897	153,27	750.000	11.000			"	3,20%	0,60%	2,28	12,59	
45	1993/4	BAHAMES	13.940	264.000	18,93	3.038.640	11.510			ANGLÈS	1,95%	3,00%		17,00	45
	2003/4	"	13.940	297.477	21,34	4.590.000	15.300			"	3,20%	0,50%	2,25	9,89	
46	1993/4	BARBADOS	431	260.000	603,24	1.723.800	6.630			ANGLÈS	s/dades	0,60%		6,00	46
	2003/4	"	431	277.264	643,30	4.153.000	15.000			"	7,10%	0,50%	1,65	4,13	
59	1993/4	PUERTO RICO	9.104	3.522.037	386,87	24.308.844	6.902			CAS/ANGLÈS	s/dades	s/dades		10,60	59
	2003/4	"	9.104	3.885.877	426,83	43.010.000	11.100			"	7,70%	s/dades	2,02	7,32	
64	1993/4	TRINITAT I TOBA.	5.128	1.265.000	246,68	4.718.450	3.730			ANGLÈS	4,00%	2,00%		10,90	64
	2003/4	"	5.128	1.104.209	215,33	11.070.000	10.000			"	4,00%	0,70%	1,78	4,03	
65	1993/4	ARGENTINA	2.766.890	38.740.807	14,00	403.800.000	10.500			CASTELLÀ	9,30%	8,60%		11,00	65
	2003/4	"	2.766.890	38.740.807	14,00	403.800.000	10.500			"	4,00%	1,40%	2,28	9,89	
69	1993/4	XILE	756.950	13.231.803	17,48	36.120.630	2.730			CASTELLÀ	2,90%	3,40%		15,70	69
	2003/4	"	756.950	15.665.216	20,70	156.100.000	10.100			"	4,20%	2,90%	2,09	10,47	
78	1993/4	RÚSSIA	17.075.200	148.070.000	8,67	392.385.500	2.650			RUS	3,00%	12,00%		-5,70	78
	2003/4	"	17.075.200	144.526.278	8,46	1.409.000.000	9.700	20.000.000	13,8	"	4,40%	2,40%	1,33	-3,90	
90	1993/4	JAPÓ	377.835	123.612.000	327,16	3.143.453.160	25.430			JAPONÈS	4,80%	1,00%		3,20	90
	2003/4	"	377.835	127.214.499	336,69	3.651.000.000	28.700			"	3,50%	1,10%	1,38	1,06	
93	1993/4	COREA SUR	98.480	43.520.000	441,92	235.008.000	5.400			COREA	1,90%	2,50%		10,00	93
	2003/4	"	98.480	48.289.037	490,34	941.500.000	19.600			"	3,80%	3,10%	1,56	6,57	
95	1993/4	TAIWAN	35.980	20.592.048	572,32	181.003.680	8.790			XINO MAND.	3,60%	5,40%		10,40	95
	2003/4	"	35.980	22.603.000	628,21	406.000.000	18.000			"	4,10%	2,50%	1,57	6,54	
129	1993/4	MAURICI	2.040	1.103.000	540,69	3.022.220	2.740			ANG/FRANCES	1,60%	1,00%		14,10	129
	2003/4	"	2.040	1.210.447	593,36	12.150.000	10.100	200.934	16,6	"	3,50%	0,20%	1,98	9,29	

PRIMER MÓN

continuació

Nº	ANY	DEMOGRAFIA - POBLACIÓ		HAB	DENS.	PIB/PAIS		PXCAP	Món Mahometà		EDUCACIÓ		DEFEN.	FERTILITAT	
		PAÍS	KM2			Mils \$		\$	Nombre/h	%	LLENGUA	S/PIB	S/PIB	DONA / ANY	EVOLUCIÓ VEGETATIVA X 1000 HAB.
140	1993/4	SUD-ÀFRICA	1.219.912	40.763.000	33,41471	118.212.700		2.900			AFR/ANGLÈS	s/dades	3,70%		26,00
	2003/4	"	1.219.912	42.768.678	35,06	427.700.000		10.000	855.373	2	"	5,50%	1,70%	2,24	0,45
149	1993/4	ARÀBIA SAUDITA	1.960.582	15.267.000	7,786973	95.113.410		6.230			ARAB	17,2%	30,00%		31,00
	2003/4	"	1.960.582	24.293.844	12,39114	268.900.000		11.400	24.293.844	100	"	9,50%	11,20%	6,15	31,41
150	1993/4	BAHRAIN	665	518.240	779,3083	3.304.840		6.380			ARAB	1,00%	13,50%		25,00
	2003/4	"	665	667.238	1003,365	9.910.000		15.100	667.238	100	"	3,70%	6,40%	2,71	15,03
153	1993/4	EMIRATS ÀRABS	83.600	1.945.000	23,26555	32.314.230		16.614			ARAB	1,50%	4,30%		24,00
	2003/4	"	83.600	2.484.818	29,7227	53.970.000		22.100	2.385.425	96	"	2,00%	2,20%	3,09	14,46
157	1993/4	ISRAEL	20.770	5.239.000	252,2388	57.471.830		10.970			HEBREU	8,60%	12,80%		15,10
	2003/4	"	20.770	6.116.533	294,4888	117.400.000		19.500	917.480	15	"	7,30%	9,20%	2,5	12,47
159	1993/4	KUWAIT	17.820	2.212.000	124,1302	35.723.800		16.150			ARAB	5,00%	6,20%		23,60
	2003/4	"	17.820	2.183.161	122,5118	36.850.000		17.500	2.183.161	100	"	6,10%	11,70%	3,08	19,38
164	1993/4	PALAU	458	19.717	43,05022	174.000		9000			ANG/SONSOR.	s/dades	s/dades		s/dades
	2003/4	"	458	19.717	43,05022	174.000		9.000			"	s/dades	s/dades	2,47	12,02
167	1993/4	QATAR	11.437	520.000	45,46647	8.247.200		15.860			ARAB	5,60%	9,30%		20,00
	2003/4	"	11.437	817.052	71,43936	15.910.000		20.100	776.199	95	"	3,60%	9,30%	3,02	11,25
172	1993/4	BRUNEI	5.770	268.000	46,44714	3.561.720		13.290			MALAI	1,80%	7,10%		26,00
	2003/4	"	5.770	358.098	62,06205	6.500.000		18.600	239.925	67	"	4,80%	6,10%	2,37	16,29
179	1993/4	SINGAPUR	692	2.762.700	3992,341	34.000.220		12.310			XI/MA/TA/ANG	3,40%	5,10%		12,60
	2003/4	"	692	4.608.595	6659,819	112.400.000		25.200			"	3,70%	5,30%	1,24	8,44
182	1993/4	AUSTRÀLIA	7.686.850	17.562.000	2,284681	292.958.960		17.080			ANGLÈS	6,00%	2,70%		7,90
	2003/4	"	7.686.850	19.731.984	2,566979	525.500.000		26.900			"	9,00%	1,90%	1,76	5,24
188	1993/4	NUEVA ZELANDA	268.680	3.434.950	12,78454	41.688.760		12.140			ANGLÈS	5,50%	2,20%		9,00
	2003/4	"	268.680	3.951.307	14,70637	78.400.000		20.100			"	6,10%	1,20%	1,79	6,60
		TOTALS 1993/4	56.349.176	1.222.235.378	21,69	19.895.458.474		16.278							7,66
		TOTALS 2003/4	56.349.176	1.295.821.003	23,00	30.857.376.000		23.812	69.427.093	5,36				1,85	4,91

SEGON MÓN

Nº	ANY	DEMOGRAFIA - POBLACIÓ		HAB	DENS.	PIB/PAIS		PXCAP	Món Mahometà		EDUCACIÓ		DEFEN.	FERTILITAT	
		PAÍS	KM2			Mils \$		\$	Nombre/h	%	LLENGUA	S/PIB	S/PIB	DONA / ANY	EVOLUCIÓ VEGETATIVA X 1000
16	1993/4	LETÒNIA	64.589	2.515.000	38,93	5.759.350		2.290			LETÒ	6,70%	4,00%		-4,90
	2003/4	"	64.589	2.348.784	36,37	20.990.000		8.900			"	5,90%	1,40%	1,20	-6,15
17	1993/4	LITUÀNIA	65.200	3.707.000	56,85	5.004.450		1.350			LITUANÈS	7,00%	5,00%		-1,10
	2003/4	"	65.200	3.592.561	55,10	30.080.000		8.400			"	6,40%	1,80%	1,45	-2,41
29	1993/4	BULGÀRIA	110.910	8.951.000	75,29	9.687.160		1.160			BULGAR	5,80%	3,20%		-3,80
	2003/4	"	110.910	7.537.929	67,96	49.230.000		6.500			"	3,40%	2,70%	1,13	-6,32
30	1993/4	CROÀCIA	56.542	4.495.000	79,49	13.745.710		3.058			CROAT	8,00%	4,00%		-0,60
	2003/4	"	56.542	4.422.248	78,21	43.120.000		8.300	57.489	1,3	"	4,20%	2,80%	1,93	1,51
33	1993/4	MACEDONIA	25.333	1.968.000	77,68	1.678.704		853			MACEDONIC	s/dades	s/dades		9,20
	2003/4	"	25.333	2.063.122	81,44	10.570.000		5.100	618.936	30	"	4,10%	3,00%	1,75	5,42
36	1993/4	ROMANIA	238.391	22.670.000	95,45	60.075.500		2.650			RUMANÈS	3,60%	2,60%		4,40
	2003/4	"	238.391	22.271.839	93,43	169.300.000		7.600			"	3,50%	2,70%	1,36	-1,46

40	1993/4	TURQUIA	780.580	62.650.000	80,26	153.492.500	2.450			TURC	4,00%	4,10%		17,00	1990	40
	2003/4	"	780.580	68.109.469	87,25	489.700.000	7.300	67.767.921	99,5	"	3,5%	3,20%	2,03	11,64		
48	1993/4	COSTA RICA	51.100	3.308.000	64,73	6.616.000	2.000			CASTELLA	4,50%	0,40%		21,50		48
	2003/4	"	51.100	3.896.092	76,24	32.000.000	8.300			"	4,40%	0,60%	2,38	15,09		
50	1993/4	DOMINICA	754	73.900	98,01	183.230	2.510			ANGLÈS	s/dades	s/dades		s/dades		50
	2003/4	"	754	69.655	92,38	380.000	5.400			"	5,10%	s/dades sin datos	1,99	9,79		
56	1993/4	MÈXIC	1.972.550	81.249.645	41,19	304.683.750	3.750			CASTELLA	6,00%	0,50%		24,00	1990	56
	2003/4	"	1.972.550	104.907.991	53,18	924.400.000	8.900			"	4,40%	0,50%	2,53	16,95		
58	1993/4	PANAMA	78.200	2.631.000	33,64	6.866.910	2.610			CASTELLA	5,60%	0,00%		20,00		58
	2003/4	"	78.200	2.960.784	37,86	18.060.000	6.200			"	5,90%	1,20%	2,53	14,53		
60	1993/4	REP.DOMINICANA	48.730	7.803.000	160,13	8.427.240	1.080			CASTELLA	1,50%	0,80%		23,00	1990	60
	2003/4	"	48.730	8.715.602	178,85	53.780.000	6.300			"	2,50%	0,70%	2,92	17,06		
61	1993/4	SAINT CHRISTOP.	261	41.800	160,15	183.270	4.470			ANGLÈS	s/dades	s/dades		12,40		61
	2003/4	"	261	38.763	148,52	339.000	8.800			"	s/dades	s/dades	2,37	9,60		
62	1993/4	SAINT LUCIA	616	142.000	230,52	411.800	2.900			ANGLÈS	5,50%	s/dades		19,00	1990	62
	2003/4	"	616	162.157	263,24	866.000	5.400			"	5,80%	s/dades	2,29	15,69		
67	1993/4	BRASIL	8.511.965	159.000.000	18,68	478.590.000	3.010			PORTUGUÈS	4,80%	1,30%		18,70		67
	2003/4	"	8.511.965	182.032.604	21,39	1.376.000	7.600			"	4,70%	1,90%	2,01	11,54		
68	1993/4	COLOMBIA	1.141.748	34.520.185	30,23	44.530.800	1.290			CASTELLA	3,10%	2,60%		19,90		68
	2003/4	"	1.141.748	41.662.073	36,49	251.600.000	6.100			"	3,50%	2,40%	2,61	15,96		
71	1993/4	GRENADA	344	91.000	264,53	210.210	2.310			ANGLÈS	4,80%	s/dades		s/dades		71
	2003/4	"	344	89.258	259,47	440.000	5.000			"	4,20%	s/dades	2,45	15,41		
74	1993/4	PERÚ	1.285.220	23.489.000	18,28	34.998.610	1.490			CASQUITXUA	1,50%	1,80%		21,40		74
	2003/4	"	1.285.220	28.409.897	22,11	138.800.000	5.000			"	3,40%	1,40%	2,81	17,12		
76	1993/4	URUGUAI	176.220	3.186.000	18,08	12.457.260	3.910			CASTELLA	2,80%	2,00%		8,30		76
	2003/4	"	176.220	3.413.329	19,37	26.820.000	7.900			"	2,80%	2,10%	2,35	8,22		
77	1993/4	VENEÇUELA	912.050	21.644.000	23,73	61.468.960	2.840			CASTELLA	1,9%	0,40%		21,10		77
	2003/4	"	912.050	24.654.694	27,03	131.700.000	5.400			"	5,00%	1,10%	2,36	14,88		
81	1993/4	BIELORUSSIA	207.600	10.332.000	49,77	29.342.880	2.840			BIOLO/RUS	5,30%	3,00%		-1,10		81
	2003/4	"	207.600	10.322.151	49,72	90.190.000	8.700			"	6,00%	1,40%	1,34	-3,87		
83	1993/4	KAZAKHSTAN	2.727.300	16.792.000	6,16	35.263.200	2.100			KAZAK/RUS	2,27%	5,00%		14,00		83
	2003/4	"	2.727.300	16.763.795	6,15	120.000.000	7.200	7.878.983	47	"	4,40%	0,90%	2,16	7,58		
87	1993/4	TURKMENISTAN	488.100	3.714.000	7,61	6.313.800	1.700			TURCMA	1,97%	s/dades		27,20		87
	2003/4	"	488.100	4.775.544	9,78	31.340.000	6.700	4.250.234	89	"	3,90%	3,80%	3,5	19,15		
96	1993/4	ARGÈLIA	2.381.740	27.029.000	11,35	54.598.580	2.020			ARAB	9,10%	5,10%		25,00		96
	2003/4	"	2.381.740	32.818.500	13,78	173.800.000	5.400	32.818.500	100	"	4,80%	5,90%	2,55	16,85		
98	1993/4	LÍBIA	1.759.540	4.573.000	2,60	28.809.900	6.300			ARAB	9,60%	14,90%		18,00	1990	98
	2003/4	"	1.759.540	5.499.074	3,13	33.360.000	6.200	5.334.101	97	"	7,10%	4,20%	3,49	23,94		
100	1993/4	TUNÍSIA	163.610	8.757.000	53,52	15.587.460	1.780			ARAB	6,20%	3,40%		21,00	1990	100
	2003/4	"	163.610	9.924.742	60,66	67.130.000	6.800	9.726.247	98	"	6,80%	2,00%	1,9	11,51		
104	1993/4	BOTSWANA	600.370	1.406.000	2,34	3.936.800	2.800			ANGLÈS	8,10%	2,80%		28,00	1990	104
	2003/4	"	600.370	1.573.267	2,62	13.480.000	8.500			"	8,60%	5,50%	3,27	-5,50		
117	1993/4	GABON	267.667	1.280.000	4,78	5.734.400	4.480			FRANCÈS	5,70%	4,50%		25,00	1990	117
	2003/4	"	267.667	1.321.560	4,94	8.354.000	6.500			"	3,90%	2,50%	4,83	25,37		
131	1993/4	NAMÍBIA	825.418	1.401.711	1,70	1.569.120	1.120			ANGLÈS		0,70%		31,00		131
	2003/4	"	825.418	1.927.447	2,34	13.150.000	6.900			"	8,10%	2,90%	4,71	14,93		
137	1993/4	SEYCHELLES	455	71.800	157.8022	386.950	5.450			AN/FR/CIROLL	8,50%	5,60%		15,10		137
	2003/4	"	455	80.469	176,85	626.000	7.800			"	7,60%	1,80%	1,79	10,40		

SEGON MÓN																	Pàgina 9	
continuació																	FERTILITAT	
DEMOGRAFIA - POBLACIÓ			PIB/PAIS		PXCAP		Món Mahometà		EDUCACIÓ		DEFEN.		FERTILITAT					
Nº	ANY	PAÍS	KM2	HAB	DENS.	Mils \$	\$	Nombre/h	%	LLENGUA	S/PIB	S/PIB	DONA / ANY	EVOLUCIÓ VEGETATIVA x 1000 HAB.				
155	1993/4	IRAN	1.648.000	59.570.000	36,14684	145.946.500	2.450			PERSA	3,10%	7,90%		28,00				
2003/4		"	1.648.000	68.278.826	41,43133	458.300.000	6.800	67.596.037	99	"	4,40%	3,90%	1,99	11,69				
163	1993/4	OMAN	212.460	1.559.000	7,337852	9.863.793	6.327			ARAB	8,80%	34,40%		34,00				
2003/4		"	212.460	2.807.125	13,21249	22.400.000	8.300	2.807.125	100	"	3,90%	11,20%	5,94	33,50				
177	1993/4	MALÀISIA	329.750	18.630.000	56,49735	46.016.100	2.470			MALAI	5,60%	2,90%		23,40				
2003/4		"	329.750	23.092.940	70,03166	198.400.000	8.800	6.927.882	30	"	6,30%	3,00%	3,13	18,58				
183	1993/4	FUJI	18.270	738.000	40,39409	1.306.260	1.770			ANGLÈS	5,00%	1,20%		23,00				
2003/4		"	18.270	868.531	47,53864	4.822.000	5.600	69.482	8	"	5,20%	1,60%	2,81	17,36				
187	1993/4	NAURU	21	9.600	457,1429	117.000	13.000			NAURAN	s/dades	s/dades		16,50				
2003/4		"	21	12.570	598,5714	60.000	5.000			"	s/dades	s/dades	3,4	19,01				
191	1993/4	SAMOA	2.944	159.862	54	116.070	730			SAMOA/ANGL	5,9%	s/dades		27				
2003/4		"	2.944	178.173	60,52072	1.000.000	5.600			"	4,20%	s/dades	3,21	9,00				
TOTALS 1993/4			27.154.548	599.558.503	22,08	1.593.980.227	2.658				5,12%	4,42%		17,28				
TOTALS 2003/4			27.154.548	691.603.565	25,47	3.629.963.000	5.248	205.852.937	29,76		4,83%	2,66%	2,55	11,49				

TERCER MÓN																
DEMOGRAFIA - POBLACIÓ			PIB/PAIS		PXCAP		Món Mahometà		EDUCACIÓ		DEFEN.		FERTILITAT			
Nº	ANY	PAÍS	KM2	HAB	DENS.	Mils \$	\$	Nombre/h	%	LLENGUA	S/PIB	S/PIB	DONA / ANY	EVOLUCIÓ VEGETATIVA x 1000 HAB.		
26	1993/4	ALBÀNIA	28.718	3.412.000	118,81	1.160.080	340			ALBANÈS	2,00%	4,10%		18,40		
2003/4		"	28.718	3.582.205	124,74	15.690.000	4.400	2.507.543	70	"	3,10%	3,00%	2,22	11,72		
28	1993/4	BÒSNIA H.	51.129	3.459.000	67,65	2.421.300	700			SERBOCROA	s/dades	s/dades		7,10		
2003/4		"	51.129	3.980.018	77,84	7.300.000	1.900	1.592.007	40	"	s/dades	2,50%	1,71	4,44		
38	1993/4	SÈRBIA I M.	102.350	10.473.000	102,32	15.814.230	1.510			SERB/ALBAN.	s/dades	3,90%		3,00		
2003/4		"	102.350	10.655.774	104,11	23.150.000	1.500			"	5,10%	s/dades	1,77	2,12		
47	1993/4	BELIZE	22.966	204.000	8,88	418.200	2.050			ANGLÈS	2,0%	0,50%		30,00		
2003/4		"	22.966	266.440	11,60	1.280.000	4.900			"	6,20%	2,40%	3,86	24,41		
49	1993/4	CUBA	110.860	10.994.000	99,17	17.370.520	1.580			CASTELLÀ	6,70%	4,20%		10,00		
2003/4		"	110.860	11.263.429	101,60	30.690.000	2.700			"	8,50%	s/dades	1,61	4,49		
51	1993/4	EL SALVADOR	21.040	5.768.000	274,14	7.613.760	1.320			CASTELLÀ	1,60%	1,30%		27,00		
2003/4		"	21.040	6.470.379	307,53	29.410.000	4.600			"	2,30%	0,80%	3,25	21,89		
52	1993/4	GUATEMALA	108.890	10.322.000	94,79	11.457.420	1.110			CASTELLÀ	1,20%	1,00%		28,50		
2003/4		"	108.890	13.909.384	127,74	53.200.000	3.900			"	1,70%	0,60%	4,67	28,27		
53	1993/4	HAITI	27.750	6.491.000	233,91	2.401.670	370			FRANCÈS	1,80%	2,00%		22,00		
2003/4		"	27.750	7.527.817	271,27	10.600.000	1.400			"	1,10%	1,30%	4,86	20,70		
54	1993/4	HONDURES	112.090	5.302.000	47,30	3.075.160	580			CASTELLÀ	4,00%	1,70%		29,40		
2003/4		"	112.090	6.669.789	59,50	16.290.000	2.500			"	4,00%	1,70%	4,07	25,23		
55	1993/4	JAMAICA	10.991	2.497.000	227,19	3.345.980	1.340			ANGLÈS	4,10%	0,70%		18,30		
2003/4		"	10.991	2.695.867	245,28	10.080.000	3.800			"	6,30%	0,50%	2,01	11,93		
57	1993/4	NICARAGUA	129.494	4.340.000	33,52	1.562.400	360			CASTELLÀ	4,10%	0,60%		31,00		
2003/4		"	129.494	5.128.517	39,60	11.160.000	2.200			"	5,00%	0,90%	3,00	21,60		
63	1993/4	SAINT VICENT G.	389	110.000	282,78	234.300	2.130			ANGLÈS	6,70%	s/dades		18,10		
2003/4		"	389	116.812	300,29	339.000	2.900			"	9,30%	s/dades	1,95	11,08		

66	1993/4	BOLIVIA	1.098.580	7.888.000	7,18	5.363.840	680				CAS/QUIT/AM	2,70%	2,40%		24,20	66
	2003/4	"	1.098.580	8.586.443	7,82	21.150.000	2.500				"	5,50%	1,70%	3,23	15,62	
70	1993/4	EQUADOR	283.560	11.221.000	39,57	12.006.470	1.070				CASTELLA	2,70%	2,10%		20,70	70
	2003/4	"	283.560	13.710.234	48,35	42.650.000	3.200				"	1,60%	2,50%	2,99	19,65	
72	1993/4	GUYANA	214.970	730.000	3,40	240.900	330				ANGLÈS	8,80%	2,70%		16,00	72
	2003/4	"	214.970	702.100	3,27	2.628.000	3.800	70.210	10		"	4,10%	0,80%	2,07	8,60	
73	1993/4	PARAGUAI	406.750	4.828.000	11,87	7.242.000	1.500				CAS/GUARAN	2,80%	1,80%		29,00	1990
	2003/4	"	406.750	6.036.900	14,84	25.190.000	4.300				"	5,00%	1,10%	4,02	25,50	73
75	1993/4	SURINAM	163.270	430.000	2,63	520.300	1.210				HOLANDÈS	s/dades	s/dades		17,00	1990
	2003/4	"	163.270	435.449	2,67	1.469.000	3.400	87.090	20		"	3,60%	1,10%	2,40	12,57	75
79	1993/4	ARMENIA	29.800	3.426.000	114,97	3.737.766	1.091				ARMENI	2,90%	2,30%		16,30	79
	2003/4	"	29.800	3.326.448	111,63	12.130.000	3.600				"	2,90%	2,60%	1,56	2,41	
80	1993/4	AZERBAITJAN	86.600	7.237.000	83,57	6.933.046	958				AZERI	2,47%	1,10%		20,20	80
	2003/4	"	86.600	7.830.764	90,42	28.610.000	3.700	7.282.610	93		"	4,20%	1,90%	2,34	9,60	
82	1993/4	GEORGIA	69.700	5.482.000	78,65	8.990.480	1.640				GEORGIA	5,00%	5,00%		8,60	82
	2003/4	"	69.700	4.934.413	70,80	16.050.000	3.200	542.785	11		"	7,70%	0,90%	1,51	-2,92	
84	1993/4	KIRGUIZISTAN	198.500	4.422.000	22,28	6.854.100	1.550				KIRGUIS/RUS	2,48%	1,00%		22,30	84
	2003/4	"	198.500	4.892.808	24,65	13.880.000	2.900	2.201.763	45		"	5,40%	1,50%	3,12	16,96	
85	1993/4	MOLDAVIA	33.843	4.439.502	131,18	3.803.640	870				MOLDAVÈS	s/dades	s/dades		2,50	85
	2003/4	"	33.843	4.439.502	131,18	11.510.000	1.100				"	4,00%	0,40%	1,74	1,61	
86	1993/4	TADJIKISTAN	143.100	5.359.000	37,45	5.626.950	1.050				TADJUKO	4,00%	0,90%		32,60	86
	2003/4	"	143.100	6.863.752	47,96	8.476.000	1.300	6.177.376	90		"	3,90%	3,80%	4,17	24,32	
88	1993/4	UCRAINA	603.700	51.273.000	84,93	80.498.610	1.570				UCRAIN/RUS.	6,1%	4,00%		5,80	88
	2003/4	"	603.700	48.055.439	79,60	218.000.000	4.500				"	4,50%	1,50%	1,34	-6,50	
89	1993/4	UZBEKISTAN	447.400	20.708.000	46,29	27.955.800	1.350				UZBEKO	s/dades	s/dades		27,60	89
	2003/4	"	447.400	25.981.647	58,07	66.060.000	2.600	22.863.849	88		"	7,70%	1,10%	3,00	18,12	
91	1993/4	XINA	9.596.960	1.133.682.000	118,13	419.462.340	370				XINÈS	2,40%	8,40%		13,00	91
	2003/4	"	9.596.960	1.286.975.468	134,10	5.989.000.000	4.700	100.000.000	7,77		"	2,90%	1,60%	1,70	6,22	
92	1993/4	MONGÒLIA	1.565.000	2.182.000	1,39	s/dades	s/dades				KHALKHA	0,90%	0,90%		28,00	92
	2003/4	"	1.565.000	2.712.315	1,73	5.060.000	1.900	54.246	2		"	2,40%	2,30%	2,28	14,21	
94	1993/4	COREA NORD	120.540	22.227.000	184,40	23.982.933	1.079				COREA	3,60%	12,10%		13,00	1990
	2003/4	"	120.540	22.466.481	186,38	22.260.000	1.000				"	s/dades	s/dades	2,25	10,68	
97	1993/4	EGIPTE	1.001.450	57.109.000	57,03	35.978.670	630				ÀRAB	6,70%	5,00%		23,00	1990
	2003/4	"	1.001.450	74.718.797	74,61	289.800.000	4.000	70.235.669	94		"	4,70%	3,50%	3,02	19,01	
99	1993/4	MARROC	446.500	26.494.000	59,34	27.288.820	1.030				ÀRAB	7,40%	5,50%		21,00	1990
	2003/4	"	446.500	31.689.265	70,97	121.800.000	3.900	31.372.372	99		"	5,50%	4,60%	2,89	17,48	
101	1993/4	MAURITÀNIA	1.030.700	2.171.000	2,11	1.128.920	520				FRA/ÀRAB	4,90%	4,30%		26,00	1990
	2003/4	"	1.030.700	2.912.584	2,83	4.891.000	1.700	2.912.584	100		"	3,00%	2,60%	6,08	29,12	
102	1993/4	ANGOLA	1.246.700	10.916.000	8,76	8.514.480	780				PORTUGUÈS	7,30%	34,00%		28,00	1990
	2003/4	"	1.246.700	10.766.471	8,64	18.360.000	1.700				"	2,70%	17,00%	6,38	19,74	
103	1993/4	BENIN	112.620	5.091.000	45,21	2.087.310	410				FRANCÈS	5,10%	1,70%		32,00	1990
	2003/4	"	112.620	7.041.490	62,52	7.380.000	1.100	1.408.298	20		"	3,20%	1,70%	6,04	29,50	
105	1993/4	BURKINA	274.200	9.780.000	35,67	2.934.000	300				FRANCÈS	2,30%	2,10%		28,00	1990
	2003/4	"	274.200	13.228.460	48,24	14.510.000	1.100	6.614.200	50		"	1,50%	1,30%	6,34	26,02	
106	1993/4	BURUNDI	27.830	5.665.000	203,56	1.189.650	210				FR/KIRUNDI	3,50%	2,60%		27,00	1990
	2003/4	"	27.830	6.096.156	219,05	3.146.000	500	609.615	10		"	3,40%	5,30%	5,99	21,92	
107	1993/4	CAP VERD	4.033	350.000	86,78	297.500	850				PORTUGUÈS	2,90%	11,80%		31,00	1990
	2003/4	"	4.033	412.137	102,19	600.000	1.400				"	4,40%	0,80%	3,77	20,09	

continuació															TERCER MÓN				Pàgina 10			
		DEMOGRAFIA - POBLACIÓ					PIB/PAIS		PXCAP		Món Mahometà		EDUCACIÓ		DEFEN.	FERTILITAT						
Nº	ANY	PAÍS	KM2	HAB	DENS.	Mils \$	\$	Nombre/h	%	LLENGUA	S/PIB	S/PIB	S/PIB	DONA / ANY	EVOLUCIÓ VEGETATIVA X 1000 HAB.							
108	1993/4	CAMERUN	475.440	13.103.000	27.56	10.744.460	820			FR/ANGLÈS	1.30%	8.80%		28,00	1990 108							
2003/4		"	475.440	15.746.179	33.12	26.840.000	1.700	3.149.203	20	"	3.20%	1.50%	4.63	20,19								
109	1993/4	CENTREAFR.R.	622.984	2.998.000	4.81	1.229.180	410			FRANÇÈS	2.80%	1.70%		25,00	1990 109							
2003/4		"	622.984	3.683.538	5.91	4.296.000	1.200	552.530	15	"	1.90%	2.00%	4.68	16,20								
110	1993/4	COMORES	1.862	516.000	277.12	263.160	510			ARAB/FRAN.	6.50%	2.60%		30,00	1990 110							
2003/4		"	1.862	632.948	339.93	441.000	700	620.289	98	"	3.80%	3.00%	5.21	29,64								
111	1993/4	CONGO R.DEMOC.	2.345.410	43.775.000	18.66	9.630.500	220			FRANÇÈS	1.00%	0.80%		30,00	1990 111							
2003/4		"	2.345.410	56.625.039	24.14	34.000.000	600	5.662.503	10	"	s/dades	7.30%	6.69	30,25								
112	1993/4	COSTA D'IVORI	322.460	13.459.000	41.74	9.421.300	700			FRANÇÈS	7.00%	1.50%		31,00	1990 112							
2003/4		"	322.460	16.962.491	52.60	24.030.000	1.400	6.784.996	40	"	4.60%	0.80%	5.51	21,60								
113	1993/4	CHAD	1.284.000	6.118.000	4.76	1.284.780	210			FRA/ARAB	1.80%	4.30%		29,00	1990 113							
2003/4		"	1.284.000	9.253.493	7.21	9.297.000	1.000	4.719.281	51	"	2.00%	0.70%	6.44	30,68								
114	1993/4	DJIBOUTI	23.000	565.000	24.57	774.050	1.370			FRA/ARAB	2.50%	s/dades		28,00	1990 114							
2003/4		"	23.000	457.130	19.88	619.000	1.300	438.844	96	"	3.50%	3.90%	5.56	21,33								
115	1993/4	ERITREA	121.320	3.317.000	27.34	s/dades	s/dades			TIGRI/ARAB	s/dades	s/dades		26,00	1990 115							
2003/4		"	121.320	4.362.254	35.96	3.300.000	700	1.744.901	40	"	4.80%	18.30%	5.74	26,21								
116	1993/4	ETIÒPIA	1.127.127	44.265.539	39.27	5.311.800	120			AMHARICO	7.90%	9.00%		29,00	1990 116							
2003/4		"	1.127.127	66.557.553	59.05	48.530.000	700	33.278.776	50	"	4.80%	8.00%	5.55	19,64								
118	1993/4	GÀMBIA	11.300	1.033.000	91.42	402.870	390			ANGLÈS	5.20%	4.00%		25,40	118							
2003/4		"	11.300	1.501.050	132.84	2.582.000	1.800	1.350.950	90	"	2.70%	0.70%	5.53	28,42								
119	1993/4	GHANA	239.460	13.482.000	56.30	5.419.764	402			ANGLÈS	1.50%	1.20%		18,00	1990 119							
2003/4		"	239.460	20.467.747	85.47	41.250.000	2.000	3.274.839	16	"	4.10%	0.70%	3.32	15,31								
120	1993/4	GUINEA R.	245.857	7.418.000	30.17	3.783.180	510			FRANÇÈS	1.40%	1.20%		27,00	1990 120							
2003/4		"	245.857	9.030.220	36.73	18.690.000	2.100	7.675.687	85	"	1.90%	1.40%	5.90	26,80								
121	1993/4	GUINEA BISSAU	36.120	1.036.000	28.68	217.560	210			PORTUGUÈS	2.80%	s/dades		27,00	1990 121							
2003/4		"	36.120	1.360.827	37.68	901.400	700	612.372	45	"	2.10%	1.50%	5.07	21,79								
122	1993/4	GUINEA EQUAT.	28.051	377.000	13.44	124.410	330			CASTELLA	s/dades	s/dades		24,00	1990 122							
2003/4		"	28.051	510.473	18.20	1.270.000	2.700			"	0.60%	1.70%	4.75	24,40								
123	1993/4	KENYA	582.650	28.113.000	48.25	9.277.290	330			SWAHILI	6.40%	2.70%		37,30	123							
2003/4		"	582.650	31.639.091	54.30	32.890.000	1.100	3.163.909	10	"	6.40%	2.30%	3.47	12,80								
124	1993/4	LESOTHO	30.355	1.903.000	62.69	1.103.740	580			SOTHO/ANG	4.00%	6.00%		25,00	1990 124							
2003/4		"	30.355	1.861.959	61.34	5.106.000	2.700			"	10.1%	2.70%	3.52	2,68								
125	1993/4	LIBÈRIA	111.370	3.580.000	32.15	716.000	200			ANGLÈS	5.70%	4.80%		29,00	1990 125							
2003/4		"	111.370	3.317.176	29.79	3.116.000	1.000	663.435	20	"	1.10%	5.60%	6.23	27,44								
126	1993/4	MADAGASCAR	587.040	13.225.000	22.53	3.041.750	230			MALGACHE	1.90%	1.50%		29,00	1990 126							
2003/4		"	587.040	16.979.744	28.92	12.590.000	800	1.188.582	7	"	3.20%	1.10%	5.73	30,28								
127	1993/4	MALAWI	118.480	9.480.000	80.01	1.990.800	210			ANGLÈS	3.50%	2.30%		32,00	1990 127							
2003/4		"	118.480	11.651.239	98.34	6.811.000	600	2.330.247	20	"	4.10%	0.30%	6.10	22,06								
128	1993/4	MALI	1.240.000	8.646.000	6.97	2.539.200	300			FRANÇÈS	3.30%	2.00%		23,00	1990 128							
2003/4		"	1.240.000	11.626.219	9.38	9.775.000	900	10.463.597	90	"	2.80%	2.20%	6.66	28,58								
130	1993/4	MOÇAMBI	799.380	15.243.000	19.07	914.580	60			PORTUGUÈS	s/dades	9.70%		23,00	1990 130							
2003/4		"	799.380	17.479.266	21.87	19.520.000	1.100	3.495.853	20	"	2.40%	1.80%	4.87	8,16								
132	1993/4	NIGER	1.267.000	8.516.000	6.72	2.639.960	310			FRANÇÈS	3.10%	7.60%		31,00	1990 132							
2003/4		"	1.267.000	11.058.590	8.73	8.713.000	800	8.846.872	80	"	2.80%	1.50%	6.91	27,83								

133	1993/4	NIGÈRIA	923.768	91.549.000	99,10	29.295.680	320			ANGLÈS	1,70%	0,50%		32,50	133
	2003/4	"	923.768	133.881.703	144,93	112.500	900	66.935.851	50	"	0,70%	1,20%	5,40	24,99	
134	1993/4	RWANDA	26.338	7.817.000	296,80	1.563.400	200			FRA/RUAND.	3,80%	7,50%	15,00	1990	134
	2003/4	"	26.338	7.810.056	296,53	8.920.000	1.200	359.262	4,6	"	2,80%	2,90%	5,60	18,38	
135	1993/4	SAO TOMÉ I PR.	1.001	128.000	127,87	44.800	350			PORTUGUÈS	s/dades	s/dades	27,00	1990	135
	2003/4	"	1.001	175.883	175,71	200.000	1.200			"	3,60%	1,00%	5,88	34,76	
136	1993/4	SENEGAL	196.190	8.112.000	41,35	5.921.760	730			FRANÇÈS	3,70%	1,90%	31,00		136
	2003/4	"	196.190	10.580.307	53,93	15.640.000	1.500	9.945.488	94	"	3,20%	1,30%	4,93	25,35	
138	1993/4	SIERRA LEONE	71.740	4.616.000	64,34	646.240	140			ANGLÈS	1,40%	2,30%	22,00	1990	138
	2003/4	"	71.740	5.732.681	79,91	2.826.000	500	3.439.608	60	"	1,00%	2,30%	5,86	23,23	
139	1993/4	SOMÀLIA	637.657	6.667.000	10,46	1.000.050	150			SOMALI	0,40%	3,20%	24,00	1990	139
	2003/4	"	637.657	8.025.190	12,59	4.270.000	600	8.025.190	100	"	0,50%	4,50%	6,98	28,78	
141	1993/4	SUDAN	2.505.813	25.699.000	10,26	7.709.700	300			ÀRAB	4,80%	7,70%	25,00	1990	141
	2003/4	"	2.505.813	38.114.160	15,21	52.900.000	1.400	26.679.912	70	"	7,60%	4,80%	5,10	26,89	
142	1993/4	SWAZILÀNDIA	17.363	883.000	50,86	927.150	1.050			SWAZI/ANGL.	6,40%	1,40%	31,00	1990	142
	2003/4	"	17.363	1.161.219	66,88	5.542.000	4.800	116.121	10	"	1,50%	1,50%	3,92	8,29	
143	1993/4	TANZÀNIA	945.087	27.296.000	28,88	3.002.560	110			SWAHILI	6,40%	1,40%	31,00	1990	143
	2003/4	"	945.087	35.922.454	38,01	20.420.000	600	12.572.893	35	"	2,10%	1,50%	5,24	22,12	
144	1993/4	TOGO	56.785	3.922.000	69,07	1.294.260	330			FRANÇÈS	5,70%	3,00%	32,00	1990	144
	2003/4	"	56.785	5.429.299	95,61	7.594.000	1.400	1.085.859	20	"	4,80%	2,40%	4,97	23,72	
145	1993/4	UGANDA	236.040	18.194.000	77,08	3.456.860	190			ANGLÈS	1,70%	2,60%	32,00	1990	145
	2003/4	"	236.040	25.632.794	108,60	30.490.000	1.200	4.101.239	16	"	2,30%	2,40%	6,72	29,62	
146	1993/4	ZÀMBIA	752.614	9.132.000	12,13	3.378.840	370			ANGLÈS	2,30%	2,40%	29,00	1990	146
	2003/4	"	752.614	10.307.333	13,70	8.240.000	800	2.473.760	24	"	2,30%	0,60%	5,25	15,23	
147	1993/4	ZIMBABWE	390.580	10.971.000	28,09	7.350.570	670			ANGLÈS	7,40%	5,50%	29,00	1990	147
	2003/4	"	390.580	12.576.742	32,20	26.070.000	2.100			"	10,4%	3,30%	3,66	8,32	
148	1993/4	AFGANISTAN	652.225	18.052.000	27,68	3.971.440	220			PAIXTU/DARIC	1,80%	9,50%	23,70		148
	2003/4	"	652.225	28.717.213	44,03	19.900.000	700	28.430.041	99	"	1,50%	14,50%	5,64	23,48	
151	1993/4	BANGLADESH	144.000	110.602.000	768,07	22.120.400	200			BENGALI	1,80%	1,00%	23,00	1990	151
	2003/4	"	144.000	138.448.210	961,45	238.200.000	1.800	114.912.019	83	"	2,50%	1,40%	3,17	21,27	
152	1993/4	BHUTAN	47.000	1.511.000	32,15	287.090	190			TIBETA	1,30%	0,00%	25,00	1990	152
	2003/4	"	47.000	2.139.549	45,52	2.700.000	1.300			"	5,20%	5,60%	4,49	21,35	
154	1993/9	INDIA	3.287.590	844.324.222	256,82	295.513.400	350			ANG/INDI	3,20%	10,20%	20,00	1990	154
	2003/4	"	3.287.590	1.049.700.118	319,29	2.664.000.000	2.600	125.964.014	12	"	4,10%	3,10%	2,91	14,79	
156	1993/4	IRAQ	437.072	17.903.000	40,96	73.581.330	4.110			ÀRAB	3,80%	30,70%	38,00	1990	156
	2003/4	"	437.072	24.683.313	56,47	58.000.000	2.400	24.683.313	100	"	s/dades	s/dades	4,52	27,82	
158	1993/4	JORDÀNIA	92.300	3.636.000	39,39	4.508.640	1.240			ÀRAB	5,90%	12,70%	41,00		158
	2003/4	"	92.300	5.460.265	59,16	2.263.000	4.300	5.023.443	92	"	5,00%	10,80%	3,00	21,06	
160	1993/4	LIBAN	10.440	2.803.000	268,49	2.859.060	1.020			ÀRAB	5,00%	8,20%	18,00	1990	160
	2003/4	"	10.440	3.727.703	357,06	17.610.000	4.800	2.189.392	58,7	"	3,00%	3,10%	1,98	13,36	
161	1993/4	MALDIVES	300	213.215	710,72	93.720	440			DIVEHI	1,40%	10,00%	31,00	1990	161
	2003/4	"	300	329.684	1098,95	1.250.000	3.900	329.684	100	"	3,90%	9,50%	5,26	29,06	
162	1993/4	NEPAL	140.800	19.795.000	140,59	3.563.100	180			NEPALÈS	2,80%	1,20%	26,00	1990	162
	2003/4	"	140.800	26.469.569	187,99	37.320.000	1.400	1.058.762	4	"	3,70%	1,20%	4,39	22,62	
165	2003/4	PALEST/REF.LIB	6.257	3.900.000	623,30	sin datos	sin datos			ÀRAB	s/dades	s/dades	s/dades	s/dades	165
	2003/4	"	6.257	3.900.000	623,30	sin datos	sin datos	3.233.100	82,9	"	s/dades	s/dades	5,25	s/dades	

DEMOGRAFIA - POBLACIÓ				continuació		TERCER MÓN				Pàgina 11			
Nº	ANY	PAÍS	KM2	HAB	DENS.	PIB/PAÍS	PXCAP	Mon Mahometà	EDUCACIÓ	DEFEN.	DONA / ANY	EVOLUCIÓ VEGETATIVA X 1000 HAB.	Nº
166	1993/4	PAKISTAN	803.940	115.520.000	143,69	43.897.600	380		URDU/ANGLÈS	3,00%	3,80%	30,00	166
	2003/4	"	803.940	150.894.740	187,45	295.300.000	2.000	146.173.897	"	1,80%	4,00%	4,10	20,80
168	1993/4	SIRIA	185.180	12.958.000	69,98	13.217.160	1.020		ARAB	12,2%	26,3%	s/dades	168
	2003/4	"	185.180	17.585.540	94,96	63.480.000	3.700	15.826.986	"	4,10%	4,50%	3,72	24,50
169	1993/4	SRI LANKA	65.610	17.247.000	262,87	8.106.090	470		SINGALÈS	4,70%	8,70%	14,20	169
	2003/4	"	65.610	19.742.439	300,91	73.700.000	3.700	1.382.041	"	3,10%	3,90%	1,90	9,66
170	2003/4	TIMOR ORIENTAL	15.007	997.853	66,49	440.000	500		TETUM/PORT	s/dades	1,10%	22,00	1990 170
	2003/4	"	15.007	997.853	66,49	440.000	500	39.914	"	s/dades	1,10%	3,79	21,34
171	1993/4	IEMEN	527.970	11.546.000	21,87	7.389.440	640		ARAB	14,3%	21,90%	38	1990 171
	2003/4	"	527.970	19.349.881	36,65	15.070.000	800	19.349.881	"	10,0%	5,10%	6,82	34,19
173	1993/4	CAMBODJA	182.040	8.974.000	49,30	1.166.620	130		KHMER	s/dades	s/dades	31,00	1990 173
	2003/4	"	182.040	13.124.764	72,10	20.420.000	1.600		"	1,90%	6,80%	3,58	18,02
174	1993/4	FILIPINES	300.000	60.477.000	201,59	44.126.310	730		TAGALOG	2,90%	1,70%	23,90	174
	2003/4	"	300.000	84.619.974	282,07	379.700.000	4.600	4.230.998	"	4,20%	1,80%	3,29	20,70
175	1993/4	INDONÈSIA	1.919.440	179.136.110	93,33	100.316.160	560		INDONESI	0,90%	1,70%	20,50	175
	2003/4	"	1.919.440	234.893.453	122,38	714.200.000	3.100	206.706.238	"	1,30%	0,60%	2,50	s/dades
176	1993/4	LAOS	236.800	4.409.000	18,62	881.800	200		LAOSIA	1,00%	10,50%	26,00	1990 176
	2003/4	"	236.800	5.921.545	25,01	10.400.000	1.800		"	2,30%	2,10%	4,94	24,54
178	1993/4	MYANMAR	678.500	43.486.000	64,09	17.394.400	400		BIRMA	1,70%	3,70%	19,00	178
	2003/4	"	678.500	42.510.537	62,65	73.690.000	1.700	1.700.421	"	0,50%	6,10%	2,15	6,98
180	1993/4	TAILANDIA	514.000	54.532.000	106,09	22.903.440	420		THAI/ANGLÈS	1,90%	1,60%	14,20	180
	2003/4	"	514.000	64.265.276	125,03	445.800.000	7.000	2.442.080	"	5,40%	1,50%	1,91	9,51
181	1993/4	VIETNAM	329.560	67.678.700	205,36	15.565.940	230		VIETNAMITA	14,0%	19,40%	23	1990 181
	2003/4	"	329.560	81.624.716	247,68	183.800.000	2.300		ANG/GILBERT	2,80%	7,00%	2,24	13,39
184	1993/4	KIRIBATI	811	74.700	92,11	56.240	760		"	16,1%	s/dades	s/dades	184
	2003/4	"	811	98.549	121,52	79.000	800		"	11,4%	s/dades	4,28	22,61
185	1993/4	MARSHALL	181	44.000	243,09	66.000	1.500		ANG/MARSHA.	12,5%	s/dades	s/dades	185
	2003/4	"	181	56.429	311,76	115.000	1.600		"	8,80%	s/dades	4,12	29,15
186	1993/4	MICRONÈSIA	702	114.000	162,39	228.000	2.000		ANGLÈS	sin datos	s/dades	27,00	1990 186
	2003/4	"	702	108.143	154,05	277.000	2.000		"	5,50%	s/dades	3,50	21,37
189	1993/4	PAPUA	462.840	3.772.000	8,15	3.243.920	860		ANGLÈS	4,70%	1,40%	22,00	189
	2003/4	"	462.840	5.295.816	11,44	10.860.000	2.100		"	2,30%	0,40%	4,13	23,44
190	1993/4	SALOMON	28.450	318.707	11,20	184.440	580		ANGLÈS	4,70%	s/dades	29,00	1990 190
	2003/4	"	28.450	509.190	17,90	800.000	1.700		"	3,60%	s/dades	4,34	28,33
192	1993/4	TONGA	748	96.300	128,74	96.960	1.010		TONGALO/AN	17,6%	s/dades	24,00	1990 192
	2003/4	"	748	108.141	144,57	236.000	2.200		"	5,30%	s/dades	3,00	18,97
193	1993/4	TUVALU	26	9.100	350,00	8.703	967		TUVALO/ANG	s/dades	s/dades	20,3	193
	2003/4	"	26	11.305	434,81	12.200.000	1.100		"	s/dades	s/dades	3,05	14,24
194	1993/4	VANUATU	12.200	142.944	11,72	150.520	1.060		BISLA/ANG/FR	s/dades	s/dades	30	1990 194
	2003/4	"	12.200	199.414	16,35	563.000	2.900		"	7,30%	s/dades	2,98	16,13
		TOTALS 1993/4	49.396.604	3.525.909.892	71,38	1.581.873.672	449			4,10%	5,27%	24,56	
		TOTALS 2003/4	49.396.604	4.300.489.330	87,06	12.993.963.900	3.022	1.195.961.310		3,80%	3,02%	4,02	19,21

ANYS	DEMOGRAFIA - POBLACIO				HAB	DENS.	Mils \$	PXCAP	Món Mahometà		EDUCACIO		DEFEN.		EVOUCIO VEGETATIVA x 1000 HAB.
	PAÍS	KM2							%	S/PIB	LLENGUA	S/PIB	DONA/ ANY		
	RESUM														
1993/4	PRIMER MÓN	56.349.176	1.222.215.681		21,69	19.895.458.474	16.278					5,33%	4,10%		7,66
2003/4	"	56.349.176	1.295.821.003		23,00	30.857.376.000	23.812		69.427.093	1,104		5,23%	2,54%	1,85	4,91
1993/4	SEGON MÓN	27.154.548	599.558.503		22,08	1.593.980.227	2.658					5,12%	4,42%		17,28
2003/4	"	27.154.548	691.603.565		25,47	3.629.963.000	5.248		205.852.937	3,27		4,83%	2,66%	2,55	11,49
1993/4	TERCER MÓN	49.396.604	3.525.909.892		71,38	1.581.873.672	449					4,10%	5,27%		24,56
2003/4	"	49.396.604	4.300.489.330		87,06	12.993.963.900	3.022		1.195.961.310	19,020		3,80%	3,02%	4,02	19,21
	TOTALS 1993/4	132.900.328	5.347.704.523		40,24	23.071.312.373	4.314					4,73%	4,74%		14,34
	TOTALS 2003/4	132.900.328	6.287.914.809		47,31	47.481.302.900	7.551		1.471.241.340	23,390		4,57%	2,47%	2,54	10,19

Lorenzo Calabi. Professor de filosofia de la Universitat de Pisa (Itàlia)

Obres:

Il caso che disturba. Spunti e appunti sul naturalismo darwiniano (2006)

Darwinismo morale. Aspetti della riflessione contemporanea (2002)

I quaderni metafisici di Darwin. Teleologia "metafisica" causa finale (2001)

Daniel Clement Dennett. Catedràtic de filosofia de la Universitat de Tufts (Estats Units).

Obres:

Breaking the Spell: Religion as a Natural Phenomenon (2006)

Obstáculos filosóficos para una ciencia de la conciencia (2005)

La evolución de la libertad (2004)

La peligrosa idea de Darwin (1999)

Kinds of Minds: Towards an Understanding of Consciousness (1997)

La conciencia explicada (1995)

André Glucksmann. Filòsof i assagista francès.

Obres:

Una rabieta infantil (2007)

El discurso del odio (2005)

Occidente contra Occidente (2004)

Dostoievski en Manhattan (2002)

La tercera muerte de Dios (2001)

La fisura del Mundo: ética y sida (1999)

La estupidez: ideologías del postmodernismo (1997)

El undécimo mandamiento (1993)

Jorge Wagensberg. Professor de Física de la Universitat de Barcelona.

Obres:

El gozo intelectual (2007)

A más cómo, menos por qué (2006)

La rebelión de las formas (2004)

Si la naturaleza es la respuesta. ¿cuál era la pregunta? (2002)

Ideas sobre la complejidad del mundo (1985)

Josep M. Colomer. Professor d'Economia política de la Universitat Pompeu Fabra (Barcelona).

Obres:

Grans imperis, petites nacions (2006)

Contra los nacionalismos (2003)

Instituciones políticas (2001)

Como votamos: Los sistemas electorales del mundo, pasado, presente y futuro (2000)

El arte de la manipulación política (1999)

La transición de la democracia: el modelo español (1998)